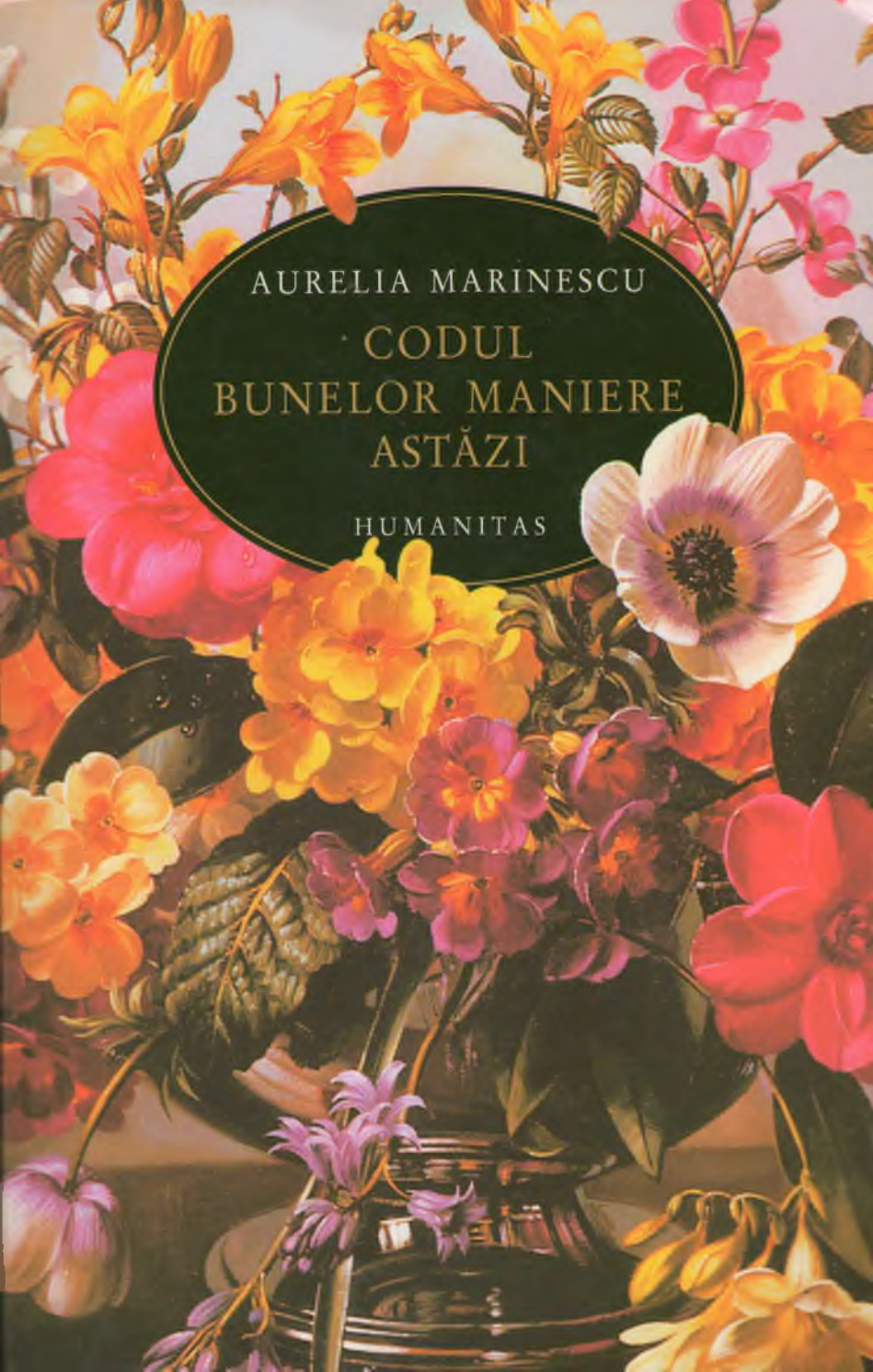
AURELIA MARINESCU
CODUL BUNELOR MANIERE ASTĂZI
HUMANITAS

AURELIA ANASTASIA MARINESCU s-a născut la 21 februarie 1934 în București.

Licențiată a Facultății de Limba și Literatura Română – Universitatea București, a fost vreme de peste 25 de ani profesoară de română la liceul «Dimitrie Cantemir» din Capitală. Aici a editat prima revistă – tipărită – a liceului și a înființat cunoscutul cenaclu «G. Călinescu», pe care l-a condus cu pricepere și pasiune 20 de ani.

În 1995 a publicat prima ediție a *Codului bunelor maniere astăzi*, în 1999 ediția a doua și în 2002 a treia (al cărei text s-a păstrat și în volumul de față). În urma extraordinarului succes de public al acestei cărți, a fost invitată să vorbească la radio și la televiziune, să dea interviuri, să scrie în reviste de mare tiraj pe tema comportamentului civilizat, să țină cursuri de bune maniere la Facultatea de Comunicare și Relații Publice a Universității București.

AURELIA MARINESCU

Codul bunelor maniere astăzi

Ediția a treia revăzută și adăugită

Desene de
SILVIA MUNTENESCU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta
IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Mulțumiri doamnei VIOLA DUȚESCU
pentru generoasa permisiune
de a folosi fragmente din cartea soțului ei,
Umor englezesc cules și tradus de DAN DUȚESCU.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARINESCU, AURELIA
Codul bunelor maniere astăzi / Aurelia Marinescu;
desene de Silvia Muntenescu. – București: Humanitas, 2008
Bibliogr.
Index
ISBN 978-973-50-1948-8
I. Muntenescu, Silvia (il.)
395

© HUMANITAS, 2008

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30,
fax 021/313 50 35, C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

Pentru Clara Maria
din partea bunicii

«Dacă nu putem fi buni,
să încercăm să fim măcar politicoși.»

N. STEINHARDT,
Jurnalul fericirii

«Într-o societate de Domni,
o Doamnă este întotdeauna în majoritate.»

Cuvinte înțelepte auzite
de la dr. LAURENȚIU TEODORESCU

Cuvânt înainte la ediția a treia

Când am scris «Prefața» și «Argumentul» la prima ediție (puse laolaltă sub titlul «în loc de prefață» în ediția a doua), credeam că e suficient ce am spus acolo și că am convins pe toată lumea de bună-credință că avem nevoie de o carte de *savoir vivre* (arta de a trăi frumos). Dar cititorii sau chiar necunoscuții întâlniți pe stradă mi-au repetat cu obstinație că această carte trebuie citită atent, de mai multe ori, că ar trebui chiar învățată, iar necesitatea ei ar trebui mereu argumentată și probată. Trăim într-o epocă în care nonconformismul este la modă și totuși, în mod paradoxal, astfel de cărți sunt extrem de cerute. În dinamica vieții apar situații și domenii noi în care nu știi exact cum să te porți, riști să te faci de râs, nu te simți liber, ci complexat. Reamintesc exemplul devenit deja banal al doamnei care, la o recepție, surprinsă că nu are tacâmuri la felul de mâncare adus, s-a gândit să înceapă cu ceea ce credea ea că este «compotul». Evident că numai norocul a salvat-o să nu bea apa din bolul pentru spălat mâinile după ce se mânca felul respectiv!

Printre mulții mei prieteni de toate vârstele se numără și un tânăr avocat din Germania, deosebit de inteligent și cu rezultate strălucite în domeniul profesional. Așa cum e normal la vârsta lui, își căuta un serviciu deosebit. Avea un CV excelent, experiență în domeniu, știa câteva limbi străine la perfecție și trecuse un test de aptitudini (probă practică) cu brio. Până aici nimic neobișnuit, tineri supradotați sunt în toată lumea; ceea ce m-a uimit a fost faptul că în această perioadă a citit *Codul bunelor maniere* de mai multe ori și mi-a scris câteva scrisori lungi, făcând observații pe marginea textului cărții sau punând întrebări. Când l-am întrebat de ce o face mi-a explicat că mai are de susținut două probe și că de rezultatul lor depinde răspunsul

final la solicitarea făcută pentru acel serviciu. Urma să fie invitat la un restaurant de lux (o dată singur, o dată cu soția) și să i se „monitorizeze" comportamentul! Și nu numai comportamentul, ci și conversația și relația cu chelnerul, pe scurt toate gesturile mărunte, delicate și subtile care delimitează granița dintre un grobian și un gentleman. Tânărul fiind tânăr, deci lipsit de experiență, avea mari emoții. Cum să se îmbrace? Cum să nu pară snob, cum și cât să zâmbească? L-am ajutat atât cât am putut și sunt sigură că a trecut proba cu succes.

Să vă mai povestesc și o altă întâmplare, de cu totul altă natură, însă care m-a pus pe gânduri mult mai serios. Un grup de tineri de la un post de televiziune au venit la mine acasă pentru a filma un interviu. La sfârșitul filmării, unul dintre ei, care era și operator și regizor, mi-a spus că ceea ce spusesem sunt părerile mele, dar că se poate și altfel (?!).

În acel moment am avut o revelație: mi-am dat seama că foarte mulți români lipsiți de o bine meritată educație – copii crescuți cu cheia de gât – cred că pot naviga prin viață *improvizând*. Nu o să încetez să susțin că legile din codul bunelor maniere sunt legi la fel de stricte ca cele din codul civil, codul penal, codul rutier etc. Necunoașterea legilor nu te absolvă de pedeapsă. Și totuși la noi se improvizează, se inventează pretexte, de fapt, pentru a eluda legi stricte. Se traversează pe roșu; ca să scurteze drumul, șoferul intră pe străduța cu sens unic; se dă și se ia mită sau se fură. Doi tineri care au luat din casa unui prieten o sumă mare de bani susțin, când sunt prinși, că... au glumit! Degringolada unei societăți se poate datora inexistenței legilor într-un anumit domeniu, dar mai ales, cred eu, nerespectării celor existente.

Revenind la tânărul operator de televiziune: am încercat să-i demonstrez că șervetul din stânga farfuriei se pune pe genunchi – altfel nu se poate; că trebuie să vii la ora la care ai fost invitat – mai ales când ești invitat la masă – altfel nu se poate; că peștele nu se taie cu cuțitul, ca friptura – altfel nu se poate; că fiind în vizită nu-ți torni apă peste un vin minunat – altfel nu se poate; că la serviciu te duci curat și frumos îmbrăcat – altfel nu se poate! Dar de fapt greșesc când sunt atât de categorică – se poate, se poate oricum! E o mare diferență însă între amenda pe care o plătește șoferul imprudent și miile de gesturi din care

răzbate antipatia celor din jur pentru a te pedepsi că ești prost crescut. Nu ți se mai vorbește, ești evitat, nu mai primești vizite – nici măcar la telefon –, nu mai ești invitat nicăieri – chiar și cei care te tolerau s-au plictisit de glumele proaste pe care le faci când bei prea mult –, serviciul trebuie să ți-l schimbi – și unde mai găsești unul care să-ți placă la fel de mult?

Desigur că nu-ți pretinde nimeni să știi toate subtilitățile bunelor maniere și se întâmplă să comiți mici gafe, iar ele ți se iartă. Am aflat de curând dintr-o carte că a pune pe masă șervetul pe care l-ai avut pe genunchi prea frumos împăturit, așa cum l-ai găsit, înseamnă că... nu ți-a plăcut mâncarea! Dacă și gazda știe acest amănunt din cod (o convenție stabilită de-a lungul timpului), are toate motivele să se supere. Am comis și eu cu certitudine nenumărate gafe mai mari sau mai mici, însă cum dintr-o carte de acest fel învață cel mai mult autorul, cred că acum am ajuns să mă port... binișor! Iar viața mi-a devenit infinit mai ușoară.

Primele două ediții ale *Codului* s-au vândut în 160 000 de exemplare. Un asemenea succes m-a obligat, ca autor, să ofer publicului o ediție înnoită.

Ca și a doua ediție, cea de față a fost revăzută și completată cu fragmente și capitole noi: «Sinceritatea și minciunile convenționale», «Despre conflicte», «Neologisme recente», «Internet și netiquette» – care înlocuiește capitolul «Internetul» din ediția a doua –, «Băuturile», «Cafeaua», «În magazine», «Cum se face curte unei fete», «Românii veniți în vizită „acasă"», «La dans», «Unele reguli de etichetă în prezența Familiei Regale a României» ș.a. Pentru ușurința consultării, am adăugat la sfârșit un «Indice selectiv». Am ținut seama și de această dată de sugestiile cititorilor mei, inclusiv în ceea ce privește formatul și paginarea cărții. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, ediția de față are o ilustrație nouă grație doamnei Silvia Muntenescu, cu care am avut o excelentă colaborare.

Prefață

Cum am scris această carte

Ideea scrierii acestei cărți mi-a fost sugerată, ca pe vremuri lui Lewis Carroll, autorul celebrei povești *Alice în țara minunilor*, de către o foarte tânără domnișoară, care m-a rugat să-i împrumut un *Cod al manierelor elegante* sau să-i spun de unde îl poate cumpăra, deoarece urma să «iasă în lume» și avea o sumedenie de nedumeriri. Pentru că exemplarul din *Usages du monde* al Baroanei de Stafe, scris în 1899, mi se pierduse din bibliotecă, am început să caut o carte mai recentă publicată la noi pe această temă. După multă trudă am descoperit niște modeste și timide cărticele apărute în ultimele decenii. Asta era tot. Nu m-am putut împiedica să nu meditez asupra cauzei inexistenței în cultura noastră, timp de patruzeci și cinci de ani, a unei cărți de referință privind bunele maniere. În Germania, de exemplu, apar și se vând anual cu mare succes cam două titluri noi pe această temă, și asta de foarte mulți ani.

Cărțile de care aminteam erau scrise cu bun-simț, însă rămâneau extrem de incomplete. Am înțeles că se ocoliseră cu multă grijă subiecte «tabu», de exemplu, botezul, nunta, ceremonialul la înmormântări. De ce erau aceste subiecte interzise este ușor de presupus... Am recitit în schimb *Codul eticii și echității socialiste* și jurământul de pe coperta carnetului UTC. Era vorba acolo despre datoria de a-ți da viața și sângele pentru cauza Partidului. În grădinițe, școli generale și licee, copiii erau învățați să recite ode dedicate Partidului și conducătorilor «iubiți», iar la orele de dirigenție profesorul era constrâns să comenteze cuvântările secretarului general sau să facă învățământ politic.

Să nu ne facem iluzii, nici o țară din lume nu seamănă cu un pension de domnișoare. Nu toți oamenii de pe glob sunt bine

crescuți, indiferent de regimul politic existent într-o țară. Stând de vorbă cu o prietenă din Germania care a vizitat de mai multe ori România și mărturisindu-i dorința de a scrie un cod al manierelor elegante, aceasta mi-a spus că, după părerea ei, n-ar fi nevoie de o astfel de carte, căci nicăieri n-a întâlnit oameni atât de blânzi, de ospitalieri și de bine crescuți ca la noi.

Să fie bunele maniere doar o problemă de bun-simț? Sau numai de cultură și instruire? Sau numai de mediu? Se poate deduce din experiența fiecăruia dintre noi că o comportare civilizată depinde de toate elementele enumerate mai sus. Secretul unui comportament agreabil în societate se poate obține din decantarea bunelor obiceiuri filtrate și adaptate de la o generație la alta. Bunicii, părinții, școala și nu în ultimul rând Biserica sunt de neînlocuit într-o existență normală a oamenilor în societate. Un adevăr cunoscut, dar neasimilat suficient, spune că «drumul libertății trece prin cultură». Există o cultură de tip rural – obiceiuri, datini, ritualuri ce conduc la un comportament civilizat – și o cultură livrescă, din care omul școlit poate învăța multe, dar nu în mod obligatoriu și bunele maniere.

Probleme de educație și comportare civilizată există în întreaga lume și nu vor fi niciodată pe deplin soluționate. Este firesc să fie așa, deoarece rezolvarea lor depinde și de importanța problemei respective, și de schimbările care se produc de la o epocă la alta. Dar situația de la noi din țară este totuși deosebită de cea din alte părți. După patruzeci și cinci de ani de imixtiune brutală în existența socială și chiar în cea familială a unei forțe oarbe, nemiloase, care în numele fericirii umane a căutat să ne ucidă fericirea și a încercat să creeze «oameni noi», asemenea unor marionete stângace și supuse, este greu să revenim la normal.

Cum să surâzi când ți-e frică? Cum să te bucuri la căsătoria copiilor când te temi că vei fi văzut la biserică? Cum să-i spui cu drag unei doamne «doamnă», când există un decret care te obligă sub semnul unei amenințări continue să spui «tovarășă»...?

În multe țări, situația economică îi permite mamei, dacă dorește, să nu lucreze, ca să se ocupe personal de educația copiilor. Trebuie să recunoaștem că la noi această posibilitate a fost practic

înlăturată, deoarece nu se putea trăi dintr-un salariu. Au apărut generațiile pe care le-am numit «copii crescuți cu cheia de gât». De pe stradă nu prea aveau nici de la cine, nici ce să învețe. Cum răul, din nefericire, contaminează cu ușurință, puteau cel mult învăța de la copiii mai mari – și nu întotdeauna lucruri bune. Timpul a trecut, și acum fetițele și băieții «cu cheia de gât» au ajuns părinți și cresc, educă alte generații de copii cu cheia de gât... Să nu fim însă pesimiști, rămânând la o viziune sumbră asupra viitorului societății românești. Atunci, cartea aceasta nici nu ar mai avea sens.

Știm din propria noastră experiență că nimic nu poate înlocui sfatul unui om înțelept, cumpătat și liniștit atunci când dorim să devenim oameni adevărați – și că toți simțim nevoia de modele. În societatea românească de după al doilea război mondial, cel mai dramatic eveniment a fost tocmai distrugerea acelora ce ar fi trebuit să devină modele morale. Intelectualii, oamenii de cultură, tinerii entuziaști și bătrânii respectați au umplut temnițele comuniste tocmai pentru că un cod al onoarei nu le permitea să treacă, în chip cameleonic, de la o doctrină politică la alta; harnicii și înțelepții satului au nimerit cam tot acolo din aceleași motive. Și ne-a mai rămas modelul activistului de partid. A fost într-adevăr un «model», pe care eram siliți să-l imităm făcând eforturi să-i găsim calități. Rezultatul s-a văzut și urmările se resimt. S-a deteriorat orice normă morală și aproape toate noțiunile normale au fost golite de sens.

În Piața Romană din București se mai afla încă, la câțiva ani după Revoluția din 1989, inscripția «Vom muri și vom fi liberi!». De nenumărate ori în acești ani am încercat să descifrez sensul mai profund al acestui credo tragic. Să se fi referit cei care l-au scris numai la dictatură? Să fi fost incluse în el doar frustrările și iluziile copiilor fără copilărie, ale copiilor crescuți «cu cheia de gât»? Să nu ne fi gândit nici unul dintre noi că cea mai dificilă libertate este aceea cu care nu știi ce să faci? Despre democrație nici nu mai îndrăznesc să amintesc. Termenul e folosit cu atâta inconștiență, încât există pericolul să se încetățenească la noi în accepția contrară: teroarea arbitrarului și a lipsei de bună-cuviință. «Fac ce vreau pentru că e democrație», rostesc

și potentatul, și omul de rând – și desigur ei greșesc, nu asta e democrația...

Cartea de față ar vrea să ne împace pe noi cu noi înșine și pe noi între noi. Cum nimic nu se poate impune prin forță, ea nu constituie decât un punct de plecare pentru meditație și dialog.

Ediția a doua. La a doua ediție, revăzută și adăugită, mă simt datoare să aduc câteva completări vechii prefețe.

Codul bunelor maniere astăzi a fost scris cu gândul bun de a suplini un gol pe piața românească de carte, mizându-se pe interesul celor ce ar fi resimțit nevoia unei asemenea lecturi. Speranțele mele și ale Editurii au fost nu numai confirmate, dar și depășite. Prima ediție a avut cincisprezece tiraje succesive, vânzându-se peste 100 000 de exemplare. S-au primit nenumărate scrisori de la cititori, iar în presă au apărut multe cronici favorabile, unele chiar elogioase. Pe scurt, *Codul* s-a dovedit un veritabil succes editorial.

Ca autoare, am fost impresionată mai ales de reacțiile oamenilor cu care m-am întâlnit în București și în țară (la Brăila, Orăștie, Sibiu, Cluj, Alba-Iulia, Iași) cu prilejul prezentării cărții. Aceste întâlniri au fost pentru mine un adevărat miracol, căci am descoperit o față a lumii de a cărei existență nu știusem. Am discutat cu cititori de toate vârstele, care credeau cu tărie în rostul bunelor maniere pentru sănătatea noastră morală și care doreau ca această carte să devină manual școlar. O cumpărau și pentru ei, nu numai ca s-o dăruiască altora, erau triști că nu știuseră destul despre ce se cuvine să faci și ce nu, îmi spuneau că normele *Codului* ar trebui învățate pe de rost, nu doar citite...

Tot de domeniul miracolului – și dovedind (îmi face mare plăcere să spun acest lucru) că există la noi oameni minunați și de bună-credință – a fost sponsorizarea oferită spontan și dezinteresat de către Mihai Lungu, patronul firmei Gourmet. Grație acestei sponsorizări, toate liceele din țară au primit în dar câte un exemplar al *Codului*. Prin bunăvoința aceluiași sponsor, am avut posibilitatea să vorbesc despre bunele maniere într-o serie de emisiuni duminicale ale postului de radio România Actualități. O altă serie de emisiuni săptămânale pe aceeași temă

mi-au fost propuse de un post TV particular. De asemenea, am vorbit «pe viu» elevilor, răspunzând invitațiilor primite de la numeroase școli și licee. În sfârșit, mi s-a oferit o catedră de «Bune maniere» la Facultatea de Comunicare și Relații Publice a Universității din București. Toate acestea dovedesc că tematica volumului de față interesează cu adevărat publicul larg, ceea ce înseamnă că oamenii acestor locuri simt o acută nevoie să trăiască civilizat.

Argument în favoarea bunelor maniere

Am trecut de anul 2000 fără să fi venit sfârșitul lumii... Continuăm să trăim într-o lume nebună, având senzația că înnebunim și noi pe zi ce trece. Asistăm îngroziți la imaginile cumplite din așa-numitele zone conflictuale, zone ce se ivesc în cele mai neașteptate locuri de pe glob și se înmulțesc îngrijorător. În discoteci, tinerii dansează pe mese... Alții, care se autointitulează «Hell's Angels», pornesc noaptea pe motociclete având la bord casetofoane cu muzică heavy metal, rași în cap sau cu plete, îmbrăcați în bluzoane de piele cu ținte, pe care sunt prinse ecusoane cu capete de mort, în blugi și cizme, oferindu-ne pentru o clipă o imagine de coșmar.

Desigur, e vorba de o imagine trunchiată și de o viziune catastrofică a societății în care trăim, dar nu putem să nu ținem seama și de această realitate.

În astfel de condiții, mai merită să ne preocupăm de bunele maniere? N-ar fi mai bine să ne întrebăm dacă ele nu au devenit cumva inutile? Răspunsul e unul singur: buna creștere nu este și nu va deveni niciodată inutilă, pentru că ea îl face pe om să se respecte în primul rând pe sine.

Am încetat oare să avem idealuri, să gândim, să ne cultivăm, să ne temem, să ne rugăm? Avem oare dreptul să considerăm tradițiile ca fiind perimate sau depășite? Fără îndoială că nu. Căci nimic nu e nou sub soare... Iată un vechi adevăr ce nu poate fi negat. Momente încordate în istoria omenirii au mai fost. Ele au trecut... dar bunele maniere au rămas.

În toate timpurile, oamenii au avut tendința de a se opune legilor impuse de politețe deoarece la prima vedere ele par restrictive și de prisos. Sunt parcă inventate să îngrădească libertatea individului. Dar, după o scurtă experiență de viață, fiecare

om este nevoit să accepte că bunele maniere nu sunt deloc inutile; dimpotrivă, ele contribuie la formarea noastră ca «oameni», la bucuria de a trăi printre semeni civilizați.

Bunele maniere n-au fost adăugate în mod arbitrar unor structuri sociale. Ele au rădăcini într-un sentiment uman profund, care tinde spre o armonie între comportare și etică, între frumusețea caracterului uman și moralitatea sa. Dar omul va învăța să aibă un comportament natural și agreabil, adică o purtare civilizată, numai respectând niște reguli care s-au impus și s-au codificat de-a lungul timpului.

Pornind de la adevărul că fiecare dintre noi este unic și de neînlocuit, putem afirma că orice om are dreptul de a fi respectat. Dar de același respect trebuie să se bucure și cei din jur. Nu sunt vorbe goale, ci am încercat să formulez astfel principiul pe care se bazează această carte. «Codul bunelor maniere» este alcătuit dintr-o mulțime de legi, de fapt de convenții, având toate un numitor comun: a nu-l deranja pe semenul tău, ci a-l face să se simtă bine în preajma ta. Tot asta urmărește și statul când emite legi și decrete prin care se sancționează diferite delicte civile. Oricine a greșit este pasibil de o pedeapsă mai mult sau mai puțin severă, în funcție de gravitatea greșelii. Fie că a furat, fie că a călcat pe iarbă, fie că a traversat strada în locuri nepermise, orice om normal trăiește cu frica de polițistul ce poate răsări lângă el în orice clipă.

La fel stau lucrurile cu legile și regulile din cadrul «Codului bunelor maniere», dar abaterile de la aceste norme nu sunt sancționate de către autorități. Și totuși codul acesta este adesea respectat cu mai multă strictețe decât legile statului. Explicația e foarte simplă. Dacă pentru delictele legiferate există un singur polițist la zece mii de oameni, să zicem, pentru abaterile de la o comportare civilizată «polițistul» se află în fiecare om înzestrat cu o minimă doză de bun-simț. Nu există legi care să te pedepsească pentru că râzi zgomotos, pentru că vorbești continuu și foarte tare, pentru că ți-ai învățat copilul să te strige de jos, din stradă (când locuiești la etajul zece), sau pentru că stai nepermis de mult într-o vizită. Vine totuși un moment în care te întrebi de ce nu mai ești invitat în casa familiei X, unde te-ai simțit atât de bine. Vine o zi în care observi că vecinii te salută cu răceală, evitând să-ți vorbească, și chiar propriii tăi

copii par jenați de modul în care te îmbraci sau mănânci și în special de faptul că vorbești tot timpul... Niciodată nu e prea târziu să înveți ceva bun de la alții, însă cu cât vom învăța mai devreme ce se cuvine și ce nu, ce se cade și ce nu, ce se face și ce nu, cu atât viața noastră va fi mai ferită de surprize dezagreabile. Trăim într-o epocă în care nonconformismul este la modă, dar să nu sărim peste o etapă obligatorie – aceea a cunoașterii normelor conformismului. Picasso nu ar fi ajuns să creeze celebrul tablou «Guernica» dacă n-ar fi știut mai întâi să picteze în stil clasic.

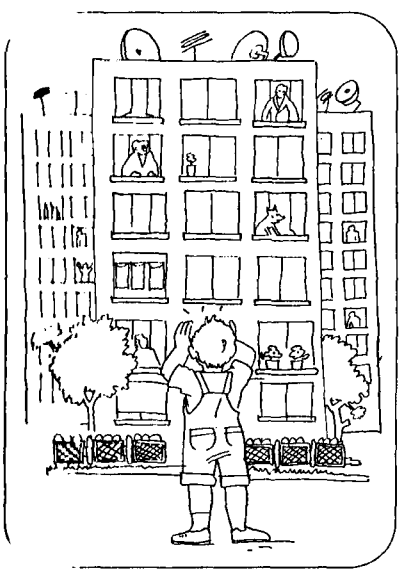

Copilul vrea să-și anunțe mama că mai stă afară și strigă, strigă, strigă... spre fereastra închisă. Mama nu-l aude, însă vecinii da – și asta în fiecare zi. Oare ce păcate au de ispășit bieții oameni?

Buna creștere se dobândește în mai multe feluri. Educația ocupă de departe cel mai important loc. Vom vorbi despre rolul și necesitatea ei într-un capitol separat. Dar buna creștere se dobândește și din mass-media, și chiar din aversiunea noastră față de oamenii cu o comportare dezagreabilă. Învățăm, cum s-ar zice, din «exemple negative». Când auzim pe cineva spunând bazaconii și-l vedem cum se face de râs, roșim de multe ori în locul lui și ne ferim ca de foc să-i urmăm exemplul. Iată-ne iar

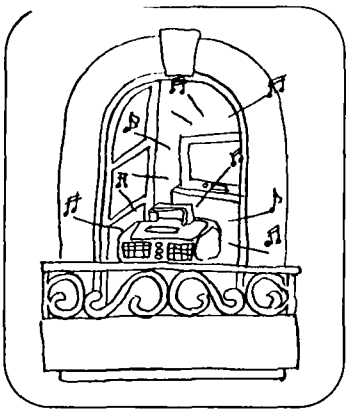

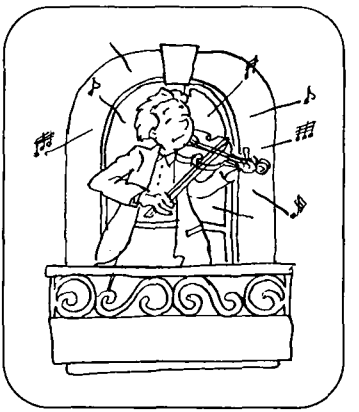

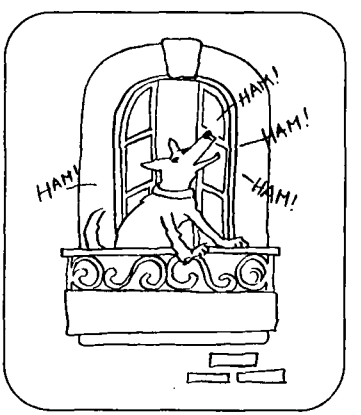

Fac ce vreau la mine acasă, sunt un om liber, îmi place muzica... Iar câinele o continuă nonstop – și când nu sunt acasă, și noaptea –, este și el liber să cânte cât vrea!

în fața noțiunii atât de complicate de libertate. Fac ce vreau la mine acasă, sunt un om liber, spune câte un tânăr care își pierde nopțile dând petreceri ce durează până dimineața. Acest tânăr este într-adevăr un om «liber – prost crescut». Dar nici cei care, la cel mai mic zgomot în apartamentul vecin, bat în țevi sau în pereți nu sunt niște oameni bine crescuți, pentru că intervin și alte noțiuni ce caracterizează o ființă civilizată: simțul măsurii, toleranța, îngăduința. Toate acestea se învață cu răbdare. Ajungem să înțelegem că o taină a vieții – mult râvnită

de însuși Goethe – este *echilibrul*, pe care ni-l dorim cu toții și pe care îl avem atât de puțini. Concluzia? Un om de bună-credință va învăța bunele maniere cu multă conștiinciozitate, ca pe o limbă străină, fără să se jeneze că nu a știut până în acea clipă o anumită regulă de comportament. (De exemplu: a-ți încrucișa tacâmurile în farfurie înseamnă că mai dorești din felul respectiv!)

Cel mai *ineficient* mod de a educa pe cineva este să-i ții discursuri moralizatoare, interminabile și plicticoase. De multe ori oamenii trebuie să treacă singuri prin experiențe-limită. Cât de educativ ar fi, de pildă, dacă tânărului care ascultă muzică rap pusă la maximum, fără să-i pese de vecini, i s-ar pune să asculte de către aceștia, la fel de tare, la aceleași ore, o simfonie de Bruckner sau ceva asemănător! La început va fi nedumerit, apoi revoltat, dar până la urmă va înțelege ce este de înțeles... Sau când asistăm la un spectacol dezagreabil, oferit de un cumpărător nemulțumit care țipă la vânzătoare, să ne gândim că și noi am fost de curând într-o astfel de situație, dovedindu-ne la fel de penibili.

Încă din școală se remarcă «glumeții», bufonii clasei, indivizii cu tupeu, șmecherii, obraznicii. Este adevărat că pentru scurtă vreme devin «eroi», lideri, modele ușor de imitat. Dar un tânăr cu bun-simț va înțelege repede că acest mod de comportament nu este ideal pentru a-ți atrage respectul celor din jur. «Ca să fii om întreg, atâtea sunt necesare» – spune Geo Bogza într-o carte, iar una dintre condiții este buna creștere.

Bunele maniere mai înseamnă să reziști unei tentații care te poate transforma din om cinstit într-un hoț. Puțini știu că a găsi un portofel pe stradă și a nu-l preda la Poliție se cheamă furt. Cei mai mulți îl consideră noroc... Hazardul nu trebuie să favorizeze infracțiunea și abaterea de la regulile de bună comportare.

Dacă ești cu adevărat convins că trebuie să fii politicos oricând și în orice ocazie, înțelegi adevărul fundamental cuprins în celebra inscripție gravată pe fațada clădirii de la New College din Oxford: *Manners make man* – comportamentul îl face pe om. Bunele maniere sunt apanajul omului care își cunoaște exact locul în lumea în care trăiește.

Capitolul 1

Introducere în bunele maniere

Cum au apărut bunele maniere sau despre obiceiuri

Puțină istorie

O dată cu începutul existenței sale sociale, umanitatea a simțit nevoia unor reguli pe care să le respecte toți membrii dintr-o colectivitate, astfel ca traiul în comun să devină suportabil. În mod paradoxal, aceste reguli codificate și învățate nu limitează libertatea individului, ci, dimpotrivă, o lărgesc. Știind precis cum trebuie să se poarte în toate ocaziile vieții, omul manierat capătă siguranță de sine, scapă de complexe, este acceptat și respectat de cei din jur; într-un cuvânt, devine mai liber.

Bunele maniere au fost inventate la curțile regale și adoptate de către aristocrație, singura clasă aptă pe atunci să decidă dacă un anumit obicei era necesar și să-l impună. De aceea, în secolele al XV-lea și al XVI-lea, bunele maniere reprezentau un stil de viață particular. O dată cu apariția burgheziei, ele încep să se generalizeze, devenind în zilele noastre norme unanim acceptate. Însă pe măsură ce societatea evoluează, unele dintre ele se dovedesc anacronice, după cum altele variază de la țară la țară.

Se știe, de altfel, că pentru a intra în codul bunelor maniere un obicei trebuie să fie supus mai întâi probei timpului, tocmai pentru că lucrurile se mai modifică. Până și etimologia cuvântului *etichetă*, cu sensul cunoscut de toată lumea, este semnificativă din acest punct de vedere. Oricât de surprinzător ar părea, «eticheta» (ceea ce se cuvine) are la origine o interdicție! În parcul de la Versailles, grădinarul-șef al lui Ludovic al XIV-lea

a așezat inscripții prin care cerea să nu-i fie călcate în picioare peluzele proaspăt însămânțate. Cum aceste inscripții erau adesea ignorate de către nobilimea neatentă și aflată, în paranteză fie spus, în conflict cu regele, bietul om a obținut din partea Majestății Sale un decret care prevedea respectarea «etichetelor». Astfel, cuvântul a intrat în limbajul curent pentru a desemna o comportare conformă unor norme.

Numeroase obiceiuri nu mai au de mult nici o legătură cu faptele care le-au generat. Cine se mai gândește astăzi, scoțându-și pălăria, că reiterează gestul de ridicare a coifului prin care cavalerii, la sfârșitul unui turnir, își descopereau chipul spre a fi recunoscuți de public?

Țări și obiceiuri

În Franța salata e servită, în mod tradițional, *după* felul principal și se mănâncă cu furculița și cuțitul. În Italia se bea cappuccino *doar* la micul dejun. La eschimoși în cafea se pune sare!

În Germania nu se mai sărută mâna femeilor, dar s-a extins deprinderea de a fi punctual, obicei devenit aproape o obsesie. Acest mic «amănunt» comentat de către un sociolog ar explica, în parte, uimitoarea prosperitate a Germaniei din ultimele decenii... Tot în această țară, cu excepția meselor oficiale și a cazului când există personal de serviciu, invitații contribuie spontan la strânsul mesei, la spălatul vaselor – cu simplitate și eficiență, fără ca stăpâna să se simtă jignită.

În Cehoslovacia, unde curățenia din apartamente este impresionantă, gazda are pregătită pentru musafiri o adevărată colecție de papuci comozi și ieftini, și nimeni nu se simte șocat că trebuie să se descalțe.

Mahatma Gandhi a fost întrebat odată ce părere are despre civilizația occidentală.
— Cred că ar fi o idee foarte bună... a răspuns indianul.

În Canada, ca și în alte părți ale lumii, există obiceiul de a oferi flori în număr par. La noi, un buchet trebuie să aibă un număr de flori fără soț (se spune că «gazda completează buchetul») și acest obicei autohton poate duce uneori la situații comice. Astfel, persoana care primește

florile, ușor jenată, îi atrage atenția musafirului venit din România care i-a oferit cinci trandafiri că a pierdut, probabil, o floare pe drum...

În America se obișnuiește ca, la masă, să se țină furculița cu mâna dreaptă, în timp ce mâna stângă stă ascunsă vederii, în poală. Văzându-i pe europeni cum mănâncă, mulți americani își închipuie că sunt cu toții stângaci!

În Elveția, seara, pe malul unui râu, într-un loc pustiu, am văzut o fetiță care era neliniștită de faptul că nu găsea o cutie de gunoi în care să arunce ambalajul unei ciocolate – pentru că nu avea *obiceiul* să arunce ceva pe jos.

Obiceiuri bune, obiceiuri proaste

Oamenii au obiceiuri bune și rele. Cum obișnuința este a doua noastră natură, acestea sunt foarte importante atât pentru noi, cât și pentru cei din jur. Dar... bunele obiceiuri respectate cu strictețe ar face dintr-un om un sfânt și dintr-o societate reală o lume utopică. Imaginați-vă o ființă umană care n-ar greși niciodată cu nimic. După părerea mea ar fi un monstru, un robot. Ideal ar fi ca un om să știe să-și păstreze cât mai multe deprinderi bune și să le corecteze pe cât posibil pe cele proaste. Dacă avem prostul obicei de a bea zece cafele pe zi și de a fuma cinci țigări dimineața, pe stomacul gol, asta ne privește personal. Vom vorbi aici doar de obiceiurile proaste care îi deranjează pe cei din jur. Nu trebuie să afli dintr-o carte că nu este politicos să faci vizite neanunțate, e de ajuns să te gândești că nici ție nu ți-ar face plăcere, într-un moment când ai foarte multe treburi, să fii surprins de musafiri, oricât de dragi ți-ar fi ei în alte împrejurări. Și totuși, acest prost obicei de-a intra la cineva cunoscut doar pentru că treci prin fața casei există. Pe timpuri, a face cuiva o vizită neanunțată nu era deloc un gest nepolitcos, ci dimpotrivă... dar în alte vremuri oamenii aveau foarte mult timp liber; astăzi, din păcate, nu-l mai au.

Foarte multe obiceiuri proaste apărute la noi se datorează sărăciei. Mă duc în vizită cu mâna goală, gazda nu mă tratează cu nimic; îmi fac loc cu coatele ca să obțin ceva mai bun și mai

ieftin într-un magazin; mă îmbulzesc să mă urc într-un autobuz supraaglomerat pe care l-am așteptat o oră. Într-o țară normală, în general, nu sunt pus în situația de a mă purta rău. Autobuzele vin la ora afișată în stație aproape goale, există multe magazine ieftine, iar a duce un mic dar când mergi într-o vizită nu este o problemă. Dar dacă duc flori de plastic cuiva (ca să țină mai mult) voi fi catalogat drept prost crescut (la noi). Nu la fel în Japonia, unde florile artificiale împodobesc cele mai distinse case.

Obiceiurile se schimbă la un om, și chiar la un popor, ca și hainele. Se păstrează cele frumoase și se înlocuiesc cele urâte. Problema este însă mult mai complicată decât în cazul hainelor, căci e foarte greu să dezobișnuiești pe cineva de un obicei prost. Cum să convingi un intelectual de excepție că el este un «model» și că nu are voie să apară în public mestecând gumă, de pildă?

Cum să convingi un om care are prostul obicei să promită și să nu se țină de cuvânt (care nu respectă nici măcar ora pe care ți-o fixează pentru o întâlnire) că acest «obicei» ar trebui schimbat? Mintea șugubeață a românului a inventat chiar un proverb original: «A promite e nobil, dar a te ține de cuvânt e o prostie!» întâlnim la tot pasul astfel de situații. Am promis – și ce dacă?

Revolta pe care am simțit-o în tinerețe citind cuvintele rostite de Raymond Poincaré (celebrul avocat, fratele matematicianului) la un proces în care a pledat la începutul secolului: *Nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère*, mi s-a mai estompat. Cred că avea dreptate. Când vom lua lucrurile în serios, și nu *à la légère*?

Oare nu ar fi mai bine să nu promitem dacă nu avem certitudinea că ne putem ține de cuvânt? De ce nu există la noi un proverb care să traducă exact înțeleptele cuvinte nemțești *ein Mann, ein Wort*? îndrăznesc să afirm că expresia «cuvântul e cuvânt!» nu a dispărut cu desăvârșire din vocabularul unui om manierat! Ar fi bine să ne-o reamintim când promitem ceva cuiva, nu numai când așteptăm zadarnic răspunsul promis de altcineva.

Ce se înțelege prin bune maniere?

Codul onoarei

Formele de manifestare a politeții pot să difere de la o țară la alta, dar și de la o epocă la alta, în funcție de mediul social și de împrejurări. Esențial este însă *codul onoarei*, care a făcut, la origine, din vânătorul erei paleolitice un om de societate, iar din femeia lui, ceea ce se cheamă astăzi o «doamnă».

Omul de onoare își respectă cu sfințenie cuvântul dat, are principii morale ferme, noblețe sufletească, stimă față de sine și față de ceilalți, este blând, răbdător, conciliant. Un astfel de *om*, în adevăratul sens al cuvântului, este agreat de toată lumea. Nu întâmplător un om manierat era acela pe care francezii îl numeau *l'honnête homme*, un om cinstit. În zilele noastre, îl denumim în mod curent «un gentleman», «un boier» sau, pur și simplu, «un domn».

Primul om politicos din lume trebuie să fi fost primitivul din grotă care și-a înăbușit strigătul anunțând găsirea hranei când a observat că în apropierea lui dormea o femeie cu un copil în brațe. Nu putem ști cu certitudine, oricâtă imaginație am avea, dacă... și-a cerut cumva și scuze!

Ce este un gentleman?

Există mai multe accepții ale cuvântului, dar toate ușor ironice. Un gentleman este acel domn care apucă zahărul cu cleștișorul, chiar dacă este singur la masă. Este cel care, intrând într-o baie unde se află o femeie goală, se retrage spunând: Pardon, domnule!... Un gentleman mai este, în fine, domnul care se bărbierește și se îmbracă special pentru cină, chiar dacă trăiește singur în junglă.

Desigur, toate aceste definiții atrag respectul, dar ele te fac totodată să surâzi. Și de aici până la a-l considera pe gentlemanul nostru ridicol nu este decât un pas. Să nu ne grăbim totuși s-o facem. Un om care se respectă și îi respectă pe alții nu poate fi ridicol.

Adevăratul gentleman are câteva tabuuri pe care nu le încalcă niciodată. El nu vorbește despre bani în societate, nu se laudă că îi are cu nemiluita, dar nici nu se plânge că-i lipsesc. Nu se împrumută decât în cazuri extreme și niciodată de la o femeie. Nu comentează în fața unor terțe persoane gesturile și vorbele soției sau ale copiilor săi și nici nu-i ceartă pe ultimii în fața străinilor. Nu dezvăluie nimănui secretele sau dificultățile lui familiale. Își domină pasiunile, emoțiile, sentimentele pentru că rămâne stăpân pe el însuși oricare ar fi împrejurările, chiar și atunci când este într-o situație disperată. Se străduiește să aplice înțeleptul și banalul precept englezesc după care nu se acordă unui lucru mai multă importanță decât are.

Trei gentlemeni își beau ceaiul pe terasa unui hotel, într-o tăcere desăvârșită. Pe aleea din fața clădirii trece o mașină. După un sfert de oră, unul dintre ei remarcă:

— A fost un Rolls-Royce.

După alt sfert de oră, al doilea spune grav:

— Eu cred totuși că a fost un Buick.

Peste încă un sfert de oră, al treilea se ridică de la masă:

— Merg să-mi beau ceaiul în cameră – nu mai suport acest scandal!

În concluzie, ar trebui spus, pentru a se reține mai ușor, că într-o societate de oameni bine crescuți sunt trei subiecte de conversație tabu: *banii, bolile, copiii*. Lista poate fi mai lungă: neplăcerile sau realizările din cadrul meseriei, mâncarea, amănuntele despre boala unui prieten etc. Vom reveni asupra acestor lucruri.

Un gentleman este politicos față de toată lumea, fie că cel din preajmă îi este superior ori inferior în ierarhia profesională sau socială. Cu alte cuvinte, se străduiește să nu supere pe nimeni și să-i facă pe cei din jur să se simtă bine. Or, fiecare știe că un om cu o purtare agreabilă este primit în casă cu mai multă bucurie decât un necioplit; că o persoană zâmbitoare e acceptată mai ușor în societate decât una posomorâtă; că un om îngrijit inspiră mai multă încredere decât unul cu o ținută ostentativ boemă.

Bunele maniere și rangul social

Printre noii îmbogățiți este foarte răspândită părerea că bunurile lor înlocuiesc politețea și cultura, că poți foarte bine să trăiești și fără acestea din urmă. Dar când averea sau rangurile dispar, un astfel de om rămâne un «nimeni». S-ar cuveni să dăm crezare unor vorbe înțelepte: un om bine crescut rămâne un om bine crescut, fie că situația sa materială este înfloritoare sau catastrofală și oricare ar fi mediul în care este silit să trăiască. Indulgența față de micile slăbiciuni omenești, respectul pentru modul de viață al fiecăruia, convingerea că totul este relativ sunt adevăruri valabile peste tot, atât în mediul milionarilor, cât și în rândul oamenilor obișnuiți. Vom descoperi astfel pretutindeni, indiferent de mediul social, oameni plini de bun-simț și de tact, constatând cu uimire că averea și rangul social n-au prea mare importanță când e vorba de o comportare civilizată. Și câte nu ar mai fi de spus despre snobi și parveniți! Sunt sigură că citind aceste rânduri toată lumea are în minte câte o astfel de cunoștință. Doamna care poartă inele de aur la toate degetele, dar țipă iritată în casă, în tramvai sau în piață, care iese în cămașă de noapte să ducă gunoiul sau merge în halat și papuci la mici cumpărături – este oare o «doamnă»?

Un domn din înalta societate: «În lumea noastră, știi, buna creștere înseamnă totul.»
Un om din clasa de mijloc: «Și noi prețuim buna creștere, dar mai avem și alte ocupații.»

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

De curând am rămas în pană pe șosea. Am făcut semn pentru a cere ajutor mașinilor care treceau. Nu a încetinit nici o limuzină. S-a oprit în schimb un om simplu, care venea de la țară cu o necăjită de Dacie veche, și nu numai că ne-a ajutat, dar ne-a și umplut brațele cu struguri, mere și nuci. M-am întrebat, unde oare învățase omul acela să se poarte ca un adevărat domn?

Bunele maniere și toleranța

Să nu înțelegem că «bunele maniere» sunt un pat al lui Procust, inventat de pisălogii apăruți pe lume ca să ne facă viața amară. Blândețea, toleranța, bunătatea sunt indispensabile unui om bine crescut. Cel care îl corectează cu brutalitate pe interlocutorul său care a încurcat sensul cuvintelor «biografie», «bibliografie», «autobiografie» nu este un om bine crescut. Dacă o face, să o facă delicat. S-ar putea ca și el să greșească altă dată. Nici un om normal nu suportă să devină ridicol – ignoranța nu este o scuză. Dar a avea pretenția că știi tot, că nu-ți pasă de etichete și convenții, pe care le știi dar nu le respecți, este un semn de suficiență. Întâlnim o astfel de atitudine uneori chiar la oameni cultivați și «bine crescuți». Ei bine, nu sunt! Iar argumentul că alte calități le compensează defectele nu este de ajuns.

Capitolul 2

Cum arată an om manierat

O chestiune de atitudine

Să fim exigenți cu noi înșine

Poți să placi persoanelor pe care le întâlnești, poți să ai succes după succes, poți să uluiești lumea cu inteligența ta, dar aceste calități «sociale» nu-ți permit totuși să fii îngăduitor cu propriile tale defecte.

Acel «cunoaște-te pe tine însuți», celebrul epigraf aflat pe templul lui Apollo din Delphi, rămâne și în vremurile noastre un sfat demn de urmat, cu toate că e un examen dintre cele mai severe, la care trebuie să te supui permanent. Multe conflicte ar putea fi evitate dacă în momentul declanșării lor ne-am întreba pe noi înșine *cine* a greșit de fapt.

Să recunoaștem că suntem mult mai indulgenți față de noi decât față de alții. Este aproape firesc să vedem paiul din ochiul altuia în locul bârnei din ochiul nostru... Dar dacă am fi mai lucizi, dacă ne-am analiza mai obiectiv, viața ar fi mai ușoară pentru toți.

Câte feluri de bune maniere există?

Să stabilim de la bun început că nu există două feluri de bune maniere: unele pentru societate și altele pentru acasă. Este suficient să ne impunem să fim politicoși față de familie la fel cum suntem față de străini, pentru ca viața în intimitate să devină agreabilă. Asta nu înseamnă că trebuie să trăim rigid, ca niște manechine înțepenite, ci doar că trebuie să nu depășim limitele bunei-cuviințe. E de ajuns să nu confundăm relaxarea cu

dezordinea și nici singurătatea cu un mod de viață descătușat de orice reguli.

Dar cine nu-i cunoaște pe acei «stăpâni atotputernici» cu cămașa descheiată, cu bretelele atârnând, cu părul vâlvoi, care pretind soției să le aducă imediat papucii, tolănindu-se pe o canapea, cu ziarul în mână, pentru a se delecta cu știrile sportive? Poate surveni «o catastrofă culinară» (s-a răsturnat o cratiță cu mâncare în fața frigiderului), poate suna telefonul, poate să plângă cel mic, nimic nu-l clintește – «eu sunt stăpânul casei și nimeni din familie nu trebuie să mă deranjeze; toți trebuie să-mi facă viața plăcută!». Nu va fi vorba, în mod sigur, de o familie fericită... Dacă îți tratezi astfel familia, pretenția că ești manierat este o vorbă goală, căci nu lași politețea la ușă cum lași umbrela și pardesiul!

Scopul oricărui om este să aibă o viață frumoasă; chiar și cel mai nonconformist dintre noi va ajunge până la urmă la această concluzie. Sigur că lucrul acesta nu depinde numai de el, dar depinde în primul rând de el. E suficient să-ți imaginezi, atunci când ești singur și crezi că poți să-ți permiți orice, că te afli, de fapt, în prezența unei ființe pe care o stimezi și față de care nu ți-ai putea îngădui nici o necuviință. De ce nu ai fi *chiar tu* acea persoană? Să zicem că ai rămas câteva zile în casă fără familie. Ești tentat să lași paturile în dezordine, dulapurile deschise, scrumierele pline și să mănânci direct din cratiță. Ar fi bine să te gândești că îți pot veni în vizită niște prieteni care au o părere foarte bună despre tine. Vor fi în mod sigur dezamăgiți de ceea ce văd, iar scuzele se vor dovedi inutile. Gândind astfel, vei ajunge cu timpul să te porți bine în mod reflex, chiar când ești singur.

Corpul, însoțitorul nostru fidel

Mai mult săpun, mai puțin parfum

Obiceiurile noastre pot să se schimbe, manierele noastre pot deveni mai rafinate, personalitatea noastră poate să se dezvolte, dar corpul nostru e un «personaj» care rămâne mereu același. El e o componentă constantă a ființei umane, căreia trebuie să-i

dăm multă atenție, punând în valoare ceea ce ne-a dăruit natura. Nimic nu este mai plăcut decât sentimentul că aspectul nostru atrage și reține privirea celorlalți. Întrebată care este secretul frumuseții ei, o mare actriță a răspuns scurt: «Multă apă, mult săpun și nimic altceva.»

Cremele, loțiunile, deodorantele, coloniile au devenit indispensabile toaletei zilnice, dar ele nu pot înlocui în nici un caz baia și dușul. Lipsa de timp nu este o scuză pentru dinții cariați, pentru mâinile și picioarele neîngrijite sau pentru un păr lăsat în dezordine. Toate acestea nu sunt legate de o situație financiară privilegiată – oricine invocă acest lucru este de reacredință. Cel care e de părere că omul trebuie să fie «natural» și că aspectul exterior nu contează dovedește cel mult că bunul-simț îi este la fel de străin ca periile de păr, de dinți și de unghii. Pentru fiecare dintre noi, a călători în tramvai lângă o persoană rău mirositoare, lângă un bețiv sau lângă un fumător învederat este insuportabil. Lipsa de respect față de ceilalți atinge însă apogeul atunci când neglijența vestimentară și murdăria se ascund sub parfumuri tari. Apa de toaletă nu le este permisă decât acelora care mai întâi s-au spălat cu grijă!

Doi copii își bălăceau picioarele în mare.
— Aoleu, ce picioare murdare ai! zice Jim.
— Da, dar anul trecut n-am venit la mare, zice Tom.

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

Viața profesională ne obligă de cele mai multe ori să trăim laolaltă cu alții în birouri, într-o strictă «intimitate». Înainte de a mânca ceapă sau usturoi, ca și în momentul în care ocolim baia, ar trebui să ne imaginăm că vom găsi pe biroul nostru un «dar» anonim compus din bomboane mentolate, o periuță și o pastă de dinți sau un săpun alături de un deodorant. Nici cel mai cinic dintre semenii noștri nu ar primi cu plăcere acest «cadou». Dar poate mă înșel...

Când ajungem acasă

Ne petrecem o bună parte din viață la serviciu, alături de niște oameni străini care n-au nici o vină că noi nu știm un lucru

simplu: nu intri în bucătărie – să prăjești ceapă sau pește – cu hainele care, a doua zi, vor transporta mirosul neplăcut la birou.

Ar fi minunat dacă toți ne-am obișnui copiii de mici cu două feluri de îmbrăcăminte – una de casă, alta de oraș. Schimbatul hainelor ar trebui să fie un gest reflex. Când cineva ajunge acasă, primul lucru pe care-l are de făcut este să *nu* facă nici o mișcare înainte de a se schimba, pentru că apoi... uită.

Apropiații lui Garabet Ibrăileanu știau că acesta avea fobia microbilor. Dezinfecta clanțele cu spirt, își flamba tacâmurile, ținea geamurile închise ermetic... Câteodată mă întreb dacă nu sufăr de aceeași manie. Când ajung acasă, după lungi drumuri prin căldură, și aș vrea să beau un pahar cu apă, îmi aduc brusc aminte că nu m-am spălat pe mâini. Prin fața ochilor încep să mi se perinde toate obiectele pe care le-am atins. Îmi imaginez că ele au fost atinse de oameni cu boli grave, de la râie până la... lepră, și, în loc s-o iau spre bucătărie, mă duc repede la baie.

Somnul

Viața ordonată și odihna activă fac parte dintre îngrijirile normale pe care le datorezi sănătății. Mijlocul cel mai simplu și mai eficient de a te reface este somnul. Tot el este izvorul bunei dispoziții și al unei înfățișări agreabile. Iată de ce, pe bună dreptate, somnul dinaintea unei petreceri la care ești invitat seara se numește «somn de frumusețe».

Dacă faci parte dintre oamenii care trebuie toată viața să sară din pat în zori ori dintre cei la care somnul nu vine decât în primele ore ale dimineții, atunci ai da orice în schimbul unui somn bun. Dar, în mod ciudat, un detaliu revine constant în biografiile marilor personalități – generali sau conducători de popoare, mari oameni de știință sau poeți: ei se mulțumeau doar cu un somn de patru sau cinci ore pe noapte!

Nu mă voi lansa într-o interminabilă discuție asupra duratei optime a somnului, deoarece durata aceasta depinde și de temperamentul fiecăruia. După statistici, omul pierde dormind cam o treime din viață, însă nu toți oamenii au nevoie de șapte–opt ore de somn pe noapte.

Discuția rămâne totuși deschisă: tinerii au mai multă nevoie de somn și se trezesc mai târziu, bătrânii se scoală, în schimb,

mai devreme... Important este să ne dozăm orele de somn astfel ca organismul nostru să nu sufere. Cea mai bună soluție e să respectăm un anumit program: să ne culcăm și să ne sculăm la ore fixe, să ne îngăduim eventual un somn scurt după masa de prânz și să evităm cafelele și medicamentele care înlocuiesc sau instalează somnul.

Exercițiul fizic

La păstrarea sănătății contribuie în egală măsură alimentația, gimnastica zilnică, masajele, plimbările și excursiile, alternarea lucrului cu perioade de odihnă. În privința alimentației, lucrările de specialitate pun accentul nu numai pe calitate, ci și pe cantitate. Dacă totuși mâncăm prea mult, prea des și prea gras, e cazul să nu ne privăm corpul de exerciții fizice, mai ales că, în zilele noastre, automobilul ne condamnă la sedentarism. Uităm mereu că excursiile și mersul pe jos sunt la fel de eficiente ca orice sport. Soluția este la îndemâna oricui: putem merge pe jos între casă și birou și, când avem timp, putem face excursii la sfârșit de săptămână. Până nu e prea târziu, trebuie să recurgem la dietă sau chiar la îngrijiri medicale, completate de gimnastică și masaje. Ele vor da, fără îndoială, rezultatele scontate, contribuind la diminuarea țesutului adipos și la obținerea unui bun tonus muscular.

Să nu ni se pară extravagante un abonament la o sală de gimnastică, o ședință de saună o dată pe săptămână, două ore pe săptămână la un bazin de înot etc. Condiția esențială ca aceste tratamente să dea rezultate este să le facem din timp și constant. Să nu uităm că fiecare kilogram adăugat cere altul. După ce am «agonisit» astfel multe kilograme în plus, este aproape imposibil să le mai dăm jos. Curele de slăbire drastice sunt la fel de nocive ca și kilogramele nedorite.

Silueta

Când ești tânără slăbești foarte ușor. Dacă ai ajuns la greutatea optimă (10 kg sub numărul de centimetri ai înălțimii, adică 50 kg dacă ai un metru și 60 cm), te poți opri, având grijă să nu mai pui... nici un gram în plus. «Mă îngraș pentru că mănânc prost» – iată o formulă teribil de adevărată, dar care stârnește

la prima vedere nedumeriri. Nu este chiar așa de complicat. Cei care mănâncă «prost» mănâncă mult – fac exces de pâine, paste făinoase, cartofi, carne grasă, dulciuri. Cei care mănâncă «bine» mănâncă puțin, de cinci ori pe zi – ceai, lapte sau cafea dimineața, un sandviș la ora 10, o supă, un fel de mâncare și un desert (fruct) la prânz, ceai, cafea, o prăjitură la ora cinci după-amiază și o salată cu o pereche de crenvurști, de exemplu, seara. Reținеți, nu se mănâncă nimic între orele pe care vi le fixați! Nu se ține cură de nemâncare, ci «cură de mâncare». Dar o zi pe săptămână de post negru ori măcar de legume sau de lactate face minuni.

Slăbitul și pâinea. Deși toată lumea știe că te îngrași dacă mănânci – aproape orice – prea mult, n-am auzit nici o persoană obeză mărturisind că face excese alimentare. De fiecare dată îți va spune: «Mă întreb de ce mă îngraș, fiindcă mănânc foarte puțin, adică normal, și mai ales *nu mănânc deloc pâine*.» Biata pâine – care conține făină, apă și drojdie! Pâinea *mâncată cu măsură* este chiar recomandată de către medici.

Am auzit odată la televizor o doamnă foarte grasă spunând cu mândrie: «Știu să fac pizza fără pâine!» Și urma rețeta. Pizza fără pâine conținea 400 g cașcaval, 400 g smântână, 400 g slăninuță afumată, 400 g carne de pui și 4 ouă. Am fost îngrozită, dar m-am mai liniștit când mi-am adus aminte că... n-are pâine!

Îngrijirile cosmetice

Dacă silueta noastră necesită o grijă specială, tot atât de importantă este și îngrijirea feței. Există astăzi o adevărată industrie a produselor cosmetice, menită să ne facă tenul frumos. Ne vom corecta micile defecte printr-un machiaj discret, evitând culorile stridente și proasta lor îmbinare. Este necesar ca machiajul să țină seama de împrejurările și de anturajul în care ne găsim. Nenumărate reviste abundă în recomandări privind folosirea cu măsură a

O doamnă cu o față extrem de ridată intervine într-o discuție pe tema îngrijirii tenului, spunând cu mândrie: «Eu niciodată n-am dat cu ceva pe față.»

«Se cunoaște, doamnă, se cunoaște!» – exclamă spontan altă doamnă din grup.

produselor cosmetice. Să nu ezităm să ținem seama de ele, să nu ne bazăm pe intuiția noastră. Ar fi bine să apelăm la serviciile calificate ale unei cosmeticiene, plătind o consultație sau mai multe numai pentru a obține niște sfaturi exacte. Ea ne va spune ce creme, ce pudre și ce rujuri ni se potrivesc.

Frumusețea naturală trebuie ajutată, nu brutalizată. O brunetă cu ochi verzi, de exemplu, este în mod evident avantajată de o nuanță roșcată dată părului, dar dezavantajată de un păr transformat în spicul grâului. Dacă aveți cumva complexe, amintiți-vă că nu există femei urâte, există doar femei neglijente!

Nu mai suntem foarte tinere...

A intrat în legendă povestea unei hetaire care, la primele semne de îmbătrânire, și-a luat oglinda și a mers la templu ca s-o ofere divinei Afrodita, cu această rugăminte: «Ia-mi oglinda, bună zeiță, ce am fost nu mai pot să văd și cum sunt nu mai vreau să văd!» Există o seninătate disperată în cuvintele acestei femei care, după ce a gustat din toate bucuriile vieții, a înțeles când trebuie să părăsească scena primei tinereți și în ce moment începe o nouă viață, cea a maturității, a înțelepciunii, a echilibrului.

Trebuie să ne fi folosit rău tinerețea pentru a tremura în fața anilor care ne așteaptă, căci a doua jumătate a vieții aduce cu ea multe bucurii profunde, multe satisfacții și multă liniște.

Vanitatea de a ne crampona de ceea ce a fost (de nopțile când dansam neobosite, de zilele în care eram admirate oriunde apăream) este total inutilă. Și nimic nu e mai trist pentru o femeie de o anumită vârstă decât acest regret al trecutului – sau refuzul de a înțelege prezentul, înțelegere care depinde numai de o pregătire sufletească prealabilă.

Această dramă – căci e o dramă să nu știi să îmbătrânești frumos – este de multe ori provocată și de lipsa de tact a celor din jur.

Nu este permis ca, întâlnind o doamnă pe care n-ai mai văzut-o mulți ani, să deschizi o discuție pe tema frumuseții ei trecute. Cei care își imaginează că îi fac o plăcere spunându-i ce

bine arăta, ce siluetă minunată avea și ce gust desăvârșit în a se îmbrăca greșesc profund.

Uneori, persoana care face gafa își dă seama și încearcă să o dreagă: «Nici acum nu arăți prost...»

Să îmbătrânim frumos

Un filozof spunea odată că îi este cumplit de milă de femeile frumoase.

Tinerețea și frumusețea deschid toate ușile și înlocuiesc în viața familială și socială, de cele mai multe ori, alte calități, mai ascunse, pe care ar trebui să le aibă orice om. Și vine o zi – la femei în jurul vârstei de 50 de ani – când auzi fără să vrei că ești catalogată drept babă, când vânzătorul de la care cumpărai în mod obișnuit nu mai este amabil cum era altădată, când soțul te compară involuntar cu altă femeie, și comparația nu este în avantajul tău... Dacă nu treci cu umor peste aceste momente, se va declanșa sigur o criză, o cădere psihică. Începi să nu te mai duci la dentist, nu te mai preocupă că te îngrași, nu te mai îmbraci cu grijă deoarece îți spui că toate astea sunt inutile. Îți pregătești astfel o bătrânețe urâtă.

Trebuie să luptăm să îmbătrânim frumos și să ne pregătim din vreme, pentru că și bătrânețea este a noastră, așa cum au fost tinerețea și frumusețea. Desigur, e mai bine să fim tineri, frumoși și sănătoși, decât bătrâni, urâți și bolnavi! Acum e însă momentul să înțelegem că frumusețea nu dispare – dacă e vorba de cea spirituală. O privire blândă, un surâs cald, o conversație inteligentă fac posibilă o concurență loială între o persoană tânără și una în vârstă. Este în ordinea firii și depinde doar de noi să izbutim. Totul e să nu disperăm. Acum avem alte satisfacții și alte preocupări; să nu ne lamentăm continuu, să nu arborăm o figură plictisită și obosită. Nimeni nu ne poate ajuta să traversăm această perioadă dificilă în afară de noi înșine.

Ești tânără dacă te simți tânără, desigur. Dar să nu-i constrângem pe alții să ghicească în ce măsură ne simțim tinere, ci să ne adaptăm ținuta vestimentară și comportamentul la vârsta noastră reală.

Dacă n-ar exista amintirea tinereții, n-am simți bătrânețea. Vârsta ne împiedică să facem ceea ce făceam altădată, dar o

persoană matură poate fi la fel de agreabilă ca una tânără. Și dacă totuși ne simțim demoralizate, să recitim încântătoarele scene descrise de Proust în romanul *În căutarea timpului pierdut* și să retrăim momentele înserării de pe plaja de la Balbec, împreună cu minunata bunică a autorului, ce polariza, prin spirit și inteligență, grupul de tineri... în defavoarea «fetelor în floare».

Vârsta și complimentele

Oricine primește cu plăcere un compliment, dar nu este deloc necesar să întrebăm mereu: câți ani îmi dați? S-ar putea ca interlocutorul nostru să greșească și să ne dea cu vreo cinci în plus! Se obișnuiește din ce în ce mai mult ca două persoane care nu s-au văzut vreme îndelungată să-și spună reciproc, automat: «Ce bine arăți!» (Am auzit chiar o glumă pe această temă – există vârsta întâi, vârsta a doua și «ce bine arăți».) E o formulă mai nouă, care nu constituie un atentat la bunele maniere. Cu o singură condiție – să fie sinceră. Dar să surâzi ironic sau să comentezi cu altcineva contrariul celor afirmate este de neiertat.

Ținuta pe stradă și în casă

Cum mergem

Când mergem pe stradă, să ne amintim că nu o putem face la întâmplare și că există și în acest domeniu niște reguli de care trebuie să ținem seama. Să nu ne facem un obicei din a alerga mereu (eventual cu telefonul mobil la ureche) pentru că suntem în întârziere sau să mergem gârboviți și încruntați pentru că avem necazuri. Îi vom stresa pe cei din jur și le vom deveni nesuferiți. Noi înșine vom constata că ne-am schimbat firea, și nu în bine. Nu este greu să ne controlăm. Ne sculăm mai devreme cu o jumătate de oră și ne facem un program care poate fi respectat, iar grijile le lăsăm acasă în vestibul, măcar pentru a nu fi compătimiți. Merită!

Cine n-a admirat mersul grațios, suplu al manechinelor sau al actrițelor? Nimic nenatural, nimic forțat. Dar, în general, nu ne prea gândim la eforturile și exercițiile făcute de ființele pe care le admirăm ca să pară că nu merg, ci plutesc. În toate școlile

de profil, cursanții – băieți sau fete – sunt învățați mai întâi să poarte pe cap o carte sau un obiect greu. Imposibil să stai cocoșat ținând în echilibru o asemenea povară! Oamenii din vechime aveau o ținută frumoasă dobândită prin purtarea pe cap a unor vase grele. Să încercăm și noi, acasă, măcar cinci minute în fiecare zi, să facem câțiva pași cu o greutate de acest gen pusă pe creștet. Mersul va deveni mai sigur, coloana vertebrală mai dreaptă. Exersând, reușita e sigură.

Să ne supraveghem deci în permanență ținuta când mergem – să nu ne aplecăm umerii înainte, să nu mișcăm exagerat brațele și coatele, să facem pași normali, nici prea mari, nici prea mici, să ne retragem stomacul în interior și să ținem șira spinării dreaptă. Toate aceste gesturi le putem face pe stradă de câte ori ne aducem aminte. Să ne aducem aminte cât mai des!

Cu vârsta, ținuta omului se modifică, dar ea se poate corecta studiindu-ne cu grijă într-o oglindă care să ne reflecte din cap până în picioare. Trebuie să avem, indiferent de anii care ne împovărează, un aer sigur, dezinvolt; când mergem, genunchii să fie apropiați, trunchiul drept și fața destinsă.

Gesturi legate de ținută

Dacă ne oprim să stăm de vorbă cu cineva pe stradă, nu ne vom sprijini de zid – putem să ne ținem și pe propriile picioare. De asemenea, nu este elegant să ținem mâinile în buzunare.

În casă nu ne vom lăsa pe spătarul scaunului și nici nu ne vom juca nervos cu diferite obiecte. Anumiți oameni au chiar obiceiul insuportabil de a bate tactul unei muzici auzite numai de ei, cu un creion, o brichetă, un cuțit – unii bat chiar cu pixul în microfon –, nefiind conștienți că-i enervează pe cei din jur. Chiar dacă ne-am antrenat într-o discuție aprinsă, nu-l vom lua pe interlocutorul nostru de un nasture, nici nu-l vom aproba bătându-l energic pe umăr sau înghiontindu-l cu cotul în coaste.

Când suntem în societate, vom evita să stăm cu spatele la cei din jurul nostru. Dacă o facem siliți de o împrejurare oarecare – suntem solicitați să răspundem la o întrebare, de pildă – ne cerem scuze.

Cum ne așezăm

Și când ne așezăm trebuie să o facem cu grijă. Dacă o actriță se străduiește să studieze acest gest înseamnă că nu e așa ușor cum s-ar crede. Să te așezi pe un scaun, pe o canapea sau pe un fotoliu înseamnă, aproape, să dai un examen, deoarece poți să o faci cu un gest plin de grație, după cum poți să te

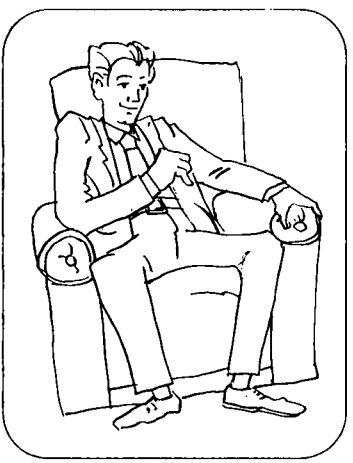

Domnul stă urât, dar sigur se simte foarte bine. În schimb, soția moare de rușine în locul lui!

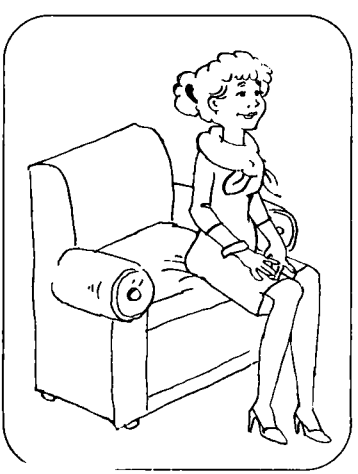

Această domnișoară abia a ieșit în lume. E timidă și s-a așezat caraghios, crezând că așa e distins. Nu este, vă așezați normal!

trânteşti dizgraţios sau să te tolăneşti de parcă nu mai vrei să pleci niciodată! Să nu credem nici că suntem obligate să folosim cu zgârcenie suprafaţa fotoliului doar pentru că aşa era distins pe vremuri.

De altminteri, lista greşelilor pe care poţi să le comiţi aşezându-te este destul de lungă. Să amintim câteva: genunchii ţinuţi cu mâinile, bătaia nervoasă a degetelor pe suprafaţa mesei din apropiere, genunchii îndepărtaţi – poziţie dezagreabilă mai ales la doamne. În schimb, o doamnă poate să-şi încrucişeze partea de jos a picioarelor, având grijă să-şi acopere, discret, genunchii cu fusta.

În momentul în care te ridici ca să-ţi iei rămas-bun, faci în aşa fel încât să nu stai cu spatele la ceilalţi şi să nu împingi cu forţă scaunul. E bine să-ţi dovedeşti simţul de ordine punându-l la loc, dar fără să cazi în extrema cealaltă, căutând cu prea multă grijă locul unde era la începutul vizitei.

Ce facem cu mâinile

Am spus mai sus ce *nu* trebuie să facem: să nu gesticulăm, să nu le înfundăm în buzunare, să nu batem nervos cu degetele pe suprafaţa mesei etc. Pe de altă parte, renunţând la orice mişcare a mâinilor, conversaţia noastră ar deveni total inexpresivă. Reamintiţi-vă anecdota cu eroul italian...

Un soldat italian este decorat pentru că nu trădase duşmanului străin secretele pe care le deţinea.

— Spune-ne totuşi, cum ai reuşit să nu dezvălui nimic? e întrebat la sfârşitul ceremoniei.

— Aveam mâinile legate la spate... mărturiseşte candid soldatul.

Oamenii simt nevoia să gesticuleze când vorbesc. Puţini deţin însă arta gestului armonios şi expresiv. De aceea, poate, în apariţiile lor publice – când se află într-un prezidiu sau la TV – domnii mai ales îşi ascund mâinile, ţinându-le în buzunare. Nu se cuvine. Ca să ne stăpânim gesticulaţia, e preferabil să avem în mâini o carte sau un pix. Ne «ancorăm» de aceste obiecte şi problema e rezolvată!

Pe vremuri, lucrurile erau mai simple. Când intrau într-un salon, domnii îşi «ocupau» mâinile purtând jobenul într-una

și un baston elegant în cealaltă. La rândul lor, doamnele stăteau de vorbă vara ținându-și umbreluța de soare cu ambele mâini; iarna, le salva manșonul.

De asemenea, este agasantă mania unora de a-și trosni degetele sau de a-și încerca elasticitatea falangelor, rotindu-și podul palmei la nesfârșit. Să nu uităm: degetele în nas sunt poate amuzante la copiii de doi ani, dar după această vârstă gestul e nepermis. Nu facem acest gest nici când suntem singuri!

Copiii nu prea au discernământ și sunt tentați să arate cu degetul orice și pe oricine – o doamnă excentric îmbrăcată, o femeie gravidă, un domn foarte gras, un bețiv clătinându-se pe stradă etc. De aici a apărut, pesemne, o interdicție «pe viață»: să nu arăți *nimic* cu degetul! Dar cu ce să arăți un lucru, cu cotul, cu bețișorul?... Se poate arăta cu degetul (cu arătătorul) orice în afara unei persoane, iar în cazuri extreme – când este vorba, de pildă, de hoțul care tocmai te-a buzunărit – chiar o persoană.

Cântărețele își încrucișează mâinile pe piept, ceea ce se pare că le ajută să cânte mai bine. Pentru restul oamenilor, gestul este ridicol. Nici să-ți pui mâinile în șold, ca o precupeață, nu este un semn de bună creștere, chiar dacă ești foarte supărată. Napoleon a fost imortalizat în tablouri ținând o mână sub nasturii tunicii, iar pe cealaltă la spate. Astăzi o asemenea poziție provoacă celor din jur zâmbete ironice.

Când tușești, strănuți sau caști, pui mâna la gură. Fiecare știe acest lucru, dar din nefericire nu toată lumea o face.

Râsul

Să râzi nu este numai firesc, ci, cum spunea Rabelais, e și un semn de sănătate. Dar când râzi nu pui mâna la gură – nici dacă ai izbucnit într-un râs nestăpânit. Nu mai vorbesc de impresia proastă pe care o faci când râzi în hohote, zgomotos, lovindu-te peste coapse sau împungându-ți vecinul în coaste. Ca orice manifestare comportamentală, râsul își găsește expresia ideală în moderație. Orice om este mai simpatic când surâde. E un secret pe care îl dețin prea puțini semeni de-ai noștri, dar care face minuni, cu condiția de a nu-l etala permanent pentru că atunci se transformă în rictus sau, mai grav, în rânjet.

Capitolul 3

Salutul

Ce înseamnă salutul

În viața tribală, oamenii strigau sau făceau semne pentru a-i feri pe ceilalți de un pericol ori pentru a-și anunța semenii că au găsit hrană. Dar, ca multe lucruri care la origine au fost vitale, salutul a devenit un simbol. El nu se face la întâmplare, ci cu un anume ceremonial care ridică multe probleme. Să știi să saluți este, într-adevăr, dovada că știi să respecți uzanțele. Salutul este prima manifestare de curtoazie cu care întâmpini pe cineva.

Deși formulele de salut sunt vechi de când lumea, salutul în sine are în mimică, în poziția corpului sau în ținută o infinitate de nuanțe care-i modifică sau îi completează sensul. Un simplu salut poate demonstra cuiva, de pildă, în ce măsură îl stimezi, dacă știi să-i adaugi un mic gest.

Orice salut este o formă de politețe, dar nu implică același grad de cordialitate. Știm cât de greu este să-i faci pe copii să salute pe cineva. Pentru adult, salutul nu înseamnă o manifestare de dragoste, ci un gest de politețe, o convenție. Dar pentru copil, mai ales când este foarte mic, singurul criteriu este acela al simpatiei sau antipatiei. Mai târziu, sub influența educației, el se va convinge singur cât de necesar este salutul în relațiile cu oamenii.

Nici un om nu este atât de neînsemnat încât să nu merite un salut din partea noastră. Cei care așteaptă cu privirea fixă, cu buzele strânse și cu o grimasă pe față să fie salutați – ca eventual să răspundă – sunt și prost crescuți, și de rea-credință. Ludovic al XIV-lea o saluta pe ultima bucătăreasă cu aceeași curtoazie ca pe strălucitoarea domnișoară de La Vallière. Numai snobii pot crede că e sub demnitatea lor să salute primii.

Reguli de bază

La țară, în orașele mici sau la periferia marilor orașe, există încă bunul și străvechiul obicei de a saluta toți oamenii pe care îi întâlnești, fie cunoscuți, fie necunoscuți. În aceste locuri, sentimentul de apartenență la aceeași comunitate este încă viu și să nu saluți înseamnă să-ți atragi multe antipatii.

Anonimatul marelui oraș, unde ești pierdut în mulțime, nu mai permite, evident, acest salut generalizat. Aici funcționează alt cod, ale cărui uzanțe reglementează și modul de a saluta. Iată câteva din regulile sale de bază: bărbatul salută primul o femeie, chiar dacă aceasta este mai tânără decât el; tânărul sau tânăra îi salută pe cei *mult* mai în vârstă; nou-venitul, pe cei care sunt deja adunați; inferiorul, pe superior (dacă inferiorul e femeie, primul va saluta tot bărbatul; directorului general nu-i va scădea popularitatea, ci, dimpotrivă, dacă va saluta el primul femeia de serviciu!). Este obligatoriu să răspunzi la orice salut; a refuza să răspunzi înseamnă a-l jigni grav pe cel care ți s-a adresat. Dacă totuși nu răspunzi înseamnă că ești supărat rău pe persoana respectivă.

Salutul în situații concrete

Cum salută domnii

Vom începe prin a vorbi despre cum trebuie să salute un domn. Când întâlnește o doamnă, bărbatul salută primul. În general, salutul înseamnă să-ți scoți pălăria cu aproximativ doi metri înaintea întâlnirii, să o înclini ușor, privind fără insistență în ochii persoanei salutate, iar apoi să-ți pui pălăria la loc pe cap.

Nu-mi explic de ce acest obicei, de a te descoperi în semn de respect față de cineva, a dispărut la noi aproape cu desăvârșire. După ce pălăria a fost înlocuită cu basca, apoi cu căciula, acestea se țin pe cap în orice împrejurare! Observăm că se ține căciula pe cap în sălile de expoziție, la cinematografe sau în restaurante. O fac uneori și cei care mai poartă pălării. Frigul nu este o scuză! Este strict interzis să stai cu pălăria pe cap în toate aceste locuri. Glumesc, nimic nu e strict interzis în comporta-

mentul cuiva, dar riscul de a fi catalogat drept prost crescut este inevitabil. Ceaușescu se adresa întotdeauna poporului cu căciula bine îndesată pe urechi. Nu am observat ca Juan Carlos – regele Spaniei – să vorbească unei mulțimi cu capul acoperit.

Revenind la salut: domnul care întâlnește o persoană feminină cunoscută încetează să mai fumeze țigara sau pipa și nu stă cu mâinile în buzunare. Ridicarea pălăriei se face întotdeauna cu mâna opusă părții în care se găsește persoana salutată. Dacă păstrezi totuși pălăria pe cap, saluți doar verbal, fără să-i atingi borul cu degetele.

Ce se întâmplă dacă nu porți pălărie? Regula este foarte simplă. Te mulțumești cu o înclinare a capului, care poate fi un pic mai adâncă decât dacă ai saluta cu pălăria. Vedem cu stupoare la TV tineri cu șepcuțe pe cap stând comod pe fotolii sau la mese și conversând dezinvolt, uneori cu persoane mult mai în vârstă. Este o modă (cozorocul șepcuței e la spate!), o să treacă, dar acești tineri nu vor învăța niciodată că nu stai cu capul acoperit într-o încăpere.

Cum salută doamnele

Dar dumneavoastră, doamnă, cum veți saluta? Simplu – veți răspunde la salutul care vă este adresat printr-un surâs și dând ușor din cap, ceea ce va dovedi persoanei întâlnite că ați recunoscut-o.

În țările anglo-saxone, femeia salută prima pentru a-l autoriza astfel pe domnul întâlnit să o salute la rândul lui. În Europa continentală, regula este cea pe care am enunțat-o: domnul salută, doamna răspunde. Doamna mai tânără o salută pe cea mai în vârstă care îi răspunde... tot zâmbind. Două persoane de același sex și de aceeași vârstă se salută simultan.

Cum evităm un salut

Ai dreptul să refuzi să răspunzi la un salut? Am spus deja că a refuza înseamnă a-l face pe celălalt să înțeleagă că te-a ofensat grav, pe tine sau pe unul din membrii familiei tale. În afara acestor cazuri, nu există salut pe care poți să-l refuzi fără să încalci în mod deliberat și grosolan regulile elementare ale bu-

nei-cuviințe. Aceste cazuri cer mult tact și o mare prezență de spirit pentru a găsi o soluție onorabilă. Încercăm să evităm întâlnirea când suntem încă la mare distanță. Dacă întâlnirea este inevitabilă, putem totuși saluta scurt. Acest salut ar putea fi pentru celălalt o mică lecție dacă este vinovat; iar dacă noi suntem vinovați, salutul nostru poate duce la o împăcare.

Se întâmplă adesea ca unele persoane – al căror cerc de relații este foarte întins sau, pur și simplu, a căror memorie e slabă – să aibă impresia că ne cunosc și să ne salute din greșeală. Vom răspunde chiar dacă suntem siguri că nu-l cunoaștem pe cel care ne-a salutat. Uităm repede salutul unui necunoscut, dar nu uităm niciodată că nu am fost salutați de către cunoștințe.

Nu există reguli fără excepții. Astfel, vom evita să salutăm o persoană, mai ales o doamnă, dacă o întâlnim într-o companie compromițătoare...

Salutul în uniformă

În armată, salutul are alte reguli, deoarece aici superiorul este întotdeauna cel cu grad mai mare. Câtă vreme amândoi sunt în uniformă, o doamnă cu grad de căpitan (inferiorul) îl salută pe un domn cu grad de colonel (superiorul). Când nu sunt în uniformă, deci în viața civilă, domnul colonel o salută pe doamna căpitan.

Pentru personalul feroviar sau poștal, pentru vameși, există reguli specifice. Toate aceste categorii se pot saluta fără să se cunoască, în virtutea faptului că poartă aceeași uniformă.

Când salutăm primii?

Cel care intră într-un local salută, cel care se află acolo răspunde la salut. Această regulă este valabilă în restaurante, compartimente de tren, săli de așteptare, lifturi, magazine.

Un om bine crescut își scoate pălăria și se oprește un moment când trece un convoi mortuar. De asemenea, te ridici și te descoperi când se intonează un imn național sau când se înalță drapelul unui stat. Pe toată durata ceremoniei, trebuie să stai nemișcat pentru a arăta că respecți sentimentele celorlalți.

Alt lucru important: salutăm tot grupul din care face parte o cunoștință. Se înțelege că persoanele care o însoțesc vă vor răspunde la salut, dar nu se vor interesa de numele dumneavoastră.

Salutul verbal

Se pune întrebarea dacă trebuie să adăugăm la gesturile descrise mai sus și o formulă de salut. De la caz la caz. Oricum, formula este dictată mai întâi de obiceiul pământului și apoi de împrejurările concrete. De pildă, există persoane pe care le cunoaștem numai din vedere și cărora, timp de decenii, le adresăm un salut prin înclinarea capului, fără să pronunțăm nici un cuvânt. Dacă întâlnim rude, prieteni sau cunoștințe apropiate, vom schimba un «Bună ziua!» chiar dacă nu ne oprim pentru a face conversație. În schimb, dacă întâlnim persoane mai puțin apropiate, la formula obișnuită («Bună ziua!» sau «Bună seara!») adăugăm obligatoriu «doamnă» sau «domnule». Nu este însă necesar să spunem și numele persoanei. Astfel, nu vom spune în nici un caz: «Bună ziua, domnule Popescu!». Interlocutorul dumneavoastră își știe foarte bine numele și nu ține, probabil, să-l știe toată strada. Situația se schimbă dacă este vorba despre directorul unei mari societăți sau despre un ofițer. Aceștia se pot adresa subalternilor pronunțându-le numele, și asta va echivala cu un compliment.

Dacă cei întâlniți sunt un domn și o doamnă, este bine să spunem mai întâi «Bună ziua, doamnă!» și apoi «Bună ziua, domnule!», chiar dacă pe doamna respectivă nu o cunoaștem. A spune «'Neața» în loc de «Bună dimineața» este un act de impolitețe. De asemenea, vom evita formulele de tipul «Hello!» sau «Ciao!» sau «Adio!», permise doar adolescenților. Dar în Ardeal vom spune cu plăcere «Servus!» tuturor persoanelor apropiate.

Când ne despărțim de cineva, formulele de salut sunt: «La revedere!», «Bună seara!», «Noapte bună!», și nu «Pa, pa» sau «Te pupic!».

Când întâlnim pe cineva pe care nu l-am văzut de mult, ne manifestăm (moderat) bucuria; la despărțire, politicos este să spunem: «Mi-a făcut plăcere că ne-am întâlnit, sper să mai vorbim.» Facem eventual schimb de telefoane, dându-l pe al

nostru corect (și nu cu o cifră schimbată, cum am citit într-o carte că... se face). Suntem singurii în măsură să decidem dacă relația trebuie reînnodată. E doar vina noastră că nu am apreciat corect invitația (făcută din politețe) de a da un telefon, așa că ulterior ni se răspunde rece sau evaziv. Să nu confundăm cunoștințele cu prietenii și să nu devenim insistenți sau, și mai rău, pisălogi.

Strângerea mâinii

Ne strângem mâinile mai ales când ne oprim să stăm puțin de vorbă.

Este o formă de salut care datează din Antichitate și care este încărcată de un simbolism profund. Să saluți pe cineva strângându-i mâna este un semn de mare stimă.

Cine întinde primul mâna?

În acest caz, ordinea se inversează: cel care întinde mâna primul este doamna, persoana mai în vârstă sau superiorul. Tot persoanei de rang superior îi revine inițiativa acestei formule de salut. Se întâmplă ca din grabă sau din necunoașterea acestei

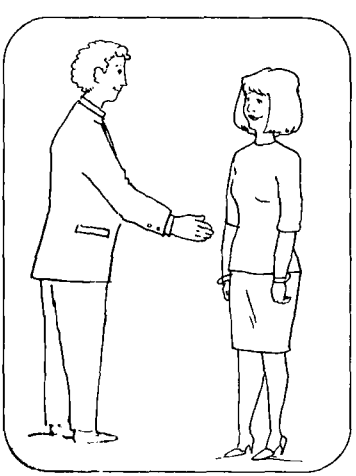

«Inferiorul» (tânărul) nu are voie să întindă primul mâna. Ca să-l învețe bunele maniere, doamna din desen ar trebui să-l lase cu mâna întinsă...

reguli, tânărul să fie primul care întinde mâna, ceea ce este o impolitețe.

Să refuzi o mână întinsă este o ofensă gravă pe care n-ai dreptul să o aduci cuiva decât în ultimă instanță. Celui mai ocupat dintre oamenii de stat nu-i este permis să refuze să strângă mâna celui mai pisălog dintre solicitanți. Să refuzi o mână întinsă este fie o sancțiune de o gravitate excepțională, fie o neglijență de neiertat.

Pentru a strânge mâna cuiva sau îți scoți pălăria (dar nu este obligatoriu), sau te înclini puțin și-ți privești interlocutorul în ochi.

Un bărbat se va ridica neapărat în picioare. Doamnele nu trebuie să se ridice decât pentru a da mâna unei persoane mai în vârstă sau uneia pe care vor s-o onoreze în mod special.

Cum se strânge o mână?

Am auzit prea multe comentarii despre cei ce nu știu să dea mâna pentru ca acest lucru să mi se pară minor.

Se spune, pe drept cuvânt, că modul în care strângi mâna cuiva îți dezvăluie firea. Să evităm să avem o mână moale (așa ceva se cheamă «pește mort») sau una care o zdrobește pe a celuilalt. Ne vom feri, de asemenea, să apucăm doar vârfurile degetelor. Cum există destule persoane superstițioase, vom evita strângerea mâinii pe deasupra alteia, în cruce (în plus, un asemenea gest e lipsit de orice eleganță). Vom strânge mâinile pe rând, urmând ordinea firească a priorităților: 1) doamnele între ele, 2) doamnele și domnii, 3) domnii între ei.

Un pastor a primit în vizită patru tineri cu constituție atletică pentru a discuta vânzarea unei clădiri. Afacerea s-a încheiat fără probleme, spre bucuria tinerilor domni care și-au manifestat-o strângând călduros, rând pe rând, mâna pastorului. Timp de o lună, bietul om nu și-a putut folosi decât mâna stângă, cea dreaptă fiind... în tratament medical! (Nu e glumă, cum credeați, e o poveste absolut autentică!)

Mâna pe care o strângem este în mod tradițional dreapta. Uzanța datează din timpurile când în mâna dreaptă țineai o

armă, iar dacă întindeai mâna goală însemna că doreai pace. Membrii unor asociații, de exemplu cercetașii (*scouts*), își strâng mâna stângă, deoarece cu mâna dreaptă fac un alt semn de salut, cu rolul de semn de recunoaștere.

Strângerea mâinii poate însemna și altceva decât salutul. Se strânge mâna și pentru a marca încheierea unei afaceri, pentru a sublinia condoleanțele, felicitările, o rugăminte, o mulțumire sau o scuză. Este un semn de camaraderie, de prietenie sau chiar de dragoste.

Cum procedăm când purtăm mănuși?

Pe stradă, bărbatul își scoate mănușa din mâna dreaptă pentru a strânge mâna unei femei, chiar dacă aceasta poartă mănuși.

Femeile își scot mănușile când ajung la locul unei întâlniri dinainte stabilite; dacă întâlnirea este întâmplătoare, le pot păstra (mai ales când se scot greu), dar gestul nu este elegant.

Există o excepție care e dictată de bunul-simț. Este vorba de mănușile lungi purtate la toaletele de seară. Pentru că sunt asortate la rochie, se pot păstra. Dar nu se țin pe mână în restaurant, în sălile de concert, la teatru sau expoziții. Într-o biserică protestantă, mănușile se pot ține pe mână, dar într-o biserică ortodoxă sau într-una catolică (unde se face semnul crucii la intrare, după ce ți-ai înmuiat degetele în apa sfințită) este firesc să le scoți.

Alte gesturi legate de salut

Sărutatul mâinii

Ce trebuie să știm despre sărutatul mâinii? Este vorba, așa cum se spune, despre un obicei vechi și demodat sau, dimpotrivă, despre un act de supremă politețe, apanaj al bărbaților bine crescuți? Înclin spre a doua variantă. În general, femeilor li se sărută mâna în casă, mai rar în aer liber sau pe stradă. M-a amuzat copios o scenă văzută pe malul mării, o întâlnire între o doamnă și un băiețel crescut exagerat de «bine» de către bunici: doamnei i s-a sărutat mâna, ambii fiind în costume de baie

și, în plus, băiețelul având pe cap o imensă pălărie de paie legată sub bărbie!

Cum se sărută mâna? Doamna întinde mâna spre domnul care o salută; domnul se apleacă ușor pentru a o atinge cu buzele sau a se preface că o atinge. Surprinse de gest, unele doamne își trag mâna cu repeziciune. Nu se face, e urât.

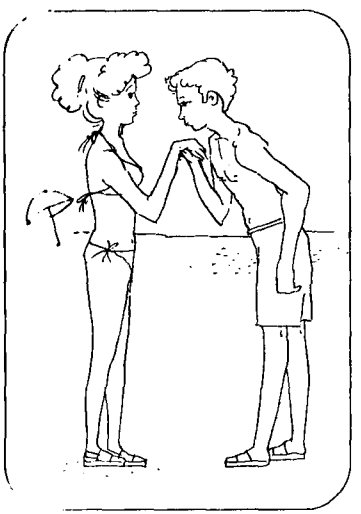

Nu se sărută mâna nici pe plajă, dar nici pe bulevard sau în parc – nu!

Am citit într-o carte despre politețe scrisă în anii '40 că la vremea aceea unele doamne spuneau sfios, după ce li se săruta mâna, *Merci!* Din fericire, obiceiul nu s-a păstrat. În schimb, în ultimul timp se spune frecvent «mulțumesc» când ți se face un compliment. «Ce bluză frumoasă ai!» – «Mulțumesc». Pare un răspuns politicos, și totuși... eu personal nu cred că este așa. Se poate răspunde simplu: «Da, e o bluză răcoroasă și comodă, se găsește în oraș» sau «Și eu țin la ea, am primit-o de ziua mea». Probabil că «Mulțumesc» e prescurtarea lui «Mulțumesc de compliment», formulă care nu a fost însă acceptată de oamenii manierați, rămânând doar în limbajul mahalalelor. Sau, mai curând, e copiat din filmele americane...

Sărutul pe stradă

Este larg răspândit obiceiul ca două persoane care se întâlnesc să se sărute pe ambii obraji. În plină stradă, acest gest nu lasă o impresie bună, dar la gară sau la aeroport nu șochează pe nimeni.

Există printre cititorii și cititoarele noastre un număr mare de îndrăgostiți. Ei se întreabă, desigur, dacă pot să se sărute sau să se îmbrățișeze pe stradă. Suntem obligați, nu fără regret, să-i dezamăgim. Din punctul de vedere al bunei-cuviințe, sărutul și îmbrățișarea nu sunt admise în public. Un film celebru se intitula *Îndrăgostiții sunt singuri pe lume*. Din păcate, nu este adevărat. Cu toate că se întâmplă ca ei să se simtă singuri, lumea este prezentă în jurul lor, curioasă, ironică și bârfitoare. Am spus «din păcate», pentru că o lume plină doar de îndrăgostiți ar fi foarte frumoasă!

Sărutarea
(din «Adevăratul cod al manierelor elegante», 1942)

Sărutarea, ca și salutarea, face parte din cadrul moravurilor unui popor. Primele întrebări ce suntem conduși a ni le pune în privința sărutului sunt: ce este? de unde vine? ce scop are?

Sărutarea este expresiunea unui simțământ interior.

Ea se manifestă printr-o apăsare a gurei asupra unui obiect oarecare, însoțită de un sunet puternic sau mai slab, sau printr-o simplă atingere a buzelor imprimate pe un obiect.

De obicei se înțelege prin cuvântul sărutare atingerea reciprocă a buzelor, exprimând iubirea și afecțiunea amoroasă. [...]

Sărutarea se poate executa în diverse moduri: cu sunet, fără sunet, pe cale umedă și pe cale uscată.

De aci rezultă diversele numiri ce se pot da săruturilor. Astfel e gurița, un sărut dat în pripă și în glumă; se uzitează mai mult la joc și e lipsit de orice seriozitate. Apoi vine acel sărut mare și plastic, însoțit de un zgomot șuierător și de un suspin profund, care lasă pe obraz o urmă roșie și udă. Acest mod de sărutare se uzitează mai mult pe la țară.

În fine, e sărutul propriu-zis, care [...] are atâtea moduri de întrebuințare câte sunt și ocaziunile care îl necesitează.

În privința originii sărutului, avem puțină cunoștință, ba aproape deloc.

Totuși putem asigura că Adam și Eva s-au sărutat, însă nu putem stabili cu preciziune dacă primul lor sărut a fost înainte de gustarea fructului din pomul oprit sau după.
Ceea ce l-a îndemnat pe Adam să imprime Evei cel dintâi sărut fu întâmplarea următoare: într-o zi [...] observă cum doi porumbei așezați pe o ramură dinaintea lui se tot mângâiau giugiulindu-și ciocurile cu iubire. El, ca unul ce dorea să cerceteze fenomenele naturii, făcu imediat experiențe cu scumpa sa Eva și pesemne că i-au plăcut aceste experiențe căci pe urmă le-a repetat mereu [...]
Rogerios dă următoarea prescripțiune pentru sărutări: se pune o mână sub bărbia fetei și cealaltă la cap, puțin mai sus de ceafă, executându-se în același timp o elegantă sărutare.
Dar cine se mai gândește la această regulă când se află în momentul de a da primul sărut?

Năstrușnicul manual din care am dat acest fragment, care sper să vă fi amuzat la fel de mult ca pe mine, dovedește încă o dată cât de ușor poți deveni ridicol, având totuși cele mai bune intenții...

Capitolul 4

Prezentarea

Reguli elementare

Toată lumea dorește să-și facă noi relații, să-și lărgească cercul de cunoștințe. Nimeni nu poate totuși s-o facă fără a fi prezentat, chiar dacă este o persoană care se bucură de notorietate publică. Dacă vreți să nu faceți gafe pe care societatea le sancționează imediat, începeți prin a vă însuși câteva reguli elementare.

Cine și cui se prezintă

Se prezintă bărbatul femeii; cel mai tânăr celui mai în vârstă; inferiorul – superiorului; subordonatul – șefului; într-un cuvânt, rangul inferior celui superior. Prin urmare, este incorect să-l prezinți pe domnul director unui funcționar sau să prezinți o doamnă unui domn, cu excepția câtorva cazuri pe care le voi menționa mai departe.

Am observat că o prezentare corectă creează dificultăți de tipul *cine, cui, cum?* Ca să fie clar de la început, trebuie spus că persoana care face prezentarea are de rostit două nume: întâi pe al superiorului (doamnă, domn în vârstă, personalitate), apoi pe al inferiorului (tânăr, subaltern, tânără). «Doamnă Marinescu (o persoană în vârstă), vi-l prezint pe domnul Rădulescu, șeful secției...» Prioritate a avut doamna, chiar dacă este o modestă pensionară, în vreme ce domnul este o persoană importantă. Dar dacă domnul ar fi fost o mare personalitate sau ar fi ocupat o înaltă funcție publică (ministrul Culturii, de exemplu), întâi rostești numele lui ori doar funcția, iar apoi numele doamnei Marinescu. Important este să stabilim *cine* are prioritate; aceasta va fi persoana căreia i se rostește mai întâi numele.

Cum decurge prezentarea

Domnul X, un tânăr ziarist, este invitat undeva în același timp cu domnul Y, director de editură și scriitor de renume. După cină, domnul X îl roagă pe prietenul său, domnul Z, să-l

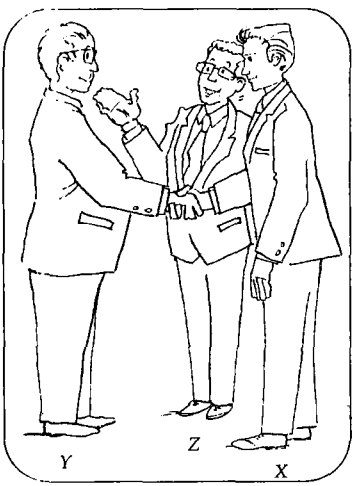

X = Lucian M., Y = dl ministru, Z = Emil H.
«Domnule ministru, dați-mi voie să vi-l prezint pe Lucian M.», spune Emil H. Dacă dl ministru întinde mâna, o întinde și Lucian M., dacă nu, nu!

prezinte cu prima ocazie domnului Y. Să-l prezinte, deoarece domnul X este și mai tânăr și mai puțin important decât celebrul scriitor. Momentul așteptat se ivește. Întovărășit de prietenul său, domnul Z se îndreaptă către domnul Y, care tocmai a rămas singur, și-i spune: «Domnule director, îmi permiteți să vi-l prezint pe prietenul meu, domnul X? Domnul X, domnul Y.» Formula de prezentare este însoțită de o mișcare abia schițată a corpului către persoana nominalizată (domnul X). Cele două persoane astfel prezentate se înclină una spre cealaltă, domnul X cu o nuanță de respect mai marcată decât domnul Y. Acesta, aproape în același timp, îi întinde mâna domnului X. Cele două persoane au fost prezentate.

Analizând această prezentare, putem să formulăm câteva reguli de bază:

• Domnul X, tânărul ziarist, trebuie prezentat celebrei personalități care este domnul Y și nu invers, deci după regula inferiorul superiorului.

• În absența stăpânului casei, un prieten intim poate fi cel care face prezentările.

• O înclinare reciprocă însoțește prezentarea, după care urmează strângerea de mână; numai apoi poate începe o conversație. Cei doi domni se cunosc acum și prezentarea le-a dat dreptul să aibă relații mondene, ceea ce, după regulile stricte ale politeții, nu era posibil înainte.

Tact și tactică în prezentările corecte

Să începem prin a reaminti prioritățile salutului: tinerii și bărbații («inferiorii») îi salută pe cei mai în vârstă și pe femei («superiorii»), care răspund la salut. Este ușor de observat strânsa legătură dintre această regulă și cea a prezentării. În salut, ca și în prezentare, adică atunci când se naște relația socială și de fiecare dată când o consolidezi, inițiativa pornește de jos: superiorul este cel salutat, așa cum tot lui îi este prezentat subalternul. De exemplu: într-o încăpere se află pentru scurt timp un domn și o doamnă care nu se cunosc. Gazda intră și îl prezintă pe domn doamnei, iar doamna întinde mâna dacă dorește, dacă nu, își spune doar numele.

Mimi, Fifi, Bebe...

Nici chiar fetele foarte tinere nu-și vor spune numai numele mic – Mimi, Fifi, Bebe, Coca, Anuța, Crenguța –, ci vor rosti ambele nume, să zicem Laura Ionescu. Aceeași recomandare o facem și tinerilor domni: ei nu vor spune Bogdan, Dan, Gabi, Puiu, ci numele întreg, de exemplu Șerban Iordănescu. Băiatul i se va adresa fetei cu «domnișoară Ionescu». Fata, dacă dorește, poate să-i zică tânărului: «Nu e mai simplu să-mi spui Laura?» Aceste reguli se aplică în general la tineri; celor mai în vârstă ne vom adresa în continuare cu numele de familie – «doamnă Ionescu», și *nu* «doamnă Aurelia».

Prezentăm pe toată lumea?

În cercurile restrânse, vor fi prezentați toți cei care sunt de față. În schimb, la recepții sau la baluri nu este necesar și nici nu este posibil ca toți invitații să se cunoască între ei. Aceștia însă trebuie să-i cunoască pe stăpânul casei, pe soția lui, pe invitatul de onoare și pe vecinii lor de masă. Sarcina prezentării îi revine gazdei sau unei persoane desemnate. În lipsa acesteia, invitații se vor prezenta unii altora, așa cum vom afla mai departe.

Dacă sunteți gazdă și prezentarea cuiva vi se pare inoportună, trebuie să evitați această situație fără a jigni persoanele respective.

După prezentare

Mi se întâmplă deseori să stau de vorbă, la Editura Humanitas, cu un tânăr redactor pe care nu mi l-a prezentat nimeni. Deși au trecut doi–trei ani de când l-am întâlnit, de câte ori vorbesc cu el am o ușoară senzație de jenă – de fapt, eu nu-l cunosc pe acest om!

Prezentarea marchează stabilirea unei legături între două persoane care, dintr-o dată, încetează să mai fie străine una pentru cealaltă. Se cunosc, iar acest verb trebuie luat în sensul lui strict. Eticheta îți permite ca din acel moment să-i vorbești, să-i faci eventual o invitație și să-i adresezi un salut la plecare. Este însă nepermis să profiți de noua relație în scopuri personale sau să devii familiar imediat. Dacă neglijăm aceste reguli, vom vedea cu tristețe întrerupându-se o relație care ar fi putut să devină utilă sau să se transforme într-o prietenie.

Familiaritate exagerată

Să profităm de împrejurare pentru a clarifica problema familiarității exagerate, spunând pur și simplu că ea este opusul politeții. Poți avea multă vreme cu cineva o legătură de ordin spiritual, o anume afinitate, opinii comune, relații de serviciu, dar nimic nu-ți permite să devii familiar cu persoana respectivă. Nu vom întreba, de pildă, cum o duce cu banii sau în ce relații se află cu soția sau cu soțul, subiecte care se discută nu-

mai în familie. De asemenea, ne vom feri să-i facem confidențe, mai ales dacă nu ne sunt cerute.

Situații speciale:
tânăra, dl director, persoana singură, cel care intră

O foarte tânără domnișoară este prezentată unui domn în vârstă și nu invers, cu toate că regula spune: bărbatul este prezentat femeii. Dar în acest caz a trecut pe primul plan vârsta.

Dacă prezentăm o personalitate politică sau publică, putem, în general, să-i anunțăm titlul și să nu-i menționăm numele. Se va spune, de exemplu: «domnul director al Fundației...» și «Domnule director, vi-l prezint pe domnul doctor X». Dacă e vorba despre o ceremonie în care se impune un protocol, va fi pronunțat doar numele persoanei pe care o prezentăm.

Persoanele singure sunt prezentate cuplurilor și nu invers. Dacă trebuie să prezentăm o persoană singură unui grup prea numeros, renunțăm la prezentarea membrilor acestuia.

În prezența unui bolnav, toate prioritățile se șterg și toate persoanele, oricare ar fi situația și vârsta lor, îi sunt prezentate.

Într-o societate se va pronunța mai întâi numele persoanei care intră și apoi numele persoanelor prezente.

Și în alte situații nou-venitul, cel care intră într-o încăpere, este prezentat primul. De exemplu, dacă o adolescentă primește vizita unei fete de aceeași vârstă și mama este acasă, formula corectă de prezentare ar fi ceva de genul: «Mamă, ea este Ioana, colega despre care ți-am vorbit!» Construiți-vă singuri posibile situații plecând de la acest model și aplicați cele «învățate». Să zicem că Ioana este deja în casă și sosește mama (care nu o cunoaște) – cum procedăm? Spunem «Ioana, ți-o prezint pe mama» – după regula: este prezentat cel care sosește, sau «Mamă, ți-o prezint pe Ioana» – după regula: cel tânăr este prezentat persoanei în vârstă? (Răspuns corect: «Mamă, ți-o prezint pe Ioana.»)

«Nu v-am reținut numele»

Se întâmplă adesea ca prezentările să fie făcute în grabă, de către persoane neatente. În continuare trebuie să ne descurcăm singuri. Dacă îi excludem pe blazați și pe mizantropi, fiecare

om este fericit să cunoască persoane interesante. Când ne este prezentat cineva, nu știm despre el decât numele, dacă acesta este pronunțat clar. Va trebui să ne supunem în continuare unui joc de societate, nu neapărat amuzant, constând în a ne chinui să aflăm cine sunt noii parteneri de discuție. Este o situație care mai târziu poate deveni o amintire plăcută, dar care în acel moment este dificilă.

Când vă este prezentat cineva, se mai poate întâmpla să nu-i înțelegeți sau să nu-i rețineți numele (Ivănescu, de pildă, se ține minte mai ușor decât Ivănceanu). În acest caz, cereți pur și simplu să vi se repete: «Vă rog să mă scuzați, nu am reținut numele dumneavoastră.» Este mai bine așa decât să i-l stâlciți, situație penibilă atât pentru interlocutor, cât și pentru dumneavoastră. Dacă preferați o cale mai discretă, așteptați ca persoana care a făcut prezentările să rămână singură și rugați-o să vă mai spună o dată numele cu pricina.

Formulele «sunt încântat să vă cunosc», «îmi pare bine», «îmi face plăcere» sunt absolut necesare. Uneori, după ce se face o prezentare, se instalează o tăcere adâncă și stânjenitoare. Este rolul celui care a făcut prezentarea (de obicei gazda) să înceapă o conversație la care va lua și el parte, măcar o vreme.

Nu este ușor să începi o conversație...

Momentul neplăcut de tăcere poate fi însă depășit dacă descoperi relații sau interese comune. De regulă, persoana care face prezentarea trebuie să o completeze prin câteva cuvinte amabile despre cei doi oameni care se întâlnesc pentru prima oară. Este greu să caracterizezi pe cineva rapid, dar e de datoria celui care prezintă s-o facă, astfel ca persoanele în cauză să scape de stânjeneală. Fie că este vorba despre amintirea unor relații comune, a acelorași interese profesionale sau a unei călătorii făcute recent de unul dintre ei, se va găsi în această precizare embrionul unei conversații plăcute. În nici un caz nu vom vorbi despre situația lor financiară. Nu se face să spunem: «Domnul X este un om cu bani...» sau «Domnul Y e, din păcate, șomer.» De asemenea, este de prost gust să dăm amănunte despre viața particulară a celor prezentați sau să discutăm, la nesfârșit, despre meseria acestora.

Când facem prezentările, trebuie să avem o atitudine naturală. Nu vom afișa o politețe exagerată, dar nici nu vom arbora un aer superior. Vom fi pur și simplu amabili și respectuoși.

Capcane și dificultăți

Doctor la spital, ministru la TV

Cu ocazia unei prezentări, cei ce nu cunosc foarte bine regulile corecte sunt pândiți întotdeauna de câteva capcane. Vrând să fie deosebit de politicoși, ei înșiră toate titlurile persoanei prezentate. Greșeală! Numele acesteia va fi însoțit doar de acel titlu care o reprezintă cel mai bine, în funcție de conjunctură. De pildă, dacă domnul X este în același timp doctor, profesor universitar și ministru, la spital sau în întâlnirile particulare va fi prezentat ca medic sau ca profesor, iar în public va fi prezentat cu funcția cea mai importantă, cea de ministru. Dar să nu uităm, când este cazul, și de faptul că multe persoane doresc să fie prezentate doar cu numele lor, fără titlurile pe care le dețin.

Prezentarea rudelor

Și prezentarea rudelor creează uneori dificultăți. Se întâmplă să întâlniți pe cineva care vrea să v-o prezinte pe soția sa și spune: «îmi permiteți să v-o prezint pe doamna Popescu?» Sau soția acestuia spune, la rândul ei: «Îmi permiteți să vi-l prezint pe domnul Popescu?» Este ridicol. Nu există decât o formulă corectă: «Soția mea» sau «Soțul meu», cu varianta «Soția mea, Ana», de exemplu, pentru întâlnirile cu prietenii. Tot de prost gust este să vorbești despre soțul tău sau soția ta spunându-i numele de familie: «Azi face piața Popescu», zice soția; «Popeasca n-o să fie de acord», spune soțul. Putem crede că s-a plecat de la o glumă, dar, în mediile mai puțin cultivate, aceste formule sunt luate în serios. Rețineți – nu i se spune soțului sau soției pe numele de familie. Nu vom spune nici «Doamna mea» sau «Domnul meu», cum face omul din popor când vrea să fie politicos cu tot dinadinsul.

Aceeași remarcă este valabilă și pentru ceilalți membri ai familiei. Vom spune: «Fratele meu, Daniel» sau «Sora mea,

Dana». Dacă însă aceasta e căsătorită, corect este «Sora mea, Dana X», după cum vom zice «Cumnatul meu, Bogdan Y» sau «Cumnata mea, doamna Maria Z». Copiii sunt prezentați la fel. Despre ai noștri, vom spune «Fiul meu, Daniel» sau «Fiica mea, Maria». Dacă sunt ai altcuiva, «Paul, băiatul familiei X». Vom prezenta un cuplu spunând: «Domnul și doamna Z», în nici un caz: «Ei sunt Popeștii»...

Cuscrul și nășica. În general, vom evita formulele care apar în limbajul oamenilor simpli și tind să contamineze pe toată lumea. Auzim frecvent: cuscrul, cuscra, nășicul, nășica. În mediul rural poate suna bine, în mediul urban, nu. Așadar, se va spune: «Doamna Luca, mama soțului Ioanei, fiica mea» sau «Doamna dr. Graur, nașa copiilor mei.» Chiar dacă formularea e mai complicată, este preferabilă celor de mai sus.

Un exercițiu pentru dumneavoastră

Prezentarea, ca și salutul urmat de strângerea mâinii pot crea încurcături dacă o persoană dintr-un grup sau tot grupul nu cunoaște exact regulile impuse în aceste situații. Ca să clarificăm lucrurile, ne vom opri asupra unui caz luat la întâmplare. O tânără acompaniată de soțul ei e invitată la aniversarea socrului, în locuința acestuia (sau la un restaurant, nu asta e important). De față se mai află o pereche în vârstă, o doamnă tot în vârstă și un cuplu tânăr. Ordinea saluturilor sau a prezentărilor (dacă tânăra nu cunoaște aproape pe nimeni) este următoarea: primul pe care îl salută (iar acesta îi dă mâna) este socrul, persoana sărbătorită. Urmează cele două doamne în vârstă (ele întind mâna în timp ce gazda rostește numele nurorii sale, apoi pe ale doamnelor), iar după ele domnul în vârstă – tânăra întinde mâna. La sfârșit, tânăra care a intrat în casă o salută pe tânăra prezentă – mâinile se întind simultan –, iar tânărului care a rămas ultimul i se spune numele și i se întinde mâna. În timpul prezentării – sau al salutului urmat de strângerea mâinii – fetei i s-a întins mâna de patru ori: de către socru, de cele două doamne în vârstă și de tânăra de vârsta ei. Tânăra doamnă a întins mâna prima de trei ori: domnului în vârstă, fetei tinere (simultan cu ea) și băiatului.

Pentru a vă amuza, încercați să deduceți de câte ori are voie să aibă inițiativa întinderii mâinii soțul tinerei doamne.

Persoane de vârste apropiate

Se mai pot ivi încurcături în situația în care prezentăm persoane de aceeași vârstă sau de același rang. Se va spune atunci: «Pot să vi-l prezint pe domnul Popa, domnule Ivănceanu?» sau invers. Dacă unul dintre ei se va simți ofensat este desigur un snob. O formulă analogă se aplică doamnelor de vârste apropiate. Uzanța cere însă să prezentăm domnișoara doamnei.

Prezentarea când oaspeții stau pe scaune

Prima regulă: un bărbat se ridică întotdeauna când îi este prezentată o persoană. Singura excepție o constituie infirmii sau bolnavii.

A doua regulă: o femeie rămâne pe scaun. Această regulă poate avea însă derogări. Dacă este vorba despre o tânără, ea trebuie să se ridice când e prezentată unei doamne sau unui domn mult mai în vârstă decât ea.

Aflat pe patul de moarte, Immanuel Kant acceptă să primească vizita unui bun prieten. Familia, adunată în jurul bolnavului, îi atrage atenția vizitatorului că trebuie să se așeze imediat pe un scaun deoarece dacă stă în picioare riscă să-l vadă pe filozof... ridicându-se!

Regula este mai generală: când se fac prezentările sau în cadrul unor discuții, tinerii nu vor sta jos în prezența persoanelor mai în vârstă aflate în picioare. Dacă e vorba despre un bătrân, este politicos, dar nu obligatoriu, să se ridice și femeile. Dacă este vorba despre o doamnă în vârstă, se va ridica în picioare toată asistența. Și aici intervine tactul. Este mai prudent să te ridici în picioare decât să uiți s-o faci atunci când situația o cere.

De câte ori un bărbat este în prezența unei doamne, el se va ridica (aproape reflex) în picioare. Bineînțeles, nu este cazul să procedeze astfel și în cadrul relațiilor de serviciu. Dar dacă în biroul unui director nu există decât propriul lui fotoliu și un

singur scaun, și au venit în vizită două doamne, una dintre ele poate sta jos, alta în picioare, iar directorul va sta și el în picioare, pe toată durata vizitei. Politețea cere însă ca doamna poftită să stea jos în «jilțul directorial» să nu accepte invitația. Această situație este valabilă în cazul în care nu s-a mai putut găsi alt scaun. Este de la sine înțeles că vizita nu se va prelungi...

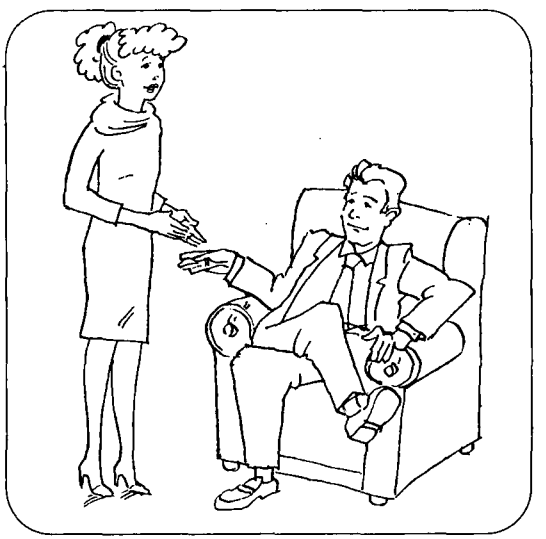

Un domn nu are voie să rămână așezat când discută cu o doamnă aflată în picioare. Chiar și un ministru se poate ridica de la biroul său!

Când putem sta totuși jos?

În general, nu ai voie să stai jos în prezența unei persoane străine. Și totuși, există situații în care nu se aplică această regulă:

- În biroul unde ai de lucru (urgențe) a intrat o doamnă care trebuie să aștepte pe cineva pentru câteva minute și refuză să ia loc. După ce ați făcut cunoștință, îți vei cere scuze și îți vei vedea de treabă, așezat la masa de lucru.
- La o masă de prezidiu vorbește, stând în picioare, o doamnă. Bineînțeles, domnii o ascultă stând jos.

• O doamnă are musafiri și îndatoririle de gazdă o obligă să facă drumuri dese la bucătărie. De câte ori revine în camera cu oaspeți, aducând cafea, prăjituri etc., observă un tânăr aflat în picioare. Îl roagă să stea jos, îi oferă un scaun mai bun, dar scena se repetă. În sfârșit, gazda înțelege: tânărul își închipuie că așa e politicos! De fapt, el greșește – are voie să stea jos.

Autoprezentarea

Multă vreme, unica modalitate corectă de a face prezentările în societate a fost aceea în care intervenea o terță persoană. Astăzi, a te prezenta singur – în viața socială, particulară sau profesională – nu mai e o îndrăzneală sau o impertinență. Autoprezentarea se face de obicei când numărul de musafiri e prea mare sau, pur și simplu, când gazda a uitat să ne prezinte. De asemenea, un delegat la un congres trebuie să se prezinte el însuși vecinilor de masă sau de reuniune. Preocupările comune sunt un motiv în plus pentru a se recurge la o astfel de prezentare.

În acest context, bunele maniere cer ca într-o societate un domn mai în vârstă să se autoprezinte unuia mai tânăr. Ca să se evite o situație penibilă – o tăcere prelungită – se poate autoprezenta și un tânăr unui domn mai în vârstă sau unei doamne, cu condiția să nu întindă primul mâna.

În viața profesională, ca și în cea publică, autoprezentarea se impune într-o mulțime de situații. Când intri într-un birou unde nu ești cunoscut sau într-o întreprindere, ca reprezentant al unei firme, trebuie să te prezinți directorului, ca și celui cu care ai de discutat. Dacă o anticameră (secretariat) vă desparte de persoana pe care urmează să o întâlniți, îi puteți transmite o carte de vizită după ce v-ați prezentat secretarei.

Alt lucru important: chiar dacă persoana care se autoprezintă nu este prea agreabilă, nu aveți dreptul să-i întoarceți imediat spatele și nici să vă dați un nume fals. Lumea e mică și o întâlnire ulterioară este oricând posibilă!

Deși nu trebuie să vă autointitulați «doamnă», există situații în care, prezentându-vă – la telefon, de pildă –, acest lucru

devine necesar. Așa că veți spune: «Vă telefonează doamna X, din partea doamnei Z.»

Cum ne autoprezentăm? Aproape ca în prezentarea făcută de un terț. Un bărbat va spune: «Permiteți-mi să mă prezint, Mihai Grigorovici.» Dacă este deosebit de curtenitor, va adăuga o frază de genul: «Mă scuzați că mă prezint singur, dar, cum gazda este foarte ocupată, îmi permit să o fac», adaptând formularea la împrejurări.

Dacă intrăm într-un birou, vom spune: «Sunt inginerul Horia Nicolaescu și doresc să vorbesc cu domnul X.» În rest, regulile cunoscute rămân valabile: cel mai tânăr se prezintă celui mai în vârstă, inferiorul – superiorului, domnul – doamnei. În viața publică, pot exista excepții: un vizitator mai în vârstă se prezintă directorului mai tânăr, deoarece se aplică regula «inferiorul se adresează superiorului».

Ne spunem titlurile?

Când te prezinți singur, trebuie să fii foarte atent la enunțarea titlurilor și să te hotărăști la unul dintre ele: un grad universitar, un grad militar, o profesie – și atât. Va câștiga enorm în ochii tuturor cel care se prezintă simplu «Mihai Popescu» sau «Laura Ionescu» și despre care aflăm ulterior că este profesor ori medic și a susținut un doctorat strălucit la Roma, fiind și membru corespondent al Academiei Române! Deducem că cel mai elegant mod de prezentare rămâne acela în care îți spui doar numele. Dar, atenție: întâi prenumele – Maria Popescu, și nu Popescu Maria, ca la școală.

Capitolul 5

Formule de adresare

Cui ne adresăm

Este permis să te adresezi unor necunoscuți?

«Categoric, nu!» – răspunde fermecătoarea tânără de douăzeci de ani, gândindu-se cu spaimă la multele tentative ale bărbaților care-i ațin drumul de la birou până acasă. «Bineînțeles că da!» – va spune, cu un aer natural, pensionarul dispus oricând să le răspundă cu amabilitate celor care nu știu adresa unui muzeu sau care nu se descurcă într-un cartier.

Conversația între necunoscuți nu mai reprezintă de mult un act de nepolitețe, dimpotrivă. Există însă mai multe feluri de a intra în contact cu oamenii. A interpela pe cineva poate fi un semn de obrăznicie, dar și un simplu mijloc de a ieși din încurcătură. Uneori acest demers se rezumă la o simplă informație, alteori devine o lungă și pasionantă conversație. Nu ne surprinde faptul că la cozi, prin parcuri, în stațiile de autobuz oameni necunoscuți intră în vorbă, împărtășindu-și părerile asupra unui anumit subiect. Nu e nimic rău în asta, cu condiția ca discuția să nu degenereze în ceartă.

În călătorie

Într-un oraș străin este absolut normal să întrebăm pe cineva care e drumul spre gară sau spre o catedrală celebră. Este suficient să salutăm și apoi, politicos, să spunem pe scurt ce dorim. Orice om este mândru de orașul în care locuiește și ne va răspunde cu plăcere. O dată informația obținută, vom mulțumi înainte de a pleca în direcția indicată. Se poate întâmpla însă ca informația să fie vagă și nesigură. Pentru a nu avea îndoieli, e

de preferat să întrebăm un șofer de taxi, un vânzător de la un chioșc sau un agent de circulație. Nu trebuie să ne jenăm să punem asemenea întrebări; interlocutorul va pierde doar câteva minute. Nu vom interpela persoane foarte în vârstă sau grăbite. Un bărbat trebuie să fie prudent când se adresează unei femei și, în general, este mult mai sigur să ne adresăm cuiva de același sex cu noi.

Prin meseria lor, agenții de circulație, polițiștii, controlorii din trenuri și tramvaie, hamalii, șoferii de taxi, personalul hotelier sunt datori să dea informații. Asta nu ne îndreptățește să nu spunem «bună ziua», «vă rog» și «mulțumesc».

Pisălogii

Este permis să ne adresăm vecinilor de plajă, de masă, călătorilor din tramvai, din tren, din avion sau celor care locuiesc la același hotel cu noi? De ce nu? În principiu, nimic nu ne oprește să schimbăm câteva cuvinte despre vreme sau despre un eveniment sportiv important. Din nefericire, există destul de mulți oameni care nu se limitează la o conversație neutră, ci își obligă «victima» să-i asculte depănându-și toată viața – bolile copiilor, primele iubiri, nenorocirile familiei, certurile cu soția, relația cu șeful și, bineînțeles, opiniile politice. Salvarea vine totuși când pisălogul coboară din tren, căci până și lucrurile cele mai rele au un sfârșit...

Chiar dacă persoana cu care am intrat în vorbă ne place în mod deosebit, nu se cuvine să-i cerem numărul de telefon sau adresa; în această privință, cel abordat trebuie să aibă inițiativa.

Cum ne adresăm

Titlurile

În fața lui Dumnezeu și a legii, oamenii sunt egali... dar vanitatea umană nu are margini. Una dintre expresiile ei este etalarea cu ostentație a titlurilor.

«Cetățene». În timpul Revoluției franceze, asistăm la abolirea titlurilor nobiliare moștenite din tată în fiu și la înlocuirea lor cu simpla denumire de «cetățean». Desființarea privilegiilor

nobiliare perpetuează ideea de egalitate. Între cetățeanul portar și cetățeanul inginer Morois, director general al firmei X, nu există teoretic nici o diferență. Așa să fie oare?

«Tovarășe». O nouă revoluție – socialistă de data aceasta – impune la începutul secolului al XX-lea termenul nivelator de «tovarăș». El simbolizează schimbările radicale care s-au produs în numeroase țări din Europa și Asia. Cu toate acestea, inegalitatea dintre oameni a continuat să existe și să marcheze viața mai multor generații. Nu-i o noutate pentru nimeni faptul că, în absolut toate statele lagărului socialist, funcția era totul, așa că între «tovarăș» sau «tovărășică» și «tovarășul prim-secretar» diferența era ca de la cer la pământ.

«Tovarășul inginer». Singura modalitate de a te rupe de această realitate oribilă rămânea învățătura. La capătul unor lungi ani de studiu, puteai fi numit «tovarășe inginer», «tovarășe doctor», «tovarășe profesor». Drama consta însă în faptul că mulți făcuseră o facultate împotriva voinței sau vocației lor, neavând altă posibilitate de a dobândi o identitate. Titlurile astfel obținute s-au dovedit adeseori formale.

Bunul-simț și aprecierea corectă a efortului depus în școală ne obligă să luăm în considerație *competența* individului, și nu *titlul* cu care se prezintă. Astăzi, a avea o diplomă fără a fi în stare să faci dovada cunoștințelor tale într-un anumit domeniu nu îți asigură un loc în societate sau o slujbă.

Ideal este să existe o concordanță deplină între titlu și ceea ce știi să faci, altfel ești un impostor!

«Bossul». Revenind la viața noastră de zi cu zi, constatăm că de câțiva ani au apărut titluri noi – manager, boss, patron – a căror utilizare ne pune deseori în încurcătură. Nu sună bine nici «patroane», nici «domnule patron» și nici «boss» sau «șefule». Preferabil e să ne adresăm cu numele de familie al acestuia. Sau, dacă nu-l știm, pur și simplu cu «domnule». Este nepermis să-i spui superiorului tău ierarhic *șefule*! Uneori, ți se permite sau chiar ești rugat de șeful tău să-i spui pe numele mic. Relațiile

de serviciu devin astfel mai calde și, între oameni bine crescuți, respectul reciproc nu are de suferit.

Numele sau funcția?

Să nu uităm numele interlocutorului nostru, deoarece putem face gafe. Dacă atribuim acestuia alt nume decât cel adevărat, neglijența noastră nu are nici o scuză. Să ieșim din această situație adresându-ne cu un simplu «domnule dragă...» sau «stimată doamnă...», în nici un caz cu «domniță», «duduiță», «păpușică», «dulceață».

O altă situație este aceea în care nu cunoaștem numele persoanei, dar știm ce profesie are. În acest caz vom spune: «Bună ziua, domnule profesor», «Voi urma sfaturile dumneavoastră, domnule doctor» sau «Domnule inginer, proiectul pe care ni l-ați adus este foarte interesant».

Dacă jucăm rolul «inferiorului», titlul este absolut obligatoriu. Pacientul va spune «domnule doctor», și nu «domnule Vasilescu», elevul sau părintele vor spune «domnule director», și nu «domnule Ionescu», chiar dacă locuiesc în același bloc și se cunosc de mult.

«Da, mamă». Un semn de politețe este să mai adăugăm ceva după un răspuns monosilabic – «da», «nu» sau «mulțumesc». Să spunem: «nu, domnule», «da, doamnă», «da, mamă» sau «mulțumesc, Ana». De asemenea, nu este recomandabil să vorbim la persoana a treia. De exemplu: «Domnul mai dorește ceva?» este o formulă rezervată personalului de serviciu, nu gazdei. În familie nu trebuie să acordăm celor apropiați titlurile pe care le au. Este hilar ca stăpâna casei să-i spună femeii de serviciu: «Ai grijă să aranjezi camera generalului», când generalul este chiar soțul ei.

«Popeasco». La cealaltă extremă se plasează cei care uită să fie politicoși cu subalternii. Auzim adesea: «Vasilescule, dă-mi dosarul ăla.» Se va spune: «Domnule Vasilescu, dă-mi, te rog...»

Nu vom folosi vocativul numelui propriu, mai ales pentru femei. A spune Popeasco, Ioneasco sau chiar Tatiano, Mario este urât. Vom spune doamnă (domnișoară) Popescu sau – dacă

diferența de rang ori vârstă nu e prea mare – pur și simplu: «Tatiana, te rog bate-mi la mașină pagina asta!» Nu uitați că orice om are dreptul să fie numit «domn» sau «doamnă» și că folosirea acestui apelativ este în primul rând un semn al educației dumneavoastră.

Cum ne adresăm unei adunări

Formulele variază. La o conferință, vă veți adresa cu un solemn «doamnelor și domnilor», nu «doamnelor, domnișoarelor și domnilor» cum auzim adesea. La rostirea unui toast, veți începe prin a vă adresa celor mai importante persoane: «stimate domnule ministru, stimați oaspeți». De asemenea, în adunările oficiale vă veți adresa în primul rând personalităților, începând cu cele mai marcante. Există o ierarhie care trebuie respectată și, la nevoie, acest protocol poate fi studiat.

Doi lei au fugit din Grădina zoologică. După două săptămâni se întâlnesc, unul slab, jigărit, celălalt gras și frumos. Cel slab, hotărât să se întoarcă la Zoo, îl întreabă pe cel gras cum de arată așa de bine.

— Simplu, m-am ascuns în toaleta domnilor de la Parlament și mănânc în fiecare zi unul. Și culmea e că nimeni nu le observă lipsa!

Umor englezesc cules și tradus de DAN DUȚESCU

Tot mai multe persoane apar la televizor. Intimidate de reflectoare, de camerele de luat vederi, ele «uită» că vorbesc pentru milioane de oameni. Putem oare să acceptăm cu simpatie alocuțiunile unor persoane infatuate care nu știu să ne zâmbească și nici să ne spună un elementar «bună seara» sau «bună ziua, stimați telespectatori»? Ca să nu mai vorbim de grija pe care acestea ar trebui să o aibă față de ceea ce vor să ne comunice și, în general, de tonul pe care-l adoptă. Oricât ar fi de supărat un deputat, el trebuie să se străduiască să-și controleze nervii și să se adreseze colegilor săi cu voce calmă, fără strigăte și invective. Nu trebuie uitat că simpatia oamenilor se îndreaptă spontan spre cel umilit și jignit de către un vorbitor prost crescut – și nu spre acesta. Arta oratoriei ar trebui învățată, iar

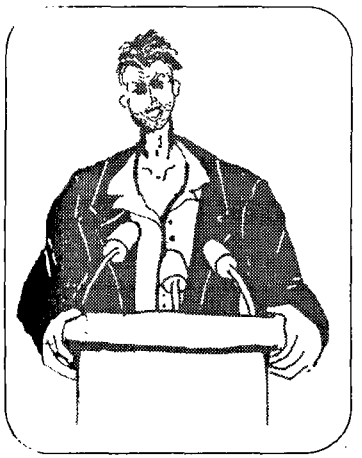

Vă vine să credeți că acest domn este senator?!

amatorismul va fi întotdeauna aspru sancționat de către auditoriu.

Și încă un amănunt. Nu vei fi niciodată ascultat cu atenție și respect dacă apari în public într-o ținută neglijentă. Cei care te privesc pot crede că ai petrecut noaptea într-o bodegă și nu ai mai avut timp să treci pe acasă, să faci un duș, să te bărbierești și să te schimbi, să-ți pui o cămașă curată și o cravată.

De asemenea, nu este de bun gust, cum cred anumiți demnitari, să te îmbraci excentric (în culori țipătoare, în sacouri de catifea ori stofe lucitoare dimineața) sau, și mai rău, să apari îmbrăcat ca un ginerică, în alb din cap până în picioare. Dacă ar bănui ce impresie produc, nu și-ar mai pune astfel de haine niciodată, că doar nu sunt soliști de muzică ușoară...

Cum ne adresăm doamnelor?

În acest domeniu au apărut schimbări numeroase față de codul vechi al bunelor maniere, dat fiind că femeia are astăzi alt rol în societate. Ea împarte cu bărbatul datoria de a asigura existența familiei, datorie de care se achită cu inteligență, spirit întreprinzător și mult farmec. În același timp, femeia a devenit o persoană publică – există femei savant, femei politician etc.

Nu se mai face nici o deosebire între femeile căsătorite și celibatare. În viața socială și de afaceri, se întâlnesc femei de toate vârstele. «Fetele bătrâne» de altădată au devenit personaje de roman. Astăzi ele sunt redactori, asistente sociale, medici sau femei de afaceri și duc o viață plină, în care nu mai rămâne loc pentru plictiseală, tricotat, brodat etc. Femeia zilelor noastre își primește prietenii într-un interior aranjat după propriul ei gust și își conduce mașina cu dezinvoltură.

Unei asemenea femei nu-i poți refuza titlul de «doamnă». E de la sine înțeles că, dacă interlocutoarea dumneavoastră este medic, îi veți spune «doamnă doctor» – titlu pe care și l-a cucerit prin studii îndelungate. Corect este deci să te adresezi cu: doamnă director, redactor, inginer, și nu cu doamnă redactoare, doctoră, ingineră. (În mediul școlar se folosește totuși «doamnă profesoară».) Pe de altă parte, trebuie spus că în Occident femeile luptă în ultima vreme pentru dreptul la un titlu de gen feminin (doamnă ingineră, directoare etc.).

Astăzi, situația în care unei femei casnice, căsătorită cu un ministru sau cu un colonel, i se spune «doamnă ministru» sau «doamnă colonel» a devenit hilară. Am auzit chiar spunându-i-se unei liniștite gospodine «doamnă senator» – senatorul fiind soțul ei! Dacă doamna este ea însăși senator e altceva.

Când și cui putem spune «tu»?

A spune «tu» în loc de «dumneavoastră» poate fi trecerea de la o simplă cunoștință la o caldă prietenie – sau o iubire. Dintotdeauna codul bunelor maniere a pus o graniță între «tu» și «dumneavoastră». Când o putem transgresa?

Prima regulă: hotărârea de a tutui pe cineva se ia doar când ești sigur că este bine venită.

A doua regulă: inițiativa de a spune «tu» trebuie să aparțină persoanei mai în vârstă, superiorului ierarhic sau doamnei.

La vârste apropiate, la cei din medii sociale asemănătoare, cu același grad de cultură, este chiar ridicol să spunem mereu «dumneavoastră». Dar cred că nu vom putea niciodată să spu-

nem cu nonșalanță «tu» bătrânului medic care ne-a operat sau profesorului mult mai în vârstă care ne-a fost diriginte, chiar dacă am terminat o facultate și am devenit colegi de cancelarie.

Dar ce ne facem cu cei care ne interpelează, în magazine în special, cu nepermisul «tu»? Auzim adesea, cu mare neplăcere, spunându-ni-se: «Câte salate vrei?»; «Asta-i marfa, n-o fac eu, o iei sau nu?»; «Cobori?» Și pentru astfel de persoane există o soluție elegantă. Încercați să prelungiți puțin discuția și, cu un aer foarte natural, adresați-vă persoanei în cauză cu «dumneavoastră». La sfârșitul micului «scheci» – apăsând mereu pe cuvântul «dumneavoastră» – veți obține în mod sigur efectul dorit. Dacă nu vi se va răspunde chiar cu «dumneavoastră», veți fi măcar tratat cu un «dumneata»...

Dar ce ne facem cu televiziunea? Un foarte tânăr moderator de la o emisiune ce se vrea a fi de cultură i se adresează cunoscutului profesor universitar cu nepermisul *tu*: «Te mai gândești sau renunți?» Sună de parcă cei doi tocmai au venit împreună de pe tarla, ca să-l parafrazez pe Ștefan Augustin Doinaș. Chiar și doamna care îmi spune «bine ai venit în bucătăria mea, ia o ceapă și tai-o mărunt» îmi creează o stare neplăcută; mă irită și nu mă mai uit la emisiune, deși îmi place. Cred că pluralul de curtoazie nu ar deranja pe nimeni: «luați o ceapă și tăiați-o mărunt...»

Dânsul și el

E o greșeală să credem că dânsul, dânsa, dânșii, dânsele sunt pronume de politețe, iar el, ea, ei, ele sunt forme ireverențioase. Strict gramatical, *dânsul* este un regionalism folosit în Moldova în loc de *el*, indiferent că e vorba de ființe sau lucruri (chiar și unei linguri i se spune *dânsa*). Pe de altă parte, ideea că *dânsul* e o formă politicoasă a devenit atât de generală în ultima vreme (până și în scris!), încât eziți să-l folosești pe *el*, ca nu cumva interlocutorul să te considere un bădăran. Și totuși, corect este: «Am vorbit cu domnul director. *El* mi-a spus să revin», și nu «Dânsul mi-a spus să revin»; «Regina Angliei va face o vizită în România. *Ea* va fi însoțită de...», și nu «Dânsa va fi însoțită de...»

«Mamă», «tată», «domnule Gabriel»

Azi nu li se mai spune părinților «dumneata», ci mamă și tată sau chiar pe numele mic. În multe familii, copiii li se adresează simplu: Sanda, Andrei. Dacă atmosfera este destinsă și calmă, dacă relațiile se bazează pe respect și afecțiune profundă, totul este OK. Nu este cazul să ne formalizăm și să considerăm familia respectivă prost crescută.

Soacrelor și socrilor le putem spune și lor mamă și tată sau, dacă sunt de acord, pe numele mic – Rodica, Florin. În unele cazuri nu se depășește bariera lui «dumneavoastră», așa că ne adresăm cu doamnă Ionescu sau cu doamnă Silvia, domnule Andrei. Trebuie menționat că normele de politețe interzic de fapt formulele de tipul *doamnă / domnule + prenume*, despre care se spune că sunt rezervate personalului de serviciu; vom spune, prin urmare, doamnă Popa – nu doamnă Ioana, domnule Raicu – nu domnule Gabriel. Dar dacă o asemenea adresare este complet nepotrivită la televizor – unde moderatorii își interpelează adesea invitații cu câte un «domnu' Ticu!» sau «doamna Zoe!», chiar dacă aceștia sunt persoane oficiale –, în familie ea este admisă.

Oricum, dacă socrilor dumneavoastră nu le convine nici una dintre formule, rugați-i să vă spună cum să vă adresați pentru ca toată lumea să fie mulțumită! Totuși, când ginerele nostru ne spune «mămițicule» sau «tătițicule» – ori este înzestrat cu mult umor, ori are în vedere... bijuteriile familiei!

Capitolul 6

Arta conversației și comportamentul în societate

Reguli pentru reușita conversației

Pericolul care amenință orice adunare, în jurul mesei familiale ca și la cea mai selectă recepție, este plictiseala. Remediul cel mai sigur împotriva ei este conversația.

Care este secretul conversației? Există o rețetă perfect pusă la punct ce asigură reușita în toate situațiile? Nu, din păcate! Nu poți pătrunde dintr-o dată în acest domeniu care dă ocazia unora să-și desfășoare pe deplin puterea de seducție, iar altora să comită gafă după gafă. Între ariditatea plictiselii și pericolul ridicolului, trebuie să urmăm un drum ale cărui principale etape sunt tactul, discreția, atenția, însuflețirea, umorul, cultura, politețea și sinceritatea.

Apar aici, ca în aproape toate manifestările vieții în comun, cel puțin două atitudini greșite. Există unele persoane foarte sigure pe ele, care polarizează conversația, îmbătându-se cu propriile lor cuvinte, vorbind fără încetare și interzicându-le celorlalți orice participare la discuție. La cealaltă extremă se situează tăcuții, timizii, cei cărora le e o frică teribilă să nu greșească sau să-și spună vreo părere; adepții veșnicului «Aveți dreptate» sau ai mai noului «Corect!».

Ajungem astfel la situația pe care o enunța un umorist: «în orice conversație, sunt două feluri de indivizi: pisălogii și victimele.»

Arta conversației nu se învață ca formulele matematice. Ea este dobândită mai degrabă ca o limbă străină, respectând anumite reguli și exersând-o la nesfârșit. Voi da în continuare câteva

dintre aceste reguli, dar numai dumneavoastră sunteți în măsură să hotărâți dacă ele vă ajută să vă comportați agreabil într-o societate.

Invităm numai medici?

Nici o conversație generală între zece sau douăsprezece persoane nu se poate prelungi multă vreme. De aceea, o gazdă trebuie să-și grupeze musafirii după anumite criterii. La acest lucru trebuie să ne gândim încă din momentul în care facem invitațiile.

Veți constata că cele mai reușite reuniuni sunt acelea în care invitații au aceeași profesie sau același *hobby*. Dacă sunt medici vor aborda, fără îndoială, subiecte de interes comun, adică medicale. De asemenea, dacă invităm numai profesori și, mai mult, aceștia sunt colegi la aceeași școală, discuția se va învârti în jurul meseriei ce le acaparează toate gândurile. Să ne imaginăm că din greșeală – căci este o greșeală – am invitat și un cuplu de ingineri sau doi oameni de afaceri. În mod cert, aceștia se vor simți izolați și se vor plictisi de moarte. După o oră sau două, vor inventa un motiv ca să plece. Cu siguranță că nu-i interesează nici cancanurile din cancelarie și nici profilaxia cancerului, de exemplu, care au fost discutate cu aprindere toată seara.

Musafiri de diverse profesii

Dar viața socială ne pune în situația să avem și relații cu oameni din diferite domenii de activitate, cu diverse preocupări. De aceea, de multe ori, suntem gazde ale unor petreceri în care asistența este eterogenă. Obligația noastră este să-i antrenăm pe cei prezenți în discuții plăcute, accesibile tuturor. Să nu vi se pară o exagerare, dar rolul nostru, când suntem gazde, nu este departe de acela al unui regizor. Subiectele profesionale nu trebuie să acapareze conversația, pentru că scopul ei este altul – acela de a afla lucruri noi, de interes general. De aceea vom avea grijă să nu grupăm la masă persoane care au aceeași meserie. Conversația poate foarte bine să înceapă cu relatarea unui fapt divers și să ajungă la considerații generale asupra eternelor probleme ale vieții.

Subiecte tabu și gafe

Există subiecte care pot fi discutate doar între prieteni. Unul dintre ele, și nu cel mai puțin important, este cel al banilor. Dacă e permis să vorbești la o petrecere despre prețul unei călătorii, este o gafă să discuți despre prețul unui cadou. Asemenea gafe ne fac să-i recunoaștem pe parveniți de la o poștă. Dar culmea prostului gust este să te plângi de lipsa banilor, de necazurile din familie sau de la serviciu. În plus, e și inutil – nimeni nu-ți va rezolva problemele. Vei fi doar compătimit și te vei pune într-o situație umilitoare.

Tot gafă e ca la o petrecere să ceri consultații cuiva cu o anumită meserie. Nici un bancher nu-ți va indica cel mai bun plasament pentru banii tăi numai pentru că este invitat în aceeași casă cu tine. Nimic nu-l va constrânge să-ți dea informațiile pe care banca sa le cumpără cu bani grei.

Cei mai răi dintre toți sunt bolnavii eterni, pentru care o consultație este oricând bine venită, uitând că nici un medic nu va putea pune un diagnostic în asemenea condiții. În plus, nimeni nu va fi fericit să dea consultații în timpul liber. Dacă are umor, ar putea reacționa ca medicul vienez devenit celebru prin răspunsul dat cu ocazia unei serate la care i s-a cerut o consultație: «Cu plăcere, doamnă, binevoiți să vă dezbrăcați!»

Aproape orice medic, avocat sau profesor poate să vă relateze una sau două întâmplări care ilustrează mania multor oameni de a amesteca viața profesională cu timpul liber când sunt într-o societate.

Banii, grijile familiale sau profesionale, consultațiile de orice fel sunt deci teme de ocolit. Alte subiecte tabu sunt politica și religia, amândouă fiind legate de opinii prea ferm conturate în mintea omului pentru a fi schimbate la o reuniune oarecare fără riscul de a ajunge la ceartă. Și una, și cealaltă țin de pregătirea și intelectul omului, variind uneori enorm de la o persoană la alta. Totuși, în cazul unor discuții aprinse, să urmăm exemplul celor care nu-și pierd cumpătul. În același timp, rolul gazdei sau, în absența ei, al altui invitat este să schimbe subiectul.

Să reținem, în concluzie, că reușita unei petreceri depinde de talentul gazdei de a-și alege musafirii. Să nu ne ambiționăm să-i chemăm deodată pe toți cunoscuții noștri, aparținând unor

medii total diferite, numai ca să scăpăm de niște obligații. Să fim atenți și la vârsta invitaților. Când facem invitațiile, e bine să precizăm fiecărui musafir în parte cine mai vine.

A ști să asculți

Trebuie să fii întotdeauna atent la ceea ce ți se spune, astfel încât să nu-ți pui interlocutorul în inferioritate, chiar dacă ești mai instruit sau mai informat decât el. Asta nu înseamnă că trebuie să-i dai mereu dreptate celuilalt. Oricât de paradoxal ar părea, în acest «joc» poți căpăta reputația unui cozeur strălucit. De ce? Pentru că a ști să asculți este o artă, după cum a te abține să dai mereu sfaturi e o dovadă de înțelepciune.

Dialogul surzilor

Este bine să respecți opinia celuilalt, chiar dacă diferă de a ta, deoarece s-ar putea să fie întemeiată. Asta nu înseamnă să renunți automat la propria-ți opinie și nici s-o consideri minoră. Subiectul poate rămâne deschis, iar dialogul unica modalitate de a-l elucida, cu condiția să nu devină un dialog al surzilor. Nimic nu te împiedică să-ți susții ideea în cadrul discuției. Dar fă-o fără a-ți jigni interlocutorul. Să evităm intervențiile categorice de genul «Aiurea!», «Nici vorbă!», «Vă înșelați!» sau «Ce prostie!». Ele sunt o dovadă a lipsei de educație și pot bloca iremediabil conversația. Dați-i și celuilalt posibilitatea să intervină. Este mai potrivit să spuneți: «Iertați-mă, domnule, dar asupra părerii dumneavoastră se mai poate discuta.» În orice caz, să nu ne întrerupem interlocutorul. Cel care o face nu este mai puțin vinovat decât cel care vorbește tot timpul.

Cine ne sunt interlocutorii?

Să fim atenți și cu cine stăm de vorbă. Să nu discutăm cu oricine, fără discernământ, anumite subiecte, deoarece riscăm ca spălătoreasa noastră, o femeie foarte cumsecade de altfel, să umple târgul cu necazurile noastre!

Dacă se întâmplă să ne aflăm într-o societate alcătuită din persoane cu un nivel de pregătire mai înalt decât al nostru, prudent este să nu deschidem gura; cel puțin nu riscăm să ne facem

de râs! Am asistat cândva la următoarea întâmplare amuzantă: într-un grup de intelectuali ce se plângeau de lipsa de spațiu din apartamentele de bloc, nimerise o tânără mai puțin școlită, care s-a simțit în drept să intervină: «Da, aveți dreptate, și la noi e înghesuială în bucătărie, unul intră, altul iese – e pur și simplu, cum să vă spun... un *trafic de influență*!» Tânăra, copleșită de discuția elevată ce avusese loc până atunci, a găsit prilejul să plaseze un «radical», cum spune omul simplu.

Atenție cum vorbiți!

Dacă folosiți expresiile, cuvintele, pronunțiile sau construcțiile grupate în coloana din stânga – pe care le-am auzit de la persoane cu pretenții, nu de la oameni simpli! – vă veți face sigur de râs.

AȘA NU	AȘA DA
• îmi cauzează	• îmi face rău
• rămâneți în telefon	• rămâneți la telefon
• a composta	• a perfora (a composta = a marca data pe bilet)
• periplu prin oraș	• periplu = călătorie pe mare
• a-și aduce aportul	• a contribui
• servici	• serviciu
• ora doisprezece	• ora douăsprezece
• nu fii rău! (în scris)	• nu fi rău!
• bleumaren	• bleumarin
• mi-ar place	• mi-ar plăcea
• butelie, prevéderi	• butélie, prevedéri
• a concluziona, a atenționa	• a trage concluzia / a conchide, a atrage atenția
• mijloace mass-media	• mass-media
• întreprindere (cu i)	• întreprindere (cu î)
• «decât» fără negație: «Am decât 10 000 de lei»	• «Nu am decât ...» sau «Am doar...»
• «ca și» sau «ca virgulă și» pentru evitarea unei cacofonii	• folosiți în loc de «ca», după context: drept, precum, în calitate de

Complimentele

Micile complimente întreţin conversaţia, aşa cum micile cadouri întreţin prieteniile. Nu este o ipocrizie să-i faci un compliment stăpânei casei asupra gustului bun al mâncării, chiar dacă nu a gătit-o ea. Dar să-i spui unei femei de şaizeci de ani că ai luat-o drept fiica ei nu este un compliment, ci o impolitețe. Tot atât de nepotrivit ar fi să-i spui gazdei: «Minunat acest porţelan. Cred că v-a costat destul de mult!»

A cerşi complimente. A face complimente exagerate este o lipsă de tact, dar a cere să ţi se facă este o dovadă de prostie. Întâlnim deseori persoane avide de complimente, cărora expresia englezească *to fish for compliments* (a cerşi complimente) li se potriveşte foarte bine. Cum să reacţionăm? Pur şi simplu vom evita cu abilitate să le acordăm, ferindu-ne astfel să fim caraghioşi la rândul nostru. Cel avid de complimente va deschide discuţia pe o temă care-l avantajează. Neintrând noi în «joc», discuţia va deveni monolog şi prietenul nostru va sfârşi prin a se lăuda singur.

Există în fiecare dintre noi tendinţa de a ne autocaracteriza. Adesea auzim persoane care se simt datoare să spună: «eu sunt un om foarte corect»; «eu sunt foarte cinstit şi discret»; «eu sunt foarte punctual»; «eu sunt foarte bun în meseria mea.» Dorind să ne ofere imaginea totală a «personalităţii» lor, o completează cu ceea ce ei vor numi «cusururi»: «Dar am şi defecte: sunt prea bun, prea naiv» etc. Unii se laudă singuri, negând că o fac: «Nu că mă laud, dar mă îmbrac foarte bine...» Insuportabile fiinţe!

Să-i lăsăm pe ceilalţi să ne aprecieze – după fapte, şi nu după «sugestiile» noastre. Această categorie de oameni ce ţin să se prezinte singuri nu obţin încrederea celor din jur; dimpotrivă, ei trezesc suspiciunea.

Sinceritatea şi minciunile convenţionale

Voi încheia acest capitol de «Reguli pentru reuşita conversaţiei» atacând un subiect mai general şi mai delicat: indiferent în ce împrejurări şi cu cine vorbim – între patru ochi cu un prieten, la serviciu cu colegii, acasă cu copiii, la o conferinţă

de presă cu ziariștii, când suntem într-o societate – trebuie să fim întotdeauna sinceri?

Nu pune nimeni la îndoială faptul că *a spune* adevărul – *a spune* ceea ce gândești – este o înaltă calitate morală. Minciuna e detestabilă, mai ales când cel care o practică urmărește niște avantaje personale.

Și totuși, să ne imaginăm că de câte ori întâlnim pe cineva suntem «sinceri» și spunem adevărul, cel pe care-l avem în minte (observația se poate extinde până la întâlnirea dintre doi șefi de stat, de pildă). Sunt sigură că a doua zi planeta numită Pământ ar sări în aer. Multe gânduri, multe judecăți negre, gri, bleumarin ne trec prin minte, dar un om civilizat se autocenzurează înainte de a rosti un cuvânt «sincer». Așa apar micile neadevăruri (minciuni) convenționale.

Când primesc un buchet de flori iarna, nu pot să nu gândesc un adevăr: au costat o avere, și eu aș fi preferat un kilogram de nectarine sau de struguri (pe care îi ador). Dar spun cu tonul cel mai «sincer» și cu cel mai fermecător zâmbet de care sunt în stare că florile sunt minunate, că sunt exact ce-mi doream. În timpul vizitei celui care mi le-a adus, le mai admir de câteva ori cu voce tare. Totuși din vasul în care le-am pus (este obligatoriu să le punem în apă de îndată ce le-am primit), își scoate capul un ibiskus pe care-l antipatizez, fiindcă mi-e frică să nu mă ciupească! Sau se răsfață niște crizanteme albastre și verzi pe care le detest, căci îmi plac florile naturale, nu cele care au fost obligate împotriva voinței lor să înghită cerneală albastră sau de altă culoare. După plecarea musafirului mă uit cu tristețe la flori și la mine însămi, zicându-mi că sunt o mare mincinoasă. Dar data viitoare voi proceda exact la fel.

Tuturor oamenilor din lume le place să bârfească – adică să comenteze comportamentul cuiva care nu este de față. Tentația este irezistibilă, deși vă asigur că nu e frumos să-i dați curs. Nu sunt într-atât de naivă încât să cred că sfaturile mele vor opri pe cineva să-și vorbească de rău semenii. Dar nu mă pot abține să vă sfătuiesc să aveți grijă *cui* vă comunicați ultimele descoperiri privind, de exemplu, viața intimă a șefului. Să fim atenți, prin urmare, ce vorbim, dar mai ales cu cine vorbim – și vom evita multe, multe necazuri. Când eram foarte tânără, am întrebat cu toată sinceritatea un prieten de când și de ce s-a despărțit

de soție, pe care o văzusem într-o postură foarte tandră cu un alt bărbat, în fața unui cinematograf. Am primit un răspuns evaziv și peste o lună m-am trezit cu o citație de la tribunal pentru a fi martor în procesul de divorț al prietenilor mei. Această întâmplare m-a vindecat definitiv să mai fiu interesată de viața personală a celor din jur și mai ales s-o comentez.

Când copilul dumneavoastră vă face cadou o cravată care vi se pare oribilă, vă sfătuiesc s-o apreciați, s-o lăudați, să-i mulțumiți copilului, și veți vedea cum ochii lui încep să strălucească de bucurie; dacă ați fi sincer, observația dumneavoastră s-ar putea să-l complexeze și să-l marcheze negativ pentru toată viața.

Alt exemplu: copilul dumneavoastră de șapte ani face mari eforturi să deseneze drept în caietul de teme niște bețișoare, dar îi ies cam strâmbe. Vine să vi le arate foarte mândru: adevărul este că nu vă plac și, dacă ați fi sincer, i-ați spune cu iritare: parc-ai fi un copil handicapat! și i-ați rupe paginile din caiet. Însă un părinte inteligent spune un «neadevăr»: «Sunt foarte frumoase, dar hai să-ți fac eu un model și să mai încercăm.»

Iată că am ajuns la o veche concluzie: în viață spui și faci totul conducându-te după un principiu – să se simtă bine cei din jur. Amâni cât poți observațiile neplăcute și, când în sfârșit te hotărăști să spui ce gândești, o faci cu tact, răbdare și delicatețe. Pe scurt, adevărurile cele mai adevărate nu se spun brutal.

Am citit într-o carte de John Maxwell o istorioară simpatică. Billy iubește pisicile, fratele său John le detestă. Totuși, din dragoste pentru Billy, John îi găzduiește pisica în săptămâna în care acesta lipsește din oraș. Când Billy se întoarce, John îi spune sec că pisica a murit. După ce îi trece tristețea, pe Billy îl apucă furia și îi spune fratelui său: «Nu ai să fii niciodată un om civilizat, nu așa se comunică o veste tristă. Trebuia să mă pregătești, să-mi spui de pildă la început că pisica se joacă pe acoperiș, apoi, a doua zi, că a căzut și are o fractură și se simte foarte rău, iar în final că nu a putut fi salvată. Era altceva! Dar, în sfârșit, să trecem peste asta. Cum se mai simte bătrâna noastră mătușă Matilda?» «Se joacă pe acoperiș», răspunde John cu o voce moale...

Dacă nu vreți să vorbiți cu cineva și îi spuneți copilului dumneavoastră să răspundă la ușă sau la telefon și să-i comunice persoanei indezirabile că nu sunteți acasă, degeaba îi veți explica celui mic că este o minciună protocolară. Când va omite să vă anunțe că sunteți chemat la școală (știe el de ce) și îl veți certa, va spune sau va gândi că a fost... o minciună protocolară. Dar să-i spui cuiva care luptă cu kilogramele în plus «vai ce te-ai îngrășat!» sau unei persoane bolnave «ce tare ai slăbit!» nu este o dovadă de sinceritate, ci de proastă creștere. Nu oricine știe să facă o cafea bună; când ești întrebat dacă zeama aceea lungă și dulce îți place, vei spune cu convingere *da!*

Am observat că persoanele care au întotdeauna o vorbă bună pentru celălalt și spun lucruri plăcute au foarte mulți prieteni, primesc invitații la diferite reuniuni, într-un cuvânt sunt persoane agreate de societate. Totuși și în acest comportament trebuie să existe niște limite: nu lingușim, nu suntem ipocriți, nu exagerăm. Iar cel care primește complimentul va trebui să știe ce să răspundă: nu va face imediat și el un compliment, ar fi caraghios, dar nici nu va spune fâstâcit «mulțumesc». Acest «mulțumesc» spus când primești un compliment este o formulă de politețe mai nouă, împrumutată din limba engleză, însă insuficient rodată la noi. Eu încă nu m-am obișnuit cu ea și o evit. Prefer să răspund complet: «Da, și mie îmi place (obiectul pentru care mi s-a făcut complimentul)» sau «l-am primit cadou» sau (când mi se spune că arăt bine) «mă mir, pentru că sunt foarte obosită, însă probabil că munca îmi prieste!» O altă formulă care tindea mai de mult să se generalizeze, «vă doresc o zi bună», și cu care nu sunt de acord, a ajuns acum să fie folosită foarte rar și aproape numai în piețe.

Cred că de aceea se scriu și se citesc cărțile de bune maniere: ca să nu greșim când procedăm într-un anumit fel crezând că așa e politicos; s-ar putea să aflăm că politicos e tocmai contrariul a ceea ce facem!

În fine, trebuie să amintesc un mare păcat al oamenilor, acela de a avea o adevărată voluptate să transmită lucruri neplăcute. Sunt sinceri, spun adevărul, dar sunt... foarte antipatici. Veștile rele circulă foarte repede, așa că feriți-vă de rolul de mesager.

Va afla singur că este pe lista de disponibilizați, soția va afla singură că e înșelată (și dacă nu va afla cu atât mai bine), iar mass-media are grijă de sănătatea noastră înlăturându-ne stresul cu anunțuri liniștitoare (cresc prețurile la pâine, la gigacalorie, la combustibili etc.) Altfel stau lucrurile când vă este cerut sfatul: X m-a rugat să-i împrumut niște bani, ce să fac? Dacă este adevărat că X e un rău platnic, sunteți dator să fiți sincer și să-l avertizați pe virtualul păcălit.

Cum nu trebuie să conversăm

Mulți oameni foarte capabili în meseria lor se simt pierduți o dată ieșiți din cadrul profesional și suferă în societate de un real complex de inferioritate. Pentru aceștia, un singur sfat: să fie atenți la ceea ce se petrece în jurul lor, să imite (sau să evite) ceea ce le place (sau nu). Arta conversației, cum am mai spus, nu se învață dintr-o dată.

Generalizări, replici laconice

Să ne ferim să tragem concluzii de o banalitate înfiorătoare, precum: «Așa-i românu'» sau «Ah, bărbații, toți sunt la fel». Devenim în mod automat ridicoli. Generalizările – de tipul: «femeile», «bărbații», «patronii», «bogații», «săracii» – utilizate excesiv denotă o mare sărăcie spirituală.

Este evident că o conversație nu poate fi susținută prin expresii laconice: «da», «nu». La fel, o frază prost înțeleasă nu te autorizează să lansezi un «ce?», «cum?» în loc de «poftim?». În asemenea situații, poți da mai multă amploare întrebării spunând: «Cum se numea orașul despre care vorbeați?»

Bârfa

Este permis să vorbim despre cunoștințele comune care nu sunt prezente? Sigur că da, depinde însă cum o facem. Nu avem voie să spunem nici mai mult, nici mai puțin decât dacă ar fi de față. Ar fi de dorit să le luăm chiar apărarea împotriva deni-

gratorilor. Intervenția noastră ne va pune la adăpost de orice calomnie, de orice bârfă.

A-i forfeca pe cei absenți este semnul lipsei de caracter, chiar dacă te ascunzi în spatele unui nevinovat «Hai să bârfim un pic!». În plus, este un joc foarte periculos, căci informația ajunge mai devreme sau mai târziu la cei în cauză. Știind asta, înseamnă să fii total lipsit de inteligență să o faci, că doar nu vrei să ai neapărat dușmani. Dacă este vorba despre prieteni, a-i apăra devine o datorie de onoare. Abțineți-vă însă de a le transmite penibila discuție, alimentând bârfa. Prietenii o vor afla de la altcineva, iar dacă nu, cu atât mai bine! Faceți-vă un principiu din a nu învenina viața celor din jur transmițându-le lucruri neplăcute. Nu este o dovadă de «sinceritate», ci de răutate...

Persoana care îți spune «verde-n față» cele mai mari măgării are întotdeauna o formulă: «Îți spun ceva... dar să nu te superi! Ești caraghioasă cu pălăria asta.» Sau: «Ai scris un articol foarte prost!» Sau: «Am auzit că șeful vrea să te dea afară...» «Să nu te superi» îți poate cere și bârfitorul înainte de a-ți spune lucruri neplăcute despre o persoană apropiată ție. Ba mă supăr, ar trebui să replicăm, mă supăr și nu vreau să ascult!

Să limitezi conversația la a vorbi numai despre alții este nu numai o impolitețe, ci și dovada lipsei de imaginație. Să faci mereu afirmații ironice sau glume, atât la adresa celor prezenți, cât și a celor absenți, nu demonstrează că ești spiritual, ci prost crescut! Dacă v-ați simțit bine într-o societate, dar la proxima ocazie nu mai sunteți invitat, gândiți-vă unde ați greșit, căci ați greșit în mod sigur.

Se poate întâmpla ca unul dintre amatorii de calomnii sau glume proaste să vă aleagă drept ascultător. În acest caz, există o soluție pe cât de elegantă, pe atât de eficientă și care nu necesită decât puțin curaj. Chemați «victima» – dacă se află în celălalt colț al salonului – să participe și ea la discuție! Ar fi o lecție ideală pentru bârfitori. Dacă persoana nu este prezentă, nu intrați în joc.

Problemele personale

Chiar dacă sunteți rugat, nu vă amestecați în certurile dintre părinți și copii, dintre soți, dintre îndrăgostiți sau dintre prie-

teni. Ei se vor împăca în mod sigur, iar dumneavoastră veți deveni țapul ispășitor! Fiecare în parte are dreptate și astea sunt problemele lor. Oare nu aveți și dumneavoastră destule?

Cum decurge o conversație reușită

Despre ce vorbim în societate?

În Europa continentală nu vei trece drept un om cultivat dacă te vei limita la discuția despre vreme. În schimb, englezilor le-a intrat în sânge acest subiect, pe care-l abordează ori de câte ori se întâlnesc. Conversația despre vreme are, să recunoaștem, anumite avantaje. Este extrem de ușor de întreținut, e accesibilă oricui și nu riscă să ofenseze pe nimeni. O mulțime de alte subiecte pot însă capta interesul a doi sau mai mulți invitați, uneori al întregii asistențe: arta, literatura, sportul (cu predilecție fotbalul), situația internă sau internațională și repercusiunile ei asupra destinelor individuale, ultima carte apărută sau ultimul model de mașină, călătoriile ori proiectele de vacanță.

Vom avea grijă să nu-l plictisim pe interlocutorul nostru cu o temă de care este străin. Dacă nu a citit cartea despre care am început să vorbim, nu vom insista la infinit povestindu-i subiectul. Ne vom rezuma la a face câteva observații pertinente, recomandându-i-o cu căldură (dacă este cazul).

Este penibil să te lansezi în comentarea ultimului film văzut în oraș dacă n-ai reținut decât acțiunea. Te vei descurca foarte greu cu formule de genul: «El o iubește, dar ea îl părăsește» sau «Frumos film! M-a impresionat până la lacrimi!». Este important să reții numele actorilor și al regizorului. Vei face o impresie excelentă și toată lumea va avea de câștigat.

Anecdota

De obicei, în orice conversație se ajunge și la anecdote. Să fim atenți, pentru că există riscul de a spune aceeași anecdotă acelorași persoane. O anecdotă amuzantă poate să relaxeze conversația, cu condiția să știi când și cum s-o plasezi. Mai mult:

pentru a fi savurată de cei prezenți, anecdota trebuie să fie relatată cu mult haz și... fără a uita poanta.

Unii au un talent deosebit de a spune când trebuie o glumă, dar asta nu înseamnă că bancurile trebuie să se țină lanț, antrenându-i pe toți într-o adevărată competiție. Rumoarea fiind generală, nu mai poate fi vorba de conversație. Este momentul în care societatea se împarte în grupuri. Unii domni sunt dispuși să asculte anecdote picante, de nepovestit în fața doamnelor, dar un om bine crescut se va abține să le spună. Oricâte scuze și-ar cere, oricât de mult haz ar avea, persoana care spune bancuri decoltate se compromite. Unora chiar «le stă bine», sunt «irezistibili», se spune. Cu riscul de a părea demodată, nu sunt de acord cu vorbele «tari» într-o societate aleasă.

Cum se întreține și cum se încheie o conversație

Pentru buna reușită a petrecerii, conversația trebuie să rămână antrenantă, iar o gazdă trebuie să știe cum s-o mențină astfel; sau cum să schimbe, cu tact, subiectul. Am fost odată la o petrecere unde cineva a lansat, ca temă de conversație, boala și moartea lui Jackie Kennedy. Toată lumea intrase, parcă, în transă, fiecare își amintea de câte un caz tragic, atmosfera devenise lugubră. Slavă Domnului că, peste vreo jumătate de oră, stăpâna casei a găsit gluma potrivită prin care norii negri s-au risipit. Tot gazda poate să intervină în dialogul dintre doi interlocutori, dacă este nevoie, și uneori să concilieze punctele de vedere divergente.

Pentru toate recepțiile, Brillat–Savarin a formulat o regulă demnă de reținut: «Să inviți pe cineva înseamnă să-i asiguri o stare plăcută pentru tot timpul cât va rămâne sub acoperișul tău.»

Se spune că trebuie să părăsești o petrecere în momentul în care a atins culmea strălucirii. Este cel mai bun mod de a păstra despre ea o amintire plăcută. Constatarea e valabilă și când este vorba despre conversație. Nu există subiect pe care să-l poți epuiza, și tocmai în asta constă farmecul lui. Problema încheierii unei conversații – ceea ce echivalează cu terminarea petrecerii – este foarte importantă, dar aceasta depinde de musafiri, nu de

gazdă. Din dorința de a participa în sfârșit și ea la discuții, ultima poate comite mai multe greșeli.

Greșelile gazdei, greșelile musafirilor

După ce a oferit toate felurile de mâncare și toate băuturile, gazda ar vrea să se bucure și ea de invitați, stând liniștită de vorbă cu ei; dar nu o poate face dacă e dezordine! – drept care trece la «o curățenie generală», strânge tot, spală repede toate vasele, scutură fața de masă etc., cu o ostentație de care nici măcar nu e conștientă. În mod firesc, musafirii simt în aceste gesturi un semnal de plecare. Acum tot gazda comite a doua greșeală: încearcă cu orice preț să-i rețină. Se simte jignită că vor să plece, imploră, ascunde poșete, fulare, încuie ușa... Chiar dacă dorința de a pleca a invitaților nu era fermă, acum va deveni. Explicația e simplă – omul se revoltă instinctiv față de orice constrângere.

Deci cum trebuie procedat? Dacă suntem gazde, ne vom mișca cât mai puțin, dar eficient. Putem strânge tot ce este în plus, putem schimba scrumierele, dar nu când vrem noi, ci când se ivește un moment prielnic. Nu o vom face în mijlocul unei conversații pasionante, de pildă. Să nu ne dorim în acel moment ca totul să fie «pahar». O casă deranjată în timpul unei petreceri arată foarte bine. Mai avem la îndemână și cealaltă soluție – să lăsăm musafirii să participe la debarasarea mesei pentru desert și cafea. Dacă gazda dă tonul cu naturalețe (adică nu protestează), nimeni nu se va simți jignit și vom constata că a fi gazdă nu mai este o corvoadă, ci o plăcere.

Dacă e vorba de o reuniune pretențioasă, cu invitați importanți, e bine să apelăm la un ajutor din afară. Putem, de pildă, să chemăm femeia care ne ajută la curățenie pentru a spăla vasele și a ne fi de folos la bucătărie. Nu este exagerat să angajăm unul sau doi chelneri calificați, care vor face ca îndatoririle gazdei să fie foarte ușoare. În ambele cazuri, musafirii vor da acestor persoane mici sume de bani (dar nu prea mici!).

Celelalte greșeli care pot strica o reuniune reușită sunt comise de către invitați. A-ți anunța plecarea cu voce tare, ținând morțiș să-ți iei rămas-bun de la toată lumea când vezi că toți

se simt foarte bine, este o impolitețe. Te vei retrage discret, vei pleca neobservat, dar vei transmite prin amfitrion toate cele bune persoanelor care au rămas. La fel de neplăcut este să insiști să se prelungească petrecerea, chiar dacă simți că toți ceilalți ar dori să fie acasă, în pat, să se odihnească în sfârșit. S-ar putea să ai succes, lumea să mai rămână, dar amintirea acelei nopți pierdute va provoca regrete tuturor, inclusiv gazdei.

Cum ne purtăm când ieșim în lume

Nu putem vorbi despre conversație, despre arta de a găsi subiecte interesante și de a le susține cu vervă, fără a ne referi la relația strânsă dintre acestea și felul în care ne prezentăm în societate.

Ne descălțăm la ușă când intrăm într-o casă?

Am insistat asupra faptului că nici o normă de politețe nu e bătută în cuie. Însă în ce privește descălțatul la ușă, regula este strictă: la noi acasă – *da*, în vizită – *nu*.

Este normal ca *la noi acasă* s-o facem, schimbându-ne cizmele pline de noroi cu papucii moi și comozi pe care i-am lăsat la plecare în antreu.

Dacă suntem încălțați cu sandale sau pantofi în care ne simțim la fel de comod ca în papuci, putem desigur să-i păstrăm și în casă, cu condiția să nu ne prefacem că ne-am șters pe picioare la intrare, ci chiar s-o facem, cât se poate de conștiincios (la fel procedăm și înainte de a intra într-o casă străină, «tocim» prețul de la ușă).

Ne-am scos cizmele pline de noroi, am uitat de ele... A doua zi ne grăbim să plecăm la serviciu, așa că le încălțăm cum sunt și, astfel echipați, ne aducem aminte de tot felul de mărunțișuri pe care nu le-am pus în geantă – ochelarii, agenda, un pix, o batistă. Când ne întoarcem seara acasă, ne vom mira că mocheta e pătată și peste tot sunt bucăți de noroi uscat. Și în loc să ne curățăm doar cizmele, ca apoi să trecem la programul nostru de seară, suntem obligați să curățăm toată casa, irosindu-ne

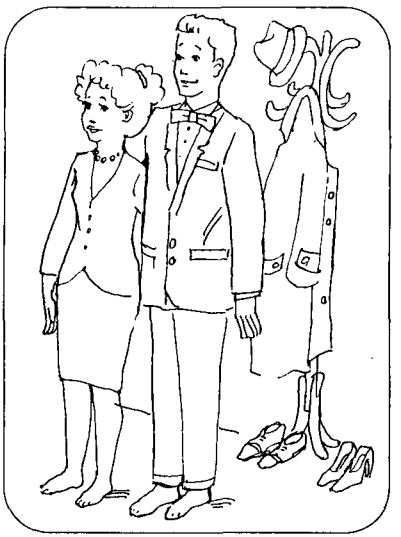

Cred că ar trebui să scriu «no comment»... Şi totuşi mă întreb: cine i-a descălţat, gazda sau educaţia de acasă?

puţinul timp liber pe care-l avem. Morala: curăţaţi-vă încălţămintea imediat ce intraţi în casă, pentru că «leneşul mai mult aleargă»!

Dacă îi explicăm copilului nostru cât de util este să-şi cureţe încălţările *la venire*, nu *la plecare*, şi dacă gestul acesta îi intră în obişnuinţă, el va avea numai de câştigat, iar noi nu vom mai face crize de nervi văzându-l cum ţopăie prin casă cu adidaşii murdari!

Când suntem *în vizită*, «codul» este categoric: nu, nu ne descălţăm. E greu de suportat spectacolul (uneori şi mirosul) pe care-l oferă o persoană frumos îmbrăcată, dar... desculţă. Îmi povestea o prietenă că a fost invitată la un botez unde toţi musafirii aveau haine elegante – rochii de mătase şi bijuterii scumpe, costume cu vestă şi papion –, însă erau în ciorapi!

Gazda e obligată totuşi să aibă pregătiţi în antreu nişte papuci, pe care să-i ofere dacă musafirul insistă – fie pentru că nu-şi poate curăţa suficient de bine ghetele, fie pentru că îşi imaginează că politicos este să te descalţi la uşă.

N-am să vorbesc despre moschei sau casele japoneze – unde descălţatul este obligatoriu – pentru că oricine se va descurca

la față locului. Trebuie să amintesc însă despre obiceiul românesc de a-ți lăsa pantofii la ușă. Gestul acesta vine de la țară, unde ulițele sunt pline de glod. A-ți scoate «gumarii» înainte de a păși în odăile împodobite cu scoarțe și velințe curate este, în aceste condiții, un lucru firesc. Deprinderea s-a păstrat la cei proaspăt veniți de la țară la oraș (transmițându-se adesea generațiilor următoare), deși străzile asfaltate de aici nu o mai justifică. Pe bună dreptate, orășenii care-și lasă pantofii la ușă sunt catalogați drept «neamuri proaste». Și totuși... în orașele noastre de azi, cu asfaltul deteriorat, în hârtoapele căruia se adună noroiul, rugămintea noastră, adresată gazdei, de a ne da o pereche de papuci nu mai pare atât de ciudată.

Gesturile și ținuta în societate

Când suntem în societate nu ținem mâinile în buzunare, dar nici pe șolduri și nici la spate. Nu ne agățăm de un scaun sau de marginea unei mese și cu atât mai puțin de interlocutorul nostru. Când ne așezăm pe un fotoliu sau pe un scaun, stăm drept, alegându-ne o poziție comodă, fără să ne încrucișăm sau să ne balansăm picioarele. Ne vom feri să ne mișcăm permanent mâinile și să ne jucăm cu degetele. Nu ne vom apropia prea mult de interlocutor și nu-l vom atinge în cursul conversației, chiar dacă ea devine palpitantă. Când vorbim nu ducem la gură nici creionul, nici chibritul și nici scobitoarea. Vă place când cineva vorbește ținând țigara în gură? Eu mă întreb cum reușește!

La masă. Dacă suntem la masă, ne străduim să ocupăm un spațiu rezonabil, astfel încât să aibă loc și ceilalți comeseni. Vom vorbi cât mai puțin, cu glas potolit, fără a încerca să atragem atenția tuturor asupra noastră. Vom evita subiectele neplăcute, chiar dacă boala sau moartea unei ființe apropiate ne obsedează în acel moment.

Strănutul. Oare de ce punem mâna la gură când căscăm și primim urări («Sănătate!», «Noroc!») din partea celor din jur când strănutăm? Omul primitiv credea că prin căscat ori strănut sufletul ne poate părăsi trupul, iar gestul de a duce mâna la gură, respectiv urările încurajatoare aveau menirea de a împiedica acest lucru.

Când ne vine să strănutăm, ne acoperim repede gura și nasul cu mâna (sau, dacă reușim, cu batista), încercăm să ne înăbușim strănutul sau măcar să facem cât mai puțin zgomot, schițăm un vag gest de dezolare și cu asta incidentul ar trebui să fie închis atât pentru noi, cât și pentru cei din jur. În edițiile precedente ale acestei cărți scriam că a-i ura «Noroc!», «Sănătate!», «Faci chef!» celui care a strănutat nu e atât de politicos pe cât credem, dar cititorii mei m-au convins că e greu să nu ții cont de un obicei străvechi. În orice caz, dacă strănutul este urmat de tuse, ochi lăcrimând, nas care curge, nu continuăm cu urările, ci chiar ne prefacem că nu observăm jena omului – în mod evident bolnav – din fața noastră.

Sacoul domnilor. La o recepție, vara, un bărbat nu-și scoate haina fără să fie invitat să o facă, iar dacă poartă bretele n-o face niciodată. A însoți acest gest de întrebarea: «Îmi permiteți?» e o dovadă de proastă creștere, pentru că faptul este împlinit. Ce gazdă ar fi aceea care ar răspunde prompt: «Nu!»?

Regula de a nu apărea în public doar în cămașă și bretele mai este încă în vigoare! Nu vorbesc aici de moda bretelelor late, purtate cu cravată sau papion asortate; este doar o modă – poate o să treacă.

Între dezinvoltură și obrăznicie

Într-o societate, gesturile sunt, de multe ori, mai importante decât cuvintele. În principiu, legile ospitalității obligă gazda să îndeplinească musafirilor aproape orice dorință pentru ca aceștia să se simtă cât mai bine. Este însă de datoria invitaților să nu abuzeze de această libertate. Oricât de bine crescută ar fi persoana care ne primește, are și ea o limită a răbdării. Să nu o punem în situația delicată de a deveni la rândul ei nepoliticoasă, silind-o să ne interzică anumite gesturi. Ne putem simți într-o casă străină «ca la noi acasă», dar să nu uităm că nu suntem chiar acasă! De pildă, nu vom veni în vizită cu câinele dacă afară plouă și e noroi.

Oamenii sunt prin natura lor egoiști și este normal să dorească să se simtă cât mai bine, în orice împrejurare. Dar a te

purta cu prea multă «naturalețe», fără a ține cont de cei din jurul său, nu se cuvine. Să nu confundăm dezinvoltura cu obrăznicia!

În tot ceea ce facem în societate important este să avem simțul măsurii. Nimeni nu te va obliga să stai cu haina pe tine când în casă sunt 30 de grade, nimeni nu-ți va interzice să dai un scurt telefon sau să-ți aprinzi o țigară. Dar este o mare diferență între cel care a obținut aprobarea gazdei făcând aluzii discrete – de tipul: «E foarte cald în casă», «Nu mi-am anunțat familia că întârzii» sau «La dumneavoastră se fumează?» – și cel care își scoate degajat haina de cum intră în casă, se repede la telefon și nu-l mai lasă din mână ori își aprinde țigară de la țigară într-o cameră unde sunt copii sau persoane bolnave. Să-i amintim aici și pe infernalii musafiri care uită să plece deoarece se simt foarte bine, chiar dacă e trecut de miezul nopții. Poate că gazda nu va spune nimic, dar nu este greu să ne imaginăm ce gândește!

Aceste sugestii sunt valabile pentru toate ocaziile în care «ieșim în lume», fie că e vorba de o petrecere, fie că e vorba de o vizită neprotocolară la niște prieteni apropiați sau chiar la membrii de familie care locuiesc separat de noi.

Comunicarea cu ceilalți

A nu-ți privi interlocutorul în timp ce vorbești cu el trece drept lipsă de respect. E foarte neplăcut să vorbești cu cineva căruia îi fug ochii în toate părțile.

Oricât de serioasă ar fi o discuție, trebuie să-i acordăm interlocutorului un surâs amical. Dar să ne abținem de la a râde îndelung când povestește cineva o istorioară, și cu atât mai mult când o facem noi înșine. De asemenea, nu vom râde când cineva face o mică gafă, deoarece nici noi nu suntem scutiți de asemenea încurcături.

Când vrei să comunici cu o persoană care este mai departe de tine, e bine să-ți stăpânești nerăbdarea până când găsești o ocazie favorabilă să te apropii de ea. De asemenea, în societate nu cânți, nu fluieri, nu fredonezi melodii, chiar dacă ești înzestrat cu o voce fermecătoare.

Musafirul rămas singur

Se poate întâmpla ca din anumite motive – de pildă ceilalți invitați nu au sosit încă – un musafir să nu aibă cu cine sta de vorbă. În această situație, o gazdă atentă (dar care mai are puțină treabă în bucătărie) va avea grijă să-i găsească celui care s-ar putea plictisi o ocupație agreabilă. Îi va oferi ceva de băut, îi va da o revistă sau îi va propune să asculte muzică. La rândul lui, invitatul va aștepta liniștit, fără să se simtă îndreptățit să-și «omoare timpul» făcând o inspecție prin toată casa și, încă mai grav, atingând diferite obiecte ce-i stârnesc curiozitatea.

Cărțile. Ne putem uita în bibliotecă după ce am cerut voie, dar nu ne vom lua un braț de cărți pentru acasă. Vom cere, dacă dorim, una singură, având grijă să precizăm când o aducem înapoi și chiar s-o aducem la momentul promis! Gazda ar trebui să noteze într-un caiet pregătit în acest scop cine, când și ce carte a luat. Nu vă bazați pe memorie! Procedați la fel cu casetele video sau audio. Dacă cineva se simte jignit este de reacredință.

Cum ne exprimăm

Este firesc să amintim, referitor la conversație, câteva reguli privind limbajul pe care îl folosim.

Conversația este o excelentă școală de retorică. Unde am putea să ne familiarizăm mai bine cu «arta vorbirii» decât într-un cerc de persoane cultivate? Să asculți cu atenție ce se spune, să te străduiești să folosești un limbaj ales, analizându-te cu simț critic, este cel mai bun mijloc de a-ți îmbogăți vocabularul și a-ți lărgi posibilitățile de exprimare. Zi de zi întâlnim persoane care nu sunt capabile să finalizeze o idee. Negăsind cuvintele potrivite, ele lasă frazele neterminate; adesea, poveștirile lor sunt de neînțeles. Exemplul clasic prin care psihologii demonstrează dificultatea de a te exprima fără a recurge la semne este cel al scării în spirală pe care trebuie să o definești în puține cuvinte. Din o sută de persoane cărora le-am pune între-

barca, abia zece ar reuși să răspundă fără să schițeze în aer un turbușon ascendent!

Există pe vremuri un joc de societate pe cât de distractiv, pe atât de instructiv. El consta în alegerea de către gazdă sau invitați a unor grupe de cuvinte, de pildă cinci substantive comune, cinci noțiuni abstracte și cinci cuvinte rare, cărora participanții trebuiau să le dea definiții corecte. Plecând de la «covor», «șifon», «salată», «floare», «melc», trecând prin încercarea de a defini metempsihoza, parapsihologia, iubirea, hobby-ul, cinisma și ajungând la «broccoli», «andivă», «babuin», «haşiş», «trufă», jocul poate deveni pasionant. Rar vor putea fi evitate definițiile de genul: iubirea este când... Din păcate, acest autentic exercițiu intelectual a fost înlocuit cu altul care-i invită pe cei prezenți să se exprime prin semne, să mimeze un cuvânt. «Mima», cum e numit jocul, se practică astăzi în toate taberele pentru copii, pe culoarele școlilor și la petreceri, dar rămâne doar un mijloc de distracție, lipsit de elementul instructiv – îmbogățirea vocabularului.

Ticurile verbale

Am observat că din cauza unui vocabular sărac, semn al lipsei de cultură, majoritatea oamenilor lasă baltă o discuție abia începută sau se refugiază în expresii de o mare banalitate, cum ar fi: «E foarte adevărat», «Așa e viața», «Așa e lumea». Pe de altă parte, trebuie să ne ferim să folosim în permanență expresii ca: «Pe cuvânt de onoare!» «Pe cuvântul meu!», «Fantastic!», «Formidabil!», «Nemaiauzit!», crezând că ele dau greutate spuselor noastre. Larg răspândite sunt și aceste adevărate ticuri verbale: «Nu știu cum să-ți spun», «Ce să-ți povestesc», «Asta-i treaba», «Adică... n-am înțeles»; să recunoaștem că ele au devenit reprezentative pentru o largă categorie de oameni care, dacă ar renunța la ele, ar constata că n-ar mai avea nimic de spus. Dar cel mai obositor este felul în care unii își termină (sau își încep) toate frazele cu: «Asta este», «Nu-i așa?», «Știți?», «Ce să-i faci?», «Mă rog», «în sfârșit», «Auzi?», «Înțelegi?», mai ales la telefon. În general, aceste formule fie sunt agresive, fie cer o aprobare, dar cel mai des nu au nici un sens, sunt vorbe goale. Ele rănesc pur și simplu auzul, ca zgomotul acului pe o

veche placă de patefon. Să recunoaștem că ne plictisește de moarte o discuție cu fraze de tipul: «Duminica trecută am mers la ginerele meu, nu-i așa? Ne-a dus cu mașina, mă rog... Și ce s-a întâmplat, știi? Timpul s-a stricat, ce să-i faci! Cu mașina noastră, o Dacie, înțelegi? Când ai o duminică liberă, nu știu cum să-ți spun...» ș.a.m.d.

La frontiera dintre nepolitețe și sărăcie mentală se plasează răspunsurile stereotipe, și ele ticuri verbale, de genul: «Da, natural!», «Este absolut clar!», «Exact», «Corect», «Nici o legătură!», «Total exclus». Cu un brutal «Nu mă interesează» îți taie vorba, când spui și tu ceva, pisălogul care te-a silit să asculți o lungă relatare despre starea sănătății unei persoane pe care o cunoști vag. În ambele cazuri ești îndreptățit să te simți ofensat. Este de dorit să ne cizelăm purtarea și vocabularul, făcând efortul de a ne debarasa de acest balast lingvistic care ne poate plasa în categoria oamenilor prost crescuți.

Ticuri verbale la TV. Iată și câteva «găselnițe» ale prezentatorilor noștri TV, atât de des folosite încât s-au transformat în ticuri verbale ale profesiei: «Vă dorim o seară mai bună!», «Vă dorim o noapte ca-n filme», ba chiar «o noapte tinerească» (?!) Aceiași prezentatori repetă excesiv numele (mic!) al colegilor, străduindu-se să dea impresia de colocvialitate. Așa a apărut «instituția» Andreei, despre care scria atât de savuros Alex. Ștefănescu. Nu rezist să nu-i reproduc articolul publicat mai demult.

Andreea și politica mondială

Aproape nu există televiziune care să nu aibă câte o Andreea – unele au chiar două. Iar dacă se întâmplă ca una să se afle în studio, iar alta în străinătate, pentru o transmisie directă, între ele se leagă un dialog ciripitor, la persoana a doua singular:

— Andreea, mă auzi? Ce mai face Helmut Kohl?

— Helmut Kohl, Andreea, susține România.

— Ești sigură, Andreea, că o susține?

— Da, Andreea, n-am nici o îndoială.

Telespectatorul se simte inoportun asistând la această discuție intimă. Schimbă canalul, dar aude ceva asemănător:

— Spune-mi, Andreea, cum a reacționat Jacques Chirac... etc.

Fiecare Andreea ține politica mondială – vorba poetului – în degetul ei mic. Așa se și explică delicatul echilibru al situației internaționale.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Aud adesea la radio și la TV «ora doisprezece»! Dacă prezentatorii sau crainicii, care ar trebui să vorbească foarte corect, să fie un model, vor spune și «ora doi», le propun să continue: «... vor avea loc *doi* manifestări la care vor asista *doi* personalități».

Vorbitul în limbi străine

Să nu vorbim când suntem într-o societate într-o limbă pe care nu o înțelege toată lumea. E o lipsă de politețe să vorbești cu un prieten în franceză, de exemplu, când toți știu că prietenul vorbește românește foarte bine. În plus, putem avea surprize, căci e posibil ca cineva din asistență să fi învățat limba respectivă pe genunchii bunicii și să înțeleagă perfect observația neplăcută pe care ai făcut-o la adresa lui. Trebuie să renunțăm la acest obicei prost, ca și la semnele conspirative – vorbitul la ureche, clipitul semnificativ din ochi –, la gesturile cu mâna pe care le credem discrete, într-un cuvânt, la tot ce îi exclude din conversație pe ceilalți.

Sensul cuvintelor

Un loc special îl ocupă aici folosirea incorectă a limbii, fie din ignoranță, fie din neglijență. Pentru un om mai puțin instruit sau pentru un autodidact, dacă sunt conștienți de handicapul lor, soluția de a nu se face de râs e foarte simplă – ocolesc cuvintele de a căror semnificație și pronunție nu sunt siguri. Ideal ar fi să se lămurească pe loc, întrebând, sau să consulte mai târziu, când ajung acasă, un dicționar. Nu este deloc degradant să întrebi: «Ce se înțelege prin *fezabil*?» «Ce este o *lipotimie*?» sau să recunoști: «Nu-mi este limpede termenul de *lobby*», «Eu nu știu ce este un *truism*».

Mai penibilă este situația în care vorbește incorect o persoană cu pretenții. Pe moment, poate părea amuzant, dar, dacă

ne gândim că suntem un popor care a fost condus atâtea decenii de oameni incompetenți și inculți, nu putem să nu ne întristăm.

Cuvintele folosite anapoda pot face obiectul multor studii de specialitate. Mă voi opri numai la câteva exemple pe care le-am reținut absolut întâmplător, exemple stupefiante, aproape incredibile. Un înalt demnitar este intervievat pe tema cuplului Ceaușescu, pe care îl cunoștea îndeaproape. «Vorbeau într-un limbaj marginalizat», spune el. «Cum adică?», încearcă să se lămurească, pierit, reporterul. «Adică un limbaj de la marginea orașului.»

În timpul prezentării telejurnalului, un crainic strănută. Este omenește! Dar el nu trece peste incident, spunând simplu: vă rog să mă scuzați!, ci se simte dator să precizeze: «Mă scuzați, este doar o simplă indispoziție locală!» Crainica de la telejurnal spune într-o zi cu dezinvoltură: cultul mozaic (în loc de mozáic)! De curând, am auzit la radio «a face meandre» în loc de «a-ți face mendrele»...

În concluzie, și în acest domeniu e vorba de bună creștere, de educație. Nu folosim decât acele cuvinte pe care le-am învățat fie la școală, fie din dicționare sau lecturi serioase. Nu vă bazați pe ce ați prins după ureche.

Foarte multe cuvinte seamănă între ele, deosebindu-se doar printr-o singură literă sau, așa cum am văzut mai sus, doar prin accent. De cele mai multe ori, ele desemnează (nu «desenează»!) noțiuni fără nici o legătură între ele. Vorbitorul mai puțin instruit este tentat să utilizeze termenul care îi sugerează ceva cunoscut. Pristanda spune «renumerație mică» pentru că se gândește la număratul banilor. Dar și astăzi, nu numai pe vremea lui Caragiale, oamenii vorbesc incorect, și încă oameni cu pretenții. Se folosește greșit *babetă* pentru bavetă, *teste* pentru taste, *neutralizare* pentru naturalizare, *pragmatism* pentru prognatism, *abulie* pentru bulimie etc. Nu putem atribui un sens fantezist unui cuvânt numai pentru că nu-i cunoaștem sensul adevărat. Chiar dacă aveți imaginație bogată, soția morganatică nu e totuna – cum credeați – cu Fata Morgana...

Neologisme recente

Pe vremuri, manierele elegante – cum să te porți în societate, cum să vorbești, cum să mănânci, cum să dansezi etc. – erau apanajul aristocraților. Asta se întâmpla demult, cam acum 150 de ani. Cu timpul însă, «codul bunelor maniere» s-a transformat din «obiect» de lux în «obiect» de strictă necesitate pentru 99% din populația globului. Pentru sănătatea morală, pentru armonia socială, pentru liniștea noastră, cu toții ne dorim să intrăm... în rândul lumii. Bunele maniere nu sunt știute neapărat de către cei școliți – dacă mi-aș permite să fiu răutăcioasă, aș spune că dimpotrivă! Există persoane încântătoare, bine crescute, atât printre medici, ingineri sau profesori, cât și printre vânzători, zugravi, portari, femei de serviciu etc. Dar prima categorie are mai ușor acces la nenumăratele cuvinte și expresii străine care au intrat masiv, după 1989, în limba noastră cea de toate zilele, fără ca cineva să le fi tradus în prealabil.

Este vorba de fapt despre *neologisme*, cuvinte din alte limbi care intră uneori firesc în limba unei țări, îmbogățind-o și împrospătând-o, iar alteori abuziv, căci pentru ele există și echivalente autohtone. De pildă, ar fi cam caraghios să-i schimbi numele patrupedului pe care l-ai botezat *Dog*, strigându-l *Câine*! Sau să numești *mouse*-ul calculatorului *șoricel* (deși sună foarte drăguț). Dar tot caraghios este să spui «mă duc să fac *shopping* (în loc de *cumpărături*) la Metro» sau «sunt *fatigat*» (în loc de *obosit*) sau «ți-am scris o *cartolină*» (în loc de *vedere*).

Cum grija mea este să-mi apăr cititorul de a se face de râs fără voia lui, îmi permit să dau în continuare sensul în care sunt folosite astăzi în limba română *curentă* anumite cuvinte și expresii străine, astfel încât cei ce n-au avut posibilitatea să învețe engleză și franceză să le rostească fără teama de a greși.

Știați sensul acestor cuvinte?

- **bestseller (engl., bestselăr):** carte sau alt produs care se vinde foarte bine
- **business (engl., biznis):** afacere, tranzacție; firmă; comerț
- **boss (engl., bos):** șef, patron, director

- **broker (engl., broucăr):** persoană care vinde/cumpără bunuri sau active pentru alții; agent de schimb
- **cash (engl., cheș):** bani gheață, numerar
- **cool (engl., jargon, cui):** super, meseriaș, mișto, marfă
- **copyright (engl., copirait):** drept de autor; drept de reproducere a operei unui autor
- **design (engl., dizain):** aspect, linie a unui obiect («Ce design frumos are acest fotoliu!»)
- **fashion (engl., feșăn):** modă
- **fast-food (engl., fast fud):** restaurant cu mâncare preparată la minut, relativ ieftină
- **gay (engl., ghei):** homosexual
- **haute-couture (franc. ot cutür):** creații vestimentare unicat, de lux, executate de mari case de modă
- **high-life (engl., hai laif):** înalta societate, lumea bună
- **hobby (engl., hobi):** ocupație favorită a cuiva în timpul liber
- **hot-dog (engl.):** crenvurșt cald cu muștar sau ketchup, pus într-o pâiniță
- **job (engl., giob):** slujbă, serviciu
- **jogging (engl., gioghing):** alergare ușoară, practicată pentru menținerea unei bune condiții fizice
- **leasing (engl., lizing):** formă specială de închiriere a unor bunuri pe o perioadă limitată, la sfârșitul căreia cel care a închiriat poate opta pentru achiziția acelui bun în schimbul unei plăți
- **life-style (engl., laif stail):** mod tipic de viață care reflectă atitudinile, preferințele unui individ sau ale unui grup
- **live (engl., laiv):** în direct
- **lobby – «a face lobby» (engl., lobi):** a desfășura activități de influențare a unui grup (de ex., a parlamentarilor)
- **look (engl., luk):** aspectul exterior, fizic și vestimentar, al unei persoane

• playboy (engl., piei boi):	bărbat sau băiat de bani gata, care duce o viață de plăceri, lipsită de responsabilități
• sale (engl., seil):	ofertă specială de mărfuri la preț redus
• show-business /show-biz: (engl., șou biznis, șou biz)	termen generic pentru producția de teatru, film, televiziune, radio, muzică pop, spectacole de divertisment
• tabloid:	ziar cu pagini având jumătate din dimensiunea obișnuită și care conțin știri de senzație și multe fotografii
• top (engl.):	clasament, ierarhie («topul celor mai populare melodii»); poziția de vârf într-un clasament («această melodie a ajuns în top»)
• summit (engl., samit):	reuniune politică la nivel înalt

Grija față de ceilalți

Lipsa de tact

În orice ocazie și în orice conversație, trebuie să-ți cunoști locul. Dacă invitatul de onoare atrage atenția asupra lui, acest lucru este normal. Dar dacă un invitat insignifiant acaparează intenționat întreaga conversație, atrage toate privirile spre el, într-un cuvânt se dorește punctul de atracție, el dă dovadă de o evidentă lipsă de tact. Să-ți spui în gura mare necazurile familiale ori intime în fața unei adunări întâmplătoare sau să fii agresiv față de ceilalți invitați constituie gafe de neiertat. Să critici, să vrei să corectezi pe loc micile manii ale celorlalți sunt manifestări de om mărginit. Poți foarte bine să te abții de la a face unui filatelist remarci disprețuitoare la adresa micilor pătrățele de hârtie colorată, să renunți la a ține unui fumător o conferință asupra pericolelor tutunului, iar unui superstițios un discurs despre succesele tale obținute într-o vineri, pe data de 13.

Comisioanele. Nu-i încărcați pe toți cei întâlniți cu nenumărate salutări pentru tot felul de cunoștințe comune, pentru că asta înseamnă fie că vrei să-ți etalezi relațiile, fie că-l iei pe interlocutor drept un simplu mesager. Să fim prudenți în acest domeniu, căci există încă mulți oameni drăguți care iau în serios asemenea comisioane și transmit nenumăratele salutări cu o energie demnă de o cauză mai bună. Observația este valabilă și pentru persoanele care rețin din conversație numai ce le interesează și nu scapă prilejul de a-i obliga pe cei din jur să le facă mici servicii utile. De exemplu, auzind că pleci în străinătate, îndrăznețul nu va ezita să te roage imediat să-i aduci un medicament, niște nasturi sau o piesă de mașină, precizând că acolo te costă o nimica toată.

Rețineți câteva reguli!

În încheierea acestui spinos capitol, să reamintim câteva reguli ferme care trebuie respectate pentru a purta o conversație civilizată:

• Să nu agresăm sau să nu ne enervăm interlocutorul prin prea puternica noastră personalitate, bazându-ne pe excelenta părere pe care o avem despre noi. Să nu spunem, de exemplu: *eu* întotdeauna, *eu* niciodată... *eu, eu, eu*. Să nu ridicăm tonul, să nu țipăm.

• Să nu transformăm o conversație într-un dialog al surzilor. «Necomunicarea» este, se pare, un blestem al secolului în care trăim. Eugène Ionesco a ilustrat-o în *Cântăreața chelă* plecând de la un manual de învățare a limbii engleze, dar cred că putea să plece de la orice banal dialog cotidian. Aparent, ne ascultăm interlocutorul, în realitate ne gândim la ale noastre. Este unul dintre motivele însingurării și tristeții omului «modern». Să învățăm să-i și auzim pe ceilalți când îi «ascultăm».

• Să nu ne întrerupem brutal interlocutorul, ci să așteptăm cu răbdare și tact un moment prielnic pentru a ne spune și noi părerea.

• Să nu ne amestecăm într-o discuție străină, mai ales când întâlnim, pe stradă, o cunoștință care stă de vorbă cu cineva.

• Să nu vorbim tot timpul despre minunățiile de copii pe care îi avem și nici despre persoane pe care cei de față nu le cunosc.

Capitolul 7

Telefonul – flagel sau binefacere?

Cum folosim telefonul

Au trecut peste 125 de ani de când americanul Alexander Graham Bell a inventat telefonul (1876). Astăzi, existența noastră este de neconceput fără telefon. Tipul acesta de comunicare ocupă un loc primordial în afaceri, în relațiile noastre familiale, amicale, sociale. Ridicăm de zeci de ori pe zi receptorul, fără să ne gândim cum ne-ar arăta viața în lipsa acestei minunate invenții.

Nu trebuie însă ca tehnica modernă și confortul oferit de ea să ne facă să uităm statutul nostru de oameni bine crescuți. Bunele maniere sunt necesare și când vorbim la telefon, oricât de nesemnificativă este conversația.

ABC-ul convorbirii civilizate

Cinci apeluri. Când sună telefonul, trebuie să răspundem cel mai târziu după al cincilea apel. De asemenea, când chemăm pe cineva nu vom lăsa aparatul să sune mai mult de cinci ori decât în cazuri speciale.

De la «alo» la încheierea convorbirii. Modul în care începe o convorbire telefonică diferă de la țară la țară și se înscrie într-un adevărat «cod». De pildă, în Germania, în momentul ridicării receptorului, cel căutat își spune automat numele și așteaptă un răspuns. Cel care a sunat își declină și el numele. La noi, s-a stabilit regula ca persoana care sună să se prezinte, după ce, obligatoriu, a spus «Bună ziua», «Bună seara» sau «Mă scuzați că vă deranjez, sunt Maria Ionescu, pot să vorbesc cu...». Dacă

este vorba de o conversație pe teme de serviciu, nu ne vom spune numai numele, ci și profesia: «Sunt inginerul Dan Ionescu și aș dori să vorbesc cu...». Să evităm deci situația extrem de neplăcută când, nedeclinându-ne identitatea de la început, suntem chestionați: «Dar cine întreabă? Să văd dacă e aici!» Chiar dacă persoana pe care o căutăm lipsește, nu vom scăpa de sentimentul penibil că ea ne evită.

Omniprezenta expresie «alo» trebuie deci să fie urmată de numele persoanei care telefonează. Să precizăm că este o lipsă de delicatețe ca un bărbat care cere la telefon o femeie, sau o femeie care cere la telefon un bărbat, să nu se prezinte soțului ei, respectiv soției lui.

Nu există decât puține excepții de la obligația de a saluta la telefon: când sunăm la pompieri, la poliție sau la salvare, fiind vorba de un caz de forță majoră. Un om civilizat spune însă bună ziua și când telefonează la informații, deranjamente, companii de taxiuri ș.a.m.d.

În viața de zi cu zi, există situații în care nu este nevoie să ne recomandăm: în convorbirile cu membrii familiei sau cu prietenii apropiați, care ne recunosc după voce. Dar este prudent ca de fiecare dată, înainte de a începe convorbirea, să ne asigurăm că vorbim cu cine trebuie.

Regula este ca persoana care a sunat să pună capăt discuției, exceptând cazul în care interlocutorul are motive serioase s-o facă. Pentru ca persoana cu care vorbim, fiind ocupată când am sunat, să nu se grăbească să închidă, este prudent s-o întrebăm de la început: «Ce faci/ce faceți?» (nu «ce *mai* faci»!) sau «Putem vorbi, ai/aveți timp?».

Există o anumită uzanță și în a pune receptorul în furcă. Ambii convorbitori îl pun cu grijă, fără a-l trânti. Recomandarea nu este atât de gratuită precum pare. Pe lângă faptul că altminteri am comite o impolitețe, am putea bloca linia telefonică.

Să avem grijă să ținem receptorul corect, pentru că altfel nu ne vom auzi bine. Dacă o convorbire telefonică se întrerupe, va suna din nou cel care a chemat, nu celălalt. Căutându-se reciproc, telefonul va suna ocupat la nesfârșit.

Este de dorit ca o convorbire telefonică să fie cât mai scurtă. Să nu uităm că telefonul a fost inventat pentru transmiterea

rapidă, la distanță, a unor mesaje importante. A discuta la nesfârșit despre cele mai banale subiecte a devenit o adevărată boală» a zilelor noastre. Dacă avem mai multe de spus, să alegem calea epistolară sau să ne fixăm o întâlnire.

«Pisălogul». Ce facem când nu ne răspunde la telefon persoana pe care o căutăm, ci altcineva? Bunul-simț ne obligă să-i adresăm câteva cuvinte interlocutorului nostru, mai ales dacă îl cunoaștem. Pe scurt, îl salutăm, spunem cine suntem și ce dorim, ne cerem scuze că-l deranjăm, apoi îi mulțumim pentru informațiile pe care ni le-a dat.

Pledăm aici pentru bunele maniere. Așa că în situația inversă, când răspundem și telefonul nu e pentru noi, nu vom spune celui căutat: «Iar ești chemat la telefon» sau «Pisălogul ăla de popa te cheamă la telefon». Să ne obișnuim să fim politicoși chiar dacă nu suntem auziți de «pisălog».

De asemenea, dacă persoana căutată la telefon nu e acasă, politicos este să spunem: «Vă rog să vă lăsați numărul de telefon, când va veni o să vă sune.» Nu spuneți sec: «Reveniți!»

De față cu musafirii

Cum procedăm când avem pe cineva în vizită și sună telefonul? Dacă e vorba de scurte comunicări, le primim liniștiți și dăm relațiile cerute foarte pe scurt, dar fără să fim nepoliticoși. Este inadmisibil să purtăm însă o lungă conversație telefonică de față cu persoane străine. Vom spune interlocutorului nostru care este situația și vom amâna convorbirea. În nici un caz nu vom spune: «Te sun eu peste zece minute» dacă cel venit în vizită nu și-a manifestat dorința de a pleca imediat. Este o gafă. Oricât de mult ne interesează persoana de la telefon, prioritate are cea venită în vizită.

Se întâmplă ca fără voia noastră să asistăm la o convorbire telefonică strict confidențială. Dacă persoana care a purtat-o nu deschide o conversație pe această temă, nu o vom face nici noi. Nu vom întreba: «Cine a fost?», «Ce dorea?», «Ce anume te-a supărat?» Ne prefacem că nu am auzit nimic. Nu este o dovadă de ipocrizie, ci de tact și politețe. Un om bine crescut nu vede ce nu trebuie să vadă și nu aude ce nu a fost spus pentru

urechile sale; prin urmare, nu comentează ceea ce nu a văzut și nu a auzit! La rândul ei, gazda nu va relata pe larg conversația avută. S-ar putea ca cei de față să nu fie deloc interesați. Ea va spune ceva de genul: «Nu era nimic important» sau «Probleme, se rezolvă...» Își va cere scuze (pentru că a vorbit la telefon în prezența altora) și cu asta discuția se încheie.

Dacă musafirul nostru ne cere voie să dea un telefon, ieșim discret din încăpere.

Reproșuri la telefon

Să avem grijă și *cum* răspundem la telefon. Când suntem ocupați, curge apa în cadă, se prăjește ceva pe foc, nu ne repezim la primul semnal, ci oprim tot ce ar putea provoca mici «catastrofe» și răspundem calm, potolit, fără a-i reproșa prietenului că din cauza lui era cât pe-aci să inundăm vecinii. Iar când unele activități nu pot fi întrerupte, este de preferat să nu ridicăm receptorul. Nimic nu ne îndreptățește să-l repezim pe cel care ne caută pentru că ne-a deranjat, tăindu-i vorba cu un: «Spune repede, mă spălam pe cap.» La rândul nostru, când telefonăm nu vom începe o convorbire cu reproșuri: «Unde umblați? Vă caut de trei zile...» Este aproape o obrăznicie. Am auzit un răspuns amuzant din partea unei persoane apostrofate astfel: «De ce nu-mi telefonați când sunt acasă?!»

Când telefonăm?

Nu există o regulă generală, dar trebuie să avem grijă să n-o facem nici prea devreme, dimineața, nici prea târziu, seara. În principiu, este bine să cunoaștem programul de viață al prietenilor noștri și să-l respectăm, nederanjându-i. Cine ține să aibă liniște, să studieze sau să se odihnească își ia măsuri de precauție: întrerupe o vreme soneria telefonului (neuitând-o așa!). Robotul, care începe să se generalizeze și la noi, ne scoate din impas dacă avem de primit mesaje importante sau dacă, pur și simplu, vrem să știm cine ne-a căutat.

Telefonul este cel mai potrivit mijloc de a-ți anunța vizita într-o casă. Evitați să faceți «surprize», chiar dacă e vorba de rude.

Dacă nu au telefon, găsiți o altă modalitate de a vă anunța. În orice caz, nu mergeți nicăieri fără să dați un telefon în prealabil.

Când nu folosim telefonul? Există împrejurări în care nu se recomandă să telefonăm. De pildă, nu se adresează prin telefon o invitație la o masă festivă – recepție, logodnă, nuntă, botez. De regulă recurgem la invitații scrise. De asemenea, nu se transmit condoleanțe prin telefon.

În viață suntem puși adeseori în postura de solicitanți. Vom telefona numai pentru a stabili o întâlnire sau o audiență. Șansele noastre cresc dacă ne expunem problema personal.

Profesia, nu funcția

Spuneam că în relațiile de serviciu nu trebuie să uităm să ne declinăm profesia: «Sunt inginerul Popescu și aș dori să vorbesc cu domnul...» Asta nu înseamnă să ne etalăm cu ostentație funcția. Am întâlnit o somitate din lumea medicală, care se recomanda simplu: «Sunt doctorul X...», menționând doar meseria, nu și titlurile pe care le deținea. Vom fi șocați, fără doar și poate, să auzim la telefon «Sunt directorul general al firmei...». Altceva este când secretara face legătura. Este normal ca ea să ne spună: «Aveți legătura cu domnul director general Popa.»

«Ați greșit numărul»

Dacă din întâmplare am greșit un număr de telefon, trebuie să ne cerem scuze. Cu toate acestea, deseori ni se răspunde injurios, ceea ce ne face să ne simțim groaznic. Este o purtare incompatibilă cu statutul de om civilizat. Așa că, la rândul nostru, ne vom abține să-l apostrofăm nepoliticos pe cel care a greșit.

Când nu vorbim de acasă

Convorbirea de la o cabină publică sau de la telefonul unei alte persoane diferă de cea de acasă – în primul rând ca durată, dar și ca subiect. Conversațiile lungi duc la cozi în fața cabinelor publice, fiind o sursă inepuizabilă de nervi.

De telefonul altcuiva nu trebuie să ne folosim decât pentru a face o comunicare scurtă. Faptul că i-am cerut gazdei permi-

siunea de a da un telefon nu ne îndreptățește să ne rezolvăm toate problemele pe această cale și nici să uităm unde ne aflăm. Și în acest caz, și când folosim telefonul public, subiectul convorbirii trebuie să fie precis, pragmatic și... urgent.

Nu răspundeți la telefon într-o casă străină decât dacă vă roagă gazda.

Dacă rămâneți singur într-un birou sau într-o locuință, nu veți telefona decât în caz de extremă urgență și îi veți comunica acest lucru proprietarului de cum intră pe ușă. Tentația de a face o «mică economie» dând un telefon în provincie trebuie înlăturată din principiu, și nu de frica de a fi descoperit. Singurele criterii după care ne judecă cei din jur sunt principiile noastre aplicate în viață, nu vorbele!

Facilități moderne

Robotul telefonic

În engleză e numit *answering machine*, în franceză *répondeur*, în germană *Telefonbeantworter*, în italiană *segreteria telefonica* ș.a.m.d. Robotul telefonic, cum i se spune de obicei la noi, este un dispozitiv miraculos care înregistrează mesajele celor care ne sună. Le putem asculta când ne întoarcem acasă sau chiar când, nefiind plecați, nu dorim să răspundem la telefon. Iar dacă suntem conectați la serviciul de mesagerie vocală al companiei de telefoane, ne putem asculta mesajele chiar dacă nu suntem acasă, de la orice telefon!

După un număr de apeluri, cel care sună aude un mesaj «de întâmpinare» înregistrat de posesorul robotului, care-l invită să-și lase propriul mesaj. Dacă posesorul este o instituție, conținutul înregistrării de întâmpinare nu pune probleme: «Vertical Service (numele instituției). Vă rugăm lăsați mesajul dumneavoastră. Vă mulțumim.» Dacă posesorul este o persoană particulară, e mai prudent să nu ne dăm numele și să nu spunem că lipsim de acasă. Mesajul nostru poate fi formulat astfel: «Ați sunat la 614 38 05. Vă rog lăsați mesajul dumneavoastră după semnal. Mulțumesc.»

Este esențial ca mesajul înregistrat de posesor să fie nu numai politicos, dar și foarte *scurt* (muzica poate lipsi!) pentru că cel care-l ascultă plătește impulsurile și e posibil să telefoneze de la Baia Mare sau din America. Vocea «mesagerului» trebuie să fie clară și agreabilă. La înregistrarea mesajului dumneavoastră pe robot, încercați mai multe variante și alegeți-o pe cea optimă.

Cel invitat să-și lase mesajul va face efortul să nu se sperie și să nu se inhibe în fața «mașinăriei». Ca să ne relaxăm, vom vorbi ca de obicei: «Alo, bună ziua, la telefon inginerul Ionescu... Vă rog să mă sunați la numărul... pentru că am găsit o soluție pentru dumneavoastră. La revedere.» Sau: «Alo, sunt Vera, n-am nimic important să vă spun, voiam doar să știu dacă sunteți bine. Vă sărut și poate mă sunați voi.»

Iată câteva greșeli care pot fi evitate de un om politicos și... prudent:

• Nu închideți telefonul, când vă răspunde robotul, fără să scoateți o vorbă! E ca și cum ați trânti cuiva receptorul în nas. La urma urmei, tot veți plăti convorbirea; pentru aceiași bani, puteți lăsa un mic mesaj, fie și de circumstanță.

• Spuneți câteva vorbe și dacă ați greșit numărul.

• Nu lăsați mesaje prea personale (de pildă, declarații de dragoste) pentru că oricine le poate asculta, nu numai destinatarul.

• Ca și în cazul comunicării scrise, feriți-vă de cuvinte prea «colorate», chiar dacă dumneavoastră vi se par inofensive. Vorbele înregistrate pe bandă capătă altă greutate decât cele spuse cuiva față în față. Îmi povestea o doamnă, foarte indignată, că a găsit pe robot următorul mesaj: «Zăpăcito, ți-ai uitat cheile la mine pe birou! Vino să le iei, Irina.» Doamna s-a dus să-și ia cheile, dar n-a mai vorbit cu Irina, care probabil se întreabă și astăzi de ce atâta supărare!

Telefonul mobil

Clasicul aparat telefonic «fix», pe care toată lumea îl are în casă, a fost dublat în ultima vreme de telefonul «mobil». Primul tip de asemenea telefoane, cu rază mică de acoperire, se numea chiar «fără fir» (în engleză *cordless*). Noul tip – telefonul celular –

combină lipsa firului cu posibilitatea de a vorbi practic la orice distanță.

Ori de câte ori suntem martorii unei invenții tehnice, ne întrebăm cum de am putut trăi fără ea... Și chiar dacă nu avem telefon mobil, nu strică să-i știm cu toții regulile de folosire. În Occident, unde celularul este mai răspândit ca la noi, posesorii lui au început deja să-i deranjeze pe cei din jur. În anumite țări au apărut legi care interzic folosirea noii minuni tehnice în biserici, teatre, săli de concerte, muzee etc.

Nu cu mult timp în urmă, în Germania s-a lansat o campanie împotriva celularului, *Der Handy-Terror*, sub sloganul: «Numai servitorii răspund ori de câte ori sunt chemați!»

Când sunăm la un număr de telefon mobil, este obligatoriu să ne interesăm mai întâi dacă interlocutorul nostru poate vorbi (e posibil ca el să se afle într-o conferință, într-o discuție de afaceri, la o consultație etc.). Să nu uităm nici de costul convorbirii, mai ridicat decât în cazul telefonului obișnuit; dacă persoana chemată oricum nu poate vorbi, nu are rost să consumăm degeaba minute... prețioase.

În general, oamenii nu rezistă să nu răspundă la telefon chiar dacă sunt prinși într-o treabă. Politicos este ca în ultimul caz să vă închideți celularul, cel care sună auzind un mesaj de tipul: «Abonatul... nu poate fi contactat.» Telefonul mobil vă mai dă posibilitatea să «respingeți» un apel, dar, dacă persoana care v-a sunat nu face parte dintre apropiații dumneavoastră, nu vă sfătuiesc să procedați astfel – este un gest aproape jignitor! Dacă totuși răspundeți, de față fiind persoane străine, cereți-le acestora scuze și vorbiți cât mai puțin (eventual sunați-l pe cel care v-a căutat mai târziu, când rămâneți singur).

Aversiunea noastră față de cei care vorbesc pe stradă nu este întemeiată. În fond, telefonul mobil a fost inventat tocmai ca să poți fi sunat oriunde, iar vorbitul la telefoane publice nu deranjează pe nimeni. Cum însă nimănui nu-i place să fie privit cu ironie, decideți singur dacă e cazul să vă folosiți celularul în piață, în tramvai sau când alergați să prindeți autobuzul. Oricum, nu abuzați! Îi puteți spune foarte bine iubitei cât de mult o iubiți și când ajungeți acasă.

Am văzut mai demult o excelentă comedie de Yves Robert, în care regizorul, la fel ca Jacques Tati în *Mon Oncle*, îi ironizează pe snobii și parveniții care, seduși de minunile tehnicii, se poartă cu cei din jur ca niște bădărani. Una dintre cele mai savuroase scene ale filmului e următoarea: la o cină de gală, gazda ordonă ospeților să ridice lingurile cât mai sus, pregătindu-se să atace o delicioasă supă de ciuperci; dar chiar atunci sună telefonul mobil, iar gazda poartă o nesfârșită convorbire în vreme ce toți musafirii stau încremeniți cu lingurile ridicate!

Oare această doamnă nu-și dă seama cât de ridicolă este?

Țineți minte aceste reguli:

• Nu începeți o convorbire la telefonul mobil până când nu vă asigurați că este oportună și pentru cel chemat (e liber să vorbească), și pentru dumneavoastră (subiectul de discuție justifică prețul).

• Stabiliți cu discernământ prioritățile – cine este mai important, grupul în care sunteți sau cel care vă sună?

• Nu vorbiți mult – dacă se poate, nu vorbiți deloc – în prezența unor persoane străine. Regula este valabilă și la serviciu, dacă aveți un invitat; prioritate are ultimul.

• Dacă sunteți în vizită, anunțați gazda, cerându-vă scuze, că s-ar putea să primiți niște telefoane urgente.

• Nu folosiți excesiv telefonul mobil în spații publice, iar în cele în care deranjați (biserică, săli de teatru, de concert, de cinema) nu-l folosiți deloc.

• Nu vorbiți mergând și mai ales alergând!

Folosirea telefonului mobil

Permisă

- pe stradă
- într-o cameră de hotel
- în parc
- pe plajă, pe munte
- la piață
- la birou
- pentru anumite categorii de ocupații, oriunde în afara locurilor strict interzise (un medic de spital, de exemplu, poate fi sunat chiar dacă se află lângă un pacient)

Permisă cu rezerve (la distanță de alți oameni)

- în tren (pe coridor)
- la recepția unui hotel
- la aeroport
- în magazin
- în mașină (când staționezi)

Nerecomandată

- la o masă de restaurant
- la reuniuni de afaceri
- în audiență
- la bar
- la recepții
- în vizită
- în prezența unui invitat

Interzisă

- în ocazii festive sau solemne
- în tramvai / autobuz
- în vagonul-restaurant
- în timpul întâlnirilor cu clienții
- la conferințe
- la cursuri
- la teatru / concert / cinema / expoziții / muzee

Strict interzisă

- la volan
- în avion
- în biserică
- la spital, când vizitezi o persoană grav bolnavă
- la înmormântări

- **la interviurile pentru angajare (aparatul nu numai că nu se folosește, dar nici nu se lasă la vedere)**

Pagerul

Cu toate că acest aparat a fost detronat de telefonul mobil, e bine să știm câteva lucruri despre el, pentru că, în anumite situații, se mai folosește (pentru personalul medical din spitale, de exemplu; ba chiar, de curând, am auzit de un pager pentru anunțat cutremure!).

Pagerul e un aparat electronic de mici dimensiuni, ceea ce ne permite să-l purtăm în permanență asupra noastră. Este mai ieftin decât telefonul mobil, dar posibilitățile de comunicare sunt mai reduse. Pagerul are un ecran pe care se afișează mesajele după ce aparatul emite un semnal specific (*bip, bip, bip*!). Transmițătorul telefonează unei centrale, unde o funcționară preia mesajul și îl retransmite la numărul de pager indicat. Primitorul nu poate să răspundă, ci doar să dea curs mesajului (de tipul: «Vă așteptăm la 12 la redacție» sau «Vă rog să mă sunați la 212 14 59. Mulțumesc, Victor Pop» sau «Dr. Popescu are o urgență la camera 106!»).

Bunele maniere vă obligă să formulați un mesaj succint, într-un limbaj politicos. Dacă folosiți cuvinte suburbane, centrala ista are dreptul (ba chiar obligația) de a nu-l prelua.

Ca posesor de pager, politicos este să dați curs cât se poate de repede solicitării din mesaj. De asemenea, aveți grijă să închideți aparatul atunci când vă aflați în locuri unde sunetul de semnalizare ar putea deranja (biserică, sală de teatru, de concert etc.). De altfel, chiar din acest motiv, au apărut recent sisteme în care *bip*-ul este înlocuit de vibrații.

Capitolul 8

Corespondența

Bunele maniere – negru pe alb

Pe vremuri, a scrie o epistolă era o adevărată artă, iar scrisoarea – o plăcere nu numai pentru autor, ci și pentru primitor. Astăzi, doar scriitorii, «artiștii» (în sens larg) și îndrăgostiții mai scriu cu pasiune scrisori. În iureșul unei existențe trepidante, majoritatea oamenilor preferă telefonul, faxul sau e-mail-ul pentru transmiterea unor informații. Cu toate acestea, constatăm că scrisorile clasice, trimise prin poșta obișnuită, nu au dispărut complet din viața noastră, dovedindu-și utilitatea dintotdeauna.

De ce ezităm să scriem?

Datorită perfecționării mijloacelor de transport, scrisorile ajung astăzi rapid în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, așadar nu teama că mesajul nostru va fi primit cu întârziere ne face să nu mai scriem. Ceea ce ne împiedică este lipsa exercițiului, uneori și a talentului, și nu în ultimul rând... lenea! Într-adevăr, o scrisoare trebuie să exprime o gândire clară, coerentă, să fie redactată într-un stil îngrijit. Chiar și scrisul (grafia) trebuie să fie îngrijit, ca să nu dea dureri de cap celui care-l citește. Toate acestea presupun să ne rezervăm un timp special pentru corespondență, începând cu alegerea hârtiei și a plicului și terminând cu expedierea scrisorii prin poștă. Cui nu i s-a întâmplat să descopere după multe zile o scrisoare neexpediată, dar la care aștepta cu nerăbdare un răspuns?

Vom vedea că trebuie să știm câteva lucruri importante despre scrisoare în general pentru a putea vorbi despre normele

care guvernează și acest mod de a ne «prezenta» în fața cuiva, indiferent că este o persoană apropiată sau una oficială.

Există desigur și scrisori pe care suntem obligați să le scriem, ceea ce reprezintă un supliciu. Dar tocmai această dificultate pe care trebuie s-o învingem dă o mai mare valoare scrisului și face scrisorile mai prețioase decât un schimb de replici telefonice.

Răspundem prompt sau... deloc

Chiar și cei care se plâng că n-au timp sunt datori să răspundă la scrisorile primite. Să întârzii prea mult cu un răspuns echivalează cu o desconsiderare a corespondentului. Din această neglijență pot să rezulte animozități, deteriorarea relațiilor sociale sau comerciale – și de aici grave încurcături personale, financiare etc.

Există însă și situații în care putem să nu răspundem. Este cazul îndrăgostitului fără speranță care o bombardează literalmente cu scrisori pe o tânără ce nu-i împărtășește sentimentele; sau cel al grafomanilor, cunoștințe întâmplătoare, ce ne trimit misive interminabile, total neinteresante și lipsite de sens.

Respectul față de destinatar

Scrisorile există în viața noastră și sunt necesare în orice situație. Există scrisori de afaceri, dar și scrisori de prietenie, de dragoste, unele pline de ură sau de disperare. Indiferent de tip, în toate se va păstra stima față de destinatar: nu numai prin formulele de politețe, ci mai ales prin exprimarea clară a gândului, în termeni adecvați tipului de scrisoare. Pentru a atinge acest scop nu putem indica reguli fixe, pentru că de fapt fiecare scrisoare depinde de cultura, caracterul și educația celui care o scrie.

Există totuși două condiții: acordul dintre conținutul scrisorii și stil, precum și un minim efort pentru a te exprima pe înțelesul destinatarului.

Scrisori compromițătoare. Când scriem, să ne imaginăm că rândurile noastre ar putea fi publicate și citite de către necunoscuți. Oricât de intimă ar fi o scrisoare, ea nu trebuie să fie compromițătoare pentru nimeni. Chiar dacă avem un conflict cu cineva

și alegem această cale pentru a-l rezolva, simțind nevoia de a-i spune câteva cuvinte care «să-l usture ca un brusture», ne vom abține de la exprimări necuviincioase. Să nu uităm că se compromite întotdeauna cel care folosește cuvintele urâte, nu cel care le citește!

Atenție și la scrisorile compromițătoare în conținut, nu numai în formă. Nu dezvăluiți niciodată în scris lucruri cu care ați putea fi (dumneavoastră sau altcineva) șantajat! Chiar dacă personal nu vi s-a întâmplat încă nimic rău, gândiți-vă la cazuri descrise în literatură – *O scrisoare pierdută* e cel mai bun exemplu – sau în filme. *Scripta manent*, ce e scris rămâne, și de aceea există scrisori plătite cu bani grei sau care duc chiar la crime...

Secretul corespondenței

Curiozitatea ține de natura omului – nimeni nu e complet scutit de ea –, dar asta nu ne dă dreptul să devenim indiscreți și, în nici un caz, să atentăm la secretul corespondenței.

Când pui o scrisoare închisă la poștă înseamnă că te protejezi în mod legal împotriva deschiderii ei. *Ai dreptul să urmărești în justiție pe cel care îți deschide scrisorile.* Este unul din cazurile când legea coincide total cu regulile bunei-cuviințe.

Se înțelege de la sine că citirea corespondenței adresate altei persoane constituie un grosolan abuz de încredere și o imixtiune intolerabilă în viața acesteia, chiar dacă este vorba de soți, părinți, copii. Gestul acesta poate avea uneori urmări grave și imprevizibile în relațiile dintre oameni, de pildă în cele dintre părinți și copii. Este cu totul altceva să ceri voie să citești o scrisoare și să ți se permită s-o faci!

Scrisoarea – aspect și mod de redactare

Aprecierea unei scrisori începe cu impresia pe care ți-o produce hârtia folosită, dispunerea textului în pagină, grafia și acuratețea. Abia după acest examen începe lectura. O scrisoare al cărei aspect este îngrijit câștigă automat bunăvoința destinatarului, care va fi mai receptiv la conținut – gata să primească

vreme, să accepte o cerere sau pur și simplu să se gândească o plăcere la expeditor.

Hârtia

Hârtia este un element foarte important, și aspectul unei scrisori depinde în mare măsură de ea. Deși suntem în era ambalajelor policrome și a fotografiei în culori, nici o hârtie nu este mai atrăgătoare decât cea de un alb imaculat. Hârtia de scrisori nu e absolut deloc liniată, suprafața ei este perfect netedă și marginea tăiată drept. În mod obișnuit, se scrie numai pe o parte a colii. Dacă avem o hârtie de bună calitate, putem scrie pe ambele fețe, chiar dacă prezentarea va avea puțin de suferit.

Grafia

Se recomandă ca o scrisoare să fie scrisă de mână – este o dovadă în plus a considerației față de destinatar. Se înțelege de la sine că ar fi bine să fie scrisă cu cerneală, deci cu stiloul. După cum vedeți, pledăm pentru frumos și bună-cuviință: să nu existe nimic extravagant sau întâmplător în modul în care înțelegem să ne transmitem gândurile la distanță. Vom folosi cerneală albastră sau neagră. În nici un caz roșie, verde sau mov!

Dar să nu fim prea formaliști. De o bună bucată de vreme, pixul cu pastă a detronat stiloul. O scrisoare scrisă cu un pix care nu curge, lăsând pete, nu va fi primită mai prost decât una scrisă cu stiloul. Trebuie să recunoaștem totuși că scrisul nostru e mai frumos și, totodată, mai personal dacă folosim stiloul.

Creionul, la rândul lui, are o destinație precisă – desenul. Rareori mai luăm notițe cu creionul, deși unii încă îl folosesc cu mare plăcere. În corespondență însă este interzis.

Mașina de scris. O scrisoare bătută la mașină (includem în acest termen și calculatorul) va fi lipsită de acea notă personală despre care vorbeam. Ea a fost dintotdeauna rezervată, aproape în exclusivitate, relațiilor oficiale. Autorităților sau partenerilor de afaceri ne vom adresa aproape obligatoriu printr-o astfel de scrisoare. Cum însă scrisul la mașină este mai rapid decât cel de mână, lucru ce trebuie speculat astăzi, când timpul e mai prețios ca oricând, nu este nepoliticos să trimiți nici scrisori per-

sonale bătute la mașină. Formula de introducere («Stimate domnule Petrescu») și semnătura de mână rămân totuși obligatorii.

Sunt situații în care nu vom folosi niciodată mașina de scris. Felicitările de orice fel, mulțumirile, scuzele, condoleanțele se scriu de mână și, cu atât mai mult, scrisorile de dragoste. Vă imaginați ce impresie ar face asupra iubitei o scrisoare bătută la mașină... deși există excepții și de la această regulă: cazul în care scriem, din nefericire, ilizibil.

Punerea în pagină și formulele obligatorii

Punerea în pagină a textului are rolul ei în aspectul unei scrisori. Nu scriem cum ni se năzare, fără dată, fără titlu, fără alineate, oricât de grăbiți am fi.

Vom începe prin a pune localitatea și data (ziua, luna, anul) în dreapta sus. La mijlocul paginii, central, la câțiva centimetri de marginea de sus, vom scrie formula de introducere: «Dragii mei», «Draga mea» sau «Stimată doamnă X». Observați că există diverse nuanțe în folosirea cuvântului «drag/dragă»: este o deosebire între «Dragă prietenă» și «Prietena mea dragă», între «Dragă tată» și «Tată drag»...

Formulele de alint, de genul «Draga mea turturică adorabilă» sau «Pisoiașul meu scump cu smântânică pe botic» pot fi scrise într-un anume moment al vieții și într-o anumită stare de spirit. Dar s-ar putea ca peste ani de zile cuvintele să vi se pară chiar dumneavoastră ridicole. O scrisoare intimă nu trebuie să depășească anumite limite de decență, din nenumărate motive.

Formula de introducere începe cu literă mare și se termină cu virgulă; apoi începe, tot cu majusculă, textul scrisorii. Distanța de retragere a alineatelor este de doi–trei centimetri; ele încep, bineînțeles, cu literă mare. Alineatele sunt necesare când trecem de la un subiect la altul sau când formulăm o nouă idee. Să nu ni se pară un amănunt – e vorba de un element important! Putem cel mult *să înlocuim* alineatele cu un spațiu (un «rând liber») între fraze, procedeu des folosit în scrisorile oficiale pentru că scoate mai bine în evidență ideile textului. Ordinea paginilor este cea firească: 1, 2, 3... Este bine ca acestea

să fie numerotate clar, pentru ca cititorul să urmărească textul cu ușurință.

Cât privește textul propriu-zis, nu trebuie să abuzați de semne de exclamare sau de întrebare, de ghilimele și puncte de suspensie, după cum nu este cazul să subliniați cuvinte sau fraze întregi – ceea ce ar fi o dovadă că nu aveți încredere în discernământul celui căruia i-ați adresat scrisoarea.

De asemenea, se cuvine să fiți atenți la simetria rândurilor: alegeți o hârtie albă, neliniată, dar dacă nu puteți scrie drept puneți dedesubtul ei un șablon sau rescrieți scrisoarea.

După ce ați terminat, nu reveniți cu prea multe PS-uri («post-scriptum»). Două sunt suficiente: PS și PPS, dar nu sunt obligatorii!

Semnătura. Se pune în dreapta jos, după o formulă politicoasă, amicală sau afectuoasă – în funcție de relația pe care o aveți cu cel căruia îi scrieți. Există formule consacrate, în special în scrisorile oficiale: «Al dumneavoastră, cu deosebit respect, ing. Dan Popa» sau «Vă rog să primiți încă o dată mulțumirile mele, ing. Dan Popa». Formulele amicale sunt nenumărate, de la «Cu multă simpatie...» până la «Cu tot dragul...» și variantele ei. Dacă scrisoarea e bătută la mașină, este obligatoriu – cum am mai spus – s-o semnați de mână cu numele întreg, în semn de considerație față de destinatar. Tot de mână se scrie și formula de introducere. Formula de încheiere se scrie însă la fel ca restul scrisorii, adică la mașină.

Rețineți că textul trebuie încadrat frumos în pagină, lăsându-se o margine de circa trei centimetri pe care e bine să nu adăugați nimic.

Plicul

Și acum să punem scrisoarea în plic. Hârtia se pliază o dată, cel mult de două ori, în funcție de mărimea plicului. Pentru plicurile lungi se fac două pliuri paralele care împart coala de hârtie «ministerială» în trei părți egale. Plicul trebuie să fie de aceeași culoare cu hârtia pe care am scris.

Adresa. Este obligatoriu ca adresa destinatarului să fie completă: prenume și nume, stradă, număr, bloc, scară, etaj, apartament, cod poștal (neapărat!), localitate, județ (sector). Pentru scrisorile pe care le expediați în străinătate, respectați uzanțele fiecărei țări. Numele expeditorului nu trebuie să lipsească (din diverse motive, s-ar putea să vi se returneze scrisoarea). Locul lui este fie pe fața plicului, în stânga sus, fie pe spatele acestuia, în triunghiul care închide plicul.

Exp. Ana Pop
Str. Cercului nr. 12
46 260 București, Sector 1

Loc pentru timbre

D-nei dr.
Elena Vasile
Str. Labirint nr. 126, ap. 16
42 115 București, Sector 6

Numele destinatarului trebuie să fie precedat de apelativul (de obicei prescurtat) *D-nei, D-rei* sau *D-lui*, la care se adaugă, dacă e cazul, titlul (*D-nei Dr., D-lui Acad., D-lui Ministru*). Când trimitem o scrisoare unui înalt demnitar, scriem pe plic în loc de *D-lui* sau *D-nei* o formulă de adresare corespunzătoare rangului destinatarului: de exemplu, *Excelenței Sale* (E.S.) dacă e vorba de un ambasador, *Înalt Preasfinției Sale* (Î.P.S.) în cazul unui arhiepiscop sau mitropolit. Dacă nu știm formula corectă de adresare, este perfect acceptabil să dăm un telefon la secretariatul înaltului demnitar pentru a o afla.

Dacă persoana căreia îi scriem locuiește la prieteni sau rude, după numele său vom folosi formula C/O (însemnând *care of*, «prin amabilitatea») urmată de numele familiei la care stă. De exemplu, dacă îi trimitem o scrisoare Aureliei Miclescu pe adresa familiei Bercea, scriem pe plic: D-nei Aurelia Miclescu, C/O fam. Bercea. O altă posibilitate – mai simplă și eficientă – este să scriem: Fam. Bercea (pentru D-na Aurelia Miclescu).

Adresa nu se scrie oricum și oriunde. Mi-a povestit o tânără, de curând angajată la un secretariat ca să scrie adrese pe plicuri, cum toată munca ei din prima zi de lucru a fost aruncată la coș. Secretara fusese nemulțumită de felul în care poziționase adresele și, ca să nu mai greșească, i-a scris un plic drept model. Modelul, reprodus la p. 118, vă poate servi și dumneavoastră.

Timbrele și expedierea. Timbrele trebuie să aibă valoarea cerută de poștă, în funcție de locul destinației. Ele se lipesc în dreapta sus, unul lângă altul, pe orizontală. Pentru străinătate, alegeți timbre dintr-o anumită emisiune în locul valorilor curente. În mod sigur le veți face o bucurie prietenilor colecționari!

Ultimul pas în trimiterea unei scrisori este introducerea ei în cutia poștală. Dacă nu aveți timp s-o faceți și apelați la cineva, regula cere ca, în semn de încredere, să i-o dați deschisă. Aceeași regulă presupune ca persoana respectivă să o lipească în fața dumneavoastră. Dacă trimitem scrisoarea prin personalul unui hotel sau prin oameni de serviciu, le-o înmânăm închisă.

Variante scurte: cartea de vizită, cartea poștală, vederea, telegrama

Întotdeauna este de preferat să scrieți o scrisoare când doriți să comunicați ceva. Totuși este admis să recurgeți și la o carte de vizită dacă textul este foarte scurt – de exemplu, când răspundeți unei invitații sau unei felicitări, când transmiteți salutări sau când recomandați pe cineva cuiva.

Cartea poștală simplă este din ce în ce mai rar folosită în corespondență pentru că poate fi citită de oricine. Vederea însă, datorită frumuseții imaginii, este făcută să bucure privirea tuturor. Spațiul rezervat scrisului ne obligă să ne rezumăm la câteva idei. Cel mai bine ar fi ca acestea să se refere la imaginea propriu-zisă, evitându-se platitudinile de genul: «Un strop de mare și o rază de soare vă trimite, de pe minunatul litoral românesc, Adina». Lipsa de inspirație se traduce prin tot felul de texte stereotipe: «Călduroase salutări din stațiunea Vatra Dornei – familia Popescu» sau «Toate cele bune de pe minunatele plaiuri românești...» (iar pe verso e o imagine cu un buchet de flori sau, mai rău, cu doi iepurași). Oricum, să nu scriem oblic. E inestetic, chiar dacă unii cred contrariul.

Dragii mei, *12 sept. 2002*

Am ajuns în D., un orăşel din Nord, frumos, vechi, dar ... cam ploios. Drept urmare mi-am cumpărat în sfârşit o umbrelă în foliі colorate.

Tocmai am vizitat castelul din ilustrată, ceea ce se vede este „Roter Saal" deoarece are un minunat tapet roşu de catifea în relief. Portretele sunt ale familiei nobiliare care a construit castelul. În uşa din dreapta ne-a întâmpinat însuşi prinţul, un domn drăguţ de vreo 50 de ani, de mosoric Prinţ!

Acum suntem într-o cafenea. În jurul nostru sunt numai doamne în vârstă care îşi beau liniştite ceaiul de la ora 5.

Cu drag,
Ioana

Fam.
Peter Klaus
str. Gh. Şincai 8
parter
cod 0462 Sibiu
România

Model de redactare a unei vederi

Să vorbim puțin și despre alegerea vederilor, care nu trebuie să fie un act gratuit, ci un act de cultură. Ne vom opri la acele imagini semnificative atât pentru locurile pe care le vizităm, cât și pentru noi, gândindu-ne și că, uneori, le trimitem unor colecționari. Chiar dacă Turnul Eiffel e imaginea emblematică a Parisului, să nu uităm că ea a devenit ultrabanală. De pildă, dacă vizităm un muzeu, să alegem reproduceri ale tablourilor care ne-au plăcut cel mai mult, iar pe verso să le comentăm – cu simplitate, nu ca un critic de artă. Bineînțeles că asta presupune puțină documentare, dar merită să facem acest efort.

Telegrama – cu variantele ei, faxul și telexul – este indicată în toate cazurile în care transmitem un mesaj deosebit de urgent. O telegramă nu trebuie să cuprindă cuvinte inutile, dar nici să fie criptică dintr-o economie exagerată, deoarece s-ar putea ca destinatarul să nu înțeleagă mesajul. Recitiți schița *Telegrame* de Caragiale, dar și ciorna telegramei dumneavoastră – s-ar putea să-l fi concurat pe celebrul autor!

Cum *nu* trebuie să fie o scrisoare

Nu se trimit niciodată scrisori anonime. Cu toate că unele voci susțin că sunt utile, trebuie să renunțăm la acest obicei care denotă o totală lipsă de caracter.

Nu începem toate alineatele cu «eu».

Vom amâna cât se poate de mult să trimitem o scrisoare de amenințare sau injurioasă, în ideea că, până la urmă, vom renunța sau măcar vom adopta un ton pe care nu-l vom regreta mai târziu.

Să nu dramatizăm incidentele minore, să nu exagerăm cu comentariile pesimiste asupra evoluției unei boli sau asupra necazurilor noastre financiare. Faptele mărunte nu sunt de interes decât pentru rudele apropiate. Pe de altă parte, să ne gândim că «drama» frigiderului stricat se va fi rezolvat când vom primi răspunsul, iar de răceală nici nu ne vom mai aduce aminte!

În general, să nu ne lamentăm în permanență, dar nici să nu ne lăudăm excesiv. Orice exagerare, indiferent de subiect, este nepotrivită.

Să nu uităm că e posibil ca scrisoarea noastră să cadă în mâinile altcuiva; așadar, nu vom da amănunte care s-ar putea întoarce împotriva noastră sau de care ne-ar fi jenă peste un timp.

Variantele moderne de corespondență

Faxul

Faxul sau telefaxul seamănă – ca rezultat, nu ca principiu tehnic – cu telegraful. Formând un număr de telefon și introducând în aparat o coală obișnuită de hârtie pe care este imprimat ceva (un text, chiar scris de mână dacă are contrast bun, fotografii etc.), putem trimite mesaje la orice distanță cuiva care posedă un aparat similar. Acesta le recepționează, imprimate pe hârtie termosensibilă, aproape instantaneu.

Fiind vorba tot de o corespondență, se respectă regulile generale enunțate mai devreme. Se redactează întâi o ciornă, care apoi se transcrie pe curat, indiferent că este vorba de o hârtie oficială sau de o scrisoare particulară. Nu vor lipsi formulele obișnuite de început și încheiere, iar cuvintele ireverențioase vor fi excluse cu desăvârșire. Nu uitați că o scrisoare trimisă prin fax este o scrisoare «deschisă»!

Când transmiteți hârtii oficiale sau documente, e important să adăugați, pe lângă semnătura tipărită și ștampila instituției, o semnătură olografă.

Internet și netiquette

Internetul este o rețea de computere internațională, care stochează și transmite o cantitate uriașă de informații. Oricine o poate «accesa» cu un computer personal dacă acesta a fost dotat cu un dispozitiv special, numit modem, conectat la o linie de tip telefonic, pentru care se plătește un abonament. În momentul de față există peste 500 de milioane (cf. *Dilema* – nr. despre Internet, iulie/august 2002) de utilizatori ai Internetului – o adevărată comunitate virtuală care folosește rețeaua atât ca modalitate eficientă de documentare, cât și ca mijloc de comunicare.

Când intri într-o nouă cultură, indiferent dacă este vorba de una reală sau virtuală, cum este Internetul, ești susceptibil de a comite unele gafe sociale. Poți ofensa oamenii fără să vrei, te poți simți la rândul tău ofensat fără motiv, poți înțelege greșit ceea ce vor să comunice ceilalți, poți crea confuzii. Prin urmare, există anumite reguli de comportament de care orice utilizator de Internet ar trebui să țină seama pentru a evita posibilele situații neplăcute. Să vorbim deci despre *netiquette* – bunele maniere pe Internet.

Corespondența electronică (e-mail)

Trimiterea de mesaje (scrisori) a fost unul dintre primele servicii puse la dispoziția utilizatorilor Internetului, poșta electronică (e-mail) devenind astăzi un mijloc foarte rapid și comod de comunicare și pe deasupra mai ieftin decât sistemul poștal clasic.

Regulile de comportament din cazul corespondenței clasice rămân valabile și pentru e-mail. În plus, trebuie ținut seama că această poștă modernă păstrează anonimatul în mai mare măsură decât poșta clasică. Oricine poate avea acces la un computer spre a transmite mesaje sub un nume sau o adresă falsă. De aceea, prima regulă de politețe pe Internet este următoarea: trimiteți întotdeauna mesajele dumneavoastră sub nume propriu.

Mesajele noastre trebuie să fie scurte, concise și la obiect, gândite ca o conversație telefonică, deși nu vorbim, ci scriem mesajul la tastatura computerului. De asemenea, trebuie să precizăm subiectul mesajului (orice program de poștă electronică oferă această opțiune). E important să ținem minte că există persoane care primesc sute de mesaje zilnic și care n-ar dori să fie puse în situația neplăcută de a-și pierde toată ziua în fața monitorului citind pagini întregi... Nu transmiteți mesaje neimportante, gândiți-vă că rețeaua este oricum destul de încărcată, iar dacă aveți multe de povestit reveniți la corespondența clasică.

Nu folosiți o topică a propoziției foarte încărcată și nu exagerați cu punctuația. Orice aspect important este reflectat de conținutul textului, nu de semnele de punctuație.

Mulți utilizatori de poștă electronică obișnuiesc să recurgă la abrevieri în textul mesajului. Folosirea acestora este permisă,

însă încercați să nu faceți abuz, deoarece un text cu multe abrevieri poate deveni foarte greu de citit.

Cele mai utilizate abrevieri

BCNU = ne mai vedem («be seeing you»)
BTW = apropo («by the way»)
FWIW = dacă contează... («for what it's worth»)
FYI = pentru a vă informa («for your information»)
IMHO = după umila mea părere («in my humble opinion»)
LOL = mă face să râd («lot of laugh»)
TTYL = vorbim mai târziu («talk to you later»)

Într-o conversație față în față folosim nu numai cuvinte, ci și un limbaj nonverbal cu ajutorul căruia sesizăm subtilități sau deosebiri de nuanță. Cum în comunicarea electronică nu există indicii vizuale sau auditive, utilizatorii au inventat așa-numitele *smileys* sau *e-moticons* – un cod de semne obținute cu ajutorul tastaturii computerului, care sunt introduse în text în scopul de a sugera interlocutorului sentimentele celui care expediază mesajul. De regulă ele se plasează la sfârșitul propozițiilor și se referă la declarația anterioară.

Smileys

:) sau :-) = bucurie
:(sau :-(= tristețe
:-(= regret
:-o = uimire
;-) = nu luați totul în serios!

Dacă doriți să răspundeți cuiva pe e-mail, este recomandabil să nu începeți un mesaj nou, ci să utilizați opțiunea «Reply». Această opțiune presupune însă includerea completă, în mod automat, în corpul mesajului dumneavoastră a mesajului ori-

ginal. Semnul > plasat în fața textului indică destinatarului faptul că este vorba de un material citat din mesajul electronic original. Nu păstrați însă din mesajul original decât acele fragmente de text care ar putea fi relevante pentru destinatar în raport cu răspunsul dumneavoastră.

Să nu faceți greșeala de a presupune că mesajele dumneavoastră de e-mail sunt absolut private. În afara faptului că cel puțin o persoană (administratorul sistemului) are posibilitatea, cel puțin teoretic, de a accesa toate mesajele electronice transmise în sistem, uneori apar și probleme de natură tehnică, astfel încât e posibil să primiți mesaje adresate altei persoane; sau invers, mesajele dumneavoastră pot fi trimise unui străin. De aceea, e indicat să nu folosiți corespondența electronică pentru probleme personale.

Încercați să aflați dacă programul dumneavoastră de e-mail sau serverul (calculatorul care găzduiește informațiile și oferă accesul la ele) sunt protejate împotriva virușilor informatici, altfel riscați să faceți surprize neplăcute celor cu care corespondați.

Dacă doriți să programați o întâlnire peste câteva ore, de exemplu, și trimiteți un mesaj electronic participanților, este foarte posibil ca nu toți să aibă posibilitatea de a citi mesajul în timp util. E-mailul nu este făcut pentru urgențe (de aceea există telefonul), ci pentru confort.

Nu trimiteți niciodată un mesaj scris cu majuscule. Este ca și cum ați striga în urechea destinatarului. Folosiți majuscule numai atunci când doriți să atrageți atenția asupra unui anumit lucru.

E de la sine înțeles că nu trebuie să folosiți acest mijloc modern de comunicare pentru a adresa cuiva insulte sau jigniri.

Nu participați la transmiterea de scrisori în lanț și, în general, dacă primiți un mesaj cu rugămintea de a-l transmite mai departe, nu faceți asta fără să-l fi citit înainte.

Chat și grupuri de discuții. *Chat*-ul este un sistem care permite utilizatorilor de Internet conectați în acel moment la programul respectiv să aibă o conversație scrisă în timp real (transmisă instantaneu). În sistemele de chat există de regulă mai multe canale de comunicare, utilizatorii având însă și posibilitatea de

a transmite mesaje private. Fiecare sistem de chat are propriul său regulament, care este comunicat utilizatorilor de către administratorul serverului și care cuprinde o serie de norme de comportament. Folosirea unui limbaj vulgar, abuziv sau impropriu și, în general, nerespectarea acestor norme poate conduce la interzicerea accesului unui utilizator pe canal.

Un *grup de discuții* (listă de discuții) reprezintă un spațiu pus la dispoziția celor interesați de un anume subiect sau de o anumită orientare de gândire. Cele mai răspândite sunt listele de discuții care folosesc poșta electronică. Fiecare mesaj trimis la adresa unei astfel de liste va ajunge la toți utilizatorii înscriși. De multe ori există și un moderator care dirijează discuțiile și verifică respectarea normelor de comportament stabilite pentru acea listă, una dintre aceste reguli – cea mai importantă – fiind adresarea civilizată, fără insulte sau trivialități.

Câțiva termeni de specialitate

- **algoritm:** succesiune finită și ordonată de operații, executată de un om sau un automat asupra unor date de intrare în scopul obținerii unui rezultat
- **browser [brauzăr]:** program specializat în rularea paginilor de Internet (de ex.: Internet Explorer, Netscape, Opera)
- **dată:** reprezentare (codificare) a informației
- **directór, folder:** colecție de fișiere
- **download [daunlăud]:** proces prin care o informație este «descărcată» sau copiată de pe browser
- **fișier:** colecție omogenă de date
- **hacker [hecăr]:** persoană care accesează fără a avea dreptul sisteme informatice cu caracter secret
- **informație:** caracteristică semnificativă cu caracter de noutate sau ansamblu de semnificații asociat unei entități, situații, unui obiect, context
- **limbaj de programare:** limbaj artificial (ansamblu de simboluri, împreună cu regulile de compunere și semnificațiile asociate) care intermediază comunicarea dintre om și computer

- **modem:** dispozitiv necesar pentru accesul la Internet, care se conectează la o linie telefonică
- **program:** codificarea unui algoritm într-un limbaj de programare
- **server:** calculatorul care găzduiește un grup de informații și oferă accesul la ele
- **sistem de calcul:** ansamblul de componente fizice (hardware) și logice (software) destinate stocării, prelucrării și transmiterii de date
- **sistem de operare:** ansamblu de programe având rolul de a gestiona resursele fizice și logice ale unui computer și de a realiza comunicarea dintre om și calculator (de ex.: Windows, MS-DOS, Linux, Unix)
- **site / website /pagină de Internet [sait]:** formă specifică de publicare a informației prin intermediul Internetului, constituită dintr-un document sau un grupaj de documente electronice care pot fi accesate la o adresă de Internet unică (de ex., www.humanitas.ro)
- **soft (prescurtare de la software):** set de instrucțiuni scrise în limbaje de programare, care sunt executate de computere; generic, toate aplicațiile și programele rulate pe computere.
- **www [dublu v...; veveve]:** acronimul pentru World Wide Web, cu care debutează majoritatea adreselor de Internet (de ex., www.gov.ro).

Capitolul 9

Bunele maniere la masă

Invitații la masă

Se spune că piatra de încercare a educației unui om este comportamentul său la masă.

Din vremea fastuoaselor banchete romane sau din perioada Renașterii – dacă ar fi să ne referim numai la acele epoci care ne înfierbântă și acum imaginația – a rămas până în ziua de azi obiceiul de a da mese în onoarea invitaților noștri. În general s-a renunțat la opulență și lux ostentativ. Azi nu se mai bea din pocale de aur purtând semnătura lui Benvenuto Cellini... În schimb, a mânca din farfurii de porțelan de bună calitate și a bea din pahare de cristal nu e un lucru neobișnuit.

Trăim într-un ritm trepidant și de aceea tindem spre simplitate și comoditate, renunțând la tot ce ne-ar încărca în mod inutil existența. Pregătirile culinare, aranjarea unei mese elegante și spălatul vaselor consumă un timp prețios. Dar indiferent că optăm pentru un serviciu de masă din porțelan de Sèvres sau pentru unul din sticlă incasabilă, respectarea unor reguli este obligatorie, începând cu pregătirea casei pentru primirea invitaților și terminând cu felul în care mâncăm fructele.

Punctualitatea

Este important ca persoana care invită la masă să indice ora invitației, iar cei invitați să o respecte. Dacă ați ajuns cumva mai devreme... vă plimbați în jurul casei! Dacă la o întâlnire în oraș eticheta cere să veniți cu cinci minute înainte de ora fixată (mai ales domnii!), într-o casă se intră cu cinci–zece minute mai târziu, pentru a lăsa gazdei un moment de respiro. O întârziere mai mare de 30 de minute este însă inadmisibilă. După

o perioadă de așteptare, gazda va hotărî momentul începerii mesei, iar cel care a întârziat își va cere scuze și va mânca felul la care s-a ajuns, chiar dacă acesta e tortul. O gazdă amabilă îi va oferi totuși musafirului întârziat și un alt fel de mâncare, fără să reia însă tot meniul. Gândiți-vă ce chin ar fi pentru gospodină să repete masa, la diverse intervale, pentru cinci invitați întârziați!

Dacă aveți o gripă, veți renunța la invitație pentru a nu-i molipsi pe cei din jur. Anunțați, vă scuzați și rezistați tentației de a da curs invitației – așa este civilizat!

Pregătirea casei pentru musafiri

Oricine primește musafiri sau merge în vizită știe că tot apartamentul, nu numai masa, trebuie să arate bine. Nici nu aș deschide această discuție dacă nu aș fi observat câteva «amănunte» care m-au determinat să nu mai accept cu plăcere invitațiile în anumite case.

Bucătăria, baia, antreul. Primele două necesită o atenție specială, mai ales când avem oaspeți. Nimeni nu va mânca fără noduri dacă, din întâmplare, a văzut că «laboratorul» gospodinei nu strălucește de curățenie. Dar prima impresie ne-o facem din holul de intrare. Când acesta e plin de încălțăminte și haine, are un aspect deplorabil. Confecționarea unor dulăpioare speciale pentru pantofi sau măcar a unor rafturi cu o draperie nu costă prea mult și rezolvă problema.

Mirosul. Sărmăluțele pot fi minunate, ca și ciupercile umplute pentru care am prăjit ceapă. Nu este obligatoriu să «parfumăm» tot blocul cu aceste... miresme tari. Se gătește cu o zi înainte, cu geamul de la bucătărie deschis, iar în ziua primirii musafirilor aerisim bine toată casa. În hol putem avea un vas cu levănțică prin care ne trecem degetele, răsfirând-o ușor; parfumul degajat e plăcut și persistent. Pe aragaz, pe un foc foarte mic, vom pune o tablă (eventual cea pentru copt vinete), iar pe ea câteva crenguțe de brad. Încercați!

Cum aranjăm masa

Chiar dacă suntem «între noi», masa familială, masa de toate zilele, trebuie să fie apetisantă și îngrijită, pentru că un vechi dicton spune că «omul inteligent se hrănește cu ochii». E de preferat o farfurie de faianță – intactă – uneia de porțelan care s-a ciobit, chiar dacă ultima a fost cândva foarte frumoasă.

Fața de masă. Putem folosi o față de masă din in, curată și apretată, în locul uneia dintr-o țesătură scumpă, dar plină de pete.

Pentru mesele festive, fața de masă și șervețelele vor fi și ele festive, de un alb imaculat, dar pentru reuniuni intime se pot folosi și fețe de masă colorate. În nici un caz nu ne vom servi de cele din material plastic, chiar dacă imită perfect cea mai sofisticată țesătură. E bine să așezăm sub fața de masă un molton subțire care protejează furnirul mesei.

Farfurii și tacâmuri. Trebuie să asigurăm un anumit spațiu pentru fiecare invitat, chiar și pentru cei foarte bine educați, care știu să-și țină coatele pe lângă corp. Ca musafirii să se simtă confortabil, acest spațiu trebuie să fie de cel puțin 50 de centimetri.

Masa familială și cea festivă se așază la fel, ceea ce le deosebește este doar numărul farfuriilor, al tacâmurilor și al paharelor, stabilit în funcție de felurile de mâncare. Fiecare farfurie va fi dublată la mesele festive de alta, utilizată doar pentru a pune pe ea farfuria din care mâncăm. La mesele de fiecare zi ne putem lipsi de această farfurie de serviciu.

O masă festivă se prezintă, de obicei, astfel: farfuria pentru primul fel este așezată deasupra farfuriei de serviciu. Pe ea sau alături, sub furculiță, se pune șervetul frumos împăturit. Chiflele sau feliile de pâine se pun în două–trei coșulețe speciale, repartizate simetric. Locul furculițelor este la stânga farfuriei. Aliniate de la stânga spre dreapta în ordinea utilizării lor, acestea se așază cu dinții în sus. La dreapta se pun cuțitele, cu partea tăioasă spre farfurie, tot în ordinea utilizării – cel mai îndepărtat fiind pentru primul fel de mâncare, adică pentru pește, iar în fața farfuriei stă lingura de supă cu partea adâncită în sus și uneori linguriță de desert. Nu vom așeza alături mai mult de

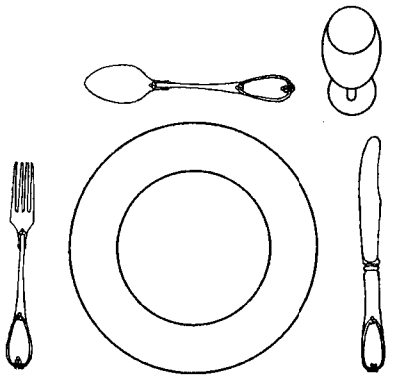

Modul cel mai simplu de a aranja o masă

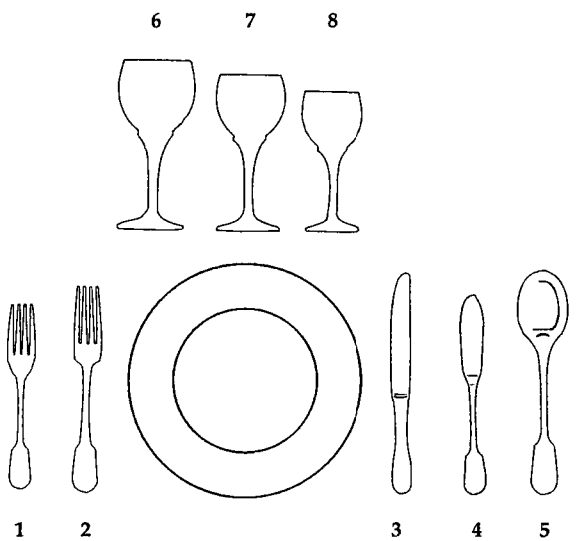

Astfel se aranjează o masă cu invitați

1. *Furculiță pentru antreuri*
2. *Furculiță normală*
3. *Cuțit normal*
4. *Cuțit pentru pește*
5. *Lingură*
6. *Pahar pentru apă*
7. *Pahar pentru vin alb*
8. *Pahar pentru vin roșu*

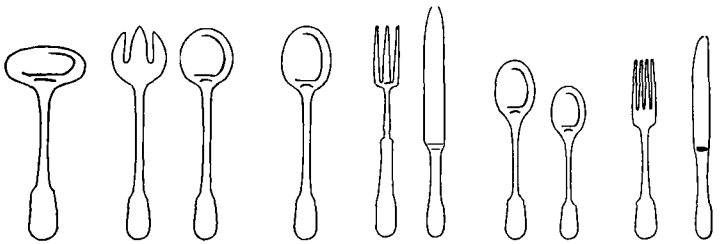

1 2 3 4 5 6

Tacâmuri pentru felurile principale

1. *Polonic, se aduce în supieră*
2. *Tacâm pentru servit salata, se aduce în salatieră*
3. *Lingură mare pentru garnituri*
4. *Tacâm special pentru porţionat şi servit friptura*
5. *Lingură mare pentru ciorbă şi lingură mai mică pentru supe limpezi*
6. *Furculiţă şi cuţit*

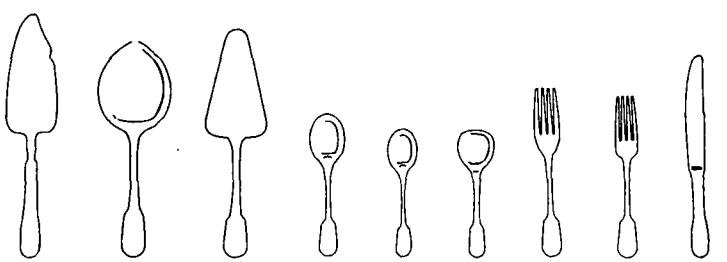

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tacâmuri pentru desert

1. *Paletă de îngheţată*
2. *Lingură de îngheţată*
3. *Paletă de tort*
4. *Linguriţă de ceai*
5. *Linguriţă de cafea*
6. *Linguriţă de îngheţată*
7. *Furculiţă de desert*
8. *Furculiţă de prăjituri*
9. *Cuţit de desert*

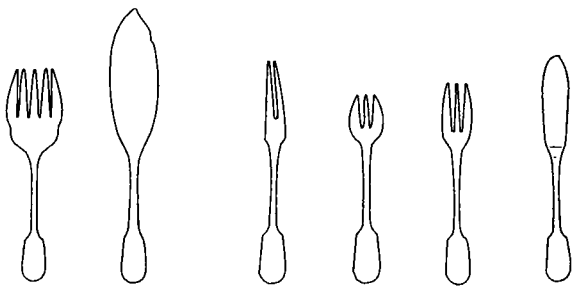

Tacâmuri speciale

1. *Furculiță și paletă de dezosat peștele*
2. *Furculiță pentru melci*
3. *Furculiță pentru stridii*
4. *Furculiță pentru pește*
5. *Cuțit pentru pește*

trei cuțite și trei furculițe. Restul tacâmurilor – linguriței de tort, furculițele și cuțitele mici pentru baclava sau pentru fructe nu se pun pe masă, ci pe o măsuță de serviciu sau pe un bufet, pentru a fi la îndemână.

Aceste reguli nu sunt bătute în cuie. Numărul tacâmurilor și așezarea lor diferă în funcție de meniu.

Tacâmurile se pot pune și pe suportul destinat lor, care va fi așezat la dreapta farfuriilor. Pe suport vom așeza, în dreapta, cuțitul, cu partea tăioasă spre farfurie, și în stânga lui furculița cu dinții în jos. Lingura și linguriței pentru desert vor fi așezate în fața farfuriei. Dacă utilizăm suportul de tacâmuri, vom pune servețelul la stânga, direct pe fața de masă.

La mesele festive există obiceiul să se schimbe tacâmurile după fiecare fel de mâncare. La o masă mai puțin pretențioasă, nu vom schimba tacâmurile decât dacă avem pește. În general, vom folosi patru farfurii: farfuria pentru antreuri, farfuria de supă, farfuria întinsă și farfuria de desert. Bolurile (castronașele) pentru supa limpede (consommé) nu se pun de la în-

ceput pe masă, ci se aduc o dată cu supiera sau, gata umplute, pe o tavă.

Pahare și sticle de băuturi. Tot în fața farfuriilor, spre dreapta, este și locul paharelor. Trei tipuri de pahare sunt obligatorii - de țuică, de vin (paharul de vin roșu e ceva mai mic decât cel de vin alb) și de apă. Rețineți că ele trebuie să facă parte din același serviciu. Nu improvizați – e o notă proastă – și vă recomand să nu dați mese festive dacă nu aveți cele necesare. Examinați în desenele care urmează tipurile de pahare și de carafe adecvate fiecărei băuturi.

După folosire, paharele de țuică se iau de pe masă. Nu vă băgați degetele în ele, ci luați-le de jos, punându-le pe o tavă, ceea ce vă va scuti de drumuri inutile. Când spațiul ne permite, este elegant să nu punem pe masă păhărelele sau paharele pentru aperitive. Acestea se beau într-o altă încăpere decât sufrageria, iar invitații nu stau la masă, ci pe scaune, canapele, fotolii sau chiar în picioare. Apoi paharele se strâng și nu se mai pun pe masă. Cel care nu și-a terminat aperitivul își poate lua totuși paharul în sufragerie.

Sticlele de vin și apă vor fi dispuse simetric pe masă, la îndemâna bărbaților care și-au asumat sarcina de a servi băuturile. Pentru a nu păta fața de masă, ele se pun pe o tăviță sau pe suporturi speciale. Apele minerale se servesc în sticlele lor originale; la fel vinurile străine. Dacă spațiul nu ne permite să punem sticlele de vin pe masă (nici nu e prea estetic), băutura va fi turnată în pahare de către soțul gazdei sau alt bărbat. La o masă la care participă numai doamne, acest oficiu este făcut de gazdă. Nu se toarnă în pahare decât după ce acestea s-au golit. Se poate adăuga puțină apă minerală în whisky dacă este prea tare pentru noi, dar din sticlă, nu din paharul cu apă.

Decorarea mesei. Depinde de mărimea ei, de rangul musafirilor și de împrejurări. Aproape indispensabile, florile și lumânările vor încânta privirea. Florile trebuie puse în vaze joase ca să nu-i împiedice pe meseni să se vadă unii pe alții.

Pe masă sau nu? Nu vom pune pe masă decât ceea ce se întrebuințează imediat. Excepție fac solnițele și recipientele pentru piper, care vor trebui să fie suficiente (unul pentru trei–patru

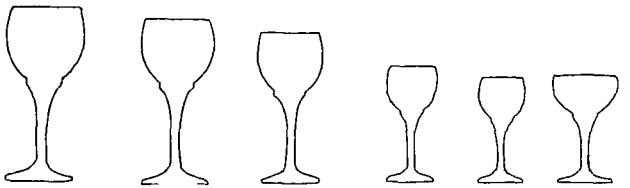

Tipuri de pahare

1. *Pahar de apă*
2. *Pahar de vin alb*
3. *Pahar de vin roşu*
4. *Pahar de sherry*
5. *Pahar de ţuică*
6. *Pahar de lichior*

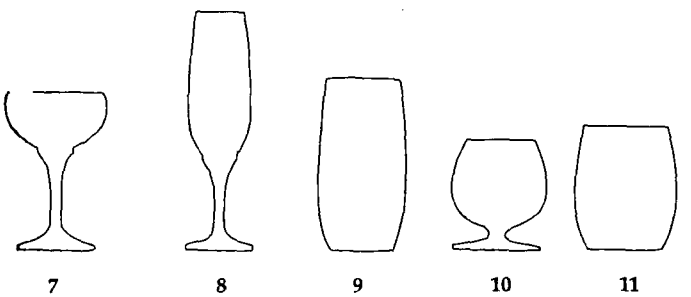

7. *Pahar de şampanie (cupă)*
8. *Pahar de şampanie (flûte)*
9. *Pahar de bere*
10. *Pahar de coniac*
11. *Pahar de whisky (tumbler)*

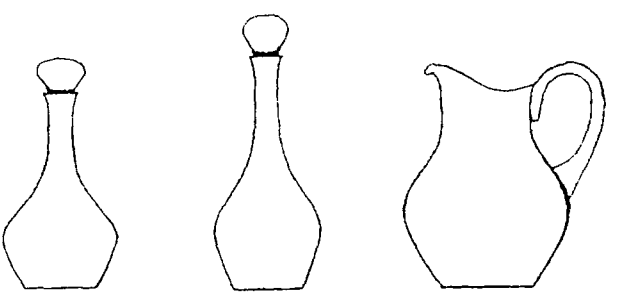

Tipuri de carafe: de lichior, de vin, de apă

persoane). Vom avea grijă ca acestea să nu fie înfundate sau umede. O gospodină atentă pune în recipientul respectiv câteva grăunțe de orez care absorb umezeala. Dacă nu folosim solnițe cu capac perforat, ele trebuie să fie însoțite de linguriță pentru ca nimeni să nu fie silit să se folosească de propriul cuțit, ceea ce nu e permis.

Scobitorile nu-și au locul pe masă pentru că nu se folosesc în public.

Să reținem că untdelemnul, oțetul, muștarul, smântâna etc. se vor aduce doar dacă cineva le cere. Gazda le va avea pregătite și le va oferi. Pentru sosuri se folosește o sosieră. O dată întrebuințată, sosiera va fi luată de pe masă.

Sosuri, salate, fripturi. Atenție: sosul nu se pune pe friptură, dar nici pe piure sau pe alte garnituri (macaroane, sote de legume etc.) deoarece e inestetic. Se pune în farfurie și se moaie în el bucățelele de carne tăiate pe rând. Nu se amestecă tot ce avem în farfurie, cu toate că este gustos; «pasta» obținută este imposibil de privit. Vom explica acest lucru adolescenților care au rămas, poate, cu acest obicei de când erau mici și li se pasa mâncarea.

Salata se servește în castronele separate, pentru fiecare invitat în parte. În unele țări, salata se mănâncă separat, ca ultim fel.

Când friptura este tăiată la masă, gazda trebuie să aibă la îndemână tacâmuri speciale. E de preferat însă ca această operație să fie făcută în prealabil, iar carnea să fie adusă felii, pe un platou.

Argintăria. Este obligatorie? În cazul unor mese festive, da. Pentru mesele obișnuite, există tacâmuri de oțel inoxidabil care sunt frumoase și ușor de întreținut. E adevărat că argintăria conferă mesei eleganță, dar să nu uităm că ea trebuie să strălucească de curățenie. Ca tot ce este prețios, argintăria cere o îngrijire specială; dacă nu avem timp pentru

Părintele O'Connor îl întreabă pe elevul Sean:

— La voi în casă se spune rugăciunea înainte de masă?

— Nu e nevoie, părinte, zice Sean. Mama gătește bine.

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

ceva, e preferabil să nu o punem pe masă. Se găsește la farmacii, la un preț destul de mic, praf de carbonat de calciu. Face minuni în cazul argintăriei, ca și amoniacul dizolvat în apă.

Pentru ca exigențele meselor festive să nu ne sperie, este necesar un exercițiu îndelungat. Să-l facem în cadrul meselor de duminică, imaginându-ne că avem ca invitat cel puțin un ministru, chiar dacă suntem doar în familie. Va fi o plăcere! Cu acest prilej, vom pune o față de masă mai frumoasă ca de obicei, tacâmurile și vesela pe care nu le folosim zilnic și vom pregăti o mâncare specială. Este obligatoriu ca toți membrii familiei să respecte cu sfințenie această masă, fiind punctuali, ajutând unu, dacă dimineața se plimbă ori merg la biserică, aducând o floare, cumpărând ceva bun pentru desert (fructe, prăjituri). Insist: masa de duminică e sfântă!

Cum ne purtăm la masă

Conflictul între generații a existat dintotdeauna și va continua să existe, este în firea lucrurilor. Ce putem face este doar să-l atenuăm, ca să nu se producă drame sau rupturi definitive. Aud câteodată și mă cutremur: «Nu mi-am văzut părinții (sau fratele, sau sora) de 30 de ani!» Cum se poate așa ceva? Ce lucru atât de grav s-a întâmplat încât nici una dintre părți să nu cedeze? Ce a declanșat răceala sau ura nestinsă între «părți» – ceva serios sau un mărunțiș?

Mă gândeam la toate aceste lucruri în timp ce stăteam la masă cu doi muncitori zugravi, soț și soție, oameni extrem de cumsecade, blânzi, conștiincioși, cinstiți, harnici, într-un cuvânt oameni de treabă. Era într-o miercuri și mi-au povestit că sunt foarte emoționați pentru că duminică li se însoară feciorul (inginer) cu o doctoriță ai cărei părinți, tot medici, au organizat masa de nuntă la cel mai scump și elegant restaurant din București. Îi ascultam, îi priveam și eram încremenită de uimire: acești oameni păreau să joace o scenetă moralizatoare menită să ilustreze clar cum *nu* trebuie să mănânci!

Mâncau îngrozitor de urât: muiau pâinea în supă, apoi o pescuiau cu degetele, sorbeau zgomotos, vorbeau cu gura plină, și-au șters la gură cu colțul feței de masă, și-au răsturnat salata

peste piure și au pasat-o mărunțel după ce au tăiat în bucățele și friptura. Nu mai văzusem așa ceva – și am fost și în familii de muncitori, și la țară –, așa că, pentru o clipă, am crezut că-și bat joc de mine. Nici vorbă, erau foarte naturali! Sunt probabil o lașă pentru că n-am fost capabilă să-mi iau inima în dinți și să le explic cum se mănâncă civilizat. Nu am făcut-o, ci doar am sperat că, la masa de la Sofitel (să zicem), mireasa și părinții ei își vor depăși stupoarea și vor reține partea bună a lucrurilor: oameni cinstiți, harnici etc. Dar tare mi-e teamă că nu s-a întâmplat așa, iar «conflictul» («ce părinți necioplițI») va avea un deznodământ nefericit.

Bunele maniere – inclusiv cum să mănânci corect – se învață indiferent de mediu, vârstă, nivel de cultură. Dacă aveam curajul să fiu sinceră cu zugravii mei, cred că într-o oră rezolvam problema, pentru că era o problemă. Nu am făcut-o și regret. Iată ce ar fi trebuit să le spun...

Ținuta

Regulile generale ale unei ținute corecte, pe care le-am definit într-un capitol precedent, sunt valabile și la masă. Stăm drept, dar nu înțepeniți. Nu punem picioarele nici sub scaun, dar nici prea departe în față, pentru a nu-i incomoda pe vecini. Nu ne agățăm de scaun. Poziția mâinilor e foarte importantă. În nici un caz brațele și mai ales coatele nu trebuie să stea pe masă. Nu ținem cu mâinile farfuria din care mâncăm. Poziția corectă, de repaus, este cea cu brațele lipite de corp și cu încheieturile mâinilor sprijinite de marginea mesei. Această ținută se schimbă când mâncăm, păstrându-ne însă coatele cât mai aproape de trunchi.

Ne vom verifica înfățișarea înainte de a intra în sufragerie, spălându-ne mâinile în prealabil. Eventualele retușuri necesare după masă se vor face numai la baie – de exemplu, pentru doamne, împrospătarea rujului sau aranjarea părului.

Cum mâncăm

Nu trebuie să mâncăm grăbit sau nervos. Este nu numai o regulă de politețe, ci și o prescripție medicală. Și mai grave sunt

discuțiile neplăcute purtate în timpul mesei. Să le evităm și să ne impunem să fim calmi, căci viața noastră e oricum agitată. Să știm să ne bucurăm de o masă împreună cu familia!

Nu bem și nu vorbim cu gura plină. Este o regulă foarte cunoscută și n-aș reveni asupra ei dacă n-ar fi încălcată zilnic. Oamenii care încearcă să mănânce și să povestească în același timp fac o impresie neplăcută. Să fim atenți ca gura să ne rămână închisă în timpul mestecatului. Este de prost gust să ținem degetul mic ușor ridicat când mâncăm sau când bem.

Dacă avem animale (câini sau pisici), acestea n-au ce căuta în sufragerie, fie că avem prieteni la masă sau suntem în familie, oricât de mult le-am iubi. Prezența lor nu este numai o lipsă de respect față de musafiri, ci și o sursă de incidente nedorite.

O nouă porție

Repetați și învățați formulele: «Da, vă rog», «Nu, mulțumesc» pentru acceptarea sau refuzul unei noi porții. Să ne gândim bine când le rostim. Sunt gazde care ne iau în serios. Dacă ne imaginăm că este de bun gust să refuzăm a doua felie de tort cu toate că am mai mânca o porție, riscăm să rămânem fără ea, deoarece a doua oară nu ni se mai oferă dacă am spus «Nu, mulțumesc».

Pe de altă parte, un obicei prost, specific românilor, de care aceștia nu se pot dezbăra, este de a-și obliga musafirii să mănânce mai mult decât pot. Masa se transformă într-un adevărat calvar când inimoasa gospodină repetă insistent (deși i s-a spus ferm «Nu, mulțumesc»): «Dar mai luați o sărmăluță, sunt delicioase!» Se poate cere sau lua dintr-un fel care ne-a plăcut în mod deosebit ori se poate refuza ceva ce ne face rău sau nu ne place. Politicos este să acceptăm să gustăm din felul respectiv, pentru a nu jigni gazda.

Tot de politețe ține și tactul gazdei de a oferi mâncare suficientă – nici prea multă, nici prea puțină și fără a-și lăuda excesiv preparatele culinare. Musafirii o pot face însă, spre încântarea gospodinei, dar nu strigând peste masă și nici cerând pe loc rețeta. Cu atât mai mult nu este cazul să se comenteze modul în care au fost procurate anumite rarități.

Mâncăm tot ce avem în farfurie?

O «lege» (scrisă și nescrisă) spune că ești obligat, din respect pentru gazdă, să mănânci tot din farfurie, după ce ți s-a pus sau ți-ai luat singur o cantitate rezonabilă. Și totuși, unii oameni respectă, în aceeași situație, altă «lege», după care trebuie să lași în farfurie câte puțin din toate felurile de mâncare, ca să nu pari nemâncat. Este ușor să-ți dai seama că ultima regulă – greșită – a fost impusă de către oamenii săraci, dar demni, care nu voiau să fie compătimiți că nu au ce mânca la ei acasă.

Refuzul unui fel de mâncare nu e politicos

Un alt principiu, asupra căruia [mama] insista cu severitate, era că, invitat la un prânz, nu trebuie să refuzi nici o mâncare ce ți se oferă, chiar dacă nu-ți place, căci, adăuga ea, nimic nu-i mai jignitor pentru stăpâna casei decât să nu mănânci din bunătățile ce-ți pune dinainte.

— Dar dacă nu sunt bune, mamă?

— Faci exact ca și când ar fi bune.

— Dar dacă te fac să-ți fie rău?

— Atunci lasă să-ți fie rău, draga mea, dar așteaptă până ajungi acasă! Ar fi o mare ofensă să-ți fie rău chiar acolo!

Din MARIA, REGINA ROMÂNIEI, Povestea vieții mele

Grija pentru gazdă

Masa trebuie să decurgă firesc, fără ostentație. Am putea spune că aceasta e o normă ideală, greu, dar nu imposibil de atins dacă și invitații își aduc contribuția când simt că doamna care primește este în impas din cauza tinereții sau a lipsei de experiență. Cu discreție, cu tact, ei pot trece peste momentele penibile ivite din te miri ce. Nu vor cere un antinevralgic și un pahar cu apă în momentul în care gazda este foarte preocupată să nu i se răcească gustările calde. Nu vor pretinde ketchup, piper, smântână sau alte ingrediente dacă nu le sunt oferite, pentru că s-ar putea ca ele să lipsească și amfitrioana să se simtă jenată.

Se mănâncă așa cum a gătit gospodina! A-ți turna tot felul de condimente pentru a schimba gustul mâncării e o impolitețe. Obligația gazdei este să guste în prealabil din toate bucatele și să le potrivească de sare, piper etc., iar datoria musafirului este să le accepte ca atare. E foarte neplăcut să dăm la masă sfaturi culinare în funcție de preferințele noastre. Fie că e o masă festivă, fie că este una obișnuită, efortul gospodinei trebuie răsplătit cu câte o remarcă de genul: «Delicioasă supă!», «Ce frumos arată salata!», «Ce bine miroase friptura!»

«Educație» la masă. Ne vom abține de la orice discuții sau remarci dezagreabile. Copilului cu care am venit îi vom face observație acasă, ca și soțului care a depășit numărul acceptabil de pahare. Ne vom impune să nu stăm cu ochii ațintiți asupra membrilor de familie cu care am fost invitați, aruncându-le priviri ucigătoare când greșesc cu ceva. Educația nu se face într-un asemenea moment, căci atmosfera ar deveni insuportabilă.

Masa e servită!

Ore de masă

După cum spuneam în capitolul referitor la sănătate, ora fixă de masă e foarte importantă. Viața profesională poate să modifice însă o ordine pe care o credeam stabilită o dată pentru totdeauna. La noi în țară, programul de lucru obișnuit ne determină să luăm prânzul la ora cinci sau chiar șase după-amiază. Nu-i vom sili pe cei rămași acasă să ne aștepte, pentru că i-am chinui inutil, iar ei ne vor reproșa dacă întârziem. Putem mânca normal – la ora unu – sâmbăta și duminica. Dacă avem invitați, îi chemăm pentru masa de prânz în aceste zile sau de sărbători tot în jurul orei unu. În zilele obișnuite, masa de seară pentru musafiri va fi servită pe la ora opt.

Feluri de mâncare și băuturile asortate

Dăm mai jos câteva reguli pentru o masă cu musafiri. Ocazia, rangul invitaților sau situația noastră financiară permit totuși unele simplificări. Nu suntem obligați să desfășurăm un

lux peste posibilitățile noastre. Pledăm pentru moderație și simplitate, ceea ce nu exclude rafinamentul și bunul-gust.

Chiar și în familiile cele mai modeste, o anumită rezervă trebuie prevăzută pentru a face față surprizelor de ultimă oră. De asemenea, se va prevedea un fel de mâncare de regim pentru a-l înlocui pe cel principal, dacă un musafir nu-l suportă din motive medicale. Persoanele condamnate de medic la o dietă severă ar trebui, de fapt, să nu accepte invitații decât de la prietenii foarte apropiați, care le cunosc regimul.

Băuturile aperitive: se servesc întotdeauna înainte de masă și, așa cum spuneam mai devreme, de preferință nu în sufragerie. Rolul lor este să deschidă apetitul. E bine ca sortimentul să fie cât mai variat: votcă, gin, rom alb, whisky, vermut, campari (dar nu vișinată și nici coniac!). Țuica este, în principiu, tot un aperitiv, dar obiceiul pământului cere ca ea să fie băută la masă (însoțită de brânză telemea, ceapă verde și măsline), astfel că o veți regăsi la antreuri. După stilul occidental, înainte de masă se pot bea și cocteiluri (gin cu apă tonică, suc de roșii sau de fructe cu votcă, vermut Martini sec cu gin etc.) pe care, de regulă, fiecare și le prepară după gust. Există persoane care nu beau deloc alcool, așa că atât pentru aperitiv, cât și pentru masă trebuie prevăzută o rezervă de apă minerală și sucuri de fructe.

Antreurile: se compun în mod obișnuit din feluri reci picante, sardele, brânză telemea (niciodată cașcaval – locul lui e la sfârșitul mesei), mezeluri și diverse salate. Se pot servi și antreuri calde: ficăței de pui, diferite plăcinte, pizza, sufleuri, pateuri. Antreurile reci pot fi combinate cu cele calde, însă atenție – dacă încărcăm masa cu antreuri greu de digerat (salată de vinete, ciuperci cu maioneză etc.) și în continuare avem mai multe feluri de mâncare, plus tort, plus baclava, plus înghețată, riscăm fie ca musafirii noștri să facă o indigestie serioasă, fie să luăm mâncărurile de pe masă neatinse. Ne gândim înainte de a face meniul cât am putea să mâncăm noi înșine într-o vizită fără să ne îmbolnăvim! *Tacâmul*: un serviciu pentru antreuri sau servicii obișnuite de masă, de dimensiune mijlocie. *Băuturi*: țuică, vinuri albe demiseci – Pinot gris, Fetească albă, Fetească regală – și rosé.

Consommé-ul (supă limpede): se servește în cești speciale, folosindu-se o lingură de supă mai degrabă mică (dar nu linguriță). Dacă n-am oferit antreuri, putem înlocui supa cu o ciorbă care va fi servită în farfurie, folosindu-se o lingură obișnuită. Se aduce castronul cu supă (supiera) și se ia de pe masă după golire. La supe și ciorbe nu e nevoie de băuturi.

Peștele: se consumă cu un tacâm special. Se recomandă vinuri albe seci (Aligote, Riesling), spumoase și spumante. Cu cât peștele este mai gras, cu atât vinul trebuie să fie mai acid (cum sunt cele din podgoriile Ardealului și ale Moldovei).

Felul principal, felul de rezistență: de regulă, acesta e o friptură sau un preparat din carne. Indiferent ce friptură servim, de porc, de miel, de pasăre, de vânat sau una care trebuie să fie în sânge antricot ori mușchi de vacă –, se impune un vin roșu: Merlot, Cabernet Sauvignon, Băbească, Fetească neagră. La carnea albă se recomandă vinuri roșii ușoare, iar la carnea roșie vinuri mai tari și mai puternice; la vânat, vinuri roșii seci, vechi, de foarte bună calitate. Vom evita să aducem pe masă curcanul, purcelul sau mușchiul întreg, chiar dacă este foarte decorativ. Obiceiul este nepractic. Friptura se porționează în bucătărie și se aranjează pe un platou pe care îl vom orna cu multă grijă. De pildă, vom pune carnea pe câteva foi de salată proaspătă, iar deasupra vom aranja câteva frunze de pătrunjel. Garniturile vor fi puse în castroane separate, iar pentru salate este bine să avem castronașe mici, rotunde sau pătrate, câte unul pentru fiecare musafir. Dacă nu avem, vom servi salata în castroane mari – salatiere –, aduse la masă împreună cu un tacâm special de serviciu sau un clește special pentru salată.

Desertul: pentru prăjituri se folosesc tacâmuri speciale – linguriță, cuțite și furculițe mici. Acum se recomandă vinuri dulci și semidulci, parfumate (Grasă de Cotnari, vinuri de Murfatlar, Pietroasele, Târnave, Alba Iulia). Nu se servesc vinuri la deserturile din ciocolată!

Fructele proaspete: sunt prezentate și ele însoțite de un tacâm special pentru fiecare comesean (cuțit și furculiță). Argintăria

coexistă în acest domeniu cu materialele noi, inoxidabile. Nu se servesc vinuri.

Brânzeturile: se aduc la sfârșitul mesei pe un platou frumos din lemn. Se folosesc cuțite mici pentru întinsul untului și tăiatul brânzei. Serviți Camembert, Rocquefort, cașcavaluri fine, în nici un caz telemea! Toate brânzeturile se potrivesc cu vinurile roșii seci.

Cafeaua și digestivele (băuturi care ajută la digestie): se servesc de preferință, ca și aperitivele, în altă încăpere decât sufrageria. Cafeaua se prepară în mai multe feluri. Dacă avem și aparat pentru cafea filtru, și aparat pentru espresso, și... ibric, întrebăm care sunt preferințele musafirilor. Este bine să o preparăm, dacă e filtru sau espresso, complet neîndulcită, aducând zahărul separat. Fiecare invitat îl va pune cu lingurița de serviciu, fără s-o înmoaie în cafea, și va amesteca folosind lingurița proprie. Sunt persoane care nu pot bea cafeaua fără un strop de lapte sau frișcă – să avem în vedere și această situație când facem pregătirile. Dacă oferim cafea turcească, o pregătim cu puțin zahăr și aducem pe o tavă ceșcuțele, umplute în bucătărie. Cafeaua trebuie servită în cești potrivite, nici prea mari, dar nici prea mici. Dacă gazda oferă, nu este o greșeală să mai ceri o ceașcă. Dacă nu întreabă: «Mai dorește cineva?», nu vom mai cere altă ceașcă de cafea, pentru a nu o pune într-o situație delicată – s-ar putea să nu mai aibă.

La cafea, pentru doamne se vor servi lichioruri, iar pentru domni, diverse tipuri de coniac, în pahare speciale.

Asortarea vinurilor – reguli de bază

- **nu se servește un vin dulceag între două vinuri (albe sau roșii) seci; de exemplu, nu se servește Porto dacă s-a servit un vin alb la antreuri;**
- **vinurile albe seci se dau înaintea celor roșii;**
- **vinurile albe foarte dulci se servesc, în schimb, după cele roșii;**
- **ordinea este totdeauna crescătoare: mai întâi vinurile slabe, apoi cele tari; mai întâi vinul nou, apoi cel vechi;**
- **vinurile tip șampanie sau spumante pot fi servite după sau înaintea celor nespumante, dar nu între ele.**

Băuturile

E greu de conceput o masă rafinată fără băuturi pe măsură, alese de către un cunoscător.

Am trăit într-o epocă în care minunatele vinuri românești erau trimise la export, așa că aflam doar din ziare că au fost medaliate la diverse concursuri internaționale. Oamenii obișnuiți cumpărau din magazine «vin de surcele» de 11 lei sau, dacă aveau rude la țară, se răsfățau cu un vin ușor acidulat – dar, e drept, parfumat – numit «căpșunică» sau «vin de buturugă».

În țările civilizate există în magazine rafturi întregi cu sute de sortimente de vin, având toate imprimat pe etichetă «buletinul de identitate» – anul de fabricație, soiul, proporția de alcool, țara de proveniență, ba chiar și felurile de mâncare pentru care e recomandat –, astfel încât ar fi chiar bizar să ceri, cum se făcea altădată la noi, «dați-mi un litru de vin!». Vânzătorul îți va cere anumite detalii despre care voi încerca să vorbesc în continuare, fără să am pretenția că epuizez subiectul.

Vinurile bune se obțin de către viticultori, și nu de către amatori (sau falsificatori!). Vița de vie are nevoie de o îngrijire specială și costisitoare, iar transformarea strugurilor în băutură este o știință, dacă nu chiar o artă. De aceea un vin de bună calitate nu e niciodată foarte ieftin.

• *Vinurile* pot fi *seci*, *demiseci* și *de desert* (dulci). Primele sunt vinuri de masă și conțin o cantitate mică de zahăr; o dată deschise, fermentează rapid – se acresc. Cele dulci se obțin prin întreruperea fermentației înainte ca zahărul din struguri să se transforme în alcool; rezistă mai mult după ce sticla a fost deschisă.

Vinul rozé se obține dintr-un amestec de struguri albi și roșii, este sec sau demisec și poate înlocui atât vinul roșu, cât și pe cel alb (la friptură, respectiv la pește).

• *Șampania* se obține din vinuri de foarte bună calitate printr-o metodă destul de complicată – refermentarea. Metoda a fost pusă la punct într-o regiune a Franței, Champagne, și numai vinurile produse aici au voie, din punct de vedere juridic, să se numească «șampanie». Toate celelalte, obținute prin metode asemănătoare, trebuie denumite *vinuri spumante*, menționându-se eventual pe etichetă că s-a folosit procedeul din Cham-

pagne. Un vin spumant sec se poate bea oricând și chiar la orice fel de mâncare (cu excepția supelor și ciorbelor). Procentajul său de alcool este de 8–11%; ca și vinul obișnuit, vinul spumant poate fi sec, demisec sau dulce.

• *Coniacul* se prepară tot din vin prin distilarea acestuia, folosind un procedeu care durează destul de mult, până când se ajunge la un procentaj de 35–40% alcool. Denumirea și procedeul provin tot din Franța (Cognac), astfel că băuturile similare produse în afara anumitor regiuni franceze nu trebuie numite coniac, ci *brandy*. Vârsta coniacului se menționează pe sticlă fie cu steluțe (în cazul celui de clasă mijlocie), fie prin abrevieri (în cazul celui de înaltă clasă): *trei stele* arată o vechime de 4–5 ani; *cinci stele* înseamnă 8–9 ani; *S.O.* (Superior Old) înseamnă 25 de ani; *X.O.* (Extra Old) – 40 de ani. Există și firme care produc un coniac de bună calitate având pe etichetă mențiunea *V.O.P.* (Very Old Product) sau *V.S.O.P.* (Very Superior Old Pale).

• *Vermutul* se obține și el din vin, la care se adaugă anumite plante. Producătorii din afara Italiei – țara de origine a vermutului – importă de aici plantele din rețeta de preparare a băuturii când acestea nu se cultivă în țara lor.

Vermutul poate fi sec, dulce-amărui și dulce, roșu sau alb. Se oferă la începutul mesei, pentru că deschide pofta de mâncare; cel sec (amar) poate fi băut ca digestiv, la sfârșitul mesei. Cele mai cunoscute vermuturi sunt *Cinzano, Martini, Campari* și ele se beau ca atare, reci, ori cu cuburi de gheață sau cu apă minerală. Toate vinurile cu plante sunt folosite frecvent la prepararea cocteilurilor.

Am vorbit până acum despre băuturile bune, fără chimicale, obținute din struguri prin *fermentare*. Există însă și băuturi obținute din fructe sau cereale printr-un procedeu numit *distilare*.

• *Țuica, palinca, vinarsul, rachiul.* Cea mai cunoscută este țuica de prune, produs specific României (așa cum calvadosul, țuica de mere, se produce în special în Franța și în Spania). Țuica are un conținut variabil de alcool, de la 18° la 60°, în funcție de gradul de distilare, și se bea în cantități mici la începutul mesei ca să deschidă apetitul. Dacă este de bună calitate are un miros plăcut de fructe și nu e acră. Se bea rece, fără cuburi de gheață, apă sau apă minerală.

• *Whisky*. Se prepară tot prin distilare din porumb sau, mai rar, din secară. Există două tipuri de whisky: cel popular (vechi de câțiva ani) și cel nobil, mai vechi – cu etichetă neagră. În cazul soiului *Ballantines*, varianta populară are etichetă gălbuie, iar pe eticheta neagră a variantei nobile e scris *Very Old Scotch Whisky*. În schimb, cunoscutul *Johnnie Walker* are o variantă populară cu etichetă roșie, numindu-se chiar *Red Label*, și una nobilă numită *Black Label*. Cel mai bun whisky este considerat cel scoțian (*scotch whisky* sau *scotch*). De altfel, în Scoția a și fost obținut pentru prima oară whisky-ul, depozitându-se din greșeală alcoolul distilat din boabe de porumb în niște vase arse, ceea ce i-a dat băuturii culoarea aurie și gustul specific de fum pe care le cunoaștem. La noi se spunea mai demult că whisky-ul are gust de... ploșniță: nu știu cine a gustat vreodată ploșnițe, dar vă mărturisesc că am simțit și eu gustul lor când am băut whisky prima oară!

Un țăran din Maramureș ar fi șocat să-i torni apă în horincă sau palincă, după cum un francez ar socoti că e barbar să torni apă în vin, așa că veți înțelege ce mi-a spus odată un bătrân scoțian: «Niciodată whisky cu apă (doar alături și doar apă plată) și niciodată apă fără... whisky!» Însă cum whisky-ul e o băutură foarte tare (50°), el se bea adesea cu adaos de cuburi de gheață (*whisky on the rocks*) sau cu sifon (*whisky and soda*), fără ca acest obicei să însemne o încălcare a bunelor maniere. Singura greșeală gravă este să bei prea mult!

• *Ginul* este tot o băutură tare (39–45°), obținută din cereale și parfumată natural cu boabe de ienupăr. Se poate bea diluat (ca *long-drink*) cu apă tonică, adăugându-i-se o felie de lămâie și 1–2 cuburi de gheață. Apa tonică este gazoasă și conține chinină – ceea ce îi dă gustul caracteristic acidulat-amărui –, astfel că în combinație cu ginul se obține o băutură parfumată și răcoroasă pe care o consumau frecvent altădată britanicii, în clima caldă din colonii.

• *Cocteilurile*. Cuvântul cocteil provine din engleză (*cock* = cocoș, *tail* = coadă) și desemnează un amestec de băuturi în culori vii, prezentat spectaculos (paharele sunt ornate cu felii de fructe exotice, cum ar fi kiwi, cu umbrelițe etc.). Cocteilurile pot fi *cu alcool* sau *fără alcool*, iar proporțiile ideale de combi-

nare a băuturilor sunt indicate în cărți de rețete, asemănătoare cărților de bucate.

La *cocteilurile cu alcool* trebuie să existe întotdeauna o băutură «de bază» – votcă, vin, whisky, coniac, lichior, vermut, gin, șampanie – și una secundară, cu rolul de a-i schimba celei dintâi gustul și culoarea (sucuri naturale de lămâie, portocală, grepfrut; lapte etc.)

Cocteilurile fără alcool sunt băuturi răcoritoare din diferite sucuri de fructe, la care se adaugă lapte, ouă, frișcă, esență de ceai, cafea ș.a.m.d.

Toate cocteilurile se oferă reci, după ce au fost amestecate energic în shaker, mixer sau chiar în pahar.

Cele mai cunoscute cocteiluri

***Martini*: 1/4 vermut Martini sec, 3/4 gin sau votcă; se servește cu o felie de lămâie și eventual cu o măslină verde (fără ulei);**
***Manhattan*: 3/4 whisky, 1/4 vermut dulce;**
***Bloody Mary*: 1/3 votcă, 2/3 suc de roșii, condimente;**
***Fifty-fifty*: 1/2 vermut, 1/2 gin sau votcă.**

Temperatura băuturilor, tipuri de pahare

Alegerea băuturii potrivite fiecărui fel e o adevărată artă. Este domeniul stăpânului casei, care, dacă nu se pricepe, trebuie să se lase condus de un specialist – un prieten sau un negustor de încredere. De asemenea, vom alege paharele potrivite pentru fiecare tip de băutură: pahar rotunjit sau cu picior pentru vinurile albe, pahar (mai mic) cu picior pentru vinurile roșii; cupe pentru șampanie și alte vinuri spumoase etc. (vezi desenele de la p. 135).

- Aperitivele se servesc la temperatura pivniței (10–12°C).
- Vinurile roșii vor fi servite la temperatura pivniței dacă sunt ușoare și la temperatura camerei dacă sunt mai tari. Ultimele trebuie încălzite treptat, nu brutal: nu le așezăm lângă o sursă de căldură, deoarece riscăm să se altereze, ci le aducem în cameră cu cel puțin o jumătate de zi mai devreme. La vinurile tămâioase se deschide dopul în perioada încălzirii la

temperatura camerei, oxidarea adăugând un parfum plăcut buchetului natural. Dacă n-avem timp să le aducem la temperatura camerei treptat, rămâne soluția decantării: vinul se varsă într-o carafă încălzită în prealabil, cu suficientă precauție ca reziduurile de pe fundul sticlei să nu-l tulbure. Vinurile dulci, șampania dulce sunt servite foarte reci (8–10°C).

• Berea nu va fi oferită la o reuniune festivă. Ea însoțește totuși foarte bine anumite specialități regionale. Se servește foarte rece, în pahare mari fără picior sau în halbe. În mod excepțional, anumite tipuri de bere sunt servite în pahare speciale, cu picior scurt. Sub paharele de bere se pun mici suporturi de carton.

• Apa naturală sau minerală se servește foarte rece, în pahare obișnuite; totuși e bine să păstrăm o sticlă sau două neracite, pentru cei care o preferă așa.

• Țuica de fructe cu sâmbure este servită rece. Rachiul din vin, coniacul și diferitele brandy-uri sunt servite la temperatura încăperii, la fel țuica de cereale de tip whisky. În acest ultim caz, nu vor lipsi de pe masă cuburile de gheață, puse într-un vas special sau improvizat dintr-o compotieră elegantă de sticlă. Evitați pe cât posibil plasticul de orice fel – e urât. Whisky-ul se servește într-un pahar special numit tumbler – scurt, cu fundul gros.

• Să nu imităm tehnica de prost gust a barmanilor, înmuind gura paharului în zahăr când oferim un cocteil. De asemenea, deși e agreabil, nu este de bun-gust să încălzim în palme paharul special de coniac, numit «Napoleon», sub motivul că astfel se degajă parfumul băuturii.

• Lichiorurile și vinurile foarte dulci, Malaga, Cabernet, Madeira, Porto, muscaturile se servesc la temperatura camerei, într-un pahar special, mai mic și mai scurt.

• Toate băuturile se aduc în sticlele lor originale, în afara vinului decantat, iar această operație – turnatul din sticlă în carafă – nu se face la masă. Dacă tragem vinul obișnuit din butoi, îl servim tot în carafe. În anii deosebit de buni pentru vinuri, sticlele se aduc într-un coș.

• Șampania se ține într-o găleată cu gheață (numită frapieră). Dopul se scoate la masă cu grijă, lăsând să iasă puțin gazul

pentru a nu face din această operație o scenă de comedie și a nu fi siliți să zugrăvim după petrecere...

Turnatul băuturilor

Gazda toarnă vin musafirilor ținând sticla (nu de gât!) cu mâna dreaptă, cu brațul întins și cu eticheta la vedere. Nu se ridică paharele de pe masă și nu se umplu până sus, ci pe trei sferturi. Nu se toarnă în pahar dacă nu a fost golit. Dacă vinul obișnuit se toarnă de la o distanță de aproximativ 15 centimetri, vinurile roșii și cele vechi, prețioase, se toarnă încetișor, aproape de pahar. Am văzut la un restaurant de lux șervețele albe de hârtie pliate în triunghi și înnodate pe gâtul sticlelor de vin roșu; când s-a turnat vin în pahare, n-a curs nici o picătură pe fața de masă.

Singurele pahare care se ridică atunci când se toarnă sunt cupele de șampanie. Tot cu ele toastăm la începutul sau la sfârșitul mesei, dar putem toasta și cu primul pahar de vin. Paharele se ridică în dreptul bărbiei, se spun urările de cuviință, dar nu se ciocnesc. Cupele de șampanie, da! După toast, se bea obligatoriu din pahar sau din cupă.

Dacă în paharele de whisky se toarnă foarte puțin, urmând ca invitatul să-și adauge, dacă dorește, cuburi de gheață sau sifon, există obiceiul ca păhărelele de țuică să fie umplute până la un milimetru de margine, ba chiar mai mult, ceea ce curge fiind o ofrandă adusă morților.

Paharele de bere le ținem ușor înclinate când turnăm – tot secretul este ca lichidul să curgă pe peretele paharului – pentru că astfel nu se va forma o spumă exagerată.

Cu excepția apei, cu care ne servim singuri, după voie, băuturile (tării și vinuri) sunt servite de bărbați – stăpânul casei, un oaspete amabil sau un chelner. Doamnele trebuie să se abțină de la a-și turna singure și, mai ales, de la tentativele de a ajunge la o sticlă așezată departe de ele.

O ultimă observație: nu se amestecă vinul cu apa! Ambele sunt băuturi prețioase. Ele sunt puse în valoare când le bem separat. La noi există obiceiul de a se bea șpriț. Vă recomand să o faceți numai în familie.

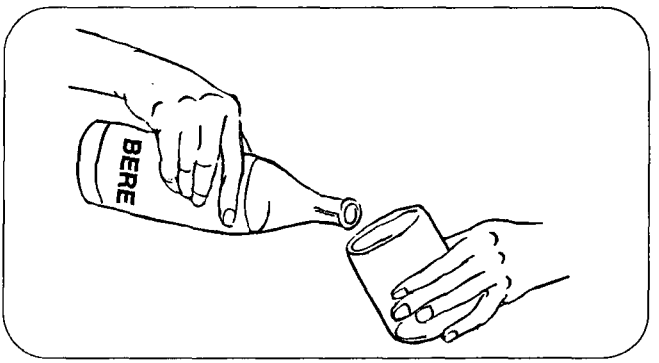

Vă garantez că ținând sticla în această poziție berea va avea un «guleraș» rezonabil.

Ordinea paharelor. Stăpâna casei trebuie să știe ordinea în care vor fi servite vinurile, pentru a putea să asorteze la ele paharele așezate dinainte pe masă. Pentru așezarea paharelor se respectă aceleași reguli ca pentru tacâmuri: în ordinea utilizării lor, de la dreapta la stânga, paharul de apă fiind în extremitatea stângă sau, dacă preferăm, în dreapta, dar, în orice caz, în afara rândului. Cupele de șampanie, de obicei utilizate la sfârșitul mesei, vor fi aduse separat pe o tavă.

Mânuirea tacâmurilor

Felul în care stăm la masă și mânuim tacâmurile ține tot de educație. Dacă scaunul e prea departe de masă, riscăm să ne pătăm, oricât de atenți am fi. Trebuie să ne așezăm în așa fel încât doar capul să fie aplecat puțin deasupra marginii mesei, nu și umerii. În măsura posibilului, partea de sus a corpului nu trebuie să se miște când ducem ceva la gură; aplecăm numai capul. Atenție la coate! Cum am mai spus, trebuie să stea apropiate de corp. Totuși să nu exagerăm, înțepenind într-o poziție incomodă.

Lingura și cuțitul se țin în mâna dreaptă. Nu există nici o excepție de la această regulă. Nu vorbim aici de stângaci: ei sunt puțini și, în general, știu să folosească și dreapta. Furculița este ținută în mâna stângă când utilizăm cuțitul în același timp cu

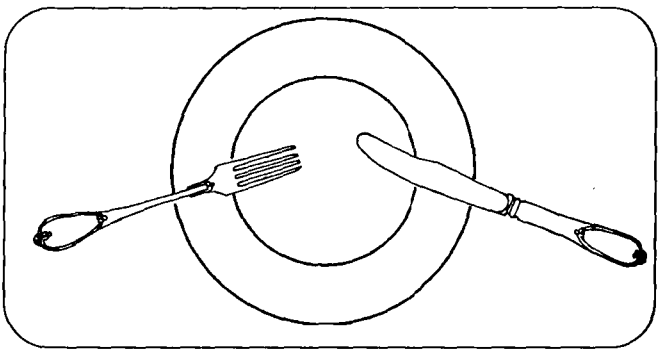

Tacâmurile stau astfel când bem sau ne ridicăm să dansăm (nu am terminat de mâncat).

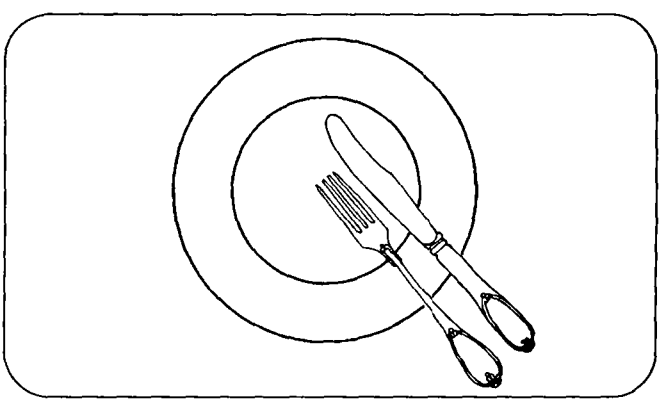

Când am terminat de mâncat, așezăm tacâmurile paralel. Dacă ni se recomandă să le păstrăm pentru felul următor, le punem pe farfuria de dedesubt sau pe șervețelul de hârtie.

ea. Când terminăm de tăiat cu cuțitul bucățica pe care voiam s-o mâncăm, trecem furculița în dreapta; dacă suntem îndemânatici, putem mânca și cu stânga.

La sfârșitul unui fel de mâncare, în farfuria care trebuie luată punem paralel cuțitul și furculița, cu dinții în jos. În timp ce mâncăm, ținem tacâmul deasupra farfuriei, fără să-l ridicăm prea mult în aer și fără să gesticulăm cu el.

Lingura se ține ca un creion, între degetul mare și cel arătător; o dirijăm cu ajutorul degetului mijlociu și al încheieturii mâinii.

Cuțitul se ține între degetul mare și cel mijlociu, arătătorul sprijinindu-se pe spatele mânerului. În nici un caz nu se pune arătătorul pe spatele lamei.

Când folosim furculița, o întoarcem cu dinții în jos pentru a o înfige în bucata din farfurie. Brânza se duce la gură cu furculița (dar fără ca dinții acesteia să fie înfipți în ea!), nu cu cuțitul. Dacă un invitat mănâncă astfel, «oferiți-i o baionetă», spunea cu umor Păstorel.

Dacă un tacâm ne scapă pe jos, cerem altul. Nu-l ștergem și nu suflăm în el, spunând: «Nu-i nimic». Când bem, păstrăm tacâmul în farfurie: furculița la stânga, cu dinții în jos, și cuțitul la dreapta, cu lama sprijinită de marginea farfuriei. Dacă farfuria este goală și punem tacâmurile încrucișate, este semn că dorim să fim serviți încă o dată din felul respectiv.

La masă trebuie evitate orice zgomote: plescăitul, sorbitul, lovitul tacâmurilor de veselă, oftaturile etc.

Folosirea șervetului. La începutul mesei punem șervetul pe genunchi, fără a-l despături complet. Ne servim de el cu discreție, tamponându-ne buzele. Pe vremuri, șervetul se înnoda în jurul gâtului ori se fixa în decolteu sau în gulerul cămășii. Astăzi astfel de gesturi nu se mai fac. Riscăm ca în mintea unui chelner mai glumeț să se nască întrebarea: doriți să vă rad și să vă tund, domnule? La sfârșitul mesei, șervetul se așază lângă farfurie, fără a-l împături.

În nici un caz nu vom pune pe genunchi șervețele de hârtie. Uneori, invitații (mai ales femeile) folosesc la masă șervețelele de hârtie proprii care au înlocuit batistele. După folosire, acestea nu se pun pe masă, ci înapoi în poșetă.

În fața bucatelor

Când mesenii sunt numeroși, nu se urează «Poftă bună!». Un ecou multiplicat cu douăzeci ar produce un vacarm penibil. Începem să mâncăm și să bem numai după ce stăpâna casei, respectiv stăpânul casei au dat tonul. Ei o pot face spunând «Poftă bună!» sau «Vă rog să *vă* serviți».

Mâncarea este servită de gazdă, de către un personal calificat sau, pur și simplu, platoul cu mâncare trece din mână în mână. Gazda se servește ultima.

Să nu ne umplem farfuria până la refuz. De asemenea, când mâncăm, să nu ne tăiem bucăți prea mari, dar nici prea mici, ca să nu cadă din furculiță. Să nu ne grăbim să tăiem toată bucata de carne de la început, ca să «scăpăm de grijă» – facem impresie proastă.

Farfuria trebuie să rămână cât mai curată după ce am terminat de mâncat, oricare ar fi felul de mâncare servit. Asta nu înseamnă că avem voie să sorbim din ciorbă, ducând farfuria la gură, și nici că putem folosi pâinea pentru a șterge sosul. Și totuși... Cineva sosit de curând din Franța mi-a povestit că acolo cea mai mare bucurie pe care o poți face gazdei este să ștergi cu pâine tot sosul din farfurie. E o dovadă că ce a gătit ți s-a părut delicios.

Când ni se oferă un platou, trebuie să luăm bucata cea mai apropiată de noi. Pâinea tăiată în felii este adusă la masă în coșulețe speciale. Dacă mai dorim pâine și coșulețul este prea departe, îl rugăm pe cel din dreptul lui să ne dea pâine. Persoana respectivă ne va oferi tot coșulețul. Atenție deci: felia de pâine sau chifla nu se dau cu mâna! Obiceiul, considerat elegant altădată, de a lua pâinea cu furculița nu mai este la modă. A-ți înfige furculița într-o chiflă este chiar caraghios. Pâinea o mâncăm rupând, rând pe rând, câte o bucățică și folosind ambele mâini. Să ne ferim de prostul obicei de a face cocoloașe pentru a ne calma nervii.

Scobitorile – revin asupra acestui subiect – nu se pun pe masă. Dacă ai absolută nevoie, le ceri discret gazdei și le folosești la baie.

Micile accidente care pot surveni în timpul mesei – un pahar spart, o lingură scăpată pe jos, o pată pe haina vecinului – trebuie rezolvate cu tact, fără multă tevatură, tot de către gazdă. Se cuvine ca persoana care a spart, de exemplu, un vas de valoare să încerce în măsura posibilului să-l înlocuiască.

La sfârșitul mesei. După ce s-a asigurat că toți invitații au terminat de mâncat, gazda este prima care se ridică, semn că masa a luat sfârșit. Chiar dacă mai avem o înghițitură în farfurie sau

o gură de vin în pahar, vom face și noi același lucru – ne ridicăm de la masă. Dacă am terminat de mâncat înaintea celorlalți, nu avem voie să ne sculăm și să plecăm de la masă.

În salon, unde se bea cafeaua, trebuie să așteptăm invitația gazdei pentru a fuma.

Cafeaua

Am spus mai devreme că atunci când ni se oferă o cafea neîndulcită ne punem zahăr cu linguriță de serviciu și amestecăm cu linguriță noastră. Dar apoi cum bem cafeaua? În loc să vă dau explicații, am să vă spun o istorioară adevărată.

Am colaborat o vreme cu un post de televiziune care îmi punea la dispoziție 30 de minute săptămânal pentru a dezvolta un subiect de bune maniere. Era minunat. Echipa moderator–operator venea la mine acasă și înregistra câte trei–patru emisiuni care se difuzau timp de o lună la o anumită oră. Într-o zi, când aveam ca subiect *Cafeaua*, fiind foarte urât afară, l-am invitat în casă și pe șofer, care a stat cuminte și a ascultat. După ce au terminat, au plecat cu toții la altă filmare la Academia Română. Acolo s-a oferit cafea. Cel proaspăt instruit – șoferul – a băut și el cafea. Stând în picioare, ținea cu mâna stângă farfu-

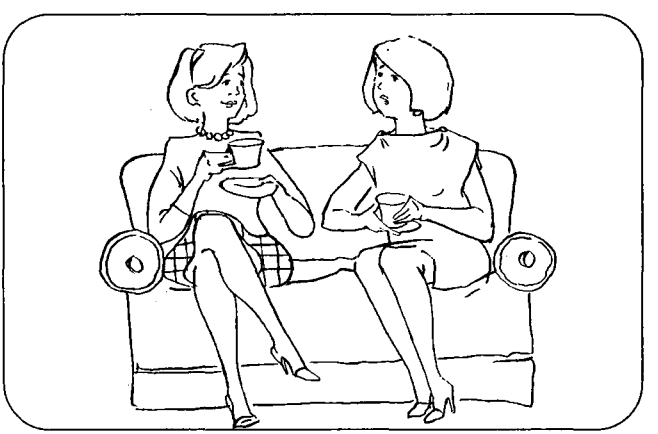

Farfurioara se ține în mâna stângă, iar ceașca de cafea în dreapta. Și pentru că nu avem a treia mână ne lăsăm de fumat!

rioara, iar ceșcuța din care bea o ținea cu mâna dreaptă, fără a ridica grațios degetul mic!

Vizibil surprins și plăcut impresionat, un domn în vârstă s-a apropiat de realizatoarea emisiunii și a întrebat-o discret: «Stimată domnișoară, spuneți-mi vă rog cine este tânărul acela *distins* care știe în sfârșit cum se bea corect cafeaua din ceașcă?!»

Și poate e bine să știți că acel șofer – care n-a mai lipsit de la nici o filmare la mine acasă – este acum el însuși realizator de emisiuni TV, iar ascensiunea lui profesională cred că are mare legătură cu ce v-am povestit.

Situații speciale

După atâtea sfaturi de care trebuie să ținem seama ca să fim considerați bine crescuți, să abordăm subiectul «situațiilor speciale» ce par a face excepție de la regulă. În realitate, ele sunt tot niște reguli, pe care trebuie să le cunoaștem.

• Dacă-i oferi cuiva un cuțit, o furculiță sau o lingură, le ții de mâner, dar astfel încât persoana care le ia să le poată apuca tot de acolo.

• Personalul de serviciu aduce tacâmurile cerute pe un platou sau un șervet, dar gazda le aduce în mână.

• Dacă vi se cere sarea sau piperul, le veți da peste masă sau prin fața vecinului, nu prin spatele lui. Veți evita să cereți solnița unui comesean aflat la o distanță prea mare, de cealaltă parte a mesei. O cereți vecinului, iar apoi se dă din mână în mână, cum am mai spus.

• De obicei, când dăm mese acasă, nu există personal de serviciu. În acest caz, platoul cu mâncare trece din mână în mână, de la gazdă spre dreapta. Doamnele se servesc primele, apoi domnii, iar gazda ultima – când platoul a revenit la ea. În acest moment, domnii nu fac decât oficiul de intermediari. Doamna nu va complica acest ceremonial insistând să

***Ducesa*: Ascultă, Tenny, când servești oaspeții la dineu să ai grijă să-i servești pe partea stângă și să iei farfuria goală din dreapta.**

***Tenny*: De ce? Sunteți superstițioasă?**

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

se servească vecinul înaintea ei. Între timp, stăpânul casei toarnă vinul, tot spre dreapta. Sticla nu se dă din mână în mână. Supa se servește tot spre dreapta. La fel se procedează și când strângem masa.

• În momentul în care un platou ajunge la noi, ne servim cu lingura ținută în mâna dreaptă și ne ajutăm cu furculița din stânga. Numai chelnerii servesc ținând ambele tacâmuri într-o singură mână. Nu ne servim din platou cu tacâmurile noastre, ci cu cele de serviciu, puse obligatoriu de gazdă acolo. Dacă, din cine știe ce motiv, ele nu însoțesc platoul, le cerem.

Cum se mănâncă diverse feluri

Pâinea și sandvișurile se mănâncă în mod diferit. Felia de pâine se rupe cu mâna, în timp ce sandvișurile mari se taie cu cuțitul și se bagă în gură cu furculița, exact ca bucățile de friptură. Sandvișurile mici se iau cu mâna. Pentru a întinde untul se utilizează un cuțit special, nu cel obișnuit. Nu se ia untul direct din untieră pentru a unge pâinea, ci se pune o bucățică pe farfuria proprie. Apoi se unge pâinea ruptă în prealabil, ținând-o deasupra farfuriei.

Dulceața și mierea nu se mănâncă direct din borcan. Fiecare își ia pe farfurie cât dorește, servindu-se de linguriță adusă la masă special în acest scop.

Mezelurile de toate felurile, tăiate în prealabil în felii, se curăță de coajă cu furculița și cuțitul, în propria noastră farfurie.

Ouăle moi în coajă se mănâncă dintr-un păhărel-suport, cel mai adesea fixat pe o farfurioară. Se sparge coaja din vârf, se îndepărtează partea de sus a oului cu linguriță și se pun cojile pe suport, sub ou, sau pe farfurioară.

Cartofii nu se taie cu cuțitul și nu se zdrobesc cu furculița în farfurie. Excepție fac cartofii copți în coajă, care se înțeapă cu furculița și se curăță cu cuțitul.

Supele sunt servite în cești sau boluri și se mănâncă cu o lingură de supă (model mic). Dacă suntem între prieteni, putem

bea prima jumătate a ceștii, care este limpede. Pentru restul supei folosim lingura. Ciorbele se mănâncă numai cu lingura. Nu se răcește o supă prea caldă suflând în ea. Așteptăm până ajunge la o temperatură acceptabilă. În nici un caz nu aplecăm farfuria pentru a lua ultima înghițitură. Nu se înmoaie pâinea în supă (și nici în sos!).

Sparanghelul se poate mânca în patru feluri:

• Se apucă partea mai groasă cu un șervet și se mănâncă din partea opusă (vârful, care este fraged). Cozile se lasă în farfurie.

• Se prinde de la mijloc cu furculița ținută în mâna dreaptă și se mănâncă mai întâi partea subțire. Pentru că e foarte fraged, ne ajutăm cu o a doua furculiță, ținută în mâna stângă.

• Se apucă de partea groasă cu mâna (pe masă se află neapărat în acest caz un bol cu apă) și se susține cu furculița ținută în mâna stângă.

• Se utilizează o singură furculiță, ținută în mâna dreaptă, dacă sparanghelul e foarte mic.

Observați că la sparanghel nu se folosește niciodată cuțitul.

Salata verde și andivele se aduc la masă gata tăiate și preparate. Dacă bucățile sunt foarte mari, nu se duc la gură așa, ci se taie cu cuțitul. Nu este o greșeală să le asezonăm cu oțet, lămâie, sare, piper, untdelemn dacă ni se par fade. Dar să nu exagerăm! Salata verde și andivele se mănâncă cât mai aproape de starea lor naturală.

Murăturile. Când se oferă în castroane, castraveciorii și gogoșarii murați se iau cu furculița proprie și se taie în farfurie pe măsură ce se mănâncă, la fel ca friptura. Gogonelele se pot lua cu lingura, pentru a nu face un «duș» comesenilor cu sucul ce ar țâșni când le înțepăm cu furculița. În farfurie, murăturile se taie cu atenție (din același motiv), cu cuțitul ținut în mâna dreaptă și furculița în stânga. Nu se mușcă din ele!

Conopida și broccoli se taie cu furculița; nu se folosește deloc cuțitul.

Chiftelele, sarmalele, ruladele se taie numai cu furculița.

Peștele nu se mănâncă la fel ca friptura – nu se folosește un cuțit obișnuit. Tacâmul de pește are un cuțit de o formă specială și o furculiță mai mică. Cuțitul se folosește doar la dezosare și ca ajutor la mâncat. O dată operația de dezosare terminată

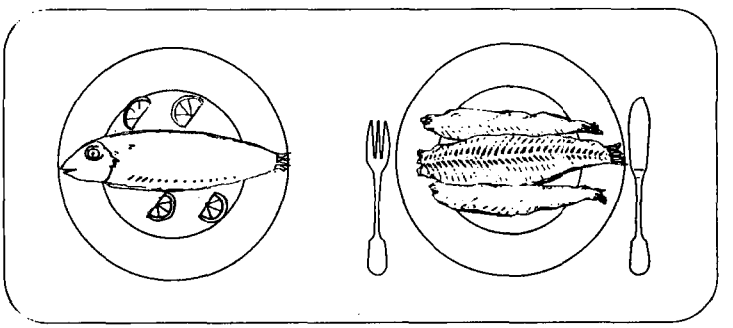

Am folosit cuțitul de pește și furculița ca să tăiem peștele pe «burtică». Pe urmă scoatem șira spinării, o punem deoparte și gata cu cuțitul! Peștele nu se taie ca friptura.

(desfacerea în trei a peștelui și îndepărtarea șirei spinării – vezi desenul), cuțitul nu se mai folosește la tăiat. Oasele de pește din gură se pun pe furculiță; în cazuri de «forță majoră», le putem scoate cu două degete. Pentru peștele din conservă ne folosim de furculiță, ținută în dreapta, ajutându-ne cu o bucată de pâine ținută în stânga. Mâncatul peștelui cere o îndemânare specială. Înainte de a ieși în lume, întrebați și apoi exersați acasă...

Prima carte despre politețe din lume a fost scrisă de Adolf-Freiherr Knigge acum aproape două secole. Se povestește că autorul a murit în împrejurări tragice. Călătorind cu vaporul, a căzut în apele oceanului. Spre el se îndrepta un rechin. Cu multă prezență de spirit, Knigge își scoase cuțitul de la brâu, pregătindu-se să ucidă monstrul. În acel moment însă, rechinul spuse: Vai, domnule Knigge, tăiați peștele cu cuțitul?! Rușinat, celebrul autor renunță... și preferă să moară decât să facă așa ceva.

De curând, am fost invitată la o masă festivă. În fața mea stătea o doamnă tânără, foarte drăguță, al cărei com-

portament mi se părea fără greșeală. Totul a mers bine până a sosit peștele... Doamna l-a atacat fără ezitare, tăindu-l voinicește cu cuțitul. M-am prefăcut, bineînțeles, că nu observ, dar m-a amuzat expresia stupefiată a vecinului meu de masă, venit din Franța special pentru Sărbători. Pur și simplu încremenise – nu mai văzuse niciodată așa ceva. Firește, nu a făcut nici un comentariu, dar nu e greu de ghicit ce gândea. Probabil cam ce gândiseră comesenii francezi ai unui general român care, la o recepție, și-a turnat cu dezinvoltură apă minerală peste un minunat vin vechi.

Stridiile. Dacă nu știm cum se mănâncă, mai bine le refuzăm! Dar există niște reguli care se pot învăța. Se deschide scoica, dacă este închisă, cu lama unui cuțit (de pește sau obișnuit). Se scot intestinele și branhiile (acestea au o culoare mai închisă) cu ajutorul furculiței. Se scoate apoi stridia din scoică, desprinzând-o din articulație. Se pune în farfurie și se mănâncă cu lămâie, sare, piper.

Crustaceele se servesc de obicei fără carapace. Dacă masa e mai puțin festivă, creveții se curăță cu mâna: li se rupe capul, ceea ce face să iasă și intestinele, apoi se scoate carnea din carapace. La raci, crabi, languste și homari, se rup cu mâna articulațiile și apoi, cu un clește special, se sparg oasele și se scoate carnea din coșul pieptului, din picioare și din coadă. Carnea acestor crustacee se mănâncă de regulă cu pâine prăjită și unt. Este necesar ca pe masă să existe un bol cu apă pentru clătitul degetelor.

Icrele de Manciuria și icrele negre se aduc de obicei presărate pe rondele mici de pâine prăjită unse cu unt, așezate pe un platou. Dacă se oferă în castronașe, ne vom pune în farfurie cu lingurița de serviciu o cantitate rezonabilă și ne vom face tartine mici.

Icrele obișnuite le putem unge pe o felie mai mare de pâine, pe care o vom tăia ținând cuțitul în mâna dreaptă și furculița în mâna stângă, exact ca în cazul oricărui sandviș. Putem mânca icrele și luându-ne în farfurie o porție, din care, cu ajutorul cuțitului, ne ungem bucăți mici de pâine, rupte cu mâna. La fel se

mănâncă și antreurile reci de consistență asemănătoare (salata de vinete, peștele cu maioneză etc.). Sâmburii măslinelor care însoțesc uneori aceste antreuri se «transportă» din gură în farfurie cu furculița; în familie se poate folosi mâna.

Carnea de pasăre nu se mănâncă cu mâna. Pot face excepție copănelele de pui. Cum am mai spus, carnea se aduce la masă gata tranșată.

Spaghetele. Din castronul adus la masă, vă serviți cu o porție rezonabilă, apoi le mâncați răsucindu-le cu furculița ținută în mâna dreaptă și ajutându-vă cu lingura ținută în mâna stângă. Aceasta era regula privind mâncatul spaghetelor din mai toate vechile cărți de bune maniere și pe aceasta am dat-o și eu în edițiile precedente. Totuși, se pare că în ziua de astăzi nimeni nu mai folosește lingura. Și atunci, cum mâncăm spaghetele? Tot secretul este să răsucim pe furculiță (fără ajutorul lingurii) o cantitate foarte mică. Oricum, spaghetele trebuie să rămână înfășurate – nu să vă atârne dizgrațios din gură ca niște mustăți uriașe!

Orezul se mănâncă și el cu furculița, ajutându-ne cu cuțitul. Nu apelați la lingură, ci la... răbdare dacă nu este bine legat.

Cafeaua, ceaiul, cacaua cu lapte se beau din ceașcă, fără să lăsăm linguriță înăuntru. Ea se pune pe farfurioară (dacă aceasta rămâne pe masă) sau pe șervețel (dacă farfurioara se ridică). Degetul mic nu se ține ridicat când ducem ceașca la gură. Când bem cafea turcească sau filtru – cred că o spun a treia oară! –, ridicăm farfurioara cu mâna stângă în timp ce ducem ceașca la buze cu dreapta. Să nu ne bem niciodată cafeaua dintr-o ceașcă fără farfurioară (nici măcar la serviciu). Spre deosebire de cafea, ceaiul și cacaua se beau lăsând farfurioara pe masă.

Dulciurile se iau cu mâna dacă sunt uscate, cu linguriță sau cu furculița de desert dacă au cremă ori frișcă; clătitele se mănâncă tăind bucățele mici pe rând, ca la friptură.

Fructele. *Perele* și *merele* le tăiem cu cuțitul de fructe în patru părți, pe care le curățăm de coajă una câte una. Tăiem apoi fie-

care sfert în bucăți pe care le mâncăm cu furculița. Sferturile lăsate cu coajă pot fi mâncate cu mâna. Dacă e vorba de o pară zemoasă, e necesar să ne clătim apoi degetele. Dacă e vorba de un măr – și sunteți între prieteni –, puteți să mușcați din el, dar nu se face. Și mărul se taie în patru și se curăță.

Fragii și *căpșunele* se mănâncă fie cu mâna, dacă au codiță, fie cu linguriță, dacă nu au, mai ales când sunt servite cu frișcă.

Strugurii, vișinele și *cireșele* se mănâncă întotdeauna cu mâna. Ciorchinele de strugure se ia din fructieră în farfurie și se mănâncă tot, bob cu bob (cu pieliță și, preferabil, cu sâmburi). Unii au prostul obicei să ciugulească direct din vasul de pe masă câte un bob care le face cu ochiul. Rezultatul este jalnic. Cine să mai mănânce un ciorchine astfel «jumulit»? Sâmburii de la vișine, cireșe sau struguri se pun în palma făcută căuș și apoi în farfurie.

Piersicile se țin cu mâna stângă pentru a le tăia în două. Separăm sâmburele de fruct și-l curățăm de coajă. Se mănâncă fructul cu cuțitul și furculița.

Prunele și *caisele* le desfacem în două cu mâna, scoatem sâmburele, după care mâncăm fiecare jumătate, tot cu mâna.

Se pot pune pe masă mici recipiente pentru sâmburi, așa cum facem și pentru cojile de alune. Și pentru că a venit vorba de *alune*: când sunt fără coajă, se pun în farfurioare mici (există chiar servicii speciale) în fața fiecărui invitat. Când sunt prăjite în coajă, se aduc la masă într-un vas – și există prostul obicei ca oaspeții să le curețe direct în acel vas. O persoană care procedează astfel nu poate avea pretenția că este manierată.

Portocalele, mandarinele, clementinele: le tăiem coaja în formă de stea, scoatem fructul și-l separăm în felii pe care le mâncăm cu mâna. Nu este indicat să ne servim de tacâmul de fructe decât la mese foarte elegante și doar pentru citricele care se servesc tăiate în rondele.

Bananele se iau cu mâna, se decojesc în farfurie și se mănâncă tot cu mâna sau, dacă sunt prea moi, cu cuțitul și furculița.

Pepenii și *ananasul* sunt serviți în felii și se mănâncă doar cu furculița, în afara cazului excepțional în care ananasul este foarte dur și justifică folosirea cuțitului. În Grecia, pepenele verde e curățat de coajă și se servește tăiat în cuburi, într-un castron

mare; i se scot sâmburii cu ajutorul tacâmului și este mâncat cu furculița.

Grepfrutul (nu-i spuneți *gref* sau *grefă*!) este servit tăiat în două și se mănâncă folosind linguriță. Pentru ca sucul să nu țâșnească, în prealabil se separă cu cuțitul pulpa de coajă.

Kiwi: se taie în două, se ține o jumătate în mâna stângă și se mănâncă miezul cu linguriță.

Avocado (este un fruct în formă de pară, având coaja verde sau cafenie, miezul verde și un sâmbure mare): se mănâncă numai când e foarte moale; se curăță de coajă și se poate mânca unse pe pâine, are un gust asemănător salatei de vinete. Pentru că miezul de avocado e moale și untos, dintr-un fruct de mărime mijlocie se poate prepara o salată: se zdrobește cu furculița, se adaugă o ceapă sau câteva fire de ceapă verde tăiate mărunt o roșie și/sau un ardei gras roșu, de asemenea tăiate mărunt, zeama de la o lămâie mică, sare, piper. Rețeta spune și de câteva picături de *tabasco*. Pusă pe pâine prăjită, această salată e un deliciu.

Ați observat, cu siguranță, citind rândurile de mai sus, că la masă majoritatea fructelor se mănâncă folosind cuțitul, furculița sau linguriță. Mușcăm cu poftă din ele numai când suntem în livadă!

S-ar putea ca mulți cititori să se revolte în acest moment, spunând că, mâncate astfel, fructele nu mai au nici un gust! Recunosc că nu am argumente puternice pentru cei care perturbă liniștea unei mese trosnind zgomotos când mușcă dintr-un tomatan, nici pentru cei cărora le curge pe bărbie zeama unei piersici. Este vorba de oameni care se gândesc numai la ei și cărora nu le pasă de cei din jur. Cum libertatea este un bun dobândit la fel de greu ca bunele maniere, în fond fiecare poate mânca fructele cum dorește...

Oricum, dacă toată lumea de la masă mănâncă fructele simplu, fără tacâm, fără a le curăța de coajă, nu vom proceda altfel pentru a da «o lecție» comesenilor și a ne demonstra... distincția.

Un ultim amănunt: gazda aduce fructele bine spălate. A le șterge conștiincios cu propriul nostru șervețel nu se cuvine.

Tipuri de mese festive

Recepția și dineul de gală

Este vorba de întruniri oficiale sau particulare, organizate în cinstea unui distins oaspete cu un prilej oarecare: inaugurarea unui muzeu, premiera unui spectacol, o aniversare ș.a.m.d. Recepțiile pot fi oferite de ambasade, cu prilejul sărbătoririi Zilei naționale; de ministere, cu ocazia numirii unui nou ministru etc. Invitațiile sunt obligatoriu scrise, specificându-se ora, care se va respecta cu strictețe. Între recepție și dineu există anumite diferențe. Dineul poate fi oficial sau particular, dar oricum se desfășoară numai seara. De regulă, el începe la ora opt sau, dacă urmează unui spectacol, la ora zece și jumătate. Ținuta trebuie să fie de seară. Recepția poate fi organizată și la alte ore.

Cum sunt primiți invitații la aceste petreceri? Dacă musafirul este singur, un portar, stăpânul casei sau unul dintre apropiații lui îi va lua paltonul, rugându-l apoi să intre în salon. Acest gest nu va fi făcut niciodată de stăpâna casei.

Dacă sosește un cuplu, el se poartă ca la restaurant. Bărbatul, și nu personalul casei, o ajută pe doamnă. Amfitrionul și soția sa îi salută pe nou-sosiți și îi prezintă invitaților sau, dacă e prea multă lume, doar unui grup restrâns.

Urmează o scurtă perioadă de conversație – cunoștințele discută între ele, necunoscuții intră în contact cu ceilalți – în timp ce se bea un aperitiv și se servesc sticks-uri, alune, fistic, măsline etc.

În această ambianță plăcută, iată-l venind, împreună cu soția sa, pe invitatul de onoare. Stăpâna casei îl prezintă, atmosfera este tot mai destinsă. Câteva minute mai târziu, se anunță că masa e servită. La semnalul stăpânei casei, fiecare invitat oferă brațul partenerei din acea seară.

Amfitrionul cu invitata de onoare la braț trece primul pragul sufrageriei și este urmat, într-o ordine oarecare, de cuplurile de invitați, în timp ce musafirul de onoare, dând brațul stăpânei casei, încheie cortegiul. Dacă există bărbați singuri, ei vor intra ultimii. O clipă mai târziu, musafirii sunt în picioare, în spatele scaunelor. (Există anumite reguli de așezare în jurul mesei, de-

pe care vom vorbi în subcapitolul următor.) Gazda îi invită la loc și fiecare cavaler își ajută întâi partenera să se așeze.

Chelnerul oferă platoul prin partea dreaptă, urmând ca invitații să se servească singuri. Ei pot fi însă serviți și de către chelner.

Când toți invitații au terminat de mâncat, stăpâna casei – nu altcineva! – dă semnalul sfârșitului mesei. Fiecare conviv se înclină ușor spre vecina sa și cuplurile părăsesc sufrageria în ordinea în care au intrat. Dacă nu s-a intrat într-o anumită ordine, doamnele părăsesc sala primele, și bărbații le urmează în salon puțin mai târziu, pentru a le da timp să-și ajusteze ținuta.

În salon sau în fumoar, fiecare este liber să-și aleagă partenerii de conversație după plac. Este ocazia pe care o va utiliza un invitat bine crescut ca să felicite gazda pentru masă – căci, cu excepția meselor intime, nu vorbim despre ceea ce mâncăm atâta timp cât suntem la masă. Urmează alte delicii: lichioruri, cafea, coniac, țigări. Cafeaua este servită de către stăpâna casei atunci când nu are o fiică sau o prietenă care să facă acest oficiu. La recepțiile oficiale, cafeaua va fi servită de chelner. Țigările sunt oferite de amfitrion, de fiul lui sau de un prieten, în nici un caz de către personalul de serviciu.

Fumătorul bine crescut. Pentru că a venit vorba despre țigări, voi face o digresiune, dându-vă regulile de comportament ale «fumătorului bine crescut»:

- Când este invitat undeva, renunță la țigările lui obișnuite (Carpați fără filtru) și își cumpără un pachet de țigări fine.
- Nu-și aprinde țigara decât dacă gazda a dat tonul, dacă nu, cere voie; dacă i se răspunde delicat (fiind de față copii sau oameni bolnavi) «vom deschide geamul» – se abține să fumeze.
- Domnii pot oferi foc doamnelor ridicându-se în picioare; doamnele, în schimb, oferă cutia de chibrituri sau bricheta.
- Scrumul se pune numai în scrumiere – dacă nu sunt pe masă, le veți cere gazdei; nu folosiți drept scrumieră orice obiect care vă cade sub mână și nici nu vă confecționați scrumiere din hârtie sau șervețele!
- Dacă sunteți fumător și v-ați uitat pachetul acasă, găsiți altă soluție decât «tapatul» celorlalți. Puteți ieși din casă discret ca să vă cumpărați țigări, fără a anunța toată adunarea că o veți face.

• Dacă vă este oferită o țigară și o acceptați, sunteți obligat să o aprindeți pe loc; nu o veți pune nici pe masă, nici în servietă și nici... după ureche!

• Când faceți o vizită, chiar neprotocolară, într-o casă unde știați că se fumează, politețea vă obligă să întrebați totuși gazda dacă vă dă voie să aprindeți o țigară; s-ar putea ca ea să se fi lăsat de curând de fumat și să vă roage să nu-i puneți voința la încercare!

• Nu se fumează pe stradă și, cu atât mai mult, nu se intră în magazine cu țigara aprinsă.

• În unele țări, în Germania de pildă, unde oamenii sunt foarte grijulii cu sănătatea lor, nu se fumează în casă; veți întreba unde se poate fuma și vi se va indica un anumit loc – nu încercați să-l descoperiți singur, fumând, de exemplu... în baie!

În elegantul compartiment de tren de clasa I, Bismarck are drept vecină de călătorie o doamnă în vârstă. Scoțându-și o țigară de foi, o întreabă politicos înainte de-a o aprinde:

— Stimată doamnă, vă face cumva rău fumul de țigară?

— Nu știu, domnule, pentru că până acum nimeni n-a fumat de față cu mine într-un compartiment de tren!

După SYLVIE WEIL,
Trésors de la politesse française

Să revenim la recepție și dineu. Ca să ne bem cafeaua, fie ne așezăm, fie rămânem în picioare. Lichiorurile, care trebuie să fie la temperatura camerei, se beau din pahare așezate pe o măsuță și având un disc de protecție sub picior. Momentul cafelei și lichiorurilor este consacrat conversației.

Dacă un artist cunoscut, aflat printre invitați, se oferă să cânte, îl vom asculta cu plăcere. Dar nu se cuvine să-l rugăm s-o facă. Este un lucru pe care un amfitrion nu trebuie să și-l permită: nici cea mai bună masă din lume nu poate plăti recitalul unui mare artist! Dar mai există și alte motive – de pildă, acustica proastă a încăperii, faptul că se fumează...

Plecarea la o oră adecvată este obligatorie în cazul recepțiilor. Invitatul mulțumește amfitrionului cu câteva cuvinte

potrivite. A doua zi, va da neapărat un telefon sau, și mai bine, va scrie câteva rânduri de mulțumire.

Oglinda mesei

Cum ne așezăm la masă? Locul fiecăruia trebuie «gândit» dinainte de gazdă, care își va construi – pe hârtie, în cazul unui număr mare de invitați – o schemă de distribuire numită «oglinda mesei». Aceasta va ține seama de câteva norme.

Orice masă festivă, și cu atât mai mult una oficială, trebuie prezidată de gazdele reuniunii – de obicei soț și soție – care stau față în față, niciodată alături (excepție face masa de nuntă, la care tânărul cuplu nu este despărțit). În raport cu aceste locuri principale se stabilește ierarhia invitaților: cu cât musafirul este mai important, cu atât locul său se află mai aproape de gazde.

Gazdele se așază fie la capetele, fie în părțile de mijloc ale mesei, în funcție de dimensiunea acesteia. Amfitrioana este întotdeauna încadrată de domnul cu rangul cel mai înalt (la dreapta ei) și de cel cu rangul imediat următor (la stânga ei); această ordine este inversată însă în Germania și în unele țări nordice, unde domnul cel mai important în ierarhie (oaspetele de onoare), care a și condus-o pe gazdă la masă, se așază la stânga ei. La rândul său, amfitrionul o conduce la masă pe doamna cu rangul cel mai înalt, de obicei soția oaspetelui de onoare, și o ajută să se așeze în dreapta (sau în stânga) lui. Dacă gazdele stau la mijlocul mesei, locurile inferioare se află la capete (aici fiind plasați, de pildă, cei mai tineri); situația se inversează când gazdele ocupă capetele mesei.

Niciodată soții nu vor fi așezați unul lângă altul și, pe cât posibil, nici vizavi. Dacă se poate, se va proceda la fel și cu frații sau alte tipuri de rude. Bărbații și femeile trebuie să alterneze; iată de ce, la mesele cu multă lume, numărul invitaților bărbați trebuie să-l depășească pe al femeilor cu doi (astfel, fiecare doamnă va fi cu siguranță încadrată de doi domni). În sfârșit, la distribuția în jurul mesei trebuie să se țină seama de afinitățile musafirilor: nu vom așeza alături persoane care se urăsc și nu vom înconjura un străin de oameni care nu știu decât românește.

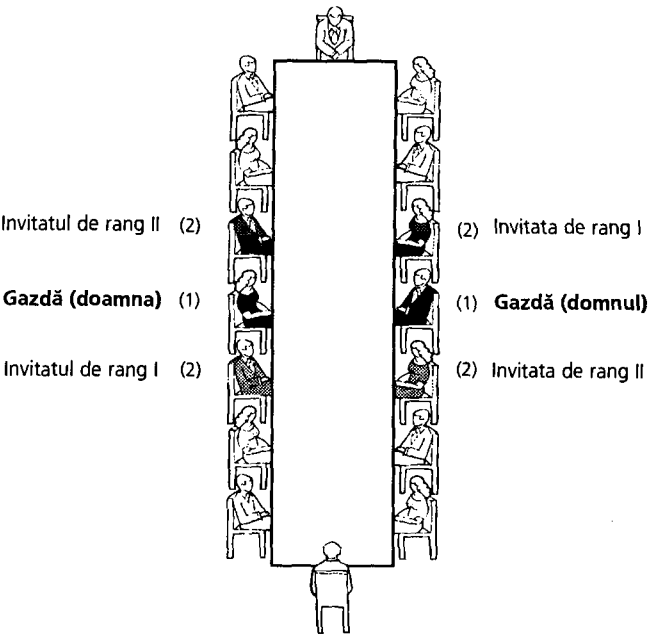

Oglinda mesei

Dacă masa este foarte lungă, așa cum se întâmplă când avem mulți musafiri, gazdele (1) și invitații de onoare (2) stau la mijlocul mesei, iar la capete sunt plasați, de pildă, domnii mai tineri. Dacă masa ar fi mai scurtă – cazul a 6–12 invitați într-o casă particulară –, gazdele ar sta la capetele mesei.

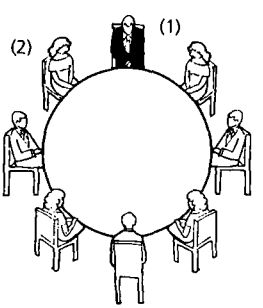

Mesele rotunde (mai ales) sau ovale nu pun atâtea probleme, dar și în acest caz invitata de onoare (2) stă în dreapta amfitrionului (1).

Alte reuniuni

Cocteilul este o recepție cu un număr mai redus de persoane, care începe oricând după ora cinci după-amiază și se termină la opt seara. Invitații sosesc și pleacă atunci când doresc, căci se discută de obicei în picioare. Câteodată se dansează. Se servesc fursecuri sau alte prăjituri și, bineînțeles, cocteiluri oricât de variate. Se oferă uneori așa-numita *assiette anglaise* – farfurie cu specialități de carne rece – și sandvișuri asortate. Nu este obligatoriu să-i cunoști pe musafiri, ci doar să-i saluți pe cei care te-au invitat, adică pe stăpânii casei.

Ținuta feminină trebuie să fie elegantă – rochie de cocteil, eventual cu pălărie; ținuta masculină este cea de oraș.

Five o'clock tea are loc, așa cum îi spune numele, la ora cinci după-amiază. Se oferă ceai cu prăjituri, tort sau fursecuri, iar ca băuturi coniac și rom, care se pot turna și în ceai. Este mai mult o reuniune pentru doamne.

Cina sau masa de seară se desfășoară fără o ceremonie deosebită, dar există, cum am văzut, și cine simandicoase (le-am numit dineuri). Se servesc două, trei feluri, urmate de ceai sau cafea. Ponderea mesei de seară depinde de ponderea celei de prânz: dacă masa de prânz e copioasă, cea de seară este mai frugală și invers. Olandezii, dar și alți europeni, fac din cină masa principală pentru că la celelalte două mănâncă sandvișuri. Ținuta este în general cea de oraș.

Invitația «la o ceașcă de cafea» presupune mai mult decât cafeaua: se oferă lichioruri, alune, dulciuri, saleuri, pateuri sau sandvișuri. Uneori se poate servi un vin dulce sau șampanie. Ținuta – de oraș.

Petrecerile pentru copii sunt, de obicei, legate de o aniversare. Ele necesită o gustare consistentă și un tort, produse de patiserie, fructe, frișcă, puddinguri, sucuri. Se vor organiza jocuri distractive. Dacă e vorba de copii mai mici, este important ca una dintre doamne să fie mereu prezentă și să se ocupe de ei. Vom avea de asemenea grijă să venim la ora fixată de gazdă pentru

a ne lua copiii acasă. Ținuta acestora: haine de duminică, dar nu în culori prea delicate deoarece... se vor murdări negreșit.

Masa de prânz. Invitațiile pe care le primim și le facem cel mai des sunt cele pentru masa de prânz. Prânzul este o masă caldă cu trei feluri de mâncare obișnuite, fără nimic deosebit. Cum dispunem de puțin timp, la prânz punctualitatea este obligatorie; micile întârzieri permise la alte mese devin acum inadmisibile. Nu ezitați să întrebați, după ce ați acceptat invitația: «Deci cum rămâne, la unu și jumătate sau la două?»

Pentru zilele festive, felurile de mâncare servite la masa de prânz pot fi mai variate și mai abundente. Ținuta este de oraș pentru zilele obișnuite și elegantă pentru duminici, sărbători, aniversări.

Capitolul 10

Cum ne îmbrăcăm

Omul bine îmbrăcat – reguli de bază

«Haina face pe om» sau «Nu haina face pe om»? Ambele dictoane sunt discutabile. Dar, independent de adevărul lor, hainele trebuie astfel gândite încât să pună în valoare personalitatea omului. Poți să copiezi fără greșeală modelele din revistele de modă fără a deveni o persoană elegantă. Adevărata eleganță se obține din acordul perfect între haină, împrejurare și personalitatea celui care o poartă. Există un al șaselea simț care le spune unor femei cum să poarte o rochie de doi bani ca pe un model creat de o mare casă de modă. Un aforism demn de reținut în acest domeniu sună astfel: «Mai degrabă puțin mai simplu decât un pic prea încărcat.» E de preferat să vii cu un taior bine croit la un cocteil, decât cu o rochie de seară la o banală invitație la o cafea.

În mai mare măsură decât pentru femei, pentru bărbați putem formula această primă regulă: «Nu căuta să epatezi.» Dar și femeile trebuie să dea dovadă de moderație. Nu te îmbraci din cauza cuiva, și încă mai puțin pentru a face în ciudă cuiva. Te îmbraci pentru tine! Să fii elegant nu înseamnă să te intereseze prețul și numărul toaletelor, ci calitatea, croiala lor, posibilitatea de a le armoniza cu alte haine din garderobă și de a le alege astfel încât să nu se demodeze. Domnilor care vor cu adevărat să știe ce înseamnă să fii bine îmbrăcat le recomand cu căldură o carte apărută relativ recent: *Ghidul eleganței masculine* (Humanitas, 2001). Din păcate, pentru doamne nu prea există asemenea cărți, căci îmbrăcămintea feminină variază în mult mai mare măsură în funcție de modă. Și totuși, există și pentru ele o serie de reguli, așa cum vom vedea în continuare.

O femeie cu gust nu poartă culori prea țipătoare și ține cont de anumite legi estetice elementare. Dacă ai tenul palid, galbenul și verdele te vor face lividă, dacă ai ochi albaștri, nu porți verde. Dacă nu ești prea zveltă, trebuie să eviți crețurile, cutele și să te ferești de dungile orizontale, după cum, dacă ești foarte înaltă, trebuie să te ferești de dungile verticale. Când am depășit o anumită vârstă și un anumit număr de kilograme, trebuie să ne gândim bine dacă e cazul să mai purtăm pantaloni sau șort, chiar în vacanță. Fiecare perioadă a vieții are farmecul ei. La tinerețe ne putem permite îndrăzneli interzise la maturitate.

Neglijență și îngrijire

Un om neglijent îmbrăcat poate fi un om de aur, dar foarte rar ai timpul și dorința să-i ghicești fondul ascuns în spatele aparențelor. Dacă ne vom gândi la viața noastră profesională și socială sau pur și simplu la drumurile noastre pe stradă, vom recunoaște că simpatia pentru un om depinde de o primă impresie favorabilă. Acest adevăr, dacă nu altceva, ne va convinge să acordăm atenția cuvenită vestimentației.

Pentru ținuta vestimentară, ca și pentru corp, prima regulă este curățenia. Haina cea mai veche trebuie și poate să fie îngrijită. O pereche de pantofi pingelită de trei ori, dar lustruită este de preferat unei perechi noi neîngrijite sau care se află într-un total dezacord cu haina. La fel pentru costumul bărbătesc. Nu e la îndemâna oricui să aibă în șifonier zece costume. Dar oricine poate avea un costum curat și periat cu grijă.

Cravata

Eleganța depinde mult de detalii și accesorii. Un guler de cămașă curat și bine călcat, o cravată asortată ridică valoarea unui costum, fie și modest. Sunt mulți bărbați care fac alergie numai la gândul unei cravate. Au perfectă dreptate. Totuși există ocazii în care ea este indispensabilă. Să avem pentru orice eventualitate în șifonier măcar o cravată frumoasă, nouă, modernă, asortată la costum. A purta o eșarfă de mătase colorată la o cămașă și un costum clasic nu este o soluție, chiar dacă poți vedea o asemenea ținută în Occident. La o anumită vârstă mai ales... nu se face.

Să amintim tot aici că, în anumite împrejurări, ținuta este precizată în invitație. Dacă nu avem costumul cerut și nici nu-l putem închiria, e mai bine să renunțăm la invitația respectivă. Când mijloacele financiare ne sunt limitate, e de preferat să cumpărăm mai puține haine, dar de bună calitate.

Poșeta și pantofii

Este important ca femeile, mai ales, să-și găsească și să-și păstreze un stil care să le avantajeze. Femeile care se îmbracă bine și pe care le admirăm vă pot mărturisi că au învățat cu greu acest lucru. Prima regulă este legată de pantofi și poșetă. Aceste două piese de bază vor trebui să fie neapărat de foarte bună calitate. Ați observat probabil că o poșetă, cu cât este mai simplă, dar mai bine lucrată (examinați-i accesoriile!), cu atât costă mai mult. O poșetă moale, din piele foarte bună ține cam zece ani și – ciudat – nici nu se demodează! Faceți cu inima ușoară această investiție. Rochiile, bluzele, fustele, tricourile pot fi mai ieftine dacă sunt reușite. Pantofii, poșetele, cordoanele, mănușile – nicidecum. Învățați unde trebuie să faceți economii în materie de îmbrăcăminte! Puteți să purtați cea mai scumpă și mai elegantă toaletă, dar dacă aveți o poșetă urâtă și demodată din plastic veți fi considerată prost îmbrăcată.

Extravaganțe vestimentare în interbelic

...Cât despre pijamaua de mătase verde cu flori liliachii care se numește M'embête pas, bărbatul decide: «la-o, dacă ți-i și-ți place. Numai să știi de mai-nainte că n-ai s-o îmbraci decât când om fi singuri în odaie și cu ușile încuiate. Ce-ar zice biata mama dacă te-ar vedea umblând prin casă în pantaloni? (1927)

Citat de IOANA PÂRVULESCU
în «România literară» nr. 3, 1997

Stil și calitate

Treptat, la garderoba de bază se pot adăuga câteva elemente noi pentru a fi în pas cu moda. Să facem un efort de voință și să nu cedăm tentației de a cumpăra și purta niște lucruri pe

care le-am admirat la o prietenă sau într-o revistă de modă. Dacă nu coincid cu stilul sau genul nostru, rar ne va sta bine cu ele.

Să încercăm să ne facem o rezervă de bani ca să ne cumpărăm haine numai când găsim ceva ce vom purta cu plăcere. Nu cumpărați lucruri de îmbrăcăminte numai pentru că sunt ieftine. E o risipă, nu o economie!

Cel puțin de două ori pe an, să ne triem sever garderoba, eliminând lucrurile pe care nu le-am purtat deloc, care nu ne stau bine sau care s-au învechit. Pe acestea le vom face cadou. Un dulap ticsit cu haine inutile nu ne va ajuta să fim elegante. E mai bine să avem trei bluze impecabile, decât șase de o calitate îndoielnică. Renunțați la obiceiul de a vă schimba zilnic din cap până în picioare, îmbrăcând, fără discernământ, haine care nu vă avantajează, numai de dragul de a vă schimba. Ideea este să purtați ceea ce vă stă bine, chiar dacă reveniți des la aceeași ținută. Feriți-vă să vă afișați cu lucruri mereu noi, cumpărate la întâmplare, crezând că astfel sunteți elegante.

Alegerea accesoriilor

Arta de a ne îmbrăca presupune și arta de a alege accesoriile. Un taior gri neutru va părea foarte elegant dacă va fi completat cu încălțăminte, poșetă și mănuși de culoare neagră. Dimpotrivă, accesoriile prost alese pot strica efectul celei mai elegante haine. Să nu credeți cumva că deveniți o femeie șic dacă vă străduiți să vă cumpărați poșetuțe de diverse culori – asortate la tot atâția pantofiori –, ieftine și urâte. Este suficient să aveți o poșetă neagră, încăpătoare, de bună calitate, din piele. Vă va scoate din încurcătură și iarna, și vara...

Ciorapii negri, gri sau maro închis se poartă doar la pantofi de aceeași culoare. Pentru pantofii de alte culori folosiți ciorapi de culoarea pielii (nu «a piciorului», cum se spune în ultima vreme!).

Bijuteriile

În același timp, vom avea grijă să alegem cu atenție podoabele potrivite. Oricât de tentante ar fi, bijuteriile autentice nu se poartă decât în situații deosebite. A-ți pune la gât un șirag

lung de perle dimineața, la ora 7, nu este o dovadă de bun-gust – dimpotrivă! Chiar dacă avem multe bijuterii veritabile, nu trebuie să le etalăm pe toate în aceeași seară. O vom alege numai pe cea care se potrivește cu toaleta noastră.

Atenție! Nu se poartă aur și argint în același timp. În cursul zilei este de preferat să recurgem la imitații simple, cu un design frumos, evitând sticla colorată, strasurile, într-un cuvânt, tot ce este strident, încărcat. Nu se poartă, de pildă, cercei lungi în timpul zilei.

Ducesa: Ați observat că rubinele se curăță bine cu vin roșu și smaraldele cu coniac?
Contesa: N-am cum să știu, draga mea, când ale mele se murdăresc, pur și simplu le arunc...
Umor englezesc cules și tradus de DAN DUȚESCU

Femeile ca femeile... Dar bărbații? Un bărbat elegant n-ar trebui să poarte nimic altceva în afară de verighetă și de ceas – eventual un ac de cravată, seara.

Totuși o pereche de butoni originali poate contribui la eleganța unui domn. Mi-a povestit un prieten avocat că a văzut la Londra, în vitrina unui magazin de lux, o pereche de butoni de porțelan montați în aur; pe unul scria «guilty» (vinovat), pe celălalt «not guilty» (nevinovat)...

Preferința unora pentru brățări și lanțuri groase, din aur sau argint, cu sau fără amulete, pentru cercei chiar, reprezintă... o modă. Să sperăm că moda de a purta un cercel în nas va trece și că nu ne vom întoarce la viața tribală!

Ce purtăm în diferite ocazii?

Ținuta de fiecare zi

Pentru femei: ținută sport sau elegantă – fustă ori pantalon, cu un pulover sau o bluză, costum taior; pantofi cu tocuri nu prea înalte, mănuși asortate, coafură simplă, bijuterii discrete, palton cu croială clasică având, eventual, guler de blană, geantă din piele, mijlocie sau mare. Trebuie să domnească simpli-

tatea – fără pantofi de lac, fără mantouri de blană, fără tocuri înalte la pantaloni.

Pentru bărbați: costum, pantaloni cu pulover ori sacou în culori discrete, încălțăminte neagră sau maro (niciodată gal benă sau maro la un costum bleumarin închis!); palton cu croi ială sport; trencicot sau jachetă trei sferturi; mănuși din piele asortate, uneori pălărie.

Câteva reguli de bază: un costum uni cere fie o cămașă uni și o cravată cu model discret, fie o cămașă cu dungi, care cer la rândul ei o cravată uni. Nu se pune o cravată sport (în ca rouri) la un costum de oraș sau la o haină încheiată la două rânduri. Seara se poartă costum gri închis, albastru închis sau negru. Cămașa albă se potrivește cu toate costumele. Pentru ți nuta de oraș se poate recurge și la un sacou de lână cu o croială modernă, la care se asortează un pantalon.

Blugii au învins prejudecățile celor mai înverșunați adver sari ai lor. Aproape toată lumea, indiferent de sex, are o pereche de blugi. Se cuvine totuși ca această piesă «prețioasă» din gar deroba noastră să fie din când în când curățată. Iar când ajun gem la o anumită vârstă, la o anumită situație socială, ar trebui – cu regret – să o dăruim fiului sau fiicei noastre...

În ținuta de oraș nu au ce căuta hanoracul și scurtele de tip pufoaică, bocancii sau apreschiurile. La noi, din cauza sărăciei, frigului și a mizeriei din ultimele decenii, a te duce astfel îmbră cat la serviciu (într-o ținută potrivită la munte) a devenit o obiș nuință. Oricât de nonconformiști ar fi occidentalii, veți produce senzație apărând astfel «echipați» într-o mare capitală vest-eu ropeană.

Un bărbat trebuie să aibă întotdeauna la el batistă (șervе țele), brichetă – chiar dacă nu fumează –, un mic briceag.

Sport, călătorii, plimbări

Comoditatea nu trebuie să treacă înaintea obiceiurilor lo cului. De pildă, riscați să nu puteți intra într-o biserică catolică dacă purtați șort sau un tricou foarte decoltat – ținută conside rată indecentă.

Pentru femei: fustă largă sau pantaloni, ciorapi nu prea fini, încălțăminte solidă, cu toc jos.

Pentru bărbați: sacou cu pantalon lung sau cămașă cu mânecă scurtă și blugi, încălțăminte solidă. Cunoscutul trening poartă doar când faceți sport.

Ocazii speciale

Invitații și vizite. *Pentru femei*: taior elegant sau rochie cu jachetă, mănuși din piele la culoare sau contrastante, încălțăminte elegantă, ciorapi foarte fini, poșetă din piele. *Pentru bărbați*: costum de culoare închisă, cămașă albă sau cu dungi (numai ziua), cravată cu desen discret, șosete și încălțăminte de culoare închisă.

Cocteil. *Pentru femei*: taior negru sau înflorat (de catifea, de lână, de mătase) sau rochie de cocteil, de preferință cu pălărie. *Pentru bărbați*: ținută de oraș de culoare închisă.

Teatru, concerte. *Pentru femei*: ținută de oraș sau de după-amiază. O rochie sau un taior foarte elegant sunt recomandabile numai pentru reprezentațiile de gală ori premiere. Ce înțelegem prin *foarte* elegant? La un taior se poate asorta o pălărie. La o rochie decoltată – mănuși lungi, poșetă de seară. La o ținută normală, rochie de mătase naturală, de pildă – un șal frumos cu ciucuri etc. O floare aplicată cu gust sau o bijuterie deosebită ne pot face foarte elegante chiar dacă purtăm o rochie simplă de jerseu negru.

Pentru bărbați: ținută de oraș de culoare închisă, pentru premiere frac (costum alcătuit dintr-o haină de ceremonie, neagră, scurtă în față până în talie, neîncheiată la piept și terminată la spate cu două cozi lungi și înguste, și dintr-un pantalon din aceeași stofă, fără manșete) sau smoching (haină de gală cu o croială specială, având revere de mătase neagră); niciodată ținută sport.

Baluri, recepții. *Pentru femei*: rochie de seară, de cocteil sau rochie lungă de bal (fără pălărie), mănuși lungi, blănuri, bijuterii discrete, încălțăminte de bal, argintie sau aurie. *Pentru bărbați*: costum elegant, închis la culoare, purtat cu cămașă albă, cravată gri-argintie, ciorapi și pantofi negri. Este recomandat și smokingul, la care se potrivește o cămașă albă, cu guler și manșete

apretate, vestă neagră, pantaloni fără manșete, ciorapi negri de mătase și pantofi negri de lac sau din piele foarte fină.

La balurile în aer liber, din timpul zilei, smochingul trebuie să fie alb. La cele foarte pretențioase, smochingul se poartă cu vestă albă cu nasturi de sidef, cămașă albă cu plastron, guler și manșete apretate, papion, pantaloni cu paspoal de mătase, fără manșete, șosete negre și pantofi negri de lac.

Botez. *Pentru femei*: ținută elegantă de oraș. *Pentru bărbați*: ținută de oraș sau, în mediile ultraelegante, un costum de ceremonie compus din haină neagră, fără revere, la unul sau două rânduri de nasturi și pantaloni în dungi negre sau gri, fără manșete, la care se asortează o cămașă cu guler și manșete apretate, cravată gri-argintie ori papion, șosete negre și pantofi negri. La botez nu se poartă smoching.

Nuntă. *Pentru mireasă*: rochia de nuntă albă, tradițională coroniță cu flori de lămâiță sau de portocal (o femeie care se recăsătorește înlocuiește coronița de flori cu o diademă), pantofi albi, ciorapi albi, mănuși din piele albă, fină, bijuterii foarte simple (nu perle, despre care se zice că aduc lacrimi). În funcție de împrejurări, este potrivit și un taior în culori pastelate, cu o croială simplă, sau o rochie elegantă, dar nu de seară.

Pentru mire și ceilalți bărbați: dimineața, un costum foarte elegant care comportă o jachetă neagră cu colțuri rotunjite, pantaloni în dungi, negru cu gri, vestă neagră sau gri-argintie, cămașă cu guler și manșete tari, papion gri. După-amiază – frac cu vestă albă. Dacă ceremonia este mai intimă, se recomandă un costum închis. Nici la nuntă nu se poartă smoching.

Vizite de condoleanțe. Îmbrăcăminte închisă la culoare atât pentru femei, cât și pentru bărbați. Dacă vizita are un caracter oficial, bărbații vor purta costume de ceremonie.

Înmormântări. Îmbrăcăminte elegantă de culoare închisă, fără însemne de doliu pentru cei care nu sunt rude cu persoana decedată. Ținuta oficială la bărbați este costumul de ceremonie, având însă vesta și papionul negre. După împrejurări, bărbații pot purta și frac, la care se cere o vestă neagră. Rudele și cei foarte apropiați persoanei decedate se îmbracă obligatoriu în negru. Nu trebuie să lipsească din ținuta lor panglica de doliu.

Capitolul 11

Comportamentul civilizat în viața de zi cu zi

Anonimatul și politețea

După această călătorie prin aparentul labirint al regulilor unei comportări civilizate, s-ar părea că am ajuns împreună la capătul drumului. Și totuși, călătoria nu s-a sfârșit. Viața de zi cu zi vă supune unui examen permanent. Vă puteți numi un om civilizat doar dacă regulile despre care am vorbit au devenit pentru dumneavoastră o a doua natură. Să știi cum și când să salui, să te îmbraci corect în orice împrejurare, să poți susține o conversație în cercul pe care-l frecventezi, să știi să te descurci la cea mai sofisticată reuniune sau în cel mai elegant restaurant – sunt tot atâtea probe de examen.

După cum am văzut, nici în familie și nici în cercul apropiaților noștri greșelile nu ne sunt tolerate. Mai devreme sau mai târziu, ele vor fi sancționate fără milă, iar numărul prietenilor noștri se va restrânge. Mai simplu spus, societatea respinge prost crescuții.

Ce e de făcut? Dacă la început respectarea regulilor de bune maniere ne pare o corvoadă, cu timpul vom scăpa de acest sentiment sâcâitor. Senzația de constrângere va fi înlocuită cu naturalețea gesturilor noastre. Cum am mai spus, nu există două feluri de politețe – unul care să ne reglementeze comportamentul la serviciu sau într-o societate, celălalt rezervat străzii, magazinelor, autobuzelor. Mulți dintre cei care trec drept bine crescuți în anumite medii nu sunt așa de fapt, pentru că nu se controlează în permanență și politețea nu le-a devenit o a doua natură.

Domnul care știe să salute reverențios și să mănânce elegant stă din coate, făcându-și loc cu brutalitate, când coboară din autobuz. Altul, care nu uită niciodată să-și șteargă picioarele la

intrare, o dată aflat la volan va străbate nepăsător bălțile, stro pind pietonii din cap până în picioare. Doamna care nu pune bucata de zahăr în cafea decât cu cleștișorul nu se sfiește să pă păie câteva pâini până alege una ce i se pare mai proaspătă. Alta doamnă, o pedantă, o maniacă a curățeniei la ea acasă, nu ezită să arunce pe stradă o coajă de banană sau să-și golească bu zunarele de biletele de tramvai folosite.

Doamna nu are nici o firimitură în casă, toate sunt în capul trecă torilor. Dar să nu vă mirați când o auziți zicând: «Ce prost crescut e tineretul din ziua de azi!»

Unii și-au făcut un obicei din a lua din restaurante ori ho teluri un ghiveci cu flori, o scrumieră sau un tacâm, considerân du-le «suveniruri». Chelnerul poate închide ochii la «furtișag», pentru că bacșișul care i s-a dat acoperă paguba. Dar... nu se face!

Mă întreb cum pot să se comporte astfel niște oameni res pectabili, știutori ai bunelor maniere. Explicația este una sin gură – nu sunt cu adevărat oameni bine crescuți. Nimic pe lume nu este bine făcut dacă se face de frică. Acasă, teama de ridicol, de observațiile malițioase ale celor din jur ne determină să ne controlăm gesturile și vorbele. Dar, o dată ieșiți pe stradă, adesea

anonimatul ne dă în sfârșit «libertatea» de a face orice vrem. Singurul martor care ne-ar putea sancționa este propria noastră conștiință.

Dacă ne-am imagina că o cameră ascunsă de luat vederi ne surprinde când suntem tentați să greșim, poate că ne-am controla. Gândul că devenim «vedete» fără voie la TV ar trebui să ne obsedeze.

Cum ne purtăm pe stradă

• Când ieșim din casă, este obligatoriu să avem un aspect îngrijit. Să fim curați, pieptănați și îmbrăcați decent. Nu este permisă nici o excepție de la această regulă, chiar dacă ne duc-em doar până la colț să luăm pâine.

Chiar dacă mergeți doar peste drum, faceți un mic efort: îmbrăcați-vă și pieptănați-vă ca și cum ați merge la serviciu. Nici nu știți cât se comentează în bloc faptul că duceți gunoiul într-un capot de sub care se vede „discret" pijamaua!

• Să nu dăm din mâini fără rost, să nu alergăm îmbrâncind trecătorii, să nu îi lovim cu pachetele sau cu umbrela ținute neglijent.

• În general, să nu-i deranjăm pe ceilalți. Dacă din întâmplare am atins pe cineva, vom spune politicos: «Pardon!» sau

«Vă rog să mă scuzați!». Răspunsul firesc este «Nu face nimic!» și nu... «Fii atent, boule!» cum auzim deseori.

• Să nu privim fix, curioși, o persoană care ne trezește interesul – o fată frumoasă, o femeie însărcinată sau, mai grav, un infirm.

• Să ne abținem să facem remarci cu glas tare, chiar dacă îmbrăcămintea cuiva este mai excentrică.

• Să nu tragem cu urechea și, cu atât mai mult, să nu intervenim în discuția dintre două persoane, chiar dacă subiectul ne interesează.

• Să nu îngroșăm rândurile acelor gură-cască ce își irosesc timpul asistând la întâmplările străzii – certuri, bătăi, filmări etc. În schimb, în cazul unor accidente, să nu ne ferim să dăm o mână de ajutor, cu condiția să ne pricepem (unii bolnavi de inimă nu trebuie mișcați din loc, iar «ajutorul nostru» le poate fi fatal!).

• Să nu fim indiscreți și să privim pe ferestre în casele oamenilor. Este o dovadă crasă de proastă creștere. Pe de altă parte, nici locatarul n-ar trebui să se expună privirilor noastre într-o ținută indecentă, uitând să tragă perdelele. Dacă la o fereastră vedem o persoană cunoscută, nu ne angajăm într-o conversație cu ea, ci ne mulțumim să o salutăm cu un gest amical. Cu atât mai mult, nu ne vom striga prietenii sau membrii familiei din stradă.

Greșeli de nepermis

Există anumite gesturi pe care, ca oameni civilizați, n-ar trebui să le facem în public pentru nimic în lume. Cu toate că ele par de neconceput, le facem surprinzător de des.

• Aruncăm hârtii sau resturi de mâncare pe stradă. Să căutăm un coș de gunoi sau să le păstrăm până acasă și să nu ne mai plângem că, din cauza... primarilor, orașul e murdar.

• Ne ridicăm ciorapii în văzul lumii.

• Ne pieptănăm, ne dregem fardul, ne ștergem pantofii, ne curățăm unghiile în public! Toate acestea se fac înainte de a pleca de acasă.

• Fumăm pe stradă, deși un bărbat civilizat nu face asta, iar o femeie în nici un caz.

• Mâncăm pe stradă, recurgând deseori, din lipsă de timp, la serviciile numeroaselor chioșcuri cu feluri gata preparate. Să nu pornim pe stradă cu mâncarea în mână, chiar dacă suntem foarte grăbiți!

Aceste observații nu sunt valabile numai pentru stradă, ci pentru orice spațiu public: târguri și expoziții, holuri de cinematograf, aeroporturi, gări, stații de tramvai sau de metrou etc.

Când mergem însoțiți pe stradă

Când mergem pe stradă alături de cineva și trotuarul se îngustează la un moment dat, când apare un pasaj sau când fluxul mare de pietoni ne obligă să ne despărțim de însoțitor, politețea ne cere să respectăm următoarea regulă: femeia trece înaintea bărbatului, vârstnicul înaintea tânărului, superiorul înaintea subalternului. Există și unele excepții, când procedăm invers: la o traversare periculoasă, bărbatul își protejează însoțitoarea și trece în fața ei, întinzându-i mâna.

Este politicos ca un bărbat să ofere ajutor unei femei necunoscute? Dacă este nevoie, da. De pildă, pe o stradă plină de șanțurile unor lucrări publice sau în cazul unei ploi torențiale, bărbatul nu va trece nepăsător pe lângă o doamnă aflată în impas. O va sprijini să nu cadă când ea încearcă să treacă peste o băltoacă sau îi va oferi protecția umbrelei sale, conducând-o până la un loc adăpostit. O dată rezolvată situația delicată, își va lua rămas-bun, iar doamna îi va mulțumi.

Dacă doamna pe care a ajutat-o nu este o bătrânică, ci o tânără fermecătoare, nu va profita de prilej pentru a se ține scai de ea (de tânără, nu de bătrânică) și a-i cere o întâlnire!

Dar firește că, mergând pe stradă, nu suntem totdeauna în impas. Să presupunem că ne plimbăm, pur și simplu. De regulă, locul doamnei este în partea dreaptă a bărbatului. Dacă merg pe trotuar, din dorința de a o proteja, bărbatul se așază întotdeauna spre bordură. Astfel, doamna va fi «la adăpost» și, în plus, va putea privi nestingherită vitrinele magazinelor, aflate mai aproape de ea.

Dacă suntem în grup, să avem grijă să nu ocupăm tot trotuarul ca și cum ne-ar aparține în exclusivitate. Nu pot merge alături mai mult de trei persoane, iar câteodată nici atâtea. Se

înțelege că nu vom vorbi cu toții în cor, nici nu vom râde în hohote. Dacă din grupul de trei persoane face parte un copil, el va fi încadrat de cei doi adulți, dacă este vorba despre doi copii, aceștia vor sta în stânga și în dreapta adultului. Lucrurile trebuie să se petreacă astfel pentru că e bine să nu ne lăsăm copiii din mână pe stradă.

Altă situație: când o femeie este încadrată de doi bărbați, cel mai în vârstă va sta în dreapta ei. În schimb, când un bărbat este încadrat de două femei, locul din dreapta lui este ocupat de cea mai în vârstă.

Dacă este vorba despre trei femei sau trei bărbați, persoana mai importantă sau mai în vârstă va ocupa locul din mijloc.

În cazul unei circulații aglomerate, grupul nu poate rămâne compact. Persoana din stânga, indiferent de sex, le va lăsa pe celelalte două să meargă înainte. Nu se va proceda însă așa dacă un domn însoțește două doamne. El le va acorda întâietate și le va urma îndeaproape.

Pe munte sau la urcarea unei scări înguste, bărbatul trece primul, aruncând mereu o privire în spate spre însoțitoarea sa.

Conversațiile pe stradă

Strada nu prea este un loc potrivit pentru o conversație. Cu toate acestea, ni se întâmplă tuturor să ne întâlnim cu o cunoștință și să schimbăm câteva cuvinte. Dacă interesele noastre o cer, discuția se poate prelungi. Să nu rămânem însă în mijlocul drumului, ci să ne retragem lângă o clădire sau, atunci când strada este foarte aglomerată, lângă o cabină telefonică, de pildă.

Să presupunem că ne-am întâlnit cu o prietenă care merge în direcția opusă. Dacă aceasta se grăbește și discuția este necesară, vom face câțiva pași împreună.

Cum procedăm dacă prietena noastră este însoțită de cineva? Inițiativa trebuie să aparțină celei pe care o cunoaștem; tot ea urmează să facă și prezentările. Nu ne vom întinde la vorbă. Suntem în stradă, nu acasă și, în plus, prezența noastră neașteptată i-ar putea stânjeni pe cei doi. La fel stau lucrurile dacă ne întâlnim cu doi bărbați, unul fiind, să zicem, o cunoștință apropiată. Salutăm și, dacă cei doi doar răspund, fără să se oprească, este semn că o discuție ar fi inoportună.

Dacă suntem grăbiți și nu vrem să stăm de vorbă cu nimeni, salutăm eventualele cunoștințe întâlnite și ne continuăm drumul. Nu vom încerca să le evităm întorcând capul sau, mai rău, prefăcându-ne că nu le vedem.

Altă situație: stați de vorbă cu cineva și un prieten (o prietenă) care trece pe lângă dumneavoastră dorește să vă comunice ceva important. Bunele maniere ne obligă pe toți trei la o anumită conduită: dumneavoastră veți face prezentările, prietenul (prietena) vă va spune doar câteva cuvinte și își va continua drumul, iar cealaltă persoană nu va interveni în discuție. În nici un caz nu va profita de ocazie pentru a-i solicita ceva nou-venitului, presupunând că acesta are o profesie care o interesează. În mod spontan, persoana de curând prezentată (dar gafa poate fi comisă și de către cel care s-a oprit un moment) se simte îndreptățită să nu scape ocazia: «Sunteți profesor? Ce bine, am și eu un copil...»; «Lucrați la Humanitas? Vă rog să-mi dați un număr de telefon, vreau și eu să public acolo o carte»; «Sunteți domatolog? Ce noroc am! Unde vă găsesc?»; «Chiar lucrați la Vamă? Și eu care nu știam cum să-mi aduc mașina! Cum spuneați că vă numiți?» Astfel de persoane «îndrăznețe» sunt foarte prost catalogate în societate, iar dacă vor fi tolerate în continuare, asta se datorează doar delicateței celorlalți.

Transportul în comun și politețea

Și în mijloacele de transport în comun, unde avem de-a face cu persoane total necunoscute, comportamentul nostru trebuie să se supună anumitor reguli de politețe.

În stație, în general, ar trebui să se stea la rând. Se practică acest lucru în numeroase țări și este foarte eficient.

La urcare, veți acorda prioritate doamnelor, persoanelor mai în vârstă, femeilor cu copii în brațe, infirmilor. Dacă este aglomerație, vă veți pregăti din timp să coborâți, spunându-le celor din față: «îmi permiteți?» sau «Coborâți la prima stație?», pe un ton civilizat și fără a vă face loc cu coatele. În nici un caz nu veți pune mâna pe cineva. Dacă, din greșeală, ați lovit o persoană, trebuie să-i cereți scuze.

Urcarea și coborârea

La noi în țară, în mod convențional, s-a stabilit ca urcarea călătorilor să se facă prin spate și pe jumătatea din stânga a ușii de la mijloc. Coborârea se face pe cealaltă jumătate și prin față. Nu ne urcăm prin față și nu coborâm prin spate! Îmi face plăcere să cred că urcăm și coborâm pe unde se nimerește nu din rea-voință, ci pentru că în autobuzele noastre lipsesc niște afișe clare, care să ne învețe cum să procedăm. M-a impresionat un anunț lipit pe ușa din față a unui autobuz, scris pe hârtie dictando cu multe greșeli de ortografie, în care șoferul ruga călătorii să nu se mai urce prin față, explicându-le câte necazuri și întârzieri are din acest motiv. La sfârșit, bietul om scria: «Eu atât am avut să vă spun, de-acum tac!»

Excepție de la regula dată mai sus fac femeile însărcinate, cele cu copii, bătrânii sau infirmii, care pot urca și prin față, dar au obligația să-i aștepte pe călătorii care doresc să coboare.

Rețineți că în alte țări urcarea se face numai pe ușa din față – pentru a prezenta șoferului legitimația de călătorie sau a achita prețul biletului –, iar coborârea pe ușa de la mijloc și prin spate.

Locul pe scaun

Dacă toate scaunele sunt ocupate, este obligatoriu să cedăm locul bătrânilor, femeilor însărcinate sau persoanelor cu copii în brațe, infirmilor sau bolnavilor. Din gentilețe, putem oferi locul și altor persoane, în general doamnelor. Dar acest gest de amabilitate nu trebuie înțeles greșit. Deseori vedem mame sau bunici grijulii rămânând în picioare lângă «prințișorul» de zece ani care se lăfăie în voie pe locul pe care l-am oferit lor, nu băiatului. Oare aceste doamne nu-și dau seama că «educă» în mod sigur un viitor tânăr prost crescut?

Despre știrea care urmează se spune că a primit prestigiosul premiu american Pulitzer:
«În metrou, un tânăr i-a oferit locul său unei persoane în etate. De emoție, doamna a leșinat. Când s-a trezit din leșin, doamna i-a mulțumit tânărului. De emoție, tânărul a leșinat.»

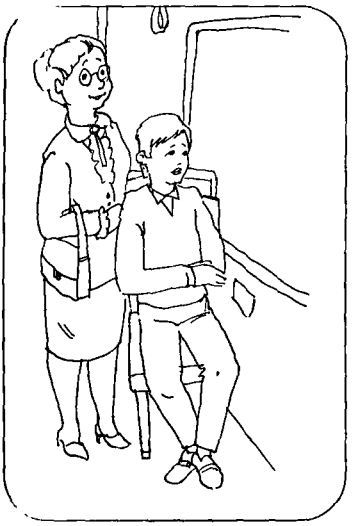

«Prințișorul» căruia bunica i-a cedat locul se va însura azi-mâine... Oare cum își va educa odraslele?

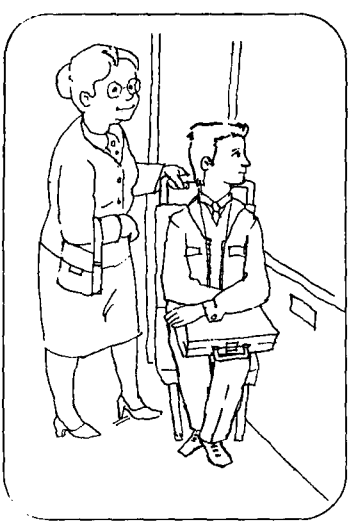

După ce vă uitați la acest desen vă rog să-i priviți cu atenție pe tinerii care stau pe scaunele rezervate din autobuzul cu care călătoriți. Toți, fără excepție, se uită pe geam de parcă ar admira peisajul Elveției! Doamna în vârstă, care stă în picioare lângă tânăr, se uită și ea și se întreabă: oare ce vede tânărul pe geam de nu o vede pe ea?!

Persoana căreia i s-a cedat locul nu trebuie să se poarte ca și când acest lucru i se cuvine, ci să mulțumească cu naturalețe pentru gestul politicos.

Dacă o doamnă este însoțită de un bărbat, acesta îi va cumpăra biletul și-i va oferi locul de lângă geam. Dacă nu există decât un loc liber, domnul va rămâne lângă ea în picioare și nu o va părăsi, repezindu-se la un scaun când se ivește ocazia.

Tramvaie, autobuze și cărți. Am citit într-o carte de comportare civilizată că este interzis să citești în tramvai, metrou, troleibuz, autobuz. Nu sunt de acord. Dacă stai pe scaun și nu deranjezi pe nimeni, dacă drumul durează o jumătate de oră, este chiar bine să-ți petreci acest timp cu folos.

O doamnă mai în vârstă mi-a povestit amuzată că într-o seară, venind obosită de la serviciu cu tramvaiul, stătea în picioare în dreptul unui tânăr care, așezat, citea absorbit o carte. Doamna, de plictiseală, s-a uitat la cartea care-l captivase atât de tare pe tânărul domn încât nu «a observat-o» ca să-i cedeze locul pe scaunele rezervate din față. Tânărul citea *Codul bunelor maniere astăzi*!

Într-o după-amiază veneam cu autobuzul de la televiziune și aveam la mine în poșetă o carte – *Codul*. O pereche de tineri care sigur nu știau cine sunt mi-au oferit locurile lor, zâmbind cu amabilitate. M-a impresionat în special faptul că au vrut să rămână în continuare împreună, domnișoara nu a rămas pe scaunul liber. Le-am mulțumit, mi-am permis să-i întreb cu ce se ocupă – erau studenți la agronomie, dar nu erau din București, nu auziseră de carte – și brusc mi-a venit ideea să le ofer *Codul bunelor maniere astăzi* cu autograf. Discuția s-a desfășurat firesc, sunt oameni cu care comunici foarte ușor, și discret, astfel încât n-a fost auzită de cei din jur. Ne-am despărțit având fiecare dintre noi un motiv în plus de bucurie. Tot bunele maniere au jucat un rol important în această întâmplare.

Relațiile cu ceilalți călători

În mijloacele de transport în comun ne purtăm cât mai atent cu ceilalți călători. Asta nu înseamnă că avem voie să-i fixăm cu o privire dezaprobatoare sau prea admirativă, ci că avem datoria de a nu-i brusca, a nu-i călca pe picioare și a nu-i incomoda cu pachetele noastre. Avem grijă ca geanta purtată de noi pe umăr să nu-i lovească în cap pe cei care stau jos. Dacă am greșit, este obligatoriu să ne cerem scuze. Tot obligatoriu e ca

celălalt să răspundă: «Nu-i nimic, se întâmplă» sau «Nu face nimic, nici o supărare». Nu vom răspunde la scuze pe un ton iritat, de parcă gestul involuntar ne-ar trimite direct la Urgență: «De ce nu sunteți mai atent?!»

Dacă stăm de vorbă cu o persoană cunoscută, urmăm aceleași reguli ca atunci când o întâlnim pe stradă. În plus, nu vom discuta peste capetele oamenilor, ridicând glasul pentru a fi auziți. Evident, ne abținem de la orice comentariu neplăcut la adresa celorlalți călători și nu ne amestecăm în discuții străine. Când e absolut necesar – asistăm la un furt, de pildă – intervenim prompt și eficient în favoarea păgubașului. Nu vom ridica tonul și nu vom recurge la un limbaj necivilizat.

Vom folosi întotdeauna pronumele personal de politețe «dumneavoastră» în loc de «mata», «dumneata» sau «tu», chiar dacă ne adresăm unui om mai modest îmbrăcat.

Din păcate, o călătorie cu mijloacele de transport în comun este la noi un calvar și din cauza lipsei de maniere a călătorilor. Însușirea regulilor de bună purtare pe care le-am amintit ar elimina veșnicele discuții la care asistăm zilnic fără voia noastră.

Aș încheia spunându-vă cu tristețe că lipsa bunelor maniere în autobuz sau tramvai are o lungă «tradiție» la români. Am citit într-o carte despre politețe scrisă acum 60 de ani de doctorul Colonaș exact aceleași observații pe care le fac astăzi: oamenii dau năvală la urcarea în tramvai după ce l-au așteptat o jumătate de oră, tinerii se uită pe geam cu mare atenție, de parcă ar admira peisajul Elveției, făcându-se că nu observă bătrânica de lângă ei care abia se ține pe picioare, călătorii vorbesc tare și sunt mereu puși pe ceartă... Celor de astăzi care se poartă așa le-aș aminti vorbele lui N. Steinhardt din *Jurnalul fericirii*: «Cel mai mare păcat al omului în fața lui Dumnezeu este sămânța de hartag și cel mai mare dar este blândețea.»

Cum ne comportăm în mașinile mici

Taxiuri și mașini oficiale

Nici atunci când circulăm cu alte mijloace de transport nu ne purtăm la întâmplare. Într-un taxi, de pildă, un client nu se așază lângă șofer decât dacă dorește să vadă orașul. O adevă-

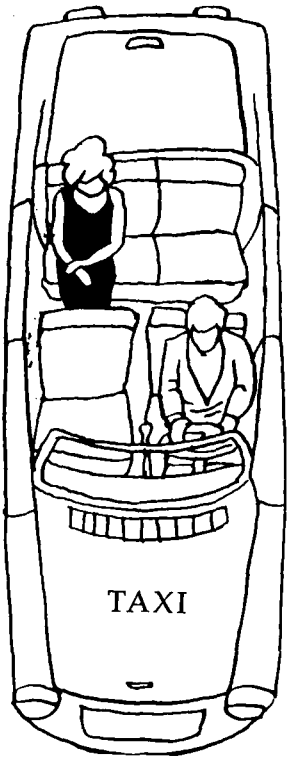

Taxiul

O doamnă se așază în spatele șoferului, în diagonală.

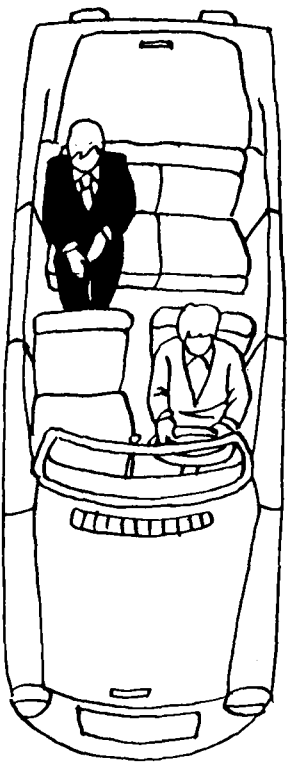

Mașina oficială

Locul de onoare este același ca în taxi; dar dacă directorul are invitați foarte importanți, el va sta lângă șofer.

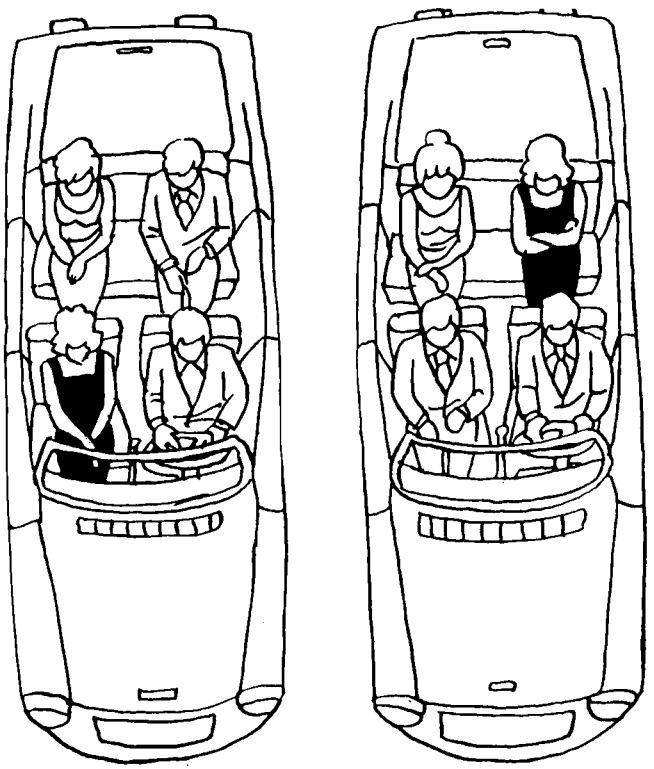

1 2

Mașinile particulare

1. Locul de onoare este lângă șofer. 2. Dacă tânărul care s-a așezat lângă șofer nu a cerut permisiunea doamnelor, a procedat greșit; dar dacă el le-a invitat, pe rând, să stea pe locul din față, iar ele au refuzat, a procedat corect.

rată doamnă nu stă pentru nimic în lume în față! Bărbatul care însoțește o doamnă nu se va așeza nici el lângă șofer, ci în spatele acestuia, cu doamna alături, în dreapta. La capătul călătoriei, doamna rămâne așezată, domnul coboară, înconjoară mașina prin față, o ajută pe doamnă să coboare, apoi plătește șoferul.

Dacă sunt trei persoane, două doamne și un domn, domnul stă lângă șofer – nu se înghesuie toți trei în spate, crezând că așa se face. Dacă e vorba de trei doamne, lângă șofer se așază cea mai tânără.

Aceleași reguli se respectă și în mașinile oficiale, conduse de către șoferi profesioniști. Directorul general se va așeza pe bancheta din spate, în diagonală cu șoferul, chiar dacă sunt doar ei doi în mașină.

Mașini particulare

În mașinile particulare, când avem invitați, regulile sunt aceleași ca în casă: invitatul de onoare, doamna în vârstă, domnul în vârstă, superiorul se așază în dreapta persoanei aflate la volan. Cu centura bine fixată, acesta este un loc bun, sigur și comod. Dacă în mașină sunt numai două persoane, ar fi nepoliticos să stăm în spate, așa că ne vom așeza lângă cel care conduce.

Toate aceste lucruri se discută înainte de urcare. Se cuvine să facem oferta pentru ocuparea locului din față doamnei pe care am invitat-o, chiar dacă soția celui care șofează suferă (în tăcere...). Tot politicos este ca doamna invitată să refuze – și toată lumea e mulțumită.

Când în mașină sunt două cupluri de aceeași vârstă, este firesc ca soția celui care conduce să stea în față. Dacă se discută în prealabil, nu e nici o greșeală ca în față să se afle două doamne, dintre care una conduce, și în spate doi domni. Dar este o gafă ca, atunci când este vorba de două cupluri tinere și o doamnă în vârstă, «băieții» să se așeze cu naturalețe în față și să le înghesuie pe cele trei doamne în spate, mai ales dacă mașina are două uși. Va fi întrebată fiecare doamnă în parte (ultima fiind soția) dacă nu preferă locul privilegiat. La drumurile lungi se caută o soluție cât mai comodă pentru toți. În acest caz, eticheta e mai puțin rigidă.

În concluzie, locul de onoare este *în diagonală* cu șoferul în taxiuri sau mașini oficiale și *alături* de șofer în mașinile particulare.

Proprietarul mașinii deschide portierele, așteaptă ca invitații săi să urce, se asigură că ușile sunt bine închise și apoi se urcă (ultimul). La sfârșitul călătoriei este primul care se dă jos din mașină ca să-i ajute pe musafiri să coboare.

Când este posibil, la o traversare sau la un stop, ocupanții mașinii îi salută pe pietonii cunoscuți.

La întoarcere, cel de la volan are obligația de a le conduce pe doamne până la ușa casei lor. Dacă la volan se află o femeie, de deschiderea/închiderea portierelor și de bagaje se ocupă unul dintre bărbații din mașină. Este de-a dreptul comic ca, dintr-un exces de zel, domnul să ducă poșeta doamnei care a șofat! Dar o va ajuta să coboare, oferindu-i mâna. Dacă în mașină sunt două doamne de vârste apropiate, de bagaje se ocupă mai mult cea care n-a șofat.

— Ai luat numărul mașinii care te-a stropit?
— Nu, dar aș recunoaște oricând râsul șoferului.

Umor englezesc cules și tradus de DAN DUȚESCU

Banii de benzină. Când invităm pe cineva la o plimbare cu mașina, e urât să-i pretindem bani de benzină. Dacă ne oprim la un restaurant, nu vom avea pretenția să ni se plătească consumația. Cheltuielile vor fi împărțite în mod egal – așa este corect. Altfel stau lucrurile dacă prietenii noștri hotărăsc – și noi suntem de acord – să ne ofere o masă când se ajunge la destinație. Drumul ne privește pe noi, masa pe ei.

Alcoolul la volan. Ținuta de gală ne obligă să mergem la recepții, la teatru sau la operă cu mașina. Dacă suntem cu mașina noastră, trebuie să ne hotărâm cine conduce la întoarcere, pentru ca acesta să nu bea nici un strop de alcool. Când nu se «sacrifică» nimeni, lăsăm mașina acolo. O mașină distrusă, spitalizarea sau... o înmormântare costă cu siguranță mai mult decât un taxi!

Conduita și accidentele

Dacă în alte situații respectarea unor norme (unui cod) este o problemă de opțiune, când suntem la volanul unei mașini devine o necesitate vitală. Undeva în Middle West, la o trecere peste calea ferată, se află un anunț elocvent: «Trenul are nevoie de 15 secunde pentru a traversa acest pasaj, fie că mașina dumneavoastră se găsește sau nu pe el!» Un viraj periculos este semnalizat astfel: «Următorul spital este la 200 de mile...» Bătrâna noastră Europă nu apelează încă la umor în acest domeniu, ci recurge tot la semnele de circulație convenționale.

Să nu înțelegem cumva că în America nu există semne de interdicție sau poliție. Pericolul pe care îl reprezintă atât șoferii, cât și pietonii neatenți este același. Voiam să spun doar că metodele educative americane în domeniul circulației rutiere încearcă, recurgând la umor, să fie mai eficiente.

Aproape zilnic ni se prezintă accidente tragice la TV. Toate au aceeași cauză – nerespectarea unor norme de conduită civilizată. Ne-am aștepta ca, după o astfel de emisiune, bătrânelul cutremurat că un semen de-al său a murit în mod absurd, trecând pe roșu, să respecte cu sfințenie indicația semaforului. Dar nu se întâmplă astfel. Vedem cum nenumărați oameni serioși își încearcă «norocul», ca la ruleta rusească, sfidând interdicții pe care le cunosc de fapt foarte bine. Nu există adulți întregi la minte care să nu știe că nu au voie să traverseze strada oricum și oriunde, că nu este bine să-ți lași copilul să se joace în mijlocul drumului sau că atunci când șofezi ești obligat să te oprești și să acorzi prioritate pietonilor chiar din momentul în care aceștia au pus piciorul pe «zebră». Pentru un cetățean venit dintr-o țară civilizată, dezordinea ce caracterizează circulația rutieră de la noi este de neconceput. Am văzut în Germania oameni așteptând răbdători la stop, deși trecuse miezul nopții și străzile erau pustii...

De-a lungul timpului, s-au realizat mii de anchete privind motivele care îi determină pe oameni să încalce regulile de circulație. Răspunsurile sunt mereu aceleași: lipsa de atenție, oboseala și graba. Aș adăuga: lipsa de politețe. Sună poate ciudat, dar acesta e adevărul. Cel care traversează Calea Victoriei pe unde are chef este un om prost crescut.

Comportamentul civilizat în traficul rutier nu are încă o lungă tradiție, asemenea legilor bunei purtări în societate. Nerespectarea normelor de politețe se plătește, cum am văzut, cu excluderea noastră din mediile pe care le frecventam altădată cu plăcere. Nerespectarea normelor de politețe pe șosea se plătește însă cu viața!

Din exemplele date rezultă că aici, mai mult decât în oricare alt domeniu, rigorile legii coincid cu rigorile politeții. Iar dacă legea nu se poate referi la infinitatea de situații ce apar când suntem la volan, punându-ne viața în pericol, normele de politețe o fac!

Un șofer experimentat vă va spune că din vina lui nu poate avea loc vreun accident, dar de fiecare dată când pleacă la drum o face cu teamă. Ea îi este provocată de «fantezia» și de lipsa de responsabilitate cu care conduc ceilalți.

— Cooper e așa de demodat!
— În ce sens?
— Totdeauna se oprește când lovește altă mașină.

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

Domnul care îi face semn unei doamne grăbite să treacă pe roșu pentru a prinde tramvaiul nu este bine cres-cut dacă nu s-a asigurat, privind în oglinda retrovizoare, că nu-i încurcă pe șoferii din spate. În acest caz, dar și în multe altele, respectarea regulilor de circulație trece înaintea legilor politeții.

Solidaritatea care există – sau care ar trebui să existe – între conducătorii auto pe șosea este tot o formă de politețe. Ea, și nu legea îi obligă să oprească pentru a-i ajuta pe cei rămași în pană și tot ea îi determină să facă un gest amical necunoscutului care le-a permis o depășire. Pe de altă parte, a-i avertiza pe cei ce vin din partea opusă că vor întâlni un punct de control sau un radar este o solidaritate prost înțeleasă. Persoanele care, «pălindu-i» pe polițiști, conduc apoi cu viteză foarte mare pot deveni victimele unor accidente grave.

Cu toate că subiectul este inepuizabil, ne oprim aici. Nu înainte de a vă recomanda să lăsați o carte de vizită cu scuzele de rigoare pe parbrizul mașinii pe care ați lovit-o ușor în parcare.

Dumneavoastră veți da dovadă că sunteți cu adevărat o persoană bine crescută, iar eu că sunt o naivă incorijibilă.

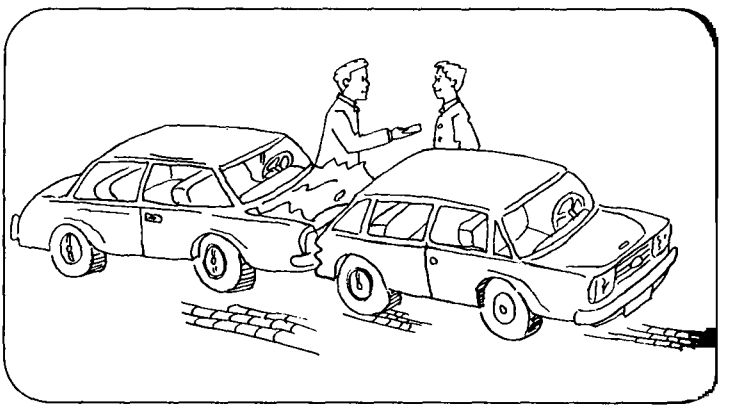

Se întâmplă destul de des să ai ghinion. Rareori însă îi vedem pe cei doi șoferi zâmbind și rezolvând conflictul civilizat... Și totuși, într-o lume mai bună, soluția ar fi o simplă carte de vizită oferită celui pe care l-ai tamponat.

În magazine

În sfârșit putem să ne cumpărăm tot ce dorim din niște spații comerciale civilizate, unele dintre ele rivalizând cu cele din Occident.

Cum trebuie să se poarte cumpărătorul?

În magazinele cu autoservire *nu* vom intra cu articole cumpărate din altă parte sau vom anunța la intrare că avem un asemenea articol în poșetă. Numai norocul m-a salvat odată să ajung la... poliție pentru că uitasem în fundul poșetei o cutie de bomboane! A fost descoperită de către un bodyguard dur, violent și prost crescut, care nici măcar nu și-a cerut scuze atunci când a aflat că respectivul sortiment nu exista la ei.

În străinătate nu sunteți controlați nici la intrare, nici la ieșire. Obligația dumneavoastră (pentru a evita situațiile penibile) este să întrebați cunoștințele la care locuiți sau să vă uitați cu atenție la «băștinași» ca să aflați cum se procedează. În Germania (și poate și în alte părți), veți observa că este obligatoriu să luați un cărucior, introducând în acest scop o monedă în mânerul acestuia, iar bagajele le veți agăța de un cârlig aflat sub mâner, nu le veți pune în cărucior. Chiar dacă sacoșa dumneavoastră e transparentă și în ea se văd cinci ciocolate identice cu celelalte cinci pe care le aveți în cărucior, nimeni nu vă va pune la îndoială cinstea. Totuși este prudent să păstrați bonurile de la celelalte magazine, pentru că uneori se fac sondaje și magazinul este supravegheat de camere video. Am văzut la Leipzig cum o pereche de bătrânei bine îmbrăcați nu puteau justifica o sticlă de coniac găsită în poșeta doamnei – groaznic! Și nu o să uit niciodată disperarea unui tânăr care a fost chiar bătut, tot pentru o sticlă de băutură, într-un mic magazin din Geneva.

De asemenea, în magazinele alimentare cu autoservire nu vom deschide capacele borcanelor și nu vom gusta produsele când suntem singuri și nesupravegheați, dar putem cere vânzătorului o bucățică infimă de telemea din galantar ca să vedem dacă nu e prea sărată. Cu riscul de a părea un client sucit, mirosiți carnea și uitați-vă la termenul de expirare al fiecărui produs ambalat, chiar dacă sunteți foarte grăbit.

Dacă nu aveți de gând să cumpărați, nu cereți în nici un magazin angajaților informații complete, iar într-unul de încălțăminte, să zicem, nu abuzați de amabilitatea vânzătoarei probând zece perechi de pantofi. Dar dacă vreți cu adevărat să cumpărați niște pantofi moi și comozi, probați zece perechi fără să vă jenați. Păstrați bonul și întrebați dacă vi se dau banii înapoi sau dacă puteți să-i schimbați în eventualitatea că vă răzgândiți. În străinătate puteți restitui orice obiect timp de 30 de zile fără explicații, dacă aveți, bineînțeles, bonul.

În multe țări, după Anul Nou sunt chiar cozi la magazine pentru a restitui obiectele primite de la un Moș Crăciun mai puțin inspirat. Există până și persoane inventive care își cum-

pără toaletele în care apar de sărbători și le restituie după. În personal nu aș face așa ceva!

Cum se poartă vânzătorii?

Când am publicat prima ediție a acestei cărți, în 1995, foarte multă lume mi-a sugerat să scriu un capitol despre vânzătorii nepoliticoși. Dar legile economiei de piață, concurența, cererea și oferta, un serviciu nu chiar așa de greu, dar pe care patronul grijuliu cu vânzările îl poate oferi altcuiva, au aranjat în mare lucrurile. Au cam dispărut vânzătoarele certărețe și obraznice, obișnuite să fie curtate și menajate pentru «a-ți da» de sub tejghea un pachet de unt pe care tu îl cumpărai cu bani adevărați.

La școală, în urmă cu vreo 15 ani. Profesorul întreabă copiii cu ce se ocupă părinții lor. Ionel: «Tata este măcelar.» «Bravo!» Gigei: «Mama este vânzătoare la Alimentara.» «Așa? asta-i foarte bine.» Săndei: «Tata este securist.» «Aha, foarte bine!» Nicușor: «Tata este inginer și mama profesoară.» Ha, ha, ha, se aude în clasă. Profesorul: «Nu râdeți, copii, nu-i frumos, mai sunt și oameni necăjiți pe lumea asta.»

Surpriza pe care o avem toți cei care intrăm zilnic în magazine este că vânzătorii sunt mai manierați decât clienții. Lozinca la modă pe vremuri «Clientul nostru stăpânul nostru», falsă și mincinoasă, cu care se încerca să se mai dreagă busuiocul și care mi-a fost întotdeauna antipatică, este total desuetă. În jurul nostru nu sunt stăpâni și slugi, ci doar oameni care muncesc pentru o pâine. Nu are deloc importanță faptul că unii muncesc pentru cozonac. Dacă știm să ne adresăm cu «dumneavoastră», dacă știm să zâmbim, dacă cerem pe un ton agreabil o relație despre un produs, ni se va răspunde la fel. Încercați! Dacă aveți ceva plăcut de spus, nu vă sfiiți. Am remarcat odată halatul impecabil al unei vânzătoare: s-a îmbujorat de plăcere, mi-a recomandat detergentul pe care-l folosea, dar sunt sigură că nimeni nu i-a mai făcut acest compliment. Nu detergentul «inteligent» făcuse minuni, ci buna-cuviință a acelei doamne – care spălase, apretase, călcase impecabil – și cineva pe lumea asta îi făcuse o bucurie.

În magazinele de lux. Pentru că vânzătoarele nu prea au clienți, aici întâlnești o amabilitate agresivă. Te simți atât de prost încât nu știi cum să pleci mai repede. Ar fi suficient să spuneți că doar vă uitați și dacă aveți nelămuriri o să cereți un sfat. Nu vânzătorii sunt de vină că eu mă uit la exponate de parcă aș fi la muzeul Antipa – nu am voie să mă ating de nimic. Până la urmă e vina patronului că magazinul de lux stă gol în permanență și nu se face vânzare. Nu mă impresionează și nu mă conving afișele mari cu 30%, 40% reduceri de prețuri – îmi dau doar senzația că patronul dă faliment. Ceea ce se cheamă comerț stradal ar aduce, cred, beneficii nesperate. Așezate chiar în fața magazinelor de parfumuri, bijuterii sau haine scumpe, niște măsuțe cu nimicuri ieftine ar aduce magazinului mai mult venit decât rujul pe care patru vânzătoare se străduiesc să-l vândă cu modesta sumă de 500 000 lei! Am văzut astfel de comerț în toate capitalele lumii, dar tare mi-e frică să nu depindă bunăstarea unor oameni cu inițiativă de aprobări de la Primărie. Totuși, chiar și în interiorul magazinului s-ar putea așeza niște coșuri cu obiecte reduse, în care cineva ca mine ar cotrobăi cu mare plăcere.

La casă. Mai ales în magazinele aglomerate, pregătiți-vă banii înainte de a ajunge la casă. În spate așteaptă multă lume și e normal să se supere (dar nu și să comenteze) că dumneavoastră nu știți unde v-ați pus portofelul.

Casiera nu va pune bancnota pe care i-ați dat-o în sertar până nu vă dă restul, bonul și marfa. Repet, nu trebuie pusă în casă de la început bancnota primită; dacă s-ar proceda astfel, s-ar evita atât de desele discuții: «V-am dat 100 000!» – «Nu-i adevărat, mi-ați dat 50 000!» La fel ar trebui să procedeze și vânzătorii din piețe – să țină bancnota în mână până dau restul.

La restaurant

De cum intrăm într-un local public, toate privirile se îndreaptă spre noi. O știm cu toții din proprie experiență. Parcă mai mult ca oricând, suntem analizați cu un ochi critic din cap până în picioare. Adesea ne simțim stânjeniți și avem trac de parcă

am da un examen. Să încercăm să-l trecem împreună, reflectând asupra normelor valabile în astfel de situații.

Alegerea localului

Primul lucru pe care trebuie să-l aflați este că există reguli chiar și pentru alegerea unui restaurant.

Dacă este vorba despre un local unde știți că se mănâncă bine, drept care e mereu arhiplin, trebuie să rețineți din timp o masă, mai ales când aveți invitați. Nu este o dovadă de mesc hinărie să vă interesați de prețuri, ci o necesitate.

Toate informațiile se pot obține foarte simplu prin telefon La fel se procedează apoi pentru rezervare. Comparând informațiile primite de la mai multe restaurante, veți putea lua cea mai bună decizie, căci fiecare dintre noi dorește să le ofere prietenilor sau oamenilor de afaceri cu care lucrează o seară plăcută

Opțiunea noastră ar trebui să fie dictată doar de preferințe bine motivate. Dar, din snobism, unii intră numai în restaurante de lux. Pe lângă faptul că îi costă o grămadă de bani, se pot pune în situații penibile – de pildă să rămână datori! Există restaurante de toate categoriile, pentru toate buzunarele. Chiar modeste, unele vă pot oferi mâncăruri bune și o ambianță plăcută. Puteți să vă lămuriți întrebându-vă cunoștințele care ies mai des să mănânce în oraș. Toate aceste recomandări sunt valabile, cum spuneam, mai ales pentru cei care au invitați.

Ținuta

Ținuta trebuie să fie corespunzătoare unei ieșiri în lume. Anumite restaurante cu tradiție pretind un anumit gen de ținută.

Oricum, vom ține cont de ocazia cu care am fost invitați și de modul în care se vor îmbrăca ceilalți comeseni. Doamnele se pot sfătui în prealabil. Vor evita astfel ca, din pură coincidență, să arate ca două gemene îmbrăcate în pulovere identice. De asemenea, o ținută excentrică poate fi nepotrivită cu ambianța localului. O doamnă cu umerii goi, pierdută în niște uriașe saloane de marmură insuficient încălzite, îți poate provoca cel mult milă, nu admirație. Cea mai potrivită ținută pentru restaurant rămâne îmbrăcămintea elegantă de oraș. Nu te duci în trening la «Athénée Palace» nici dacă ai buzunarele doldora de bani!

Un chelner stilat al unui mare restaurant parizian, unde costumul negru, de seară, era obligatoriu, spunea cu mândrie spre sfârșitul vieții, ca un titlu de glorie, că nu a permis niciodată unei persoane îmbrăcate în gri să intre în sală!

Nici situația contrară nu este admisă. A ne îmbrăca ultraelegant ca să mâncăm într-un local foarte ieftin înseamnă a pune în inferioritate niște oameni modești și cumsecade. E foarte probabil însă ca aceștia să nici nu ne observe dacă ne purtăm firesc, fără ostentație. Să nu facem notă discordantă ștergând scaunele cu batista, tacâmurile cu șervețelul, cerând cu voce ridicată să ni se schimbe fața de masă etc. Purtându-ne astfel, chiar îmbrăcați elegant, vom dovedi că noi suntem cei prost crescuți – nu persoanele în salopetă și cu șapcă pe cap, între care ne aflăm întâmplător. Fiecăruia dintre noi i se întâmplă să pătrundă într-un mediu cu care nu este obișnuit. Să ne comportăm cu respect față de obiceiurile locului. Este bine să trecem neobservați și să nu ne ocupăm de vecini, așa cum nici ei nu se vor ocupa de noi.

Intrarea

Când intrăm într-un restaurant, să nu trântim ușa în nasul celui din spatele nostru, ba chiar să o ținem, ca să poată intra și el. E normal ca acesta să ne mulțumească.

Bărbatul care însoțește o femeie are obligația să-i deschidă prima ușă, cea din stradă, lăsând-o să pășească înaintea lui. Își conduce invitata la garderobă, unde o ajută să își scoată haina.

Doamna poate rămâne cu pălăria pe cap. Nu se intră în sala de mese cu paltonul, cu capul acoperit (domnii) sau cu umbrela în mână, chiar dacă nu vrei decât să te asiguri că sunt locuri libere. Cu atât mai mult nu-ți vei pune hainele pe scaunul de alături.

Primul care intră în sală (deci pe a doua ușă) este bărbatul – pentru a-și proteja invitata de privirile curioase ale celor din jur și pentru a-i cere chelnerului să-i indice o masă liberă. Uneori, în lipsa acesteia, ești obligat să te așezi la o masă deja ocupată. În prealabil trebuie să ceri permisiunea celor prezenți și să aștepți răspunsul lor. Chiar dacă nu sunt deosebit de încântați, aceștia nu au voie să se retragă ostentativ la celălalt capăt al mesei; vor zâmbi și își vor continua masa, fără să recomande

altă soluție «intrușilor». Indiferent de situație, doamna este ru gată să-și aleagă locul pe care-l dorește. Bărbatul ține scaunul invitatei sale și apoi ocupă locul de vizavi, dacă este liber; dacă nu, se așază alături.

La masă

Lista de bucate este consultată de fiecare în parte. După ce s-au hotărât ce vor să mănânce și să bea, domnul este cel care dă comanda. O adevărată doamnă evită să discute cu chelne rul, acum sau mai târziu.

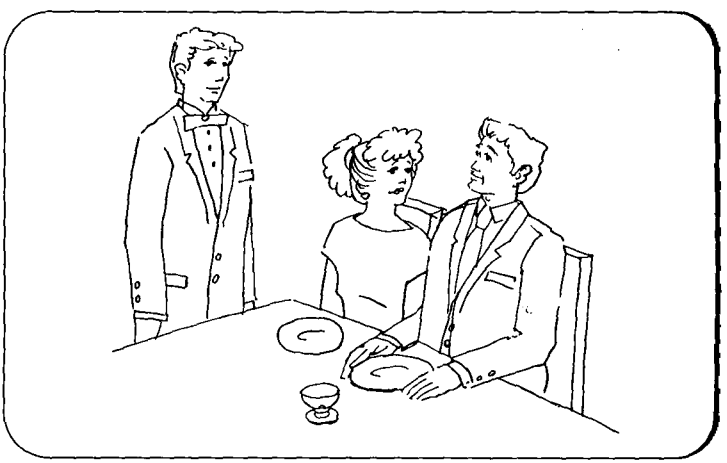

O adevărată doamnă nu vorbește niciodată cu chelnerul când e însoțită de un bărbat.

Când avem invitați, jucăm rolul amfitrionului, făcându-le recomandările de rigoare. Vom opta pentru cele mai bune vinuri și cele mai alese mâncăruri. E firesc să achităm și nota de plată.

Dacă la masă iau parte mai multe perechi, comanda va fi făcută de unul dintre bărbați, după ce a aflat care sunt prefe rințele tuturor. Asupra plății, decizia se ia dinainte. Se poate recurge la o notă comună sau la note separate. Eventualele ne înțelegeri se reglează ulterior între bărbați.

Când începem să mâncăm, ne așezăm confortabil, apropiindu-ne de masă, apoi ne punem șervetul pe genunchi. Îl folosim doar pentru a ne șterge, la nevoie, buzele și nu-l împăturim frumos la sfârșit.

Serviciul la masă intră în atribuțiile chelnerului, care le dă întotdeauna întâietate doamnelor. Dacă bărbatul toarnă vin în pahare când chelnerul lipsește, el nu va pune sticla pe masă, ci în frapieră. Vinurile sunt degustate la început de către domn, care se decide asupra celui care i se pare mai potrivit. Nu uitați, peștele merge cu vin alb, friptura cu vin roșu!

— Chelner, ai picioare de broască?

— Nu, sir, așa umblu eu.

Umor englezesc cules și tradus de DAN DUȚESCU

Reclamațiile. Recunoaștem oamenii bine crescuți după cât de rar fac reclamații și după tonul calm pe care-l au când totuși le fac. Nu sunt admise discuțiile în contradictoriu cu chelnerii, chiar dacă avem dreptate. Nu ne dăm în spectacol! Orice nemulțumire se adresează șefului de sală sau patronului restaurantului. Fără nervi, fără țipete, fără amenințări.

Nota de plată și plecarea

Masa ia sfârșit numai la dorința doamnei care vă însoțește. Chemați discret chelnerul pentru a achita nota de plată. Verificați-o dintr-o privire, căci aveți dreptul să corectați greșelile flagrante. Dacă se ivește o problemă, rezolvați-o simplu, cerând lămuriri chelnerului. Apelați la patron numai dacă este absolută nevoie.

Nu discutați nota de plată cu invitații dumneavoastră, manifestându-vă satisfacția că masa a costat puțin sau decepția că a costat prea mult. Nu comentați faptul că ați fost încărcat cu două salate pe care nu le-ați comandat și de care nici nu v-ați atins. Este vina dumneavoastră că nu i-ați atras atenția la timp chelnerului că detestați salata!

La plecare bărbatul își ajută partenera să se ridice, trăgând ușor scaunul. Ca și la intrare, el merge cu un pas înainte, fără a lăsa însă impresia că nu sunt împreună. La garderobă prima

care se îmbracă este doamna, ajutată de domn. Garderobiera nu intervine și nici doamna nu-l ajută pe domn să-și pună pal tonul sau fularul. Este ridicol.

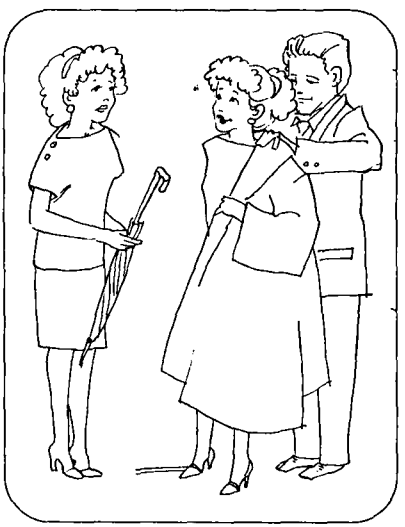

Numai domnul o ajută pe doam nă să-și pună paltonul; nu o fa face nici garderobiera (la restau rant, la teatru), nici amfitrioana (într-o vizită).

Doamne singure la restaurant

O doamnă nu intră singură într-un local unde se servesc cu predilecție băuturi alcoolice (bar, bodegă).

În schimb, îi este permis să intre într-un restaurant de lux. O dată așezată la masă, va vorbi numai cu chelnerul, numai acestuia îi va cere să-i cumpere un chibrit sau să-i împrumute o brichetă. Nu va arunca priviri insistente și curioase prin sală, nu se va pieptăna și nu-și va retuşa machiajul la masă. Toate aceste gesturi pot fi făcute fără vreo intenție ascunsă, dar ele riscă să fie greșit interpretate și e posibil ca «imprudenta» - dacă e vorba de o imprudentă – să intre în niște încurcături penibile. Este infinit mai ușor să previi un conflict decât să-l rezolvi, o dată declanșat. Oricum, sunt destui prost crescuți în jurul nostru care nu cunosc o elementară normă de politețe

interdicția de a te adresa unei femei singure; de ce să le mai dăm și noi apă la moară prin gesturi ce par provocatoare?

O doamnă sau două doamne singure într-un restaurant nu-și vor comanda nici un fel de băuturi tari. Ar fi de dorit să evite până și vinul. Dacă imaginea unui bărbat beat e doar neplăcută, cea a unei femei amețite este insuportabilă.

Situații speciale la restaurant

• Se întâmplă uneori să fim «uitați» după ce am făcut o comandă. Într-un local aglomerat, acest lucru este explicabil. Nu vom bate cu o monedă sau cu inelul în pahar. Să reținem, când vorbim cu chelnerul, figura lui, să ne sculăm de la masă și să-i reamintim că așteptăm de mult. Vom fi fermi, dar nu vom face comentarii agresive și inutile.

• Când ne cade ceva de pe masă, o măslină, o chiflă etc., și sunt la îndemână, să nu considerăm lipsit de distincție gestul de a le ridica și a le pune undeva pe masă, deoparte. Când acest lucru se întâmplă cu tacâmul, cerem chelnerului altul.

• Rezistați la insistențele chelnerului care vă oferă un fel rar și costisitor. Pe de altă parte, a întreba despre ceva de pe listă: «E proaspăt?» «E bun?» este absolut inutil, ce v-ați aștepta să vi se răspundă? Aveți încredere în patron. Numai el răspunde în fața legii – dacă asta vă consolează – atunci când ajungeți pe patul de spital, cu o toxiinfecție!

• Când vă place foarte mult un fel de mâncare, transmiteți felicitări bucătarului. Adesea, acesta va veni în persoană să primească mulțumirile.

• Dacă nu vă place nimic, nici serviciul, nici mâncarea, nu faceți o scenă personalului din restaurant. Plătiți și plecați, nu înainte de a vă spune părerea patronului, precizând că veți ocoli în viitor localul său. Nu mai este nevoie să atragem atenția asupra tonului: el va fi deosebit de politicos – este suficient.

• Ceea ce am plătit, dar nu s-a mâncat sau nu s-a băut nu se ia acasă. Nici cererea adresată chelnerului de a ne face un pachet pentru câine sau pisică nu produce o impresie prea bună. Este o economie inutilă, iar pisicuța de-acasă, la care ținem atât, nu știe, în mod sigur, că am fost la restaurant, deci nu se va supăra că nu i-am adus și ei ceva!

• Un bărbat atent va ajunge la restaurantul în care și-a fixat întâlnire cu o doamnă cu o jumătate de oră înainte. Își va alege un loc de unde să poată observa intrarea, pentru a-i ieși în întâmpinare. Doamna ar trebui să respecte cu exactitate ora fixată și să nu cocheteze cu celebrul «sfert academic».

• Când intrăm într-un restaurant și vedem o cunoștință, ne vom așeza la masa acesteia numai dacă suntem invitați. S-ar putea ca persoana respectivă să aștepte pe cineva și, din delicatețe, să nu o mărturisească din primul moment. O dată așezați, ne va fi mult mai greu să ne ridicăm și să ne căutăm alt loc când simțim că am devenit inoportuni. Oamenii vin la restaurant nu numai pentru a mânca, ci și pentru a sta de vorbă sau a flirta. Nu putem sili pe nimeni să ne accepte prezența, din politețe, o seară întreagă. Această situație se poate ivi chiar între prieteni foarte buni, pe care nu ne vom supăra că nu ne-au invitat la masa lor. Au avut probabil motive serioase să procedeze așa.

«Serviți» sau «serviți-vă»?

Reproducem un text dintr-un cotidian, inserat în rubrica «Telefonul de la miezul nopții»:

«Ce au mai făcut tricolorii după meciul cu americanii? Miercuri au vizitat platourile de filmare de la „Universal Studios", după care *au servit* masa la restaurantul „Minion", patronul fiind un român, mare amator de fotbal. A fost un moment de destindere pentru jucători, înconjurați de o mulțime de români stabiliți în America.»

Din rândurile de mai sus înțelegem că tricolorii noștri, ca să mai scape de stres și de oboseala jocului, și-au schimbat ocupația și au preluat îndatoririle chelnerilor în localul unui patron român, care le-a oferit acest... divertisment: *au servit masa* (cui?). Autorul articolului a vrut să spună cu totul altceva: *au mâncat, au luat masa* la restaurantul «Minion» și *au fost serviți* cu multă amabilitate...

Corect este, când apelăm la acest verb buclucaș, să-l folosim astfel: servește-te (te rog) sau serviți-vă (vă rog). Eu servesc masa (eu – gazdă sau eu – chelner), iar musafirii *sunt serviți, se servesc*, dar nu *servesc*! Cum vă sună: «Hai să mergem *să servim masa* la „Intercontinental"!»?

În concluzie: nu *serviți*, ci *serviți-vă*! Nu *servesc*, ci *iau masa* sau, pur și simplu, *mănânc*. Nu e ceva de rușine să spui *mănânc*!

Bacșișul – o problemă delicată

Am stabilit de la început că un om bine crescut este în primul rând un om cinstit, căruia nu-i place să rămână niciodată dator. El este obligat, prin statutul său, să dea mici sume de bani celor ce au salarii modeste sau chiar nu sunt plătiți deloc, în schimbul unor servicii mărunte.

La noi, cuvântul *bacșiș*, de origine turcească, a intrat în uz cu sensul lui peiorativ – sumă de bani dată cuiva pentru a obține un avantaj nemeritat. La fel și cuvântul *ciubuc*. La origine însă, aceste vorbe nu aveau înțeles peiorativ. În *Ciocoii vechi și noi*, N. Filimon, descriind viața de la curțile bogaților boieri fanarioți, vorbește despre îndeletnicirea lui Dinu Păturică: atunci când boierul avea oaspeți, acesta aducea dulcețuri și curăța «ciubucele», capetele narghilelelor ce se terminau într-un muștiuc. La plecare musafirii lăsau o sumă mică de bani (ciubuc) slugii, care se numea, din cauza îndeletnicirii sale, ciubucciu.

În nici un caz nu se vor da bani pentru a obține niște avantaje. Atunci ar fi vorba de mită, iar drumul care duce la corupție și de aici la dereglarea bunului mers al societății ar fi deschis. Un om educat va ști cui trebuie și cui nu trebuie să dea «bacșișuri». Tot el va ști că nu are voie să primească nimic în plus pentru serviciile sale, atunci când ele îi sunt plătite cu un salariu. Cu toate astea, arhaicul *peșcheș* și consecința sa, *hatârul* (bunăvoința... stimulată), continuă să fie, din păcate, foarte actuale.

Fiecare țară are obiceiurile ei, pe care e bine să le cunoaștem când facem o călătorie.

În Europa se aud proteste tot mai numeroase împotriva bacșișului. Se recomandă soluția serviciilor incluse. La hoteluri, la restaurante, în turism, se precizează de cele mai multe ori că în nota de plată sunt trecute toate datoriile clientului. Se înțelege că e vorba de un acord între patron și salariații săi. Singura noastră obligație, în toate țările în care știm că există acest obicei, este de a întreba dacă serviciul este inclus sau nu. Dar și în aceste

cazuri se recomandă să lăsăm chelnerului, de exemplu, mărunțișul rămas după achitarea consumației.

De altfel, personalul din domeniile amintite preferă să primească acești bani direct de la client. Sunt bani cinstiți, obținuți prin efectuarea unor munci nu întotdeauna ușoare, și nu constituie o pomană din partea noastră. A nu-i da înseamnă a-l lipsi pe cel care te servește de salariul cuvenit. La noi, în modestele faze de privatizare prin care trecem, au apărut cei pe care îi numim particulari. Patronul are însă niște salariați. Este bine să întrebăm dacă serviciile chelnerului sunt incluse în nota de plată, ieșind onorabil din încurcătură. Un mic local se poate numi «Ca la mama acasă!», dar să nu înțelegem că suntem, într-adevăr, «la mama acasă»...

Este important să știm cât trebuie să dăm. Aceste sume nu vor fi nici prea mici, nici prea mari. A da bacșișuri exorbitante nu constituie o dovadă de generozitate, cum am putea crede, ci de proastă creștere. Este un gest care dă naștere la comentarii ironice, chiar din partea celor ce primesc banii, și ne face să-l recunoaștem pe parvenit de la distanță. Am auzit de curând, la coafor, cuvinte nu tocmai măgulitoare despre fetele tinere și frumoase cărora le dă mâna să arunce cu bani...

Pe de altă parte, a nu da bacșiș deloc atunci când e strict necesar, consolându-te că cel care ți-a făcut serviciul are mai mulți bani ca tine sau că nu o să-l mai vezi niciodată, te califică drept prost crescut.

Cui dăm? Cât dăm?

• Au dreptul la 5–20% din valoarea notei de plată: chelnerii, șoferii de taxi, coafezele, frizerii.

Aprecierea sumei se face și în funcție de categoria restaurantului. La cele modeste va fi de minimum 5%, iar la cele de lux în jur de 10%. Celui care îl ajută pe chelner îi vom da separat un sfert din cât lăsăm primului. De pildă, dacă nota de plată la un restaurant de mare lux este de 2 000 000, lăsăm chelnerului 200 000 și ajutorului său 50 000.

• Sunt lăsate la aprecierea clientului sumele date: garderobierelor, plasatoarelor, băieților care fac diverse comisioane, șoferilor de autocar, ghizilor din turism, precum și personalului de serviciu dintr-o casă în care suntem invitați.

• Chiar dacă serviciul este inclus în nota de plată, e bine să lăsăm ceva portarilor, în special celor de noapte, hamalilor, cameristelor, liftierilor, mecanicilor auto sau chiar recepționerilor de hotel. Dacă însă ni se dă de înțeles că nu vom obține o cameră bună decât în schimbul unui bacșiș, avem dreptul să apelăm la directorul hotelului. Nu vom da însă nimic în plus patronului (directorului) unui hotel sau restaurant. Demnitatea unui om este ceva extrem de prețios, la care ținem cu toții. Să nu jignim pe nimeni printr-un gest negândit.

În regimul comunist, bacșișul era interzis prin lege, pentru că legile comuniste aveau în vedere un singur mod de retribuție – salariul primit de la stat. Dar, așa cum știe aproape toată lumea, această lege nu se respecta și exista o lege nescrisă privind regulile și categoriile celor îndreptățiți să primească anumite sume din partea clienților.

• În toate țările din lume, este strict interzis să oferi bani funcționarilor publici, aceste sume fiind considerate mită. Atât cel care dă, cât și cel care ia intră sub incidența legii.

• Pe de altă parte, a-ți arăta recunoștința față de medicul care ți-a salvat viața, oferindu-i, din toată inima, un dar și un buchet de flori, este un gest de politețe elementară. Îl vei face chiar dacă medicul are cabinetul său particular și prețul pe care l-ai plătit pentru tratament a fost substanțial.

În Germania, de pildă, bolnavii care s-au însănătoșit obișnuiesc să aducă flori sau dulciuri surorilor ori infirmierelor care i-au îngrijit cu devotament. Dar dacă salariatelor respective le-ar trece prin minte să ia acasă darurile primite, ar rămâne în mod sigur fără serviciu. Despre bani nici nu poate fi vorba, pentru că fiecare cetățean dintr-o țară civilizată este asigurat pentru cazurile de îmbolnăvire. Gestul de gratitudine amintit e doar un semn de bună creștere.

• Cum lumea în care trăim nu este încă o lume normală, mai rămâne de discutat situația delicată în care suntem siliți să dăm sume de bani sau «atenții» pentru servicii ce ni se cuvin de drept. Un exemplu ultracunoscut este plicul cu bani dat medicilor din rețeaua de stat – medici foarte prost plătiți, dar pasibili de pedeapsă pentru asemenea «plată tăcută». Această anomalie moștenită, de fapt, din comunism nu va putea fi era-

dicată numai *prin legi*, deoarece este legată de sănătatea morală a societății. Tot buna creștere și principiile sănătoase de viață ale fiecăruia dintre noi vor rezolva, până la urmă, lucrurile.

• Când ne «ajutăm» copilul să ia premiu la școală – fără ca el să-l merite –, de ce nu ne-am gândi puțin la gravele consecințe de ordin moral pe care gestul nostru le va avea în viitor, în primul rând asupra copilului și apoi asupra colegilor săi? Aceasta dovadă de iubire prost înțeleasă îl va învăța de mic că orice pe lumea asta se poate cumpăra. Ce deziluzie va avea acest copil, nevinovat în fond, când va înțelege că *nu* chiar totul este de vânzare!

Marea majoritate a educatorilor își fac meseria din vocație și refuză cu indignare astfel de «stimulente». Dar... rămân cei lalți. Faptul că profesorii sunt prost plătiți nu este o scuză.

• Iată un alt exemplu – pentru că, din nefericire, se pot da nenumărate. Un domn care se pretinde bine crescut «uită» să dea un mic bacșiș portarului de la restaurant, cu toate că acesta i-a deschis ușa și i-a chemat un taxi. Dar același domn plătește portarul de la spital pentru a putea intra aici la orice oră dorește sau chiar atunci când spitalul e în carantină și accesul persoanelor din afară este strict interzis. Cu portarul care primește ba uneori și pretinde – bani pentru a comite o ilegalitate se poate rezolva simplu: va trebui să-și caute alt loc de muncă. Dar ce facem cu domnul care, în mod evident, este un prost crescut? E oare incurabil? Viitorul societății în care trăim va decide.

• Mai rămâne problema acelora care își imaginează că trebuie să dai bacșiș oricând ți se face un serviciu – și oricui. El riscă să jignească oameni cinstiți, care nici nu concep să-l primească.

Să reținem, în încheiere, că a da bacșiș cuiva este un lucru delicat, ca tot ce are legătură cu banii. Să dai sau să pretinzi mereu ceva este de fapt un prost obicei al fiecăruia, chiar dacă aruncăm vina pe alții (balcanici, fanarioți, turci etc.). Ar trebui să eliminăm cât mai repede acest prost obicei din viața noastră.

Teatrul, cinematograful, concertele, expozițiile

Ținuta

Un spectacol de teatru este întotdeauna o sărbătoare, mai ales dacă e vorba despre o gală, o premieră sau un spectacol cu invitați. Dacă cinematograful a devenit banal, teatrul și-a păstrat prestigiul de eveniment pe care nu îl vezi de două ori în același fel. Să contribuim și noi la caracterul său festiv și să ne dăm osteneala să ne îmbrăcăm elegant, chiar dacă se întâmplă să ne ducem la spectacol într-o zi de lucru. Actorii ne vor fi recunoscători – și oricine e familiarizat cu lumea lor știe că atmosfera de sărbătoare îi inspiră, îi face să se simtă mai în largul lor, îi stimulează să joace mai bine.

Un bărbat va merge la teatru seara în costum de culoare închisă, iar la matinee în ținută de oraș (vă reamintesc că ținuta de oraș nu e totuna cu ținuta sport!). Doamnele își vor alege și ele toaleta în funcție de ora spectacolului. Dacă este vorba despre o premieră sau o gală, se cere ținută de seară, mai ales când stai în primele rânduri sau în lojă.

În sălile de concert, doamna poate veni într-o rochie de după-amiază sau în orice altă ținută îngrijită. Domnul – în haină închisă cu pantalon asortat sau în costum închis.

Punctualitatea. Ne vom îmbrăca îngrijit, dar fără să pierdem atâta timp încât să întârziem. Am auzit un comentariu inspirat din partea unui domn, scos din sărite de soția care nu mai termina cu machiajul: «Draga mea, cred că tu faci o confuzie, mergi să *asiști* la spectacol, nu să *joci* în el!» În aceste cazuri, punctualitatea este într-adevăr politețea regilor. Dacă totuși am întârziat, este nepoliticos să ne croim drum printre spectatori după ce a început spectacolul. Așteptăm sfârșitul actului sau al unei părți simfonice și numai după aceea ne căutăm locul.

Garderoba și ocuparea locurilor

La teatru, în sălile de concert sau de conferințe, bărbatul va merge înainte pentru a o proteja pe partenera sa de privirile

curioase. Bărbatul își lasă la garderobă pălăria, mănușile și paltonul, după ce a ajutat-o pe doamnă să-și scoată haina. Dacă este admis ca o femeie să stea cu pălăria pe cap la restaurant, nu la fel se întâmplă la teatru, unde cei din spate ar putea fi deranjați. În lojă poți să-ți iei cu tine paltonul ori pardesiul (dacă există cuiere), iar doamnele pot rămâne cu pălăria pe cap.

Dacă partenera sa își verifică ținuta în fața oglinzii din vestiar, bărbatul rămâne discret alături sau puțin în urmă. Poate profita de acest timp pentru a răsfoi programul pe care și l-a

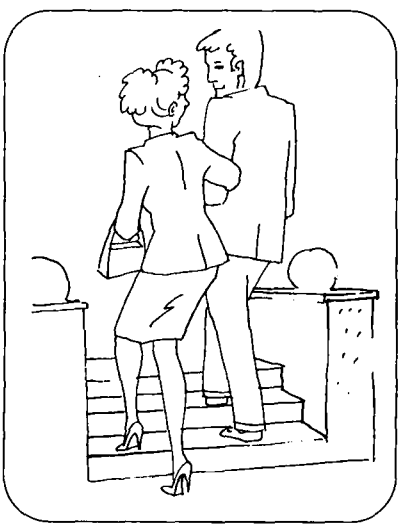

Domnul urcă scara cu o treaptă înaintea doamnei.

procurat. Este neplăcut să-l împrumuți pe al vecinului, dar și mai neplăcut este să-l citești pe deasupra umărului său.

Când ai locuri la galerie, scara pune din nou problema priorităților. Bărbatul precedă sau urmează femeia? Să spunem de la bun început că lățimea scărilor din teatre permite, în general, să rezolvăm lucrurile mergând alături. Însă o veche regulă de curtoazie spune că bărbatul precedă femeia cu jumătate de pas la urcare și o urmează cu o jumătate de pas la coborâre.

Pe rândul de scaune, bărbatul trece primul. Ar trebui să fie de la sine înțeles că a rămâne așezat pe scaun în acest caz este

politicos. Cel ce se îndreaptă spre locul său trece *cu fața* la ridicați – sau măcar cu capul întors către ei – pentru a-și cere uze că a deranjat și a mulțumi pentru curtoazie. Bărbatul lasă doamnei locul cel mai bun, de unde se vede mai bine scena, iar dacă acest loc este la stânga lui.

Spectacolul și pauza

Este de neconceput să mănânci sau să comentezi în timpul spectacolului. Regula este valabilă și la cinematograf. La concert, nu vei urmări ritmul muzicii dând din cap, din mână sau din picioare și în nici un caz nu vei fredona melodia în timp ce o interpretează orchestra.

Multe teatre sunt astfel construite încât din lojă se vede sala la fel de bine ca scena. Dar este o lipsă totală de bună-cuviință să explorezi cu binoclul decolteul doamnelor sau figurile spectatorilor. Binoclul nu trebuie să fie îndreptat decât spre scenă sau spre orchestră!

Dacă doamna nu vrea să meargă în pauză la bufet sau în foaier, bărbatul care o însoțește ar trebui să se abțină de la fumat, astfel ca partenera sa să nu rămână singură.

Sălile de spectacol nu sunt deloc potrivite pentru a lua o masă completă; aici se bea un suc și se mănâncă cel mult niște dulciuri, bomboane, alune etc. – firește, numai în timpul pauzelor.

Într-o sală de spectacol ne salutăm cunoștințele cu o simplă înclinare a capului și nu angajăm o conversație pe deasupra creștetelor spectatorilor. Dacă ținem să le vorbim, vom profita de antract.

În sfârșit, trebuie spus că pagerele și telefoanele celulare se deconectează obligatoriu în timpul spectacolului. Am citit în

La premiera uneia dintre cele mai proaspete piese ale dramaturgiei românești – *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale –, cu câteva clipe înainte de ridicarea cortinei, s-a făcut următorul anunț la difuzor, curat postmodernist: «Vă rugăm ca în timpul spectacolului să închideți telefoanele celulare; dacă n-ați făcut-o încă, vi se oferă oportunitatea.»

Din «Dilema» nr. 301, 1998

revista *Dilema* chiar de un avertisment dat în acest sens spectatorilor, la o premieră recentă. Ascultând anunțul, persoanele din sală și-ar fi putut imagina că spectacolul a și început!

Aplauze și flori

Este total lipsit de delicatețe să părăsim sala înainte de sfârșitul spectacolului ori să ne pregătim de plecare în timpul ultimei scene sau fraze melodice, pentru a câștiga câteva clipe de avans la garderobă. Aceeași regulă e valabilă și pentru aplauzele destinate artiștilor. O persoană bine crescută își va face o datorie din a răsplăti strădaniile actorilor prin aplauze și nu le va întrerupe doar pentru a se întoarce acasă cu câteva minute mai devreme. Cealaltă extremă, de a face un solo de aplauze după ce ale celorlalți au încetat, este de asemenea de prost gust.

Când trebuie să aplaudăm? La teatru, la sfârșitul fiecărui act sau după o demonstrație de mare virtuozitate actoricească. În tr-o sală de concert, la intrarea dirijorului sau a solistului. În schimb, vei face o gafă dacă vei aplauda la sfârșitul unei mișcări. Simfonia, de pildă, are de obicei patru părți și se aplaudă numai după a patra. Dacă avem de a face cu un ciclu de lieduri, aplaudăm la sfârșitul ultimului dintre ele.

Nu se aplaudă niciodată într-o biserică! Mă refer, bineînțeles, la bisericile catolice sau protestante, unde se pot organiza, cu anumite ocazii, concerte.

Numai marilor artiști li se oferă sau li se aruncă pe scenă flori. Se pot trimite flori și tinerelor actrițe care debutează într-un rol mai serios (nu când sunt simple figurante). Nu ne manifestăm dezaprobarea față de un spectacol prin fluierături, mai ales în timpul desfășurării lui. Despre concertele rock ar trebui scris un capitol special...

Într-o expoziție

Bărbații își scot pălăria la intrare și dacă nu este garderobă o țin în mână. Ne abținem să râdem în hohote, să mâncăm, să fumăm și mai ales să comentăm dezaprobator cu voce tare ceea ce vedem. Aceste critici sunt și mai deplasate dacă provin de la un om incapabil să deosebească o reproducere proastă de un

Rembrandt veritabil! Ca în orice situație când ești în societate, se poate amâna pentru mai târziu ce ai de spus – din considerație pentru ceilalți vizitatori, dar și pentru pictor, adesea prezent. Un om bine crescut poate să aștepte până ajunge în stradă pentru a-și enunța propria teorie despre artă, presupunând că tot îi neapărat s-o enunțe... Un pictor din secolul trecut spunea că tablourile dintr-o expoziție sunt obiectele care aud cele mai multe măgării din lume!

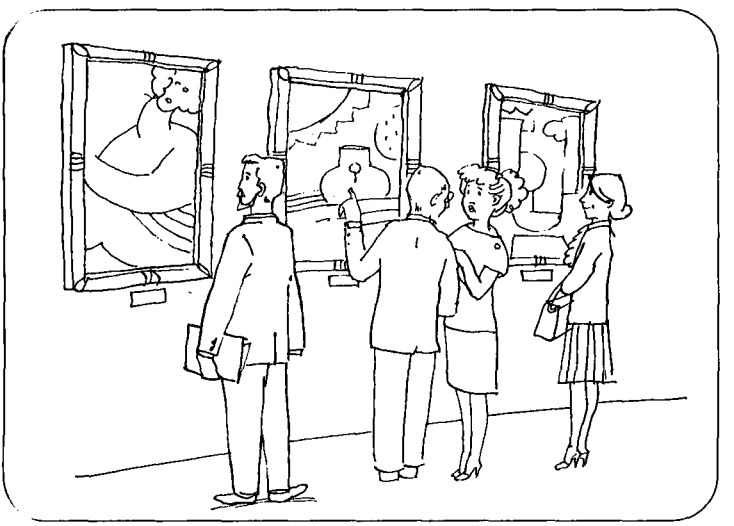

Dacă nu înțelegeți arta modernă, păstrați-va părerile pentru dumneavoastră. S-ar putea ca Salvador Dalí să nu fie atât de vinovat!

La pensiune sau la hotel

Ne comportăm în funcție de categoria hotelului?

Nu există reguli de bună purtare «specializate» pentru fiecare categorie de hotel. Bunele maniere sunt aceleași, indiferent că este vorba de un hotel de lux sau de o mică pensiune de familie. Teama pe care o resimțim în fața marilor hoteluri – cu portari galonați, cu candelabre strălucitoare – nu e întemeiată. În

spatele figurii impasibile a portarului de hotel se află un om capabil, ca și tine, să aprecieze politețea. Totuși există o deosebire între hotelurile mari și cele mici – deosebirea dintre un oraș și o comunitate restrânsă.

Într-o pensiune, se salută atunci când intri în sufragerie. Dacă e vorba de un cerc mic, te prezinți singur (în cazul în care n-a făcut-o proprietarul). Într-un restaurant de hotel mare, nu saluți decât persoanele de la masa ta. Dacă este o masă mare, cu mulți oameni, vei saluta doar vecinii de masă și le vei face un semn amical din cap, la plecare. Dacă ne întâlnim de mai multe ori în felul acesta, calea prezentărilor e deschisă; nu trebuie decât să avem grijă să-i respectăm regulile, deja cunoscute.

Într-un hotel, vom lăsa liftierul să ne ducă bagajele în cameră, vom telefona pentru a cere chelnerului să ne aducă micul dejun sau pentru a ruga un salariat să ne ducă o scrisoare la poștă. Toate acestea, cu o condiție: să acordăm persoanei respective considerația necesară. Să o rugăm politicos, să-i mulțumim și să-i dăm un bacșiș imediat ce ne-a făcut serviciul respectiv.

Nemulțumiții

Într-o pensiune sau într-un hotel, ne vom purta la fel ca acasă sau într-o vizită la prieteni, adică așa cum se cuvine. Nu este recomandabil să afișăm pretenții exagerate. Am întâlnit în hoteluri oameni care, deși la ei acasă trăiau foarte modest, erau veșnic nemulțumiți și făceau în permanență observații personalului de serviciu. În schimb, tot acolo am văzut persoane cu o situație materială excepțională, care acceptau micile neplăceri inerente cu un zâmbet amuzat, fără să facă nici un caz de ele.

Este normal să cerem să ni se arate camera înainte de a ne instala în ea, indiferent că am rezervat-o din vreme sau am obținut-o pe loc. Și este la fel de normal, dacă nu ne convine, să cerem alta. Aproape sigur, recepționerul ne va refuza dacă nu-i oferim un bacșiș. Suntem îndreptățiți în acest caz să apelăm la directorul sau la patronul hotelului.

Vandalii

De reținut ca regulă generală: să nu deranjăm și să nu ne purtăm conform principiului «după mine potopul». Draperiile

de catifea nu au fost puse în cameră ca să ne ștergem cu ele pantofii, becurile de la veioze trebuie să folosească și următorilor vizitatori, iar mocheta va arăta mult mai bine dacă nu este arsă cu reșoul (adus de acasă pentru a ne face cafea). Nu răscolim totul, nu aruncăm țigări pe jos, ne facem patul după ce ne sculăm și aplicăm toate celelalte reguli care țin de respectarea bunului altuia. Vom avea grijă, înainte de toate, să nu ne deranjăm vecinii în nici un fel. Un bărbat se descoperă și salută în ascensor o doamnă chiar dacă nu o cunoaște, iar doamnele se pot saluta între ele cu un surâs, fără a fi obligate să facă și conversație.

Nu facem petreceri și chefuri în camerele de hotel! Pereții sunt subțiri și e posibil ca alături o familie cu copii mici să se chinuiască să doarmă. Vă este permis, pe de altă parte, să anunțați la recepție dacă sunteți deranjat de niște vecini mai zgomotoși. Personalul hotelului este dator să intervină și să-i liniștească pe cheflii. Nu vă veți duce personal să faceți liniște, pentru a nu vă expune la situații neplăcute.

Am auzit de curând la TV că niște tineri care au devastat un hotel au fost drastic pedepsiți de Poliție pentru că, citez, «s-au abătut de la codul bunelor maniere»! Să fi fost o greșeală de formulare sau Poliția s-a hotărât să... mă ajute?

Gunoiul nostru cel de toate zilele

Voi începe cu o poveste. Feciorul împăratului a dat sfoară în țară că vrea să se însoare cu fata ce îi va aduce ca zestre... tot gunoiul pe care va izbuti să-l strângă. Și au venit la palat șiruri de fete însoțite de căruțe, saci, roabe și câte altele, pline ochi cu gunoi. A auzit dorința prințului și fata cea harnică. S-a îmbrăcat în pripă și a dat să-și strângă «zestrea». Dar, oricât s-a străduit, n-a reușit să adune decât o mânuță de gunoi, cu care a plecat foarte rușinată la Curte. Când a văzut-o, feciorul de împărat s-a luminat la față. Urmarea? A fost o nuntă ca-n povești. Și se prea poate ca prințul și prințesa să mai trăiască și astăzi pe undeva, prin Suedia...

«Orașul grădinilor»

La țară, recunoști omul gospodar după felul în care își «reciclează» gunoiul, astfel că ograda și casa strălucesc de curățenie. Lăturile le dă la purcel, cu alte resturi îngrașă grădina (compost), din hârtii face focul, din cârpe și ciorapi vechi împletește covoraș, cu leșia de la rufe spală podelele, din untura arsă sau rânced face săpun.

Nu am pretenția să scriu aici un ghid al gospodarului – nici nu m-aș pricepe. M-a pus însă pe gânduri situația omului de la țară transplantat, de obicei fără voia lui, la oraș, «la bloc». Este complet derutat și se poartă anapoda. Neavând animale, răstoarnă resturile de mâncare, așa unsuroase sau ude cum sunt, în ghene ori în lăzile de gunoi de la poartă. Uneori, confundă spațiul din spatele blocului cu fundul curții de la țară, căreia îi duce dorul. Și așa apare un delușor de gunoaie care se transformă, cu timpul, într-un munte. Dacă pe vremuri Bucureștiul se chema «Orașul grădinilor», acum se poate numi, pe drept cuvânt, «Orașul gunoaielor».

Exemplul Germaniei

Problema gunoiului este la fel de importantă ca aceea a alimentației și sănătății pentru că, nesoluționată, duce la boli, infecții, epidemii. În comunism s-au alocat foarte puțini bani pentru viața civică și, implicit, pentru rezolvarea problemei gunoiului, recurgându-se mai curând la «munca patriotică». Rezultatele se cunosc. Am fost de multe ori în Germania. Imediat după reunificare, în 1991, diferența dintre Vest și Estul fost comunist era șocantă: unul strălucea de curățenie, celălalt de... mizerie. După numai câțiva ani, în capitala reunificată, cel puțin, diferența nu mai era sesizabilă, dar această performanță a costat multe milioane de mărci.

La Berlin, la fiecare colț de stradă există trei clopote mari de metal, pe care scrie *Gleis* (sticlă), unul alb, altul verde, altul maro, pentru aruncatul sticlelor sortate după culoare. Alături sunt două containere pe care scrie *Plastik* și *Papier* – pentru ambalaje de plastic și de hârtie. Dacă vrei să arunci un pachet gol de țigări, celofanul îl depui în *Plastik* și cartonul în *Papier*. De

curând, toți cetățenii orașului au primit gratuit găletușe pentru resturile menajere, și în curți au apărut recipiente colectoare, cu al căror conținut urmează să se îngrașe pământul. De la bun început, omul sortează gunoiul. Are în bucătărie sau în garaj o pungă pentru sticle, alta pentru ambalaje de plastic, încă una pentru hârtii. Totul se reciclează și Germania prosperă!

Ce depinde de noi

Au apărut și la noi în comerț suluri de câte cincizeci sau douăzeci și cinci de saci din plastic, pentru resturile menajere. Merită să-i cumpărați ca să aruncați gunoiul civilizat. Oferiți-vă acest lux! De altfel, puteți folosi și sacoșele de plastic primite gratuit de la unele magazine. (Nu uitați să legați bine la gură, când s-au umplut, sacul sau sacoșa!) Am văzut în multe case cum persoane respectabile «tezaurizează» aceste sacoșe, neîndurându-se să arunce gunoiul în ele. Mi-e imposibil să le înțeleg...

Se povestește că grădina familiei Rothschild, la Ferrières, era îngrijită de... 150 de grădinari. Odată, văzând frunze uscate în grădina unui prieten, baroana de Rothschild întrebă dacă le aduceau din Europa Centrală!

Mai rămâne problema lăzilor de gunoi cu care ar trebui înzestrat orașul, problemă care nu depinde de noi. În Gara de Nord, unde la fiecare zece metri există un coș de gunoi, e incredibil de curat. La fel și în Pasajul Universității. Pe vremea unei campanii electorale pentru funcția de primar al capitalei, ni se promitea un «București lună». După o scurtă perioadă de (vizibile) eforturi ale aleșilor noștri, promisiunile au devenit însă vorbe goale. Privind afișele care ne îndemnau să păstrăm curățenia (între timp și ele au dispărut!), mă gândeam adesea că banii pentru toată această publicitate ar fi fost mai bine folosiți dacă se cumpărau mari containere de gunoi pentru a fi plasate în locurile virane, în spatele blocurilor, în piețe, în fundături – pe scurt, acolo unde oamenilor le este comod să arunce deșeuri. E drept că, de curând, au apărut în București mari saci de plastic cu marca societății de salubrizare, pe care mașinile acesteia le

colectează de la marginea trotuarelor. Să sperăm că înlocuirea dezgustătoarelor «tomberoane» de tablă cu unele din plastic și cu acești saci va duce la îndepărtarea mai rapidă a gunoiului din oraș.

Oricum, eu personal m-am hotărât să arunc gunoiul civilizat. Și cred că multă lume procedează astfel. Îmi amintesc de un prieten care mi-a povestit cum, după ce și-a sărbătorit mutarea la etajul șapte al unui bloc, a aruncat pe geam, noaptea, după ce i-au plecat musafirii, un pachet de țigări plin cu mucuri ca să nu doarmă cu miros acasă. A doua zi l-a găsit pe covoraș, în fața ușii!

Să luăm din viață partea amuzantă a lucrurilor... Peste ani și ani, când existența noastră va deveni normală, ne vom aduce aminte cu nostalgie de lozinca gunoierilor din timpul unei greve pentru mărirea salariilor: «Murim, luptăm, gunoiul nu-l luăm!»

Capitolul 12

De la prima întâlnire până la nunta de diamant

Formarea cuplului și a căminului

Adolescenții și părinții lor

Dacă prima parte a acestei cărți a fost scrisă relativ ușor, fiind vorba despre norme de conduită stabilite de-a lungul timpului și unanim acceptate, capitolele următoare sunt extrem de dificile, pentru că se referă la viața și personalitatea adolescenților și tinerilor, ființe fragile și vulnerabile pe care poți din neatenție să le rănești foarte ușor. Există o întreagă colecție de butade pe această temă atât de delicată: «Sfaturile sunt cerute pentru a nu fi urmate», «Vârstnicii îi sfătuiesc pe tineri pentru că nu mai pot greși ei înșiși» ș.a.m.d.

Tentant ar fi să renunț la acest capitol și să trec direct la redactarea invitațiilor de nuntă sau botez, adică pe un teren sigur. Dar nu o voi face, tocmai pentru că în epoca noastră s-au modificat enorm concepțiile despre viață și despre relațiile dintre sexe, iar libertățile de manifestare ale tinerilor sunt aproape totale. Un adolescent de șaisprezece ani poate cunoaște mai multe fete decât bunicul lui într-o viață! Totuși câteva norme generale pot fi încă formulate fără teamă de ridicol.

Reguli pentru... părinți. Să începem cu regulile pe care ar trebui să le respecte cei mari. Tinerii au nevoie să fie ajutați să-și găsească un mod de comportament firesc, să-și dobândească un echilibru pe care nu-l pot avea de la sine, din cauza lipsei de experiență.

Prima atitudine greșită, dar des întâlnită, a adultului – părinte, rudă, prieten – este de a nu se amesteca în nici un fel în viața adolescentului, pentru a-i lăsa cât mai multă independență.

Este o atitudine foarte comodă, permițând, atunci când viața tânărului eșuează în mod lamentabil, un răspuns prompt din partea omului matur: «Am avut încredere în tine, te-am lăsat să faci ce vrei, ai avut libertate totală!» Câtă cruzime inconștientă există în această replică! Este cruzimea celui care și-a văzut, cu egoism, doar de treburile lui – sau uneori s-a lăsat intimidat de platoșa de teribilism cu care tânărul și-a apărat spaimele, neliniștile, frământările și disperările inerente vârstei.

A doua atitudine, la fel de greșită, este cea a părintelui «cloșcă». Părinții de acest fel au uitat sau nu acceptă că odrasla lor nu mai are șase ani, ci șaisprezece, și o tratează autoritar, nelăsând-o să ia nici o decizie.

Ca în toate situațiile din viață, trebuie să avem tact, răbdare, înțelegere. Să stăm de vorbă cu copiii noștri de câte ori suntem rugați, să nu le dăm sfaturi decât dacă ne sunt cerute și să nu facem crize de nervi dacă nu sunt urmate cu sfințenie! Mai ales prieteniile, flirturile, primele iubiri reprezintă pentru tânăr domenii tabu, interzise adulților. Să nu intrăm cu bocancii în sufletele copiilor!

Dacă această regulă, de a respecta și de a menaja personalitatea adolescentului, nu s-a «demodat», nici purtarea civilizată a tinerilor nu a devenit «anacronică».

Cum se face cunoștință?

Relațiile dintre adolescenții de sex opus și-au pierdut statutul rigid pe care îl aveau la începutul secolului. Actuala generație beneficiază de școli și tabere mixte, de discoteci, de viață sportivă – pe scurt, de posibilitatea de a face rapid cunoștințe și a le desface la fel de repede.

În urma unui test pe care l-am făcut la un mare liceu, o întrebare revenea frecvent: cum trebuie procedat dacă vrei să cunoști pe cineva care îți place și nu este nimeni prin preajmă care să facă prezentările? În acest domeniu, pentru cei de vârste apropiate, «codul manierelor elegante» este foarte... tolerant. În școli, tabere, săli de sport, discoteci, în cluburi, la reuniuni dansante etc. – atât băiatul, cât și fata poate avea inițiativa: pot să se prezinte singuri, să schimbe câteva vorbe, să lege rapid o prietenie. Există totuși o interdicție – de a nu insista și a nu plictisi persoa-

nu pe care ai cunoscut-o, dacă simți sau intuiești că simpatia nu-ți este împărtășită. Demnitatea de om te va determina să renunți și... să suferi în tăcere. La această vârstă rănile se vindecă ușor. Vei întâlni în mod sigur o altă ființă care va fi mai receptivă la sentimentele tale. Ușor de spus, greu de făcut! – vei spune. Merită totuși încercat...

Cu totul altfel stau lucrurile când vrei să faci cunoștință în locuri publice – străzi, gări, autobuze, metrouri, trenuri etc. În aceste cazuri, se recomandă maximum de prudență. Dacă acceptați riscurile, o faceți pe propria dumneavoastră răspundere. Nu vă lăsați convinse de povestea mătușii care și-a cunoscut viitorul soț în tramvai și acum trăiesc fericiți. Au avut noroc, ...ar putea să nu-l aveți și dumneavoastră!

Este modern să vorbim urât? Noul cod al bunelor maniere a făcut să dispară un mare număr din interdicțiile de pe vremuri, care astăzi ni se par absurde. Nici un părinte nu ar fi acceptat altădată ca fiica lui să plece, de exemplu, la munte sau la mare într-o tabără mixtă, chiar dacă directorul taberei i-ar fi inspirat o încredere totală. Ar fi fost de neconceput! Dar nu e deloc demodat ca și astăzi tinerii să vorbească politicos între ei și cu cei din jur, fără brutalități de limbaj. Nimeni nu mă va convinge că un tânăr – și cu atât mai mult o tânără – care înjură ca la ușa cortului sunt oameni ai zilelor noastre, adică moderni! Vor fi în mod cert taxați drept ceea ce sunt – niște indivizi grosolani, fără educație! Dacă vorbesc urât din teribilism, din «spirit de gașcă», cu timpul vor renunța. Mai grav este dacă așa se vorbește în familie. În acest caz, tinerii ar trebui să-i «educe» de fapt pe cei mari și va fi mai greu.

Curtea și flirtul

«Curtea» care se făcea altădată îndelung, fiind o adevărată obligație a tânărului, dădea vieții un anume farmec și romantism. Chiar dacă azi în școli se fac ore de sexologie, chiar dacă tinerii sunt instruiți asupra tuturor mijloacelor moderne de contracepție și sunt învățați să se apere de SIDA, delicatețea și parfumul unic al primelor manifestări de dragoste nu ar trebui să dispară din viața lor. Argumentul este simplu: sunt unice și ire-

petabile. Minunatul film suedez *N-a dansat decât o vară* ar trebui reprogramat periodic, pentru a fi văzut de cât mai multe generații.

Simpatia este chiar dragoste? Nu, bineînțeles! Flirtul nu este condamnabil din punctul de vedere al bunelor maniere. El este specific unei anumite vârste. A zâmbi, a face mici daruri, a invita o fată la cinema, a-i da o floare sunt gesturi ce nu au în sine nimic rău. A răspunde acestor invitații este firesc. De multe ori această relație se transformă într-o prietenie durabilă sau o mare iubire.

Cum se face curte unei fete. «A face curte»: termenul pare puțin demodat, dar ciudățenia este că altul nu avem.

Dacă acceptăm ideile din cartea de mare succes a lui John Gray, al cărei titlu a devenit o sentință – *Bărbații sunt de pe Marte, femeile sunt de pe Venus* –, lucrurile se simplifică surprinzător de mult. Și totuși există și femei care fac curte unui bărbat, iar acesta e «cucerit». Nostim, nu?

Inventivitatea oamenilor este nelimitată în toate domeniile. De ce acest delicat aspect al vieții ar face excepție? Citeam undeva despre cereri originale de căsătorie: un mesaj scris pe cer de fumul unui avion special, de pildă. Cu toate astea, câteva reguli elementare de politețe rămân înscrise în memoria noastră indiferent de epocă, de conjunctura politică, de catastrofe sau alte evenimente:

- Părinții nu trebuie să se amestece în alegerea copilului lor și să nu dea sfaturi decât dacă le sunt cerute.
- Nici cea mai fierbinte dorință de a avea în preajmă persoana iubită nu justifică insistența exagerată (telefoane, scrisori, cadouri, flori, cereri de întâlnire). Un pic de răbdare, de amânare înaintea fiecărui gest de acest fel va fi mai târziu răsplătit (ce-ar fi să ne planificăm două telefoane pe zi, și nu douăspre zece?)
- Dat fiind că oamenii vorbesc prea mult (observație valabilă în general, nu numai la acest capitol), atunci când sufletul îți frământă patimi mari și doruri multe (ca să parafrazez Poetul) comunicarea nonverbală este ideală. O privire, un gest, dar și o floare de magnolia discret adusă, un dar cât de mic și de ieftin vor face minuni. O fată tânără îmi povestea că, locuind

la parterul unui bloc mic, știa că va găsi pe placa de marmură a caloriferului din hol un mic semn. Iubitul ei, cu care se văzuse sau nu în ziua respectivă, îi lăsa întotdeauna acolo, seara, un mic obiect. Dimineața găsea o crenguță de brad, un buchețel de ghiocei sau chiar un bilet (folosit) de autobuz. Strângea aceste mici «comori» fără să mulțumească ori să vorbească despre ele cu prietenul ei. Dar ziua ei începea minunat.

• Mă impresionează neplăcut scenele la care asist uneori pe stradă – adevărate mici piese de teatru în care cei doi tineri se ceartă violent, din ochi le țâșnesc scântei de ură, iar cuvintele lor nu pot fi reproduse. Sfatul meu: nu vă certați niciodată, dar dacă altfel nu se poate (eu știu că se poate) asigurați-vă că nu vă vede și nu vă aude nimeni.

• Dragostea, se spune, este oarbă, nu alege. Eu nu cred. Un tânăr sau o tânără ar trebui să se gândească puțin, înainte de a-și alege partenerul de viață, la diferențele prea mari de preocupări, medii sociale, niveluri de cultură.

• Prin natura lor (ideea e tot a lui John Gray), fetele-venusiene sunt mai predispuse la confesiuni. Țin un jurnal, scriu scrisori, își mărturisesc frământările prietenului, prietenelor sau chiar părinților. Sunt mai idealiste, mai romantice, mai visătoare. Tinerii sunt mai puțin dispuși să-și deschidă sufletul, dar au mereu idei, vor să acționeze (doar vin de pe Marte!).

Un prim sfat și pentru unii și pentru ceilalți: fiți cât mai discreți și feriți-vă ca de foc să încredințați cuiva (chiar și jurnalului) amănunte intime – și în nici un caz pe cele neplăcute. Astfel de lucruri le rezolvați singuri ori numai cu prietenul sau prietena. Cea mai înflăcărată iubire nu va rezista la observația malițioasă a unui «binevoitor»: «Mi-a spus prietena ta că nu prea te speli» sau «Cum te simți cu viitorii socri – foști securiști notorii?». Chiar dacă cele afirmate de «binevoitor» sunt adevărate, nu le-a inventat, soliditatea cuplului va fi serios zdruncinată.

Al doilea sfat este mai ușor de urmat și foarte eficient: nu rămâneți prea mult timp singuri. Este rețeta garantată pentru ca iubirea să dureze mai mult. Chiar dacă impulsul firesc vă îndeamnă să nu acceptați pe nimeni în preajmă, alternați voit, cât mai des, izolarea cu viața de grup. Alegeți un sport preferat de amândoi, mergeți la teatru, la operă, la concerte simfonice

sau de muzică modernă, faceți excursii în grup etc. Evitați astfel dușmanul de moarte al tuturor iubirilor – plictiseala, monotonia. Mă cuprinde tristețea când văd pe o bancă în parc, mai ales dacă e și frig, doi tineri ținându-se de mână și privind în gol. Există săli de expoziții, unele gratuite, muzee (o zi pe săptămână e gratis la orice mare muzeu de artă), chiar și anumite magazine universale cu multe etaje, care vă dau prilejul să aveți preocupări comune și multe subiecte de discuție. Poate așa se explică de ce unele cupluri rămân vreme îndelungată împreună, iar altele nu.

Sunt prietenă cu o pereche căsătorită de peste 40 de ani, îi cunosc de când erau logodiți. Eram foarte amuzată când tânărul meu prieten (sportiv de performanță) îmi spunea râzând că se va căsători în curând, cu toate că «eu o duc la meciuri de volei, ea (critic literar) mă duce la operă». Anii au trecut și, dacă aș vrea să închei cu o platitudine, aș spune că acum este invers. Nu e așa, dar am vrut să vă conving cu această istorioară adevărată că felul în care vă petreceți timpul liber împreună poate face ca o iubire să dureze mai mult decât un foc de paie.

Bărbații insistenți. A flirta, a cocheta, a face «ochi dulci» se potrivește – cum am spus – tinerilor. Însă după o anumită vârstă, când tânărul a devenit matur, are o familie, chiar și copii, «obiceiul» de a cocheta în permanență devine supărător. «Domnul» ce depășește limita bunelor maniere – care recomandă doar un surâs, o strângere de mână sau un compliment – este insuportabil. El îți va reține mâna mai mult decât este necesar, va insista să-i dai numărul de telefon, va dori să obțină o întâlnire etc. Un astfel de bărbat este ori prost crescut, ori obsedat!

Adevăratele doamne. Dar nici «cochetele», femeile ce se cred fatale și irezistibile, nu sunt agreate într-o societate de oameni bine crescuți. Astfel de persoane vor fi tratate de către cei din jur cu indiferență și răceală.

În zilele noastre, sunt admirate fetele cu siluetă, sănătoase, sportive. Au succes în special cele independente material, deci cu o profesie; dar și cele care sunt bune camarade în școli, la serviciu și în vacanțe. Asta nu înseamnă că fetele au voie să-și uite feminitatea, pentru că astfel au foarte puține șanse de a fi

provocate de băieți. Feminitatea presupune delicatețe, și nu agresiune sau provocare.

O doamnă nu este o persoană care poartă verighetă, ci cea care se poartă ca atare. Cuvântul «doamnă» în acest context are semnificație similară cu cea de «domn», atribuită nu numai bărbatului matur, ci și tânărului bine crescut. O fată de șaispre-zece ani se poate purta ca o «doamnă» fără să renunțe la candoarea și nevinovăția inerente vârstei, după cum o femeie în toată firea poate fi catalogată drept prost crescută dacă nu a învățat să se poarte civilizat, la timpul potrivit. Doamnă te naști, dar și... devii!

«Duduie». Vorbind cu mai multe tinere, am aflat că le deranjează apelativul «duduie», pe care vârstnicii îl folosesc frecvent. Termenul este, într-adevăr, demodat, dar în sine nu are nimic ofensator. E de proveniență grecească și, mai demult, era formula de adresare pentru tinere – căsătorite sau nu. Recunosc însă că «duduiță» sună neplăcut. Ne vom adresa adolescentelor pe care nu le cunoaștem cu «domnișoară». Dacă e vorba de o adolescentă din anturajul nostru, o întrebăm: «Pot să-ți spun Mădălina?». În nici un caz nu-i vom spune «fato» («fată») sau «fetițo».

Apărați-vă de grosolănie! Adolescenta ar trebui să-și ia câteva măsuri de precauție pentru a fi respectată și ocrotită în societate, așa cum merită grația și fragilitatea specifice vârstei. Iată un singur exemplu: nu ar trebui să-și dea fotografia – mai ales cu dedicație – unui băiat pe care nu-l cunoaște foarte bine. Nu, dragă tânără cititoare, nu sunt vorbe demodate! Sunt perfect adaptate la viața contemporană – pentru că ai fi uimită dacă ai vedea cum băieții își arată din orgoliu unul altuia aceste dovezi de simpatie, iar dacă ai mai auzi și tonul sau cuvintele cu care le comentează... Nu este vorba de o regulă de etichetă, ca aceea despre felul de a mânca, de exemplu, ci de o măsură de apărare a candorii împotriva grosolăniei, ceea ce e cu totul altceva.

Dar cum ne apărăm împotriva tânărului care abia ne-a cunoscut și ne invită la el acasă, precizând și în ce scop? – m-a întrebat o tânără domnișoară. În orice caz, nu răspunzând gro-

solăniei cu o grosolănie, ci refuzând rece și... politicos. Străduiți din dinți și reamintiți-vă ce scriam la începutul acestei cărți: momente încordate în istoria lumii au mai fost; ele au trecut, dar bunele maniere au rămas.

Cine plătește? O problemă delicată, ivită din similaritatea situației financiare a băiatului și a fetei, este cea a cheltuielilor comune: biletul de cinema, nota la cofetărie sau restaurant, costul excursiilor etc. Prestigiul masculin presupune ca bărbatul să suporte fără comentarii toate aceste cheltuieli, mai ales când are un venit personal. Dar aici trebuie să facem niște precizări. Tânărul va fi onorat și va uita imediat cheltuiala făcută, iar tânăra nu va abuza, afișând pretenții exagerate și costisitoare, chiar dacă este invitată de o persoană cu posibilități materiale ieșite din comun. Zgârcenia la bărbați, ca și lăcomia la femei, produce o impresie mai mult decât dezagreabilă. Dar este admis, când te vezi foarte des sau chiar zilnic, la vârsta când n-ai încă un venit personal, să discuți deschis problema cheltuielilor. Dacă te oprești la soluția plății separate, felul de a proceda trebuie să fie stabilit cu foarte multă grijă. Chiar dacă ești cel mai sărac dintre studenți, nu e plăcut să vezi cum prietena ta plătește nota sub ochii chelnerului. Se discută în prealabil, iar dacă ai nevoie de un împrumut îl faci înainte de intrarea în restaurant. Chiar dacă se împart cheltuielile – plătește băiatul. Se va evita în orice caz scena penibilă a celor două mâini care agită simultan câte o bancnotă și se luptă pentru a plăti consumația.

Ne-am referit până acum la cazul a doi tineri apropiați unul de celălalt. Dacă însă o doamnă (tânără sau nu) invită un bărbat la restaurant pentru o întâlnire de afaceri, ea este cea care plătește.

Logodna

În zilele noastre, logodna este mult mai puțin importantă și nu creează aceleași obligații ca altădată. La începutul secolului, doi îndrăgostiți a căror logodnă nu avusese încă loc nu puteau să se vadă decât în prezența părinților sau a unei terțe persoane. Rareori puteau să iasă în lume numai ei și era exclus, de pildă, să-și petreacă vacanța împreună.

Tinerii de astăzi locuiesc singuri în orașe – în camere închiriate sau la cămine. Despărțiți de părinți, ei au, în consecință, foarte puține restricții de comportament. Nu se mai pune problema, de exemplu, să ceară permisiunea să iasă în oraș cu cineva. Se întâmplă ca tânărul să cunoască de multă vreme o fată și să treacă drept logodit în ochii colegilor, în timp ce binecuvântarea părinților e încă în stadiul de proiect.

O căsătorie se poate face și fără logodnă, dar deocamdată lucrul acesta nu a devenit... o regulă! Dimpotrivă, în unele familii logodna este un eveniment îndelung chibzuit și pe care nu se cade să-l tratezi cu superficialitate. Altădată, logodna nu se rupea decât rar, dintr-un motiv într-adevăr foarte serios. Se ajungea astfel ca, după un schimb de cadouri rituale și după curgerea unui anumit interval, să se oficieze căsătoria în ciuda eventualelor neînțelegeri ivite între logodnici, neînțelegeri ce se amplificau de-a lungul întregii vieți. În majoritatea cazurilor, în urma ruperii logodnei fata rămânea dezonorată pe viață. Astăzi se poate desface o logodnă fără mari probleme. Este infinit mai bine decât să faci o căsătorie nereușită. Desigur, ruperea logodnei implică multe consecințe de ordin sentimental, financiar, familial sau social, dar importanța reală a acestor neplăceri este mult mai mică decât traiul în comun a două ființe sortite să nu se poată suferi o viață întreagă.

Un logodnic dezamăgit, o logodnică înșelată nu trebuie să urâțească amintirea unor zile totuși frumoase. Un om bine crescut nu comentează cu nimeni motivele care l-au determinat să se despartă de prietena sau prietenul său.

Căsătoria

Din fericire, nu toate primele iubiri sfârșesc prost și multe se termină cu logodne și nunți. Și iată că, într-o bună zi, cei doi logodnici devin soți «cu acte în regulă» fără ca ei să fie mai puțin îndrăgostiți, dar având, poate, ceva mai multă maturitate și mai multă responsabilitate față de viață. Nu îi vom mai vedea plimbându-se strâns înlănțuiți pe stradă sau prin parcuri, ci doar ținându-se de mână – pentru că au înțeles că farmecul și tandre-

ţea sentimentelor nu trebuie afişate în public. Nu se vor mai îm brăţişa la fiecare colţ de stradă şi nu se vor mai săruta în me sau în autobuz! Au renunţat să folosească în altă parte de la ei acasă poreclele nostime de care se amuza întregul antur Nu se mai lasă aşteptaţi câte o jumătate de oră pe stradă, au încetat să mai creadă micile bârfe şoptite de colegi pe seam partenerului, vorbe ce îi făceau să se certe la infinit. Sunt îm un şi nu se mai ocupă decât de ei înşişi, încercând să rămână, în ciuda geloşilor şi a curioşilor, un cuplu unit. Tinerii află, mai bine zis învaţă, că dragostea nu se hrăneşte cu aer, ci se creează şi se recreează continuu, prin micile gesturi tandre de fiecare zi. Soţul, ca şi soţia trebuie recuceriţi mereu – iată un adevăr care stă la baza căsătoriilor reuşite pe care le admirăm. Cuplul nostru înţelege repede că surâsul şi buna dispoziţie sunt indispensabile pentru a duce o viaţă în comun. Toţi avem momente de indispoziţie sau de supărare, dar problema este să ştii să-l faci pe celălalt să le uite. Dacă ai reuşit – o va face şi el altă dată, în situaţii similare. Să te arăţi acasă mereu indispus, să adopţi o ţinută mai mult decât neglijentă, să laşi să treacă sărbătorile şi aniversările fără să le transformi în adevărate evenimente sunt în aparenţă lucruri mărunte, dar ele vor duce în mod cert la dispariţia minunatei, mistuitoarei iubiri de odinioară.

Căsătoria trebuie să creeze o intimitate fără ascunzişuri şi fără minciuni. Dar sinceritatea nu justifică gesturile brutale sau nervoase şi nici cuvintele grosolane.

Un bărbat căsătorit nu ar trebui să afle niciodată micile secrete cosmetice ale soţiei sale, iar aceasta n-ar face rău dacă şi ar aştepta soţul ca pe un posibil admirator, ce ar surprinde-o la bucătărie, cu un şorţ cochet, asortat la unul din tricourile pe care le poartă numai în casă!

O bătrâneţe fericită în comun nu este un dar al zeilor, ci rezultatul unor ani îndelungi de respect, de bunăvoinţă, de dragoste şi mai ales de toleranţă din partea amândurora. Să acceptăm un adevăr care e însuşi secretul unei existenţe senine. Nu poţi avea totul în viaţă: şi avantajele de care te-ai bucurat la părinţi, şi mândria unui cămin al tău. Câte căsnicii nu se destramă din cauza fatalei formule: «Eu plec la mama»!

Avem un copil! Iată o problemă cu adevărat serioasă

Venirea pe lume a unui copil este un prilej de mare bucurie într-o familie. Dar să ai copii înseamnă în același timp să-ți asumi o mare răspundere în ce privește delicata misiune de a-i crește și educa. Copilul poartă în germene toate potențialitățile vieții sale de adult, pe cele bune și pe cele rele. Primii ani de existență vor fi decisivi pentru întreaga sa viață.

La o maternitate, patru copilași de curând născuți stăteau la o parolă. Trei erau fetițe – și nu l-au crezut pe al patrulea când le-a spus că el e băiețel.

Bine, am să vă dovedesc!

Dând la o parte păturica de pe el, a zis:

— Poftim... ciorăpei albaștri!

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

Ca să educi un copil trebuie să fii tu însuți educat – și când spun *educat* nu mă refer la faptul de a ști să saluți și să mănânci corect sau de a avea studii superioare, ci la acea știință (artă) de a crește un copil. Există copii prost crescuți proveniți din mediile cele mai rafinate și copii cu un comportament de invidiat, educați în familii dintre cele mai modeste.

Nu putem aprofunda aici această problemă vitală, tratată în nenumărate lucrări de specialitate; ne vom opri numai asupra câtorva reguli – ușor de reținut, dar foarte greu de aplicat consecvent.

Părinții – un model

Când trebuie începută educația copilului? – Cu douăzeci și cinci de ani înaintea nașterii lui, răspunde un psiholog, rostind un adevăr esențial. Când trebuie un copil învățat să asculte muzică simfonică? este întrebată mama unui adolescent cu o comportare deosebit de plăcută. – Din ziua în care se naște! Înainte de culcare, îi puneam un disc cu muzică clasică, mai târziu nu putea adormi fără ea, iar acum ascultă când dorește (și dorește adeseori). De ce citește copilul, de ce iubește florile și animalele,

de ce nu minte ș.a.m.d.? Pentru că și noi facem la fel, este de obicei răspunsul părinților.

Dar există, din păcate, și numeroase exemple de copii care nu-și imită deloc părinții. Noi citim – lui nu-i plac cărțile; noi muncim, îi dăm tot ce îi trebuie – și el are note proaste; noi nu bem, nu fumăm – și el e toată ziua în baruri. Să fie clar, *copilul mai ales când e mic, nu este vinovat!* Au intervenit greșeli de educație. Vinovați sunt numai părinții, care nu au știut la vreme să-i învețe pe copii «să-i imite». Din milă și din dragoste prost înțeleasă, i-au scutit de orice efort și i-au lăsat să facă tot ce au vrut. Când ne este «milă» de copil, să ne gândim la consecințe. Îl vom trimite la școală chiar dacă afară plouă cu găleata, nu îl vom scuti de orele de educație fizică și nu ne vom certa mereu cu profesorii pentru că îi dau note proaste. Notele se *iau*, nu se *dau*!

Dar tot o greșeală este excesiva și interminabila morală făcută copiilor, mai ales când nu are o legătură convingătoare cu comportamentul părinților. Copiii sunt dispuși să-și imite părinții în ceea ce fac, nu în ceea ce spun! Cum să învețți un copil să se poarte corect la masă când tu însuți mesteci zgomotos, cum să-l înveți să fie punctual când tu ești veșnic în întârziere?

De la vârste fragede, cei mici își fac idoli din părinți. Feriți-vă să-i dezamăgiți! Gândiți-vă numai la ce cruntă deziluzie îi veți supune când, devenind mai mari, vor realiza că doar ei nu au voie să mintă, doar ei trebuie să se spele seara pe dinți, doar ei sunt obligați să vorbească frumos. Dacă părintele nu face el însuși tot ceea ce îi pretinde copilului, nu poate fi vorba de educație.

Deprinderile muncii intelectuale și fizice se cultivă la copil încă de la vârste fragede. Celui mic îi este lene să citească, și atunci adultul va recurge la un mic șiretlic: îi va citi el și va lăsa intenționat povestea neterminată în momentul cel mai interesant. După cum îi va da în grijă mici treburi în casă (de pildă, să spele farfuriile), pe care copilul le va face la început din amuzament, iar apoi din obișnuință.

Pedepsele. Pedagogia modernă este în general împotriva pedepselor, în special împotriva celor corporale. Totuși, dacă ne hotărâm să pedepsim copilul după ce am reflectat calm, nu pra-

...lui nervilor și furiei oarbe –, atunci să o facem. Un principiu de ...educație spune: «Să nu amenințI niciodată un copil că îl arunci ...geam deoarece, dacă ai spus-o, trebuie să-l arunci!»

Certurile în casă. S-au făcut teste care au demonstrat că, într-o ...ă unde domnește o atmosferă încărcată de certuri și ură, flo... de interior nu le merge bine. De ce ar reacționa un sugar ...altfel? Nu trebuie să citim cărți savante ca să înțelegem că nu... o atmosferă calmă este favorabilă dezvoltării normale a unui ...om. Bunicile, mătușile sunt de neprețuit într-o casă cu un copil, ...că de ce nu le-am trece cu vederea micile slăbiciuni datorate ...rstei, în loc să ne enervăm permanent, provocând scandaluri ...terminabile?

Forța exemplului. Dacă din anumite motive îi ceri unui copil ...spună o minciună, de exemplu să răspundă la telefon că nu ...i acasă, el va descoperi imediat în asta un mijloc comod de ...ieși din orice încurcătură. Și cum vor proceda părinții pentru ...l convinge că există minciuni convenționale permise și altele ...ave, nepermise? Adevărul este pentru copii absolut. Ce devine ...bsolutul dacă există două feluri de adevăr? (vezi p. 78)

Mai sunt multe domenii în care exemplul părinților este deo...bit de important. Prin natura sa, copilul nu este politicos. E ...un mic egoist căruia experiența deocamdată restrânsă nu i-a ...demonstrat necesitatea bunei creșteri în societate. Copilul con...deră că bunele maniere formează un sistem inventat de cei mari ...pentru a-i face lui viața amară. Când i se cere pentru a suta oară ...să salute, să întindă mâna, să tacă, în vreme ce adulții nu fac ...așa întotdeauna, toate aceste reguli devin pentru el, pe drept ...cuvânt, vorbe goale.

Într-o zi, ieșind dintr-o cofetărie, am ținut o clipă ușa pentru ...un copil care tocmai intra, însoțit de bunica lui. Băiețelul s-a ...oprit, s-a uitat la mine, a zâmbit și a spus: sărut mâna, mulțu...mesc! Dacă aș fi văzut un OZN nu aș fi fost mai mirată, cu toate ...că reacția copilului fusese normală. Eu însă, din păcate, n-am ...mai întâlnit-o.

Cuvinte stâlcite. Încă de când copilul începe să vorbească, el trebuie ajutat să se exprime normal. Să-l corectăm în permanență și să nu acceptăm cuvintele stâlcite sub pretextul că sunt

drăguțe. Obiceiul de a numi totul în jur prin diminutive sau onomatopee, astfel că mâncarea e papa, laptele e lăptic, brânza e brânzică, pâinea e pâinică, câinele este ham-ham, pisica – miau, vaca – muu etc., va obliga copilul ajuns la vârsta școlară să mai învețe o limbă, pentru că altfel va deveni ridicol între colegii lui, crescuți de părinți cu mai multă minte...

Ordine absurde. Nu numai în domeniul vocabularului este importantă respectarea personalității în devenire a copilului. Ordinele date fără sens, fără alt scop decât acela de a stabili autoritatea părinților, sunt imediat percepute ca atare de către copil și «executate» în consecință! Să-l oprești să se joace numai pentru că așa ai tu chef este o ofensă adusă sufletului delicat al copilului, iar să repeți deseori această interdicție îi provoacă o revoltă justificată, care îl va înrăi de mic.

«Te rog frumos». Unui copil trebuie să i se mulțumească după ce a fost rugat să facă un serviciu oarecare. Dacă părinții neglijează această datorie, copilul nu va întârzia să conchidă că politețea se împarte în mod ciudat în această lume și nu se va îndrăgosti niciodată cu adevărat de magicele cuvinte: *Te rog frumos! Mulțumesc foarte mult!* Și cât de greu îi va fi fără ele în viață!

Comunicarea. Pentru a pătrunde în mintea și în inima unui copil, cea mai bună cale este să ne imaginăm că suntem de vârsta lui. Acest efort ne va permite să înțelegem problemele ce îl frământă, să avem răbdare în fața nevoii lui de a pune neîncetat întrebări și să motivăm cât mai logic sfaturile pe care i le dăm. Chiar și noi, maturii, avem nevoie mereu de cineva cu care să stăm de vorbă, care să ne sfătuiască, el de ce nu ar avea?

A sta de vorbă nu înseamnă însă a ne bârfi familia, colegii, prietenii în fața copilului. Un om bine crescut nu o va face de fapt niciodată. Dacă se întâmplă să deschidem mereu discuția pe această temă, în curând o va face și copilul. Și atunci să nu ne mire faptul că nu ne mai intră nimeni în casă, chiar dacă locuim în centru; în realitate ne purtăm ca la mahala!

Înțelepciune și tact. Ca toate treburile într-adevăr serioase, educația este un lucru foarte dificil, dar plin de satisfacții când reușești. Dacă nici noi n-am fost tipul copilului model, sau chiar dacă am fost, n-avem dreptul să luăm în tragic micile pozne și trăsnăi inerente copilăriei. Trebuie, dimpotrivă, să ne spunem cu înțelepciune că ele caracterizează această vârstă. Bineînțeles că vom lua măsuri dacă obrăzniciile merg prea departe, dar, chiar și în acest caz, vom miza pe puterea de înțelegere a pușlăului, metodă infinit mai eficientă decât cea dictatorială. O explicație în câteva cuvinte este în această situație mai potrivită decât o criză de nervi. Să nu insistăm totuși dacă nu l-am convins din prima încercare, ci să revenim altă dată, cu mai multe argumente. Sau, în loc să țipăm permanent «nu pune mâna!», mult mai practic ar fi să-i îndepărtăm din cale obiectele pe care nu are voie să le atingă – cum ar fi o cratiță cu apă clocotită sau o statuetă valoroasă.

Părinții care se preocupă de viitorul copiilor lor nu le permit niciodată să treacă ușor peste problemele ce țin de onoare, cinste, curaj etc. Încă de la vârsta școlară se disting foarte bine cei care dau din coate fără scrupule, cei care se împing cu tot dinadinsul în față, cei care practică delațiunea, cei care lingușesc – defecte grave, ce se vor amplifica în timpul vieții. Să le observăm la vreme și să le corectăm cu tact.

Banii și caracterul

O problemă importantă în viața oamenilor sunt banii: nu numai pentru cei mari, dar și pentru copii.

Cum să-i convingi că în viață sunt lucruri mai prețioase decât valorile materiale, lucruri care nu pot fi obținute cu bani? Dați copilului exemplul casei incendiate – situație când dispare tot ce ai strâns o viață, iar omul se salvează numai cu ce are în minte și astfel o poate lua de la capăt – sau orice alt exemplu vă convine.

Dar copilul trăiește în societate, tentațiile sunt mari, unii colegi au haine și jucării frumoase, mănâncă numai lucruri bune, vin la școală cu mașina etc. Cum să-l faci să înțeleagă această nedreptate: că alții au tot ce-și doresc, iar el nu?! Cum să-l convingi că în lumea asta banii nu sunt totul?

A trăi frumos nu este sinonim cu a avea bani. Și în acest domeniu, ca și în altele, există din partea acelor părinți care nu știu ei înșiși să trăiască frumos cel puțin două comportamente greșite, nocive amândouă dezvoltării copilului atunci când cei mari depășesc o anumită limită. Înainte de a le enunța, să precizăm că dacă adulții nu știu să-și chibzuiască bine veniturile și oricât ar avea nu le este suficient, atunci nici tinerii nu vor ști ce să facă mai târziu cu banii câștigați. Dacă ai o cameră, vrei un apartament, dacă l-ai dobândit, vrei și o căsuță de vacanță ș.a.m.d. Este foarte bine să-ți dorești mereu ceva, nu aici e problema; important este să poți obține ceea ce îți dorești cu mijloace cinstite. Și mai ales să știi să stabilești ordinea priorităților atunci când vrei ceva cu tot dinadinsul.

Nu avem bani... Prima atitudine greșită la care mă refeream este a părinților care nu oferă copiilor nici măcar strictul necesar, lamentându-se permanent că nu au de unde. Copilul va înțelege, va fi de bună-credință, va renunța la orice pretenție. Dar dacă tot l-am implicat în probleme care nu îl privesc, va protesta la un moment dat împotriva vitrinei cu bibelouri, pentru care se fac atâtea sacrificii și pe care el o detestă, sau va observa că se cheltuiește prea mult pe băutură ori pentru coafor, iar el nu are bani nici de o carte.

... Avem prea mulți. Celălalt comportament, la fel de des întâlnit, este al părinților martiri: noi nu am avut (sau am avut, nu contează motivația), așa că să aibă (și) el, să nu-i lipsească nimic, noi doar pentru el muncim. Dacă în primul caz riscurile deformării caracterului sunt relativ mici, pentru că de obicei cel frustrat se ambiționează să aibă cât mai curând propriile sale venituri, în cel de-al doilea caz urmările sunt foarte grave. Pentru că puștiului i se cuvine totul, cei mari trudesc din greu pentru a obține banii cu care să-i satisfacă toate moșturile. Ei nu mai au timp să-l și educe și nici nu mai au putere să stea de vorbă omenește cu el. Rămas singur, copilul își va stoarce creierii ce să le mai ceară și ce să-și mai dorească. Este infinit mai plăcut să pretindă decât să «restituie», adică măcar să învețe bine la școală. Astfel de situații au întotdeauna un final dramatic. Părinții care s-au sacrificat se vor simți nedreptățiți, deoarece ni-

meni nu le va răsplăti eforturile; spre marea lor surprindere, copiii ajunși adulți le vor face reproșuri: «Eu eram copil, v-ați luat după mintea mea să-mi cumpărați calculator când eu nu știam bine tabla înmulțirii?!» sau «Cu banii dați pe trenulețele scumpe pe care mi le-ați luat când eram mic puteați să-mi plătiți un profesor de franceză sau altă limbă străină și realizam ceva în viață» etc., etc. Părinții se vor apăra la rândul lor, spunând că ei au încercat să-l învețe cât mai multe lucruri: și pian, și vioară, și tenis, și limbi străine, și matematică, dar «nu s-a prins nimic de el». Banii nu sunt importanți decât atunci când nu-i ai! Deci să chibzuim bine ce facem cu ei, ca să nu ne amărască viața, ci s-o facă agreabilă.

Realitatea este că de copil se «prinde» întotdeauna ceva cu condiția ca părinții să se gândească la viitorul lui și, mai ales, să fie consecvenți și perseverenți când îi pretind un efort intelectual. Calculatorul nu trebuie cumpărat numai pentru că este scump și copilul și-l dorește pentru joacă. Să-l învățăm să «învețe» să gândească, să-și facă lecțiile și abia apoi să se joace. Nu trebuie să ne lăsăm intimidați de aceste aparate sofisticate și să credem că fiul nostru e un geniu pentru că știe să le manevreze, în vreme ce la școală are numai note proaste. Ele trebuie să-i dezvolte gândirea, nu pur și simplu să-l distreze.

Toate lucrurile se fac cu răbdare și la timpul lor. Răbdare trebuie să avem și când îi angajăm un profesor de limbi străine, de pian sau de orice altceva. Dacă renunțăm la acești profesori deoarece copilul se revoltă că e întrerupt de la joacă, nu putem avea pretenția că l-am educat, iar reproșurile lui, când se face mare, sunt justificate.

Când vom înțelege că nu este vina copilului că a ajuns un neisprăvit, ci numai a adulților care l-au crescut? Să nu uităm că cei mai severi judecători ai greșelilor noastre sunt propriii noștri copii. Mă refer, bineînțeles, la copiii înzestrați cu o judecată sănătoasă...

În familie și în vizită

Să revenim la viața în familie. Trebuie să-i învățăm pe copii cum să se îmbrace, cum să mănânce, cum să salute și să-i convingem că acestea sunt tot atât de importante pentru ei ca și

pentru ceilalți. Părinții trebuie să aibă grijă ca lingura să fie dusă la gură cu vârful înainte, ca tacâmurile să fie ținute corect, ca înghițiturile să fie mici, gura închisă în timp ce mestecă, buzele șterse după ce bea, coatele nesprijinite pe masă etc. Să nu-i lăsăm pe copii să se joace cu mâncarea și să nu le permitem să-i întrerupă pe adulți când aceștia spun ceva. Dar nici adulții nu le vor tăia mereu vorba cu un: «Lasă-mă cu prostiile tale!»

Vreți să aveți un copil care va reuși sigur în viață? Obișnuiți-l să se uite zâmbind în ochii interlocutorului. Vă garantez că efectul este miraculos!

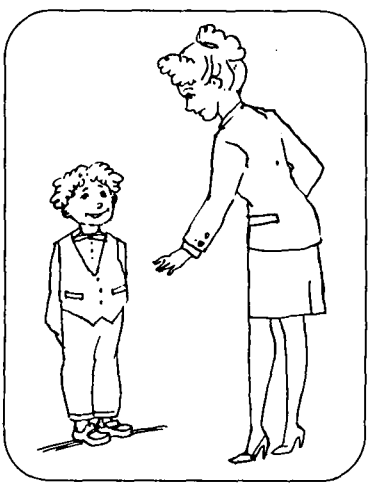

Acest copil drăguț zâmbește și spune, fără să fie îndemnat de părinți, «mulțumesc» pentru ciocolata pe care a primit-o. Nu va spune în nici un caz «Vai, nu trebuia», ci, eventual: «E ciocolata mea preferată.» Vă rog uitați-vă bine la acest desen: vedeți un copil care va reuși sigur în viață!

S-a renunțat la obiceiul de a li se da să mănânce copiilor mici în camera lor, dar asta nu le dă dreptul să tulbure mesele familiale. Este important să ne luăm măsuri în plus când mergem cu ei la restaurant sau într-un loc public, ceea ce, la drept vorbind, nu e chiar indicat, căci riscurile sunt considerabile. De altfel, nici pentru ei nu este chiar o plăcere. Nu poți cere unui copil, chiar bine educat, să cunoască toate subtilitățile comportamentului la masă și există mereu pericolul să greșească, iar noi să ne enervăm. La fel stau lucrurile în situația invitației la cineva acasă. Dacă nu e vorba de o invitație la prieteni foarte buni sau dacă puștii nu au crescut destul ca să fie interesați de conversa-

...adulților, vom evita să-i luăm cu noi. Petrecerile pentru copii ...nt situații speciale. La astfel de vizite îi vom conduce și, dacă ...pâna casei propune acest lucru (doar atunci!), îi vom lăsa singuri. La ora fixată de gazdă vom veni să-i luăm, fără a întârzia.

Mai mulți copii. Un pedagog cunoscut spunea că decât să ai ...singur copil mai bine să nu ai nici unul... în familiile cu doi ...u mai mulți copii se creează de obicei un climat mult mai favorabil educației, prin ceea ce numim camaraderie, atenuare ...egoismului și dorința de a fi de folos celorlalți. Dar dacă părinții cu mai mulți copii au bucurii mai mari, ei au de asemenea ...obligații mai mari. În primul rând au datoria de a fi la fel de drepți față de toți, de a nu avea un copil preferat; apoi, de a avea grijă ca nici unul dintre copii să nu aibă asupra celorlalți o influență proastă.

Să-ți petreci copilăria printre frați și surori înseamnă să treci printr-o școală înaltă de camaraderie și fairplay. Rețineți un principiu «sfânt» de educație: într-o casă cu trei membri de familie tatăl, mama și un copil – o ciocolată se împarte în trei; într-o casă cu zece membri, se împarte... în zece. Trebuie deci să-i obișnuim pe copii, încă din primii ani, nu numai să-și revendice drepturile, ci și să aibă grijă de ceilalți.

Cum ne botezăm copiii?

În multe familii, bucuria de a avea un copil întunecă mințile oamenilor... Din dorința de a-și exterioriza această bucurie, părinții se hotărăsc să-i găsească un prenume cât mai original. Să nu uităm însă că, potrivit legii, numele poate fi schimbat doar la vârsta de optsprezece ani. Să ne gândim bine când botezăm copilul, nelăsându-ne influențați de filmele văzute sau de ultimul roman citit. Cum vă sună Gaviota sau Esmeralda Asaftei? Cred că nu vă plac nici Traian-Decebal, nici Domnița-România. Și totuși sunt nume strict autentice!

Diminutivele nu au ce căuta în certificatele de naștere decât dacă ele au devenit nume de sine stătătoare (ca Petruța, Mărluca). Chiar dacă noi nu ne putem imagina acest lucru când copilul e mic, el crește și... devine doamna ministru Suzănica

Popescu! Este infinit mai ușor să te plimbi prin viață când te numești Elena sau Maria.

Dacă nu v-am convins, răsfoiți într-o zi cartea de telefon - vă veți amuza copios. Noi ne distrăm, dar cei pe care îi chemă Agamemnon, Sarmisegetuza, Poiesis, Lefteriță, Candida, Semiramida, Afrodita, Celmic sau Lepăduța au privit oare lucrurile cu aceeași seninătate?

Cu speranța că vă vor ajuta cândva, vă propun câteva nume care mie personal mi se par frumoase: Anastasia, Brândușa, Catinca, Clara, Claudia, Cristiana, Flavia, Ilina, Ilinca, Ligia, Mălina, Măriuca, Ozana, Sabina, Sandra, Voichița; Alexandru, Andrei, Claudiu, Cristian, Dragoș, Horia, Luca, Marius, Matei, Remus, Toma, Tudor, Vlad.

Traiul în comun și conflictul dintre generații

Ideal ar fi ca tinerii care își întemeiază o familie să locuiască separat. Sau, mai plastic exprimat, tinerii trebuie «să-și ia zborul» când devin independenți material față de părinți. Acolo unde din motive obiective, să zicem criza de locuințe, trăiesc împreună părinți și copii, bunici și nepoți, soacre, nurori și ginere, într-un cuvânt, persoane aparținând unor generații diferite, conflictele sunt inevitabile, ba uneori devin foarte grave. E important totuși ca «războiul» inerent dintre generații să fie suportabil.

Viața ne arată că tinerii se caracterizează prin energie și inițiativă, iar bătrânii, datorită experienței, prin prudență și neîncredere în fața oricărei schimbări. Încercați să aruncați scrinul demodat al bunicii pentru că ocupă prea mult loc... Nici nu vreau să mă gândesc ce ar ieși de aici! Aproape toate conflictele se nasc din certitudinea fiecăruia că *el* are dreptate. Totuși, cu umor și cu indulgență de ambele părți, înțelegerea care nu trebuie să lipsească dintr-o casă va fi posibilă.

Atâta vreme cât copiii sunt mici, deciziile părinților au caracter de lege. Când copiii se fac mai mari și trăiesc sub același acoperiș cu adulții, nu mai avem de-a face cu o relație de sub-

monare. Consecințele acestei stări de lucruri se văd încă din lipsa în care un cuplu tânăr se mută laolaltă cu părinții unuia dintre soți. Respectul, politețea, dragostea există, dar există și micile frecușuri ale vieții cotidiene. Cei în vârstă trebuie să se convingă de un lucru: perpetua reamintire și invocare a vremurilor de altădată nu va rezolva problemele vremurilor actuale. Mai bine și-ar aduce aminte că și tinerețea lor a fost lipsită de griji, pe care le lăsau în seama părinților; și atunci poate că ar renunța la proasta dispoziție și permanentele reproșuri, în favoarea unei atitudini mai agreabile.

Chiar dacă cei vârstnici au avut o viață mai grea, acesta nu este un motiv ca tinerii «să ispășească». «Voi aveți de toate, noi am pornit de la lingură...» «Ei și ce – răspunde tânărul certat că și-a luat, din salariu, un video în rate –, acum avem linguri destule!»

Cheltuielile curente ale casei

O familie numeroasă va încerca să elimine, pe cât posibil, motivele de certuri nesfârșite. Nu se va lăsa în voia sorții problema cheltuielilor curente. Cei tineri au, mai totdeauna, bani mai puțini și nevoi mai mari. Ei vor și mâncare bună, și haine frumoase, și vacanțe plăcute; vor să meargă în vizite și să-și primească prietenii; vor să se ducă la spectacole și să-și cumpere cărți sau discuri. Și câte nu mai vor... Plata telefonului, a luminii, a chiriei sau a reparațiilor din casă îi plictisește și îi irită.

Un adevăr acceptat de toată lumea este acela că noi, românii, nu știm să ne creștem copiii, că nu-i pregătim pentru viață. Istoriile din viața unor occidentali foarte bogați, care își lasă fiii și fiicele să câștige un ban cinstit (o dată cu independența față de părinți) vânzând ziare sau distribuind lapte, nu sunt invenții ale unor ziariști dornici de senzațional.

Dacă suntem din cale-afară de îngăduitori cu pretențiile adolescentului, dându-i bani pentru țigări scumpe, discoteci costisitoare, haine elegante etc., să nu ne mirăm că, atunci când va avea serviciu, va fi tare nemulțumit de salariu. Va observa cu uimire că banii de buzunar pe care îi avea fără nici un efort sunt mult mai puțini de când muncește... și va fi nefericit. Vina o poartă însă tot părinții.

Revenind la traiul în comun, vom constata că e normal să stabilim încă de la început obligațiile materiale ce revin fiecărui membru al familii în parte. Un caiet de socoteli ținut zilnic de persoana care face menajul (mama, nora, bunica, mătușa etc.) este indispensabil. De asemenea, vor exista plicuri pe care se va scrie: lumină, telefon, chirie, întreținere – și unde se vor pune chitanțele și banii necesari pentru luna în curs. O politețe elementară cere ca tinerii să-și plătească în mod corect partea ce le revine și să întrebe cu cât trebuie să contribuie când intervine o cheltuială suplimentară. Părinții pot, la rândul lor, să-i mai... ierte, să-i mai ajute, dar aceste gesturi nu sunt obligatorii și vârstnicii vor renunța la ele dacă nu li se mulțumește frumos de fiecare dată.

Mary Poppins sau stăpâna casei

O casă este condusă de obicei de către o singură persoană pe care o numim gospodina sau stăpâna casei. Chiar dacă aceasta e foarte muncitoare, organizată, econoamă, blândă, înzestrată cu umor, să nu o transformăm într-o sclavă sau, mai frumos spus, să ne gândim că nu poate face minuni ca Samantha or Mary Poppins. Politețea nu este o haină pe care o îmbraci doar la zile festive, când ieși în lume! Vom avea grijă ca, în afară de noi, și copiii noștri, pe care îi lăsăm pe capul acestei persoane ce muncește incredibil de mult, să aprecieze efortul pe care îl face, să o ajute și să o respecte.

- Să nu-i reproșăm gospodinei casei că oul nu este fiert cum ne place; că pâinea este prea prăjită; că a gătit spanac, deși îl detestăm; că mâncarea e nesărată; că bluza nu e bine călcată etc., etc. În general, să ne abținem de la orice fel de observații și dacă nu ne place ceva să facem singuri acel lucru. Să nu uităm că observația este o formă de pedeapsă.
- Să întrebăm zilnic cu ce putem fi de folos, dar să și facem ceea ce ni s-a cerut.
- Să gândim ceva mai modern și să ne întrebăm ce i se poate întâmpla băiatului sau bărbatului din casă dacă își spală în fiecare seară șosetele sau șterge câteodată aragazul ori faianța din baie. Chiar dacă acesta e foarte ocupat, stă toată ziua cu nasul în cărți, s-ar putea să... nu moară făcând aceste treburi mărunte, dar care ușurează viața mamei sau a soției lui.

Pe de altă parte, nici stăpâna casei nu are dreptul să-și terorizeze membrii familiei lamentându-se permanent, trimițându-i după cele mai fanteziste cumpărături când i se năzare, chinuindu-i, când sunt obosiți și preocupați de problemele lor, cu neîncetata întrebare: ce mâncăm mâine? Se poate discuta cel mult meniul unei mese festive sau al mesei de duminică.

O recomandare utilă pentru gospodine: nu vă propuneți niciodată mai mult decât puteți face într-o zi. De exemplu, în ziua în care faceți piața nu gătiți decât lucruri ușoare. Nu vă faceți din munca fizică un drog. Ideile de genul «treaba nu se termină niciodată» sau «munca nu omoară pe nimeni» nu sunt numai prejudecăți, ci și neadevăruri.

Am fost în case unde întotdeauna era curat, plăcut, se auzea o muzică discretă, iar stăpâna casei era odihnită și bine dispusă, deoarece o ajutau toți membrii familiei. Treburile într-o gospodărie se fac cu regularitate și la timpul potrivit. Important este ritmul de muncă, iar acesta, cu vremea, se învață.

Dar am văzut și gospodine zdrobite de griji, făcând *totul* în locul celor pe care îi iubesc (părinți, soți, copii, nepoți) și... «părăsindu-i» din acest motiv prea devreme.

Să ne facem în fiecare zi o listă de treburi și cumpărături, tăind cu satisfacție tot ce am realizat în ziua respectivă. Iar ce ne depășește – să acceptăm că trebuie să cadă în sarcina celor din jur. Explicați-le calm acest lucru, când stați de vorbă în tihnă. Dacă treburile se aglomerează din cauza lipsei noastre de organizare, se va ajunge sigur la țipete și reproșuri.

Când te străduiești să trăiești în pace și când folosirea băii, a bucătăriei și a dependințelor nu devine obiect de dispută, principalele motive de supărare se estompează. Când apare un conflict oarecare, trebuie să ne gândim cum să-l aplanăm, cum să nu-l amplificăm. De fapt acesta e tot secretul.

O dată eliminate conflictele, nimic n-o mai împiedică pe fiica cea mare, care este studentă, să se ofere din când în când să-i citească ziarul mătușii care nu vede prea bine, dar nici pe aceasta să aibă uneori grijă de copii.

Există o mulțime de mijloace pentru a transforma o casă în care locuiesc mai multe generații într-un loc agreabil. Iată câteva dintre ele: să se delimiteze strict treburile ce revin fiecăruia

și să se lase la ușă nervii acumulați la serviciu sau în drumurile prin oraș. Un zâmbet, o vorbă bună sau o floare schimbă ca prin minune atmosfera într-o casă. Dar, atenție: aceste gesturi trebuie făcute zilnic, nu numai de Paște sau de Crăciun!

Despre conflicte

Înainte de a trece la capitolul următor, îngăduiți-mi să revin asupra conflictelor, o problemă spinoasă atât în viața de familie, cât și în cea profesională.

Ce este un conflict? Găsesc în DEX explicația: ceartă, ură, ciocnire de interese, dezacord. O persoană manierată, bine crescută este cel mai adesea *ea* în conflict cu lumea: este sensibilă și vulnerabilă, permanent răzvrătită interior și încercând să se stăpânească în fața unor gesturi și comportamente reprobabile și deplorabile. Dar tot ea este cea care știe să nu dea amploare conflictului, fără să cedeze totuși cu umilință de fiecare dată în fața «adversarului» agresiv. Între două persoane civilizate nu va izbucni niciodată un conflict violent, indiferent de miză: se pot despărți, se pot evita, se pot vedea mai rar, dar conflictul nu va lua amploare. Asemenea unui incendiu, acesta poate fi prevenit sau măcar stins de la primele bucățele de jar căzute pe covor – ori poate cuprinde întreaga clădire. Printre multele verbe pe care le-am învățat de curând, există unul care îmi place în mod deosebit: «a dezamorsa». Îmi place pentru că este tehnic și plastic. Bomba nu va exploda! Tot secretul stă în știința genistului de a tăia firul potrivit – pe cel roșu sau pe cel albastru. Dacă n-ar ști ce fir să taie, ar provoca o explozie care pulverizează totul în jur. Nu altele sunt consecințele unui conflict «nedezamorsat» cu tact, răbdare, inteligență.

E greu să știi cum să te porți ca să nu dai amploare unui conflict. De exemplu, prietena mea Ioana B., redactor la o editură, are de-a face cu mulți autori, traducători, desenatori – oameni cu personalitate și cu idei ferme –, iar ea nu este de acord cu ei întotdeauna. Când simte că situația devine «incendiară» și nici una dintre părți nu poate ceda, lasă discuția neterminată: spune «în fine», «în sfârșit» sau «mă rog» – și trece la alt subiect. Revine la cel «dureros» când are mai multe argumente sau când se convinge că interlocutorul are dreptate. Altfel nu se poate.

Nu se discută de pe poziții de forță. Nu se ridică tonul, nu se rostesc cuvinte grele. Nu se pleacă brusc din cameră, nu se trântește ușa, nu se întoarce spatele. La sfârșitul unei discuții în care cei implicați nu au fost de acord, chiar dacă se lasă tăcerea, fiecare este convins că are perfectă dreptate și adversarul său este... greu de cap. Discuția a luat însă altă direcție, spre subiecte mai inofensive, și se termină amiabil. Trec câteva ore (în special în familie) sau câteva nopți și zile (în relațiile oficiale și de serviciu) și cei care erau convinși de dreptatea lor, retrăind scena, încep să cedeze. Este omenește să se și îndoiască în fața argumentelor celuilalt. Acum e momentul ca discuția să reînceapă: cu umor, cu mai puțină încrâncenare – și situația se rezolvă. Dacă în timpul discuției cineva are ideea strălucită de a schimba, deznodământul va fi un *happy end* garantat!

Totuși, dacă cineva vă spune vorbe jignitoare, aveți o singură soluție: îl ignorați. Orice ar spune, nu vă înjosiți coborându-vă la nivelul lui.

Cum ne purtăm cu personalul de serviciu

Nevoia unui ajutor la gospodărie

Pe vremuri exista posibilitatea angajării unui personal de serviciu permanent. Cei care-l compuneau locuiau în aceeași casă cu stăpânii și primeau cu timpul statutul de membri ai familiei. Condițiile actuale fac imposibilă această situație, așa că ne mulțumim cu persoane angajate temporar – bona care vede de copil când suntem la serviciu, omul care ne bate covoarele, femeia care vine la curățenie câteva ore, o dată pe săptămână sau la două săptămâni. A găsi o asemenea persoană, de care să fii mulțumit și care să fie totodată de încredere, e foarte greu. Dar este și mai greu să o păstrezi. E cazul să dăm câteva recomandări, mai ales pentru tinerele căsătorite care, neavând experiență, riscă să fie copleșite de grijile noii lor gospodării.

Azi, a avea un ajutor nu este un lux, ci o necesitate. Niciodată o intelectuală nu va rezolva toate treburile casei la fel de bine ca o persoană calificată; sau, dacă își asumă toate grijile, o face pe riscul ei. În tinerețe, ne imaginăm că putem face tot:

serviciu, cumpărături, mâncare, spălat rufe, curățenie... și, în plus, să ne îngrijim soțul și să ne educăm copiii. Mentalitatea din societatea noastră păstrează un respect aproape sacru pentru timpul liber al bărbatului, timp în care acesta «se odihnește». Oare se întreabă însă cineva câte căsnicii se destramă din acest motiv? Femeia îmbătrânește sau se acrește înainte de vreme, iar bărbatul, sătul de reproșuri, începe să vină tot mai rar pe acasă, până nu mai vine deloc!

Un ajutor într-un menaj în care soții lucrează va fi întotdeauna bine venit, iar mamele, mătușile, bunicile se oferă adesea să-l dea. Dar au și ele problemele lor; nu putem apela la infinit la cei care ne iubesc.

Femeia la curățenie

O femeie pentru curățenie se angajează numai cu o recomandare din partea unei cunoștințe în care avem încredere. Prima dată când va veni să lucreze nu ne va fi prea utilă pentru că va trebui să se familiarizeze cu casa.

Este total greșit să-i oferim un preț mai mare decât cel obișnuit, pretinzându-i să termine într-o zi tot ce avem de făcut. Nu va putea și nici nu va mai veni altă dată. De aceea, în seara dinaintea zilei de curățenie, vom avea grijă să facem ordine în casă. Este păcat ca pe banii noștri, care de obicei nu sunt mulți, să lăsăm pe cineva străin să caute prin dulapuri și prin camerele copiilor rufele care urmează a fi spălate – sau să clătească cești și scrumiere. Abia acum, după ce am făcut ordine, vom ști precis ce are de făcut și ce poate face a doua zi, chiar dacă uneori va sta mai mult, iar alteori mai puțin. Putem chiar să-i întocmim o listă de treburi, pe care o va executa cu mai mare eficiență decât dacă-i dăm o indicație vagă: «Să faci curat...»

— Kate, îi spune doamna servantei nou angajate, noi luăm micul dejun la ora opt fix în fiecare dimineață.
— Prea bine, doamnă, aprobă servanta din cap, iar dacă eu nu m-am trezit – începeți fără mine...

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

Pentru a avea o casă impecabilă, metoda este mereu aceeași: spurat, șters parchetul și praful peste tot, apoi curățat sau spălat [illegible] ceva – ori baia, ori bucătăria, ori rufele, ori geamurile, dar nu toate în aceeași zi.

Să încercăm să fixăm o oră când începem curățenia și, o dată [illegible] femeia, să nu uităm să fim politicoși. O cafea, o prăjitură, o gustare la ora zece, un prânz ușor nu ne ruinează, iar persoana care vine să ne ajute, tratată cu prietenie, va reveni cu plăcere ori de câte ori o vom chema.

Este mai bine să încuiem lucrurile de valoare sau banii, pentru că altfel vom fi obsedați că am fost furați, chiar dacă, în realitate, am rătăcit noi înșine brățara la care țineam atât de mult. A nu exagerăm, ferecând tot, până și mâncarea. Este un gest care ne dezonorează.

Lucrurile stau puțin altfel când persoana angajată vine zilnic și, fiind o obișnuită a casei, o lăsăm singură. Nu vom mai strânge paturile, nu vom mai spăla ceștile și paharele, dar ne vom exprima clar dorințele pentru ziua respectivă. Dacă nu procedăm astfel, riscăm ca venind acasă cu un invitat să găsim totul lăsat pe dos, în plină curățenie generală!

Și un ultim sfat: nu faceți observații pe un ton răstit la sfârșitul unei zile de muncă, chiar dacă sunt justificate. Le veți face cu proxima ocazie și vor fi mult mai bine primite. Nu uitați nici să vă arătați mulțumirea când treburile au fost bine făcute – pentru persoana respectivă este o răsplată la fel de mare ca banii pe care i-i dați.

Capitolul 13

Comportamentul în viața profesională, în fața autorităților și în biserică

Să găsim o slujbă, dar să o și păstrăm!

Formele generale de conduită în viața profesională și oficială sunt aceleași ca în viața socială sau în cea particulară. Nu există decât un singur mod de a te purta frumos. Se poate însă ca în anumite profesiuni să existe o serie de reguli speciale, care să completeze normele generale.

Să reținem mai întâi că arta de a trăi despre care vorbeam într-un capitol precedent, aplicată la viața profesională, nu e numai cel mai bun mijloc de a facilita relațiile umane, ci și cel mai bun mod de a evolua, de a ajunge cineva în ierarhia profesională, ba chiar socială. Dacă oricum o parte importantă din viața noastră ne-o petrecem la serviciu, s-o facem onorabil, frumos și cu plăcere.

Scrisoarea de intenție și CV-ul

Când dorim să obținem un serviciu, redactăm o scrisoare și un CV care să ne caracterizeze cât mai bine.

Pentru scrisoare se utilizează o coală albă, ministerială, pe care ne vom scrie, în dreapta, numele și adresa, eventual telefonul. Pe același rând cu numele, dar în stânga, se va indica destinatarul cu adresa lui. Puțin mai jos, aliniată la dreapta, punem data. Fiecare paragraf trebuie să conțină o idee nouă; ultimul este, obligatoriu, o formulă de politețe. Semnătura, și ea obligatorie, se plasează în dreapta paginii. Stilul anglo-saxon e mai simplu: totul (destinatar, dată, formulă de început, formulă de încheiere, semnătură) se aliniază la stânga.

Scrisoarea va fi scrisă la mașină sau de mână (în primul caz, semnăm neapărat și de mână) – și fără greșeli, pentru a face

asupra destinatarului o primă impresie favorabilă. Mai bine rescriem textul decât să-l trimitem cu ștersături, erori de ortografie etc.! Unele firme cer ca scrisoarea să fie de mână, deoarece apelează la grafologi în vederea caracterizării candidatului.

«Curriculum vitae» trebuie să indice pe scurt școlile absolvite, funcțiile avute, cunoștințele speciale și aptitudinile personale. Așezarea textului în pagină va pune clar în evidență aceste categorii de informații (vezi, în continuare, modelele).

În scrisoarea care însoțește CV-ul, e bine să menționăm că acceptăm condițiile de angajare; în cazul unei cereri exprese, este obligatoriu să indicăm persoanele care pot da referințe despre noi. De asemenea, ne arătăm interesul pentru activitatea instituției și insistăm, cu argumente credibile, asupra compatibilității noastre cu postul oferit.

Nu se alătură certificate, recomandări și diplome în original. De regulă le enumerăm, iar la un eventual interviu le aducem în fotocopie. Se știe că procurarea acestor documente necesită un efort special, așa că ele vor fi înapoiate imediat dacă nu se are în vedere angajarea candidatului.

Aveți mai jos trei exemple de scrisori necesare obținerii unui serviciu. Fiecare scrisoare este însoțită de un CV. Pentru că acesta conține oricum adresa expeditorului, ea nu a mai fost pusă în frontispiciul scrisorii.

D-lui Director
al Institutului de Cercetări Atomice
str. Negustori nr. 6
74962 București, sector 2

București, 25 iulie 2002

Domnule Director,

În urma anunțului Dumneavoastră apărut în ziarul România liberă *din 23 iulie 2002, vă trimit alăturat un curriculum vitae.*

Presupun că experiența mea corespunde cerințelor postului.

Pe de altă parte, activitatea institutului Dumneavoastră mi se pare interesantă prin posibilitățile de viitor pe care le deschide.

V-aș rămâne obligat dacă ați binevoi să-mi acordați în curând un interviu, pentru a discuta despre eventuala mea angajare.

În așteptare, vă rog să primiți, Domnule Director, expresia sentimentelor mele de respect.

Mihai Pătru

Curriculum vitae

Mihai Pătru

Născut la 30 ianuarie 1964

Adresă: *str. Izvor nr.12, 75114 București, sector 5*

Telefon: *249 31 07*

Stare civilă: *celibatar; stagiul militar satisfăcut*

Studii: *absolvent al Institutului Politehnic București, Facultatea de Electronică, promoția 1988, cu media 9,98*

Experiență profesională:

cinci ani proiectare și coordonare execuție ca inginer principal la Centrala Nucleară Cernavodă

Lucrări publicate: *studii pe teme de specialitate în revista Electronică și automatică; două dintre ele au fost traduse în revista IEEE Transactions Computers*

Limbi străine: *engleza – foarte bine; franceza – satisfăcător*

În prezent *înscris la doctorat (din 2001)*

Pasiuni: *pescuit, șah*

D-lui Director al S.C. Construct S.A.
str. Gh. Lazăr nr. 26
5149 Brașov
jud. Brașov

Săcele, 20 aprilie 2002

Stimate Domnule Director,

Ca urmare a ofertei Dumneavoastră de serviciu apărută în ziarul Curierul național din 11 aprilie a.c., vă trimit alăturat un curriculum vitae.

Vă rog să-mi fixați o dată la care aș putea să mă prezint pentru a vă expune motivele care mă determină să solicit acest post.

Vă mulțumesc anticipat și aștept răspunsul Dumneavoastră.

Ion Vasilescu

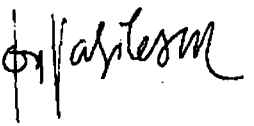

Curriculum vitae

Ion Vasilescu

Născut la 28 iunie 1960

***Adresă:** str. Brazi nr. 2, 4113 Săcele, jud. Brașov*

***Stare civilă:** căsătorit; trei copii minori în întreținere*

***Stagiu militar:** satisfăcut*

***Studii:** Liceul Industrial de Construcții Brașov, zece clase; curs de calificare cu durata de doi ani, specialitatea zidărie*

***Experiență profesională** (conform cărții de muncă):*

— 1976–1978: muncitor la Șantierul de Construcții Săcele

— 1978–1990: șef de echipă la întreprinderea de Gospodărie Comunală și Locativă (IGCL) Brașov

— din 1990, maistru zidar la S.R.L. Codlea

Precizez că am lucrat în tot acest timp și ca zugrav, faianțar și vopsitor.

***Limbi străine:** germana – bine*

***Pasiuni:** cioplesc frumos în lemn; am primit de curând și un premiu.*

D-lui Director al Impex S.R.L.
șos. Panduri nr. 18
13112 București, sector 6

București, 8 septembrie 2002

Stimate Domnule Director,

Răspund la anunțul publicat în România liberă din 5 septembrie 2002, prin care se oferă mai multe posturi de secretară.

După 18 ani de activitate ca secretară, consider că am suficientă experiență pentru unul din aceste posturi. Am fost apreciată în instituțiile care m-au angajat pentru spiritul de inițiativă și simțul de răspundere. Sunt o persoană căreia îi place munca de organizare.

Când eram secretară la un liceu din București, am urmat în paralel și [redacted] absolvit cursuri de operator PC și de marketing. În prezent sunt angajată la [redacted] mică firmă particulară.

Dorind să-mi valorific cunoștințele nou obținute, precum și experiența [redacted] rioară, aș fi interesată să lucrez într-o întreprindere de anvergura firmei Dumn[redacted] voastră, ca secretară-șefă la oricare dintre compartimentele: import-export, finan[redacted] marketing.

Anexez curriculum vitae solicitat în anunț, urmând ca actele să le prezint [redacted] data desfășurării concursului. Deoarece această dată nu a fost precizată în anu[redacted] vă rog să binevoiți a-mi comunica în timp util când va avea loc concursul și c[redacted] sunt condițiile lui de desfășurare.

Cu mulțumiri,

Maria Popescu

Maria Popescu

Curriculum vitae

Maria Popescu

Adresă: str. Cameliei nr. 14, 14926 București, sector 3

Telefon: 614 99 10

Starea civilă: căsătorită, doi copii: un băiat de 12 ani, elev la Liceul de mu-zică «George Enescu», și o fată de 10 ani, elevă la Liceul de arte plastice «Nicola[redacted] Tonitza». Soțul: inginer electronist la Institutul de Cercetare și Proiectare pentru Automatizări

Studii:

Liceul de filologie-istorie «Iulia Hasdeu», promoția 1976.

Curs de marketing cu durata de un an, absolvit în 1995.

Curs de operare PC cu durata de șase luni, absolvit în 1996.

Activitate profesională:

— 1976–1980: secretară adjunctă la Liceul industrial «Pipera»

— 1981–1994: secretară-șefă la același liceu

— 1995–2002: secretară a directorului firmei «AuDaMi S.A.»

Experiență:

— bună cunoaștere a utilizării calculatorului (MSDOS, WORD PERFECT 5.1, WINDOWS, WORD, COREL DRAW, LOTUS 123)

— ușurință în exprimare (oral și scris)

Limbi străine: — engleza: bine, franceza: satisfăcător
Hobby-uri: muzica clasică, florile

La interviu

Dacă primim invitația de a ne prezenta personal, ne pregătim cu grijă pentru această întrevedere.

Ținuta și punctualitatea. Bărbații vor fi corect tunși și rași, de-asemenea îmbrăcați. Femeile vor încerca să arate cât mai bine, nedepășind însă granița eleganței și a sobrietății. Ne vom pregăti actele ca să le găsim ușor – într-un dosar pus la îndemână în servietă sau în poșetă.

Dacă ni se fixează o anumită oră de întâlnire, o respectăm cu sfințenie. E preferabil să venim cu câteva minute mai devreme (dar nu cu o jumătate de oră!) decât cu un minut mai târziu.

Atitudinea. Dacă directorul sau șeful întreprinderii intră în încăperea în care îl așteptăm, ne vom ridica în picioare. În biroul șefului nu ne așezăm decât după ce am fost invitați. Nu vorbim primii, ci așteptăm să ni se pună întrebări, la care vom răspunde cât mai concis. Ne vom feri să tăiem vorba interlocutorului și, în general, să intervenim inutil. Nu ne vom lăuda nici cu calitățile noastre (dacă e cazul, le prezentăm cu modestie), nici cu relațiile pe care le avem. Nu ne vom argumenta în nici un caz dorința de a obține serviciul respectiv cu motive de genul: am o familie grea, nu am bani etc. Asemenea «argumente» nu-l vor convinge pe cel care ne ascultă și, în plus, fac impresie proastă.

Dacă interlocutorul nostru se ridică, trebuie să facem la fel chiar dacă ni se pare că n-am spus încă esențialul. Nu insistăm să mai obținem o întrevedere și în nici un caz nu ne prezentăm a doua oară dacă nu am fost clar invitați. Așteptăm un răspuns scris sau un telefon.

Dacă angajarea a avut loc în cursul acestei întrevederi, mulțumim pentru încrederea acordată și promitem să îndeplinim viitoarele sarcini cu maximum de conștiinciozitate. Apoi părăsim încăperea fără grabă excesivă, dar și fără să întârziem în mod inutil.

Salariul. Această problemă merită câteva recomandări speciale. Am văzut și am auzit solicitanți care nu așteptau să li se spună ce ar avea de făcut, ci întrebau direct: «Cât oferiți?» La personal n-aș angaja un om care întârzie la un interviu cu ora fixă, dar nici pe unul interesat în primul rând de bani.

Obligația celui care angajează este să precizeze nivelul de salarizare. Dacă ofertantul nu spune nimic, solicitantul trebuie să aibă răbdare și să aștepte o altă ocazie, pentru că dacă se grăbește să pună el întrebarea va face impresie proastă. Pe de altă parte, presupunând că ai fost acceptat și oferta întârzie, este legitim să te interesezi de salariu, căci există, din păcate, destui patroni vероși care te-ar putea folosi în perioada de probă fără să te plătească.

În mod normal însă, la interviu solicitantul trebuie să urmeze regula «cine vorbește primul pierde». Dacă vi se oferă o sumă prea mică, nu ezitați s-o spuneți – însă politicos și zâmbind. În fond... se negociază.

Ca să nu existe invidie și comentarii, în orice instituție care se respectă salariile rămân confidențiale.

Angajat la recomandarea cuiva. A-ți găsi un serviciu la mica publicitate a ziarelor este ceva depășit. Joburile bune se dau fie foștilor colaboratori merituoși, fie persoanelor recomandate de cineva de încredere.

Când am citit acest sfat am fost șocată, pentru că în timpul comunismului aveam o puternică aversiune față de modul acesta de a obține o slujbă. Însă mi-am dat seama că atunci se întâmpla altceva: erau ajutați, prin pile și relații, niște impostori, niște oameni fără competență pentru slujba respectivă, singurul lor merit fiind rudenia cu un tovarăș la fel de incompetent, care îl susținea. Oamenii de valoare, cei care nu făceau politică în singurul partid existent, supraviețuiau cu greu.

Acum la noi, ca și în Occident, cel care te recomandă pentru o slujbă trebuie să-ți știe foarte bine calitățile și să garanteze pentru tine. Ai ocazia ca în perioada de probă de dinaintea angajării propriu-zise să demonstrezi ceea ce știi și să nu-l faci de râs pe omul care te-a sprijinit.

După angajare

«Bobocul». În prima zi de lucru, este de datoria șefului firmei (sau a unui reprezentant al său) să-l prezinte pe noul angajat colegilor lui de muncă. Aceștia se vor strădui, gândindu-se la propriul lor debut în activitatea respectivă, să ușureze nou-venitului integrarea în echipa existentă.

«Bobocul» trebuie să-și impună ca în primele zile să nu aibă prea multe inițiative, știut fiind că, la început, se va vorbi despre el în toată întreprinderea. Își va aranja locul de muncă astfel încât să fie plăcut și ordonat și va încerca să se facă util. O dată integrat, când ajunge să-și cunoască șeful și colegii, cu bucuriile și necazurile lor, va judeca singur ceea ce este permis sau interzis – de exemplu, pauza de cafea sau posibilitatea de a aduce ceva de mâncare de acasă. Să precizăm că locul de muncă nu este cel mai indicat pentru a da telefoane particulare, chiar dacă ceilalți se comportă cu totală discreție.

Bârfa. În relațiile noastre cu colegii, ne vom păzi ca de foc să participăm la intrigi și «comploturi». Vom avea noi cunoștințe, simpatice sau antipatice, dar nu trebuie să confundăm relațiile de serviciu cu cele de prietenie. Nu faceți și nu cereți să vi se facă mereu confidențe legate de viața particulară. S-ar putea ca foarte curând să vă pară rău. O ținută sobră, fără a fi rigidă, este cea mai potrivită.

Colegialitate și promovare. Trebuie să fim buni colegi cu toate persoanele cu care lucrăm. Un bărbat se va strădui, în limita posibilului, să-și ajute colegele, căci, în ciuda emancipării, femeile care lucrează sunt înainte de toate femei și trebuie să fie tratate ca atare.

Camaraderia nu te împiedică în nici un fel să ai idei și să le propui superiorilor. Este un mijloc cinstit și normal de a avansa – fără bârfe și intrigi. A te remarca muncind cinstit nu are nimic comun cu legea junglei și delațiunea, metode prin care unii consideră că reușesc în viață. Profesionalismul, buna creștere și modestia nu te vor arunca în anonimat, dimpotrivă.

Am citit mai demult, într-o carte americană tradusă la noi, o întâmplare semnificativă. Un prosper om de afaceri este între-

bat cum a reușit în viață. Am început, spune el, ca un modest funcționar. Și într-o după-amiază, când birourile erau goale, am rămas să termin niște lucrări urgente. Întâmplător m-a văzut directorul. A doua zi am fost avansat – și nu m-am oprit aici, bineînțeles fără să mai rămân la serviciu după program!

Când ai fost avansat

Cine se comportă corect și se dovedește demn de încredere va putea să urce treptele ierarhiei profesionale. Dar, când devii la rândul tău șef, sunt șanse să vezi lucrurile cu alți ochi.

Cel nou avansat va aprecia politețea patronului, felul lui de a se scuza când a greșit – și va încerca să se poarte în același mod. În nici un caz nu-și va da aere de «șef» față de foștii săi colegi, ci se va purta la fel de amabil ca înainte.

Un bun profesionist știe că trebuie să dea exemplu printr-o comportare impecabilă. Dacă a acceptat onorurile funcției, a acceptat în același timp și obligațiile ei. Nu trebuie să așteptăm de la el laude exagerate pentru ceea ce facem corect, dar suntem îndreptățiți să-i pretindem să nu ne facă reproșuri nesfârșite pentru o greșeală întâmplătoare.

Ce înseamnă un șef corect? Știind că bunele maniere fac parte din obligațiile sale, un asemenea șef va asculta toți solicitanții cu aceeași atenție. Nu-i va face să aștepte inutil pe oamenii care doresc să-i vorbească, după procedeul folosit de unii avocați sau medici care, pentru a crea iluzia unei clientele extrem de numeroase, îi lasă pe cei de la ușă să aștepte la infinit. Tocmai persoanele cele mai ocupate găsesc mai mult timp pentru a-i primi pe solicitanți. Ele știu că, dacă lași pe cineva să te aștepte, ești considerat prost crescut indiferent de funcția pe care o ai.

Adesea, ora închiderii sună mai târziu pentru șef decât pentru subordonați, dar el trebuie să-și amintească atunci că o zi de lucru este de ajuns și că nici o problemă nu se va rezolva luând-o cu tine acasă! Un om bine organizat va ști să termine ce are de făcut la serviciu, nu acasă. La urma urmei, familia e mai importantă decât slujba. Ultima se poate schimba, familia nu! Ar fi păcat, la drept vorbind, să se întâmple invers.

În fața autorităților și a tribunalului

Politețea și birocrația

Autoritățile și tribunalul au în comun faptul că ne intră în viața particulară fără să fie dorite din cale-afară... Constatarea aceasta nu îndulcește însă vizitele pe care trebuie să le facem prin aceste locuri. Revistele umoristice ar dispărea rapid dacă n-ar avea ca temă sacrosancta birocrație. Deși cel mai adesea aceste reviste exagerează, nu este mai puțin adevărat că un ghișeu desparte două lumi care nu vorbesc aceeași limbă. Poate că s-ar ameliora această stare de lucruri dacă, atât de-o parte, cât și de cealaltă, ar exista un minimum de cordialitate, de înțelegere și de umor.

Am fost cândva la un notar (de stat) despre care știam că este de repezit și antipatic. Cu toate că problemele pe care le aveam erau foarte complicate, pentru că i-am vorbit clar și civilizat m-a invitat să stau jos, ba chiar mi-a oferit o ceașcă de cafea!

Cum ne purtăm ca martor sau parte în procese

Dacă sunteți convocat în fața unui tribunal, este absolut necesar să vă duceți; dacă nu o faceți, motivul trebuie să fie foarte temeinic. Martorul trebuie să sosească punctual, având asupra lui convocarea. Va aștepta în anticameră să fie chemat și, bineînțeles, își va scoate pălăria când intră în sala de ședință, după ce în prealabil și-a stins țigara. E aproape inutil să spunem că trebuie să vă faceți depoziția respectând cu strictețe adevărul, căci inexactitatea cea mai mică poate să vă coste foarte mult și să fie, pe deasupra, cauza unor grave nedreptăți.

Fie că suntem martori sau parte în proces, răspundem președintelui sau, dacă e cazul, avocatului, dar niciodată altor persoane. Ne adresăm cu «domnule judecător» ori «domnule președinte» celui care prezidează un tribunal și cu «maestre» unui avocat. În schimb, altor persoane putem să ne adresăm cu «domnule» dacă nu le cunoaștem exact titlul.

Procese de divorț. Un ultim sfat pentru persoanele care, din păcate, divorțează. Păstrați-vă demnitatea, nu vă lăsați orbiți

de furie sau ură și rezolvați-vă problemele personale acasă. Amintiți-vă că așa-numitul «complet de judecată» e format din oameni ca și dumneavoastră, care se vor întrista sau vor zâmbi ironic ascultând penibilele certuri pe care le continuați în sala de ședință. Mai plastic spus: «divorțați» acasă, rămânând prieten cu cel de care trebuie să vă despărțiți, iar la tribunal prezentați-vă numai pentru a obține actele necesare. Nu neglijați luna de recurs în care aveți dreptul să reveniți asupra hotărârii luate... Politețea este, în primul rând, apanajul oamenilor superiori din punct de vedere moral. Nu veți regreta niciodată că ați fost «un domn» sau «o doamnă». În fond, viața este prea scurtă ca să ne certăm pentru niște furculițe ruginite...

La un proces de divorț, judecătorul rostește în final:

— Tribunalul acordă d-nei Smith o pensie lunară de 200 de lire.

— O, sunteți foarte generos, domnule judecător, exclamă dl Smith. Și când afacerile or să-mi meargă mai bine, am să contribui și eu cu câte ceva.

Umor englezesc cules și tradus de
DAN DUȚESCU

Cum ne purtăm într-o biserică

Ritualul de închinare

Când intrăm într-o biserică, ne purtăm cu evlavie și decență. Ne facem semnul crucii și spunem o rugăciune, de pildă: «Intra-voi în casa Ta, îndruma-mă-voi în biserica Ta cea sfântă, întru frica Ta, Doamne, povățuiește-mă pentru vrăjmașii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.»

Mergem spre altar și ne închinăm mai întâi icoanei expuse pe iconostas (tetrapodul din dreapta), unde de obicei se află icoana învierii și cea a patronului bisericii. Închinându-ne, rostim o rugăciune legată de persoana Mântuitorului sau a sfântului patron al bisericii. Trecem apoi la icoana din stânga (axionita), a Maicii Domnului, și spunem rugăciunea: «Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, Născătoare de Dumnezeu...»

Mergem pe solee (pragul din fața catapetesmei), închinându-ne la icoanele de la catapeteasmă și rostind în fața fiecăreia rugăciuni specifice. Dacă nu avem cărți de rugăciuni, ne putem ruga cu cuvintele noastre. Apoi ne retragem.

Dacă atunci când intrăm în biserică se desfășoară deja o slujbă, nu ne mai putem permite să îndeplinim tot ritualul acesta, ne închinăm discret, alegându-ne un loc de unde să participăm la slujbă; vom îndeplini ritualul închinării după terminarea slujbei.

În timpul slujbelor, ne închinăm de obicei când se rostesc numele persoanelor Sfintei Treimi (Tatăl, Fiul și Sfântul Duh). Lumânările se aprind la intrare: se pune o lumânare pentru vii și una pentru morți.

În biserică, de regulă, bărbații stau în dreapta, femeile, în stânga. În bisericile din Maramureș femeile stau în spate. Deoarece astăzi vin la slujbă mai multe femei decât bărbați, ele pot sta în orice loc doresc.

În cursul slujbelor, îngenunchem. La liturghie facem acest lucru de mai multe ori: în momentul citirii Sfintei Evanghelii, când se rostește Crezul și când se iese cu cinstitele Daruri, preotul spunând cuvintele: «Luați, mâncați...», iar corul cântând: «Pre Tine te lăudăm, pre Tine te binecuvântăm...»

La sfârșitul liturghiei, cei pregătiți se împărtășesc, ceilalți primesc anafură. Toți participanții sunt miruiți cu untdelemn din candela de la icoana Mântuitorului.

Parastasele nu se fac duminica, ci numai sâmbăta. Este admisă orice sâmbătă din an.

Nu se fac nunți în posturile de Crăciun și de Paști (40 de zile înaintea sărbătorilor).

Cum ne adresăm reprezentanților Bisericii

• Preoților și diaconilor *căsătoriți* li se spune: «Preacucernice Părinte», «Cucernice părinte» sau «Părinte».

• Călugărilor din mânăstiri sau catedralele episcopale li se spune: «Preacuvioase părinte», «Cuvioase părinte» sau «Părinte».

• Episcopilor ne adresăm cu apelativul «Preasfinte părinte».

• Arhiepiscopilor și mitropoliților li se spune: «înalt Preasfințite Părinte». (Avem arhiepiscopi la Galați, Constanța, Su-

ceava, Cluj, Târgoviște și mitropoliți la Iași, Sibiu, Craiova, Timișoara.)

• Patriarhului României ne adresăm cu apelativul: «Prea fericite Părinte Patriarh».

Politețea la superlativ

Sunt fericită și nespus de emoționată că pot include în actuala a treia ediție o serie de Reguli de etichetă în prezența Familiei Regale a României, obținute prin bunăvoința Secretariatului Majestății Sale Regelui Mihai I și redactate special pentru cititorii acestei cărți. Aceste reguli mi se par extrem de necesare pentru noi toți: chiar dacă nu vom avea onoarea să ne aflăm cândva în prezența unui membru al Familiei Regale a României și prin urmare să le aplicăm, ele ilustrează cu pregnanță, prin forța exemplului maximal, tot ce am învățat până acum referitor la formulele de adresare, salut, conversație, așezarea la masă ș.a.m.d.

Iată Regulile de etichetă așa cum ne-au fost transmise de Secretariatul Majestății Sale Regelui.

Unele reguli de etichetă în prezența Familiei Regale a României

Protocolul Casei Majestății Sale Regelui Mihai I informează în legătură cu eticheta în mod obișnuit respectată în prezența sau în corespondența cu membrii Familiei Regale a României.

Scrisorile adresate Majestății Sale Regelui au pe plic mențiunea: «Majestății Sale Regelui Mihai I al României». În inte-

ul scrisorii se poate relua, în colțul din dreapta sus, aceeași ențiune. În textul scrisorii formula de început este «Sire». Pentru Majestatea Sa Regina, mențiunea de pe plic este «Ma-tății Sale Reginei Ana a României», iar la începutul scrisorii folosește «Majestate» sau «Majestatea Voastră».

În ambele cazuri (scrisori pentru Rege sau Regină), pe parcursul scrisorii trebuie evitată formula «dumneavoastră» și folosite formele «Majestății Voastre», «al Majestății Voastre», «pentru Majestatea Voastră» etc.

Scrisorile adresate Alteței Sale Regale Principesa Margareta a pe plic mențiunea: «Alteței Sale Regale Principesa Margareta a României» sau «A.S.R. Principesa Margareta a României». La începutul scrisorii formula de adresare este: «Alteță Regală» sau «Alteța Voastră Regală». Același lucru pentru Principesele Elena, Irina și Maria. Pentru Alteța Sa Principele Radu, plicul trebuie să poarte mențiunea «Alteței Sale Principele Radu de Hohenzollern-Veringen» sau «A.S. Principele de Hohenzollern-Veringen», iar formula de început a scrisorii este «Alteță» sau «Alteța Voastră».

De asemenea, pentru Principese și Principe trebuie evitată formula «dumneavoastră» și folosite formele: «Alteței Voastre Regale» sau «Alteței Voastre» (după caz) etc.

La plural, în scris, se poate folosi în loc de «Majestățile Lor» formula «MMLL», iar în loc de «Altețele Lor Regale», formula «AALLRR» (de exemplu: MMLL Regele Mihai și Regina Ana).

Atunci când membrii Familiei Regale se află prezenți în persoană, formulele directe de adresare sunt următoarele:

- pentru Rege: «Sire» sau «Majestatea Voastră»
- pentru Regină: «Majestatea Voastră»
- pentru Principesa Margareta: «Alteța Voastră Regală»
- pentru Principele Radu: «Alteța Voastră»
- pentru Principesele Elena, Irina sau Maria: «Alteța Voastră Regală»

Dacă Majestățile Lor se află împreună cu Altețele Lor Regale, se poate folosi la începutul unui discurs sau luare de cuvânt formula generală: «Majestățile Voastre, Altețele Voastre Regale.»

Dacă sunt prezenți numai Principesa Margareta și Principele Radu, adresarea se face mai întâi Principesei și apoi Principelui: «Alteța Voastră Regală, Alteța Voastră» sau «Alteță Regală, Alteță».

La venirea și la plecarea membrilor Familiei Regale este obișnuit ca bărbații să salute cu un gest scurt de înclinare a capului (fără înclinarea corpului), iar femeile să facă reverență. Acest lucru este valabil în fața Regelui, Reginei, Principesei și Principelui. Regula este respectată de fiecare membru al Familiei Regale față de rudele aflate într-o poziție superioară de titlu sau vârstă (inclusiv dacă e vorba de soție, frate, soră, mamă sau tată).

Nu este indicat să se întindă mâna din proprie inițiativă, în chip de salut, ci numai dacă unul dintre membrii Familiei Regale o oferă.

În cazul unei conversații obișnuite, particulare, este de dorit ca Regele să înceapă discuția, și nu invitații. Dacă Regele nu este prezent, următorul membru al Familiei Regale (în ordinea de la sfârșitul acestui text) o va face. De asemenea, este de dorit ca invitații să nu întrerupă membrii Familiei Regale atunci când aceștia susțin o conversație.

În cazul în care unul sau mai mulți membri ai Familiei Regale participă la un eveniment public ce implică un amplasament pe scaune sau la masă (dineu, prânz), este necesară consultarea Secretariatului M. S. Regelui în prealabil.

În cazul unui dineu, toți cei prezenți așteaptă ca M. S. Regele să se așeze primul, iar la plecare toată lumea se va ridica atunci când Regele s-a ridicat. Nu este indicat ca cineva să se ridice

în timpul mesei. În prezența Regelui la masă, nimeni (nici membrii Familiei Regale) nu poate începe un nou fel de mâncare înaintea Regelui. Dacă Regele nu e prezent, regulile de mai sus se aplică următorului în ordinea membrilor Familiei Regale menționată la sfârșitul textului).

În prezența membrilor Familiei Regale, în nici o împrejurare (publică, oficială sau particulară), nu este de dorit să se folosească telefonul mobil.

Este nepotrivit să se ceară unuia dintre membrii Familiei Regale să transmită un mesaj verbal sau scris ori să transporte un comision, un cadou, flori etc., nici măcar atunci când obiectul transmis are ca destinatar pe Majestatea Sa Regele. Acest lucru se poate face prin Secretariat, prin Protocolul Casei, telefonic sau prin poștă.

Ținuta potrivită pentru vizitele formale la Familia Regală este menționată pe invitația emisă de Protocolul Casei Regale. Dacă întâlnirea este privată, de lucru sau are statut de audiență, atunci este de preferat ca bărbații să poarte costum gri în cursul zilei și albastru închis în cursul serii. Pentru femei este recomandabilă o ținută potrivită cu momentul zilei și cu locul vizitei. Militarii sunt rugați să folosească ținuta militară adecvată momentului zilei și anotimpului.

Ordinea intrării și ieșirii dintr-o sală a membrilor Familiei Regale a României, ordinea așezării în împrejurări publice, ordinea așezării la masă, ca și ordinea liniei de primire a invitaților (atunci când Familia Regală e gazdă) este următoarea:

- Majestatea Sa Regele
- Majestatea Sa Regina
- A.S.R. Principesa Margareta
- A.S. Principele Radu
- A.S.R. Principesa Elena
- A.S.R. Principesa Irina
- A.S.R. Principesa Maria

Soții și copiii Principeselor se așază astfel: soțul după soție și copiii (în ordinea vârstei) după tată.

Capitolul 14

Călătoriile și distracțiile

Pe drum

De ce ne place să călătorim?

A călători e mai important decât a ajunge la destinația călătoriei, spunea cineva. Această afirmație pare fondată pe experiența unui *globe-trotter* care știe că, dacă uneori «țelul dezamăgește, călătoria niciodată». Dar dacă vei fi mereu nemulțumit fiindcă în altă țară nu e «ca la noi», ar fi mai bine să rămâi acasă.

Un adevărat călător va reține mai ales ce este frumos din ceea ce vede și își va nota, în măsura posibilului, lucrurile care l-au impresionat. O călătorie se face cu bună dispoziție și cu plăcere, sentimente pe care le vom retrăi când vom răsfoi jurnalul de călătorie și ne vom uita la vederile pe care le-am cumpărat, la fotografiile sau la casetele video pe care le-am făcut.

Frumusețea și interesul unei călătorii nu depind de numărul de kilometri parcurși. Sunt mai câștigați oamenii care au făcut o excursie de zece zile în Maramureș decât cei care se laudă că, într-o singură săptămână, au stat două zile la Zürich, una la Florența, o noapte la Veneția, o oră și jumătate la Milano, o dimineață la Roma și patru ore la Viena!

Să fim foarte atenți la ce ne uităm și mai ales *cum* ne uităm. Lucian Blaga spunea: «Pe omul simplu îl recunoști din aceea că se miră de toate, dar simplitatea i-o recunoști și din aceea că de unele lucruri nu se miră îndeajuns.»

Pregătirea bagajelor

O călătorie cere un anumit timp de pregătire, pentru alegerea mijloacelor de călătorie și a itinerarelor, chibzuirea hainelor și bagajelor, cumpărarea de valută, achiziționarea biletelor

de transport etc. Ca să evităm chinul ultimei zile cu făcutul valizelor, cel mai bine e să stabilim din vreme o listă cu hainele și obiectele pe care trebuie să le luăm cu noi. Apoi, să cercetăm cu calm această listă și să eliminăm cu mintea clară tot ce e inutil. E mai bine să repartizăm greutatea în sacoșe de voiaj sau în valize mai mici decât într-unul sau doi monștri, pe care nu i-ar putea duce decât un halterofil și care vor fi niște piedici teribile pentru fiecare etapă.

Pentru o doamnă, de pildă, o valiză de dimensiuni medii pe rotițe, o sacoșă cu strictul necesar pentru drum (nu mai grea de cinci kilograme!) și poșeta sunt mai mult decât suficiente. Trebuie să fim practici – importante sunt doar obiectele indispensabile: pașaportul, biletul de tren, banii... Imaginați-vă, oricât de improbabil ar fi, că în apropierea dumneavoastră se va afla un hoț. Așa că nu țineți banii laolaltă cu actele, dar nici nu-i puneți «la adăpost» în poșetă, în borsetă sau – mai ales – în valiză. Confecționați-vă dintr-un material drăguț (catifea reiată, de exemplu) un portofel cu șnur lung și purtați-l permanent asupra dumneavoastră. Dacă reușiți să improvizați un obiect comod, nu vă veți trezi fără bani nici când coborâți din tren, nici mai târziu, când vă veți afla la o sută de kilometri de hotelul la care ați tras. Este de asemenea prudent să nu luăm cu noi în călătorie bijuterii scumpe.

În tren

Un călător prudent va ajunge la gară cu o jumătate de oră mainte de plecarea trenului, pentru a-și putea lua de pe peron reviste de citit pe drum și eventual ceva răcoritor de băut.

În tren își va căuta, dacă are de ales, un vagon mai puțin aglomerat; va ajuta persoanele în vârstă care urcă și, ajuns în compartiment, va întreba dacă mai e vreun loc disponibil. Trebuie să indicăm politicos și clar locurile libere, fără să creăm o atmosferă ostilă. Dacă avem locuri rezervate și nu le găsim libere, vom apela (zâmbind) la controlor și nu vom începe să ne certăm cu ceilalți călători.

Valizele, gențile, bastoanele, umbrelele și hainele vor fi plasate în locurile speciale pentru bagaje, pe cât posibil fără să-i incomodăm pe ceilalți călători. Vom ajuta, fără exagerare, doam-

nele care vor să-și așeze bagajele. Lăsăm persoanelor pe care vrem să le onorăm locurile în direcția mersului și de lângă fereastră. O persoană bine crescută o va face chiar dacă are locul privilegiat cumpărat în prealabil.

Dăm hamalului, peste taxă, un bacșiș rezonabil. Dacă persoanele din compartiment ne cer să închidem fereastra, o vom face fără să protestăm. În caz de neînțelegeri ne adresăm controlorului, evitând discuțiile lungi și inutile.

Nu fumăm decât moderat în vagoanele pentru fumători, oricum nu țigări ieftine care fac aerul de nerespirat și dau mi grene celorlalți călători. Se înțelege că ne vom abține complet în vagoanele pentru nefumători.

Mâncarea. Multor persoane călătoria le trezește o poftă de mâncare formidabilă. Le sfătuim să păstreze totuși anumite limite, pentru a-i scuti pe vecini de spectacolul unei lăcomii exagerate. Vom evita să luăm de mâncare pe drum lucruri urât mirositoare sau inestetice ca, de pildă, ouă răscoapte, friptură cu sos, chifteluțe cu usturoi. În general, o persoană bine crescută nu mănâncă deloc într-un compartiment de tren.

Conversația. O conversație într-o călătorie, am mai spus-o, poate fi foarte plăcută, dar poate să provoace și surprize dezagreabile. Ne vom abține să facem confidențe, să pronunțăm nume. Orice întrebare pusă unor necunoscuți poate să devină o indiscreție și o lipsă de tact. Nu-l veți întreba pe domnul fermecător din fața dumneavoastră: «Văd că nu purtați verighetă, sunteți necăsătorit?» Dacă țineți morțiș să aflați, întrebați-l: «Aveți copii?» La prima întrebare s-ar putea să nu obțineți un răspuns sincer, la a doua vă garantez că da. Nimeni nu spune minciuni când e vorba de copii – și atunci veți afla că... «nu încă» sau «am doi flăcăi pe cinste». O dată clarificat subiectul care vă interesează... discuția poate continua.

Copiii. Chiar dacă o conversație este pasionantă, dacă un roman este captivant, dacă peisajul este minunat, nu trebuie să ne neglijăm copiii, în cazul că ne însoțesc. Într-o călătorie ei trebuie să fie supravegheați permanent, deoarece există pericolul unor accidente. Dar nici nu le vom face observații interminabile,

ci le vom găsi o preocupare. Să nu uităm să luăm pentru ei de acasă o carte, un joc etc.

Vagonul restaurant. Dacă o călătorie e lungă, vagonul restaurant vă oferă un moment de relaxare agreabil și constituie o soluție mai elegantă decât despachetarea nenumăratelor sandvișuri sau folosirea prea frecventă a termosului. Regulile de urmat în vagonul restaurant sunt cele valabile la orice altă masă luată în oraș, cu o restricție: aici nu trebuie să pierdem prea mult timp stând de vorbă. Numărul restrâns de locuri disponibile ne impune să-l eliberăm pe al nostru imediat ce am terminat masa. Ne vom hotărî repede asupra meniului, fără să protestăm că lista este limitată. Să evităm reclamațiile și tot ce poate întârzia serviciul chelnerului.

Vagonul de dormit. În vagonul de dormit este valabilă o etichetă specială care ține și de logică, și de tact. Patul de deasupra este mai incomod, din acest motiv îl vom oferi pe cel de jos unei persoane mai în vârstă, chiar dacă, potrivit biletului, ne aparține. Ocupantul patului de sus își face primul toaleta seara, dar ultimul dimineața. Ajunge astfel la locul lui înaintea vecinului și îl părăsește după el – pentru a evita, sub ochii acestuia, o escaladare și o coborâre dizgrațioase. În timp ce unul își face toaleta, celălalt va sta pe culoar.

Un călător bine crescut nu va chema însoțitorul pentru a-i aprinde sau a-i stinge lumina, nici pentru a-i deschide sau închide fereastra. Se descurcă singur. Însoțitorului ne adresăm cu apelativul «domnule» fără alt titlu. Când coborâm îi lăsăm o mică sumă de bani.

Ne prezentăm vecinului în vagonul de dormit? Numai când descoperim că există interes de ambele părți. În toate celelalte cazuri, este suficient un simplu salut cordial. Vom proceda la fel și în cazul călătorilor întâlniți în vagonul restaurant sau în compartiment.

La coborârea din tren aruncăm sticlele goale și eventualele resturi de mâncare în coșul de gunoi, nu pe geam. Nu le lăsăm pe masă sau pe bancă. Dacă nu este loc în coș, le luăm cu noi și le aruncăm mai târziu. Lăsăm compartimentul «lună».

Pe vapor

Pe un vapor se respectă aceleași reguli. Dacă facem o călătorie la bordul unui transatlantic, se înțelege că drumul e destul de lung și, în acest caz, e admis să te prezinți comesenilor și vecinilor de cabină, ca și tuturor călătorilor cu care ai de-a face. Când suferim de rău de mare, e bine să evităm sălile comune și să ne retragem pe punte sau în cabină. În fața acestei calamități rămânem neputincioși, mai ales dacă medicamentele nu ne ajută. E dezagreabil să ne plângem prea mult, mai ales în fața persoanelor care, neresimțind răul de mare, nu ne înțeleg.

În avion

Călătorii dintr-un avion trebuie să se supună strict recomandărilor ce se fac în timpul zborului. Ne punem centura la decolare și aterizare, mestecăm chewing-gum-ul oferit de stewardesă și... nu ne gândim la ultima catastrofă aeriană văzută la televizor, nici la 11 septembrie 2001! Respectăm comenzile afișate, iar dacă nu știm ce avem de făcut ne uităm discret la vecini sau apelăm, tot discret, la stewardesă.

Dacă avem rău de avion, vom întrebuința cornetele speciale de hârtie din buzunarul scaunului, care ni se iau după ce au fost folosite. Nu ne umplem prea tare paharul deoarece, din cauza altitudinii, lichidul poate ajunge pe haina noastră!

Flirtul cu stewardesele este de domeniul literaturii ieftine. Stewardesele fac o muncă grea, au o mare răspundere, iar a le deranja inutil este de prost gust. Sunt tinere, frumoase și amabile pentru a vă ridica moralul când sunteți departe de pământ, și nu pentru a vă transforma în Don Juani de ocazie!

La destinație și înapoi acasă

O dată ajunși la capătul călătoriei, prima regulă constă în a respecta cu strictețe obiceiurile, oamenii și instituțiile țării care ne primește.

O purtare decentă

În unele țări, de exemplu, o femeie nu va fi lăsată să intre într-un lăcaș de cult cu umerii descoperiți, în pantaloni și cu atât mai puțin în șort. Un bărbat va fi și el privit dezaprobator dacă apare într-o ținută neglijentă.

Pentru un indigen, oricare ar fi el, un străin este reprezentantul tipic al țării sale. Mai ales când te porți dezagreabil! Și ești dezagreabil când nu ții cont de obiceiurile locului, când consideri țara respectivă ca o sucursală a patriei tale, când vorbești prea tare sau cânți pe stradă, când arborezi o ținută excentrică sau critici tot ce întâlnești în cale. Concluzia e logică: acest român, acest francez se poartă prost, deci *toți* românii sau *toți* francezii sunt prost crescuți! Înainte de a protesta, să ne gândim că, pentru noi, orice american este un domn care poartă ochelari cu rame de aur, fumează țigări de foi groase, bea lapte acru cu friptură și are dolari cu nemiluita. Sau: un italian este un palavragiu neserios care se plimbă cu gondola și cântă *O sole mio*, un francez este un snob zgârcit care își dă importanță, un austriac este un personaj îmbrăcat în costum tirolez care fredonează iodlere ș.a.m.d.

Românii în străinătate

Nu-mi face deloc plăcere să mă gândesc la imaginea românului în străinătate. Ceea ce știu sigur este că localnicii – unii chiar de origine română – ne evită. Să fie de vină numai infractorii din țară ajunși pe acolo? Mă tem că nu. Pentru că vreme de 45 de ani n-am prea avut ocazia să ieșim din țară, ne purtăm în general prost, ba chiar șocant, când călătorim. Poți să-i recunoști pe români de la distanță: vorbesc tare, se strigă unii pe alții (de spaimă să nu se piardă?!) și au multe, foarte multe bagaje inestetice și inutile; principala lor preocupare pare a fi umblatul prin magazine, nu frumusețea turistică, muzeele și monumentele unei țări.

Să fie limpede că nu generalizez: unii români se poartă chiar foarte bine când merg în străinătate. De pildă, cei care participă la Târgul de Carte de la Frankfurt: știu că unii români stabiliți în Germania vin special la târg ca să stea de vorbă cu acești români foarte civilizați din țară. Dar e adevărat că ultimii sunt... redactorii Editurii Humanitas!

• Când sunteți invitat de prietenii (sau chiar de rudele) din străinătate, nu abuzați de ospitalitate și stați numai perioada pe care ați stabilit-o cu gazdele, deși vă simțiți bine și ați mai sta o săptămână.

• Nu folosiți telefonul gazdelor sau, în orice caz, folosiți-l foarte puțin și numai după ce ați cerut permisiunea.

• Obsesia multora este să-și cumpere din străinătate mașini. Aduceți vorba despre asta și, dacă pe prietenii dumneavoastră nu-i fascinează subiectul, nu insistați.

• Chiar dacă ați adus când ați sosit niște cadouri costisitoare (de care de fapt nici nu era nevoie), când veniți din oraș, unde v-ați plimbat, aduceți gazdelor un mic dar – niște fructe, o sticlă de vin sau ce vi se pare că le-ar face plăcere. Nu e vorba de bani, ci de politețe. În 1990 am stat o săptămână la niște prieteni în Austria. Aveam atunci, ca toți românii, extrem de puțini bani, cam 10 mărci. Plimbându-mă prin oraș, am cumpărat cu numai o jumătate de marcă doi pui de cactus pentru cei doi copii ai prietenilor mei. Acum cactușii sunt enormi și înfloresc!

Să călătorești nu înseamnă să faci cumpărături, să trimiți duzine de cărți poștale și să aduci cu tine rețete culinare – sau nu înseamnă numai asta. Înseamnă, înainte de toate, efortul de a te instrui, de a înțelege modul de gândire și mentalitatea persoanelor pe care le întâlnești, precum și ale nației reprezentate de ele. Dar cât este de dificil să-ți lași acasă toate obiceiurile, mai ales că ești sclavul lor douăzeci și patru de ore pe zi! Cât de greu este să te adaptezi la alt mod de viață! Totuși numai cu acest preț vom vedea ceea ce este de văzut într-o țară străină.

Nu știu și nu am citit nicăieri cum trebuie să se poarte un englez invitat în Franța sau un suedez invitat în Polonia. Știu doar că legile ospitalității sunt universal valabile și că musafirul trebuie privit ca un oaspete de onoare, indiferent de vârstă și de statutul social. Există însă și obiceiul locului, așa că nu ne putem permite să-i judecăm pe oameni după normele de care ținem cont la noi în țară. Îmi povestea o prietenă invitată la un picnic în Norvegia că gazdele au pus la dispoziție grătarul, cărbunii, mesele, vesela, iar invitații au venit cu carnea pentru fripturi și salatele. Prietena mea era indignată; eu... nu știu ce să zic!

Românii veniți în vizită «acasă»

Majoritatea celor care au reușit să evadeze din temnița în care am trăit sub dictatură nu au plecat de plăcere, ci de disperare și au trecut prin multe ca să poată supraviețui. Uneori au lăsat familii, dar întotdeauna au lăsat amintiri și prieteni. Sub Ceaușescu, întâlnirea cu cei de «dincolo» era pentru noi un miracol. Ne bucuram din tot sufletul că beam cafea adevărată și nu nechezol, iar hainele pe care le primeam, chiar dacă puțin purtate, ni se păreau culmea eleganței. Eram atât de fericiți și recunoscători, încât celebra ospitalitate românească își merita pe drept cuvânt notorietatea. Cei care veneau dintr-o lume în care timpul avea altă valoare ca la noi erau copleșiți de mese bogate, cu preparate migăloase, și mai ales de disponibilitatea prietenilor de a le face șederea cât mai plăcută (programe cu vizite, excursii, teatre, operă, muzee etc.). Era însă absolut normal ca aceia care în noua lor patrie se simțeau mai izolați, mai neînsemnați să ne privească cu milă și compasiune, ba chiar cu puțină superioritate.

Abia acum îmi explic de ce nouă, românilor rămași aici, ni se crea un dureros complex de inferioritate și de ce plecarea unei cunoștințe venite din Occident ne lăsa un gust amar: nu ne puteam înțelege. Îmi amintesc o discuție pe care am avut-o cu un prieten bun, venit din Franța. Nu-mi place să mă lamentez, totuși l-am întrebat dacă înțelege cum ne descurcăm. Mi-a spus sincer că nu înțelege – și de fapt nici nu-l interesează!

M-a uimit în acea perioadă ușurința cu care cunoștințele sau prietenii veniți să ne viziteze lansau invitații călduroase unor oameni care de fapt nu puteau ieși din țară; dar își «plăteau» astfel politicos primirea călduroasă ce li se făcea. După 1989, cei care au avut naivitatea să creadă că invitația din partea unor persoane cunoscute întâmplător este sinceră, nu formală, au avut surpriza unui refuz mai mult sau mai puțin politicos. Iar cei care au fost totuși primiți au putut să constate că deranjează și că nimeni nu are de fapt timp de ei.

Nu reproșez nimic nimănui, dar îmi permit să le dau un sfat românilor stabiliți în străinătate: gândiți-vă bine când, unde și pe cine invitați. Și încă o sugestie: oricât de amabilă este persoana care vă găzduiește în România (dacă nu vă permiteți să

stați la hotel), puteți liniștiți, fără s-o jigniți, să contribuiți la cheltuielile casei. În mod delicat, desigur. Nu vi-o va lua nimeni în nume de rău dacă faceți niște cumpărături banale de la un supermarket, dacă luați fructe și dulciuri pentru copiii din casă. În alte țări nu se obișnuiește, o dată ce ești invitat nu mai ai nici o grijă, dar în România darurile sunt considerate deocamdată semne de politețe.

Impresii din călătorie

Orice țară are frumusețea ei. Să reținem lucrurile cu adevărat importante, de pildă obiceiurile bune, fără a ne extazia peste măsură («niciodată la noi nu va fi așa»); dar nici să nu povestim, o dată reveniți acasă, numai aspectele neplăcute pe care le-am întâlnit. Feriți-vă mai ales de generalizări. Un om educat povestește despre o țară străină exact la fel cum povestește despre o vizită în vecini: cu discreție și tact, adică fără comentarii interminabile și nelalocul lor. Am văzut într-o emisiune TV un grup de tineri din industria hotelieră care fuseseră trimiși la specializare în Elveția și acum își relatau impresiile. Au povestit pe un ton destul de iritat că într-adevăr acolo e curat și serviciile sunt ireproșabile, dar... lipsește minunata ospitalitate românească! M-am întrebat la ce hotel sau restaurant de la noi au întâlnit tinerii (care se pare că s-au dus degeaba în Elveția) celebra ospitalitate?

Cum ne petrecem timpul liber

Am citit undeva că poți aprecia nivelul de civilizație al unui om după modul în care își petrece timpul liber.

Unii se adâncesc într-o carte interesantă sau se duc la teatru, operă, concerte, expoziții. Alții merg aproape în fiecare seară la restaurant sau la cazinou. În fine, alții (majoritatea celor din jurul nostru) se mulțumesc să frunzărească ziare și reviste și să se uite la televizor. Domnii, mai ales, fac sport (tenis, pescuit) sau merg la meciuri. Iarna se face ski, iar în celelalte anotimpuri se merge, pur și simplu, la munte la sfârșit de săptămână. Dacă ai o casă afară din oraș, faci grădinărie și te bucuri de aerul nepoluat.

Totuși cei mai mulți dintre noi, doamnele mai ales, nu au aproape niciodată timp liber: trebuie să spele, să calce, să dereticească, să meargă la piață, să pregătească mâncarea, să facă temele cu copiii... Numeroasele reprezentante ale acestei categorii se uită cu invidie la ceilalți, la cei care «se distrează», și nu-și dau seama că ar putea avea și ele timp liber dacă ar fi mai organizate. Tot secretul este să ajungi să-ți spui, într-o bună zi: «Gata, viața e prea scurtă ca să mi-o petrec numai în bucătărie! De mâine o să-mi iau viața în serios – o să încerc să-i descopăr părțile neștiute, de pildă „jocul"...»

Jocul, sportul și fairplay-ul

Este bine știut că omul își dezvăluie adevărata fire când joacă sau se joacă.

Brâncuși spunea, pe drept cuvânt, că «atunci când nu mai suntem copii înseamnă că am murit de mult». Fie că recunoaștem sau nu, bucuria de a rămâne copil există în fiecare dintre noi. O caracteristică a celui mic este dorința de a fi «liber», de a se juca tot timpul. Se joacă singur, dar așa se plictisește repede, pentru că intervine o altă trăsătură umană, nevoia de a se confrunta cu cei din jur, spiritul de competitivitate, altfel spus necesitatea de a demonstra că el este cel mai bun. Orice joc între mai mulți are însă niște reguli precise care trebuie respectate. Din nevoia de a câștiga, unii le încalcă uneori cu naivitate. În lumea copiilor, totul este mai drept, mai adevărat, mai cinstit, dar și mai crud. Cel care a greșit este sancționat prompt cu excluderea din joc. Va suferi, dar va înțelege totodată că fairplay-ul este indispensabil în societate. Nu altfel stau lucrurile în viața adulților atunci când intră în «joc».

Un principiu de fairplay. Un mare sportiv, campion în cursele automobilistice, a fost întrebat în ce constă secretul succeselor sale. «Am acționat mereu ca și cum ceilalți au toate drepturile, și eu nici unul», a spus el. Iată un minunat principiu de urmat, nu numai când jucăm, dar în toate împrejurările vieții. Pentru ca acest principiu să nu fie considerat drept un semn de slăbiciune, ar trebui să nu avem de-a face cu mediul «rechinilor», dar nici cu cel al «fazanilor». Să adăugăm că și pentru cei care au în vedere funcția recreativă a jocului există anumite principii

de tact și de bun-simț. Dacă cineva nu le respectă, nu va mai fi invitat niciodată într-un grup care se reunește pentru a se distra.

Ruletă, rummy, bridge. Prima condiție, bineînțeles, este să respectăm strict regulile jocului. La ruletă, de exemplu, s-au acumulat de-a lungul timpului reguli care guvernează jocul cu precizie și ne ajută să rezolvăm toate situațiile posibile. Să le contești ar fi nu numai de prost gust, dar și total inutil. Există totuși anumite jocuri, de cărți sau de alt tip, pentru care există fie reguli interpretabile diferit, fie reguli care variază de la caz la caz. De pildă, la jocul de rummy trebuie stabilit cum se socotesc punctele necesare pentru etalarea cărților, bonificațiile pentru hand sau pentru culoare; iar pentru bridge, un joc și mai pretențios, există cărți și reviste de specialitate, ca să nu mai vorbim de specialiști, de la care toți jucătorii de bridge au de învățat. La aceste jocuri cu variante, se cade să precizăm totul cu exactitate dinainte, pentru a evita o situație neclară care ar genera discuții sau chiar dispute la sfârșitul jocului.

A ști să pierzi. Când joacă, fiecare dă ce are mai bun în el pentru a ajunge la victorie și este perfect normal să existe o mare tensiune, indiferent că este vorba de un joc simplu sau de unul complicat. Dar există întotdeauna *o unică* persoană sau echipă câștigătoare – adevăr la mintea cocoșului, a cărui ignorare îi face pe cei care pierd să se manifeste dezagreabil. Să pleci de la masa de joc bine dispus, să câștigi sau să pierzi fără manifestări ostentative pare normal și ar trebui să fie o regulă pentru toată lumea. Totuși vedem nenumărați jucători care atunci când pierd țipă sau înjură, după cum vedem câștigători tratându-i pe învinși cu o ironie zdrobitoare. Mărturisesc că nu-mi plac nici unii, nici ceilalți. Jocul este un test de discreție și de stăpânire de sine. Impasibilitatea nu e în toate jocurile la fel de necesară ca la poker, unde a devenit proverbială, dar calmul, și când câștigi, și când pierzi, reprezintă un semn de bună creștere. Cu excepția șahului, aproape toate jocurile sunt supuse, mai mult sau mai puțin, hazardului, acesta fiind simbolizat de zaruri, de cărți sau de bila care se rostogolește. La unele jocuri, norocul este singurul

criteriu. Să învățăm, prin urmare, să ne stăpânim nervii când ni ne ocolește.

Datorii la joc. Miza jocului se stabilește în funcție de împrejurări și de parteneri. Majoritatea jocurilor de hazard își pierd orice interes dacă nu au un câștig, fie și simbolic. În schimb, la jocurile care ne solicită inteligența și perspicacitatea, miza poate să lipsească. În orice caz, dacă există, ea trebuie să corespundă condițiilor materiale ale partenerului. Un jucător bogat sau căruia îi place gustul riscului nu trebuie să propună mize la care celălalt jucător nu poate face față.

Dacă am pierdut, ocoliți cu încăpățânare de noroc, nu există decât o soluție: să plătim. Datoriile de joc sunt datorii de onoare. E inutil să-l deplângi pe cel care a pierdut, deoarece s-a expus singur. E preferabil, într-adevăr, să te gândești bine înainte de a juca o sumă mare, ca să nu regreți mai târziu. Nu mă refer aici la jocurile de noroc devenite vicii, deoarece ele ies prin definiție din zona bunelor maniere.

Nu este corect și nici elegant să întrerupi jocul în momentul în care câștigi. Înseamnă să-i iei partenerului orice șansă de a se revanșa. Dacă nu îți poți permite să pierzi, nu trebuie să te apropii de masa de joc.

Invitații la o partidă

În marea lor majoritate, jocurile de societate sunt, în prezent, jocuri de cărți. Există o întreagă gamă, care merge de la «șaizeci și șase» la bridge, de la rummy la poker și ecarté etc.

Cărți de joc noi. Dar, oricare ar fi jocul și oricare ar fi regulile lui, există anumite recomandări dictate de buna-cuviință. Nu se utilizează decât cărți de joc noi sau bine întreținute. Ele trebuie să fie puse în ordine. Cărțile pătate, rupte, cu colțurile întoarse sunt nu numai inestetice, dar poartă și semne după care pot fi recunoscute de către posesori, de unde rezultă un avantaj neloial al acestora față de cei care nu le cunosc.

Comportamentul în timpul jocului. Nu se cuvine să trântim cărțile, să lovim masa cu pumnul, să facem glume proaste sau să ne ridicăm pentru a da mai multă forță aruncării victorioase a unui careu deași.

Nu vom face nici un fel de semne pentru a da informații partenerului.

Nu este necesar, desigur, să păstrăm o tăcere religioasă în timpul jocului de cărți, dar nici nu trebuie să lăsăm conversația să ajungă pe primul plan și jocul pe al doilea. Dacă se naște o discuție, ea trebuie să fie scurtă și purtată pe un ton neutru. În cazurile neclare, gazda acceptă că invitatul are dreptate!

Un spectator la joc nu este neapărat purtător de noroc – jolly joker. El poate să urmărească o partidă, să aprecieze sau nu jocul fiecăruia, dar se va abține de la orice comentarii și de la orice sfat. Dacă nu are această «forță», trebuie exclus imediat.

A juca în public presupune un control permanent asupra reacțiilor noastre nervoase. Nu vom lăsa să ni se vadă pe față o bucurie sau o teamă exagerată – semne ale lipsei de stăpânire de sine. Dacă avem ghinion și ne-am pierdut până și ultimul ban, trebuie să ne păstrăm măcar calmul, deoarece este singurul capital care ne-a mai rămas.

Chiar dacă suntem jucători pasionați, ne vom feri să propunem în orice împrejurare «o partidă» («unul mic»).

Gazda și musafirii. Când jucăm la cineva acasă, gazda va asigura băuturile răcoritoare, cafeaua, biscuiții și țigările. Totul va fi așezat pe măsuțe, alături de masa de joc. Aceste gustări nu trebuie să devină scopul principal al întâlnirii. Un bun jucător nici măcar nu le apreciază, pentru că a venit să joace, nu să mănânce, și jocul îl acaparează aproape complet. Din același motiv, nu ai voie să impui pauze în timpul jocului pentru a schimba un disc, a discuta despre vreme sau despre politică. Jocul nu se întrerupe sub nici un motiv, deoarece riști să-i deranjezi pe cei pasionați.

Când primim cu regularitate prieteni pentru a juca, trebuie să ne străduim să adunăm parteneri de forțe egale. Dacă se joacă pe bani, vom invita persoane cărora le place să riște și care dispun de mijloace financiare sensibil egale.

Când ți se propune să participi la un joc, îți vei rezerva toată seara în acest scop, vei sta cât stau și ceilalți invitați, contribuind și la cheltuielile pe care le face gazda. Dacă fumul de țigară îți face rău, vei refuza invitația. Este nepoliticos – și de altminteri inutil – să interzici celorlalți să fumeze în timpul jocului.

La dans

În acest capitol mă voi referi în special la tineri, oameni plini de energie și chef de viață, care vor – pentru că e dreptul lor – să se distreze. Am văzut însă la televizor că există la Cluj un club pentru cei de vârsta a treia: membrii clubului numiseră o seară «Seara tinereții» și se distrau de minune dansând. Sfaturile din acest capitol le-ar putea fi și lor utile.

Într-o seară am intrat cu frică, dar împinsă de curiozitate, într-o discotecă. Le recomand tuturor cititorilor acestei cărți să facă această experiență: este unică și te face să apreciezi tihna la care te reîntorci din ceea ce mie mi s-a părut... un infern. M-am aflat într-o încăpere nu prea spațioasă, cu lumină puțină, cu o orgă de lumini obositoare și stresantă. Nu prea vedeam fețele celor care se mișcau – pentru că nu pot să spun «dansau». Fum dens de țigară, muzică asurzitoare, melodie – nici vorbă. Consumația nu era obligatorie, însă prețurile erau senzaționale și din acest motiv, pentru a se «distra» mai bine, cam toți cei prezenți aveau prin buzunare secrete câte un recipient cu tărie. Dar am și o veste bună: într-un astfel de loc nu trebuie să știi să «dansezi» în sensul obișnuit al acestui cuvânt; este suficient să te ții pe picioare și să te legeni ori să te miști cum dorești, fără să ții cont de ceea ce face partenerul (dacă îl ai, dacă nu, te miști singur). Detest formula «pe vremea mea», pe care o vor spune însă și tinerii din ziua de azi când vor fi mai mărișori (cam la 60 de ani), dar știu că «pe vremea mea» o mătușă m-a învățat pașii de tangou, vals, foxtrot; apoi, pentru că erau la modă, prietenii m-au învățat conga, twist, rock, cha-cha.

Mi-a făcut plăcere să asist la un curs de dans clasic și modern, predat de un tânăr la o școală de bune maniere. Același tânăr profesor le-a explicat cursanților (care aveau vârste cuprinse între 15 și 50 de ani) regulile pe care trebuie să le respecți când te afli într-o sală de dans și nu cunoști aproape pe nimeni:

• Dacă dorești să dansezi cu o fată pe care n-o cunoști și ea este însoțită, te apropii și, cu un zâmbet amabil, ceri permisiunea persoanei care o însoțește; abia apoi te înclini și inviți domnișoara. După aceea, dacă este aglomerație, mergi cu un pas înaintea ei, dar întorci mereu capul (fără a o lua însă de mână și a o trage după tine!). Pe ringul de dans te mai uiți o dată, tot

zâmbind, în ochii fetei, și apoi pașii de tangou (știuți) vă vor conduce pe amândoi în ritmul muzicii. Distanța dintre parteneri va fi firească, deoarece dacă tânărul e un timid va avea tendința să-și țină partenera la mare distanță, iar dacă e un tânăr care nu a luat lecții de bună-cuviință va căuta s-o strângă atât de tare încât biata fată va avea dificultăți de respirație!

Normal este ca înainte de începerea dansului tânărul să își «decline identitatea» – spunând nu «Eugen», ci «Eugen Petrescu». Dacă a acceptat invitația, politicos este ca și domnișoara să folosească o formulă oarecare: «Îmi pare bine, eu sunt...» sau «Mă bucur, eu mă numesc...» – dar rostindu-și numele întreg, «Lia Vasilescu», și nu doar «Lia». Prezentările nu mai necesită acum strângerea de mână; eventual, tânărul sărută mâna fetei.

• În timpul dansului nu se vorbește și nu... se mângâie insistent partenera, care în acest caz poate să-și părăsească partenerul fără nici o explicație – va înțelege singur de ce.

• Când acordurile muzicii au încetat, tânărul își poate întreba partenera dacă îi acordă și dansul următor sau o poate conduce la locul de unde a luat-o. În nici un caz nu o va lăsa singură pe ringul de dans. Îi va mulțumi, va mulțumi însoțitorului și nu se va alătura neinvitat perechii sau grupului. Tot ce-i este permis este să întrebe dacă o mai poate invita la alt dans și, dacă primește un răspuns evaziv, «sunt cam obosită», de pildă, va înțelege că nu e cazul să insiste.

• La dans, ca și în viață se ivesc situații neprevăzute. De exemplu, cel care o însoțește pe tânără este foarte gelos și spune hotărât «nu», cu toate că domnișoara a zâmbit văzându-l pe tânărul care vrea s-o invite la dans și chiar a făcut un pas către el ori s-a sculat de pe scaun. Un tânăr politicos nu va considera în nici un caz refuzul un motiv de scandal: va înțelege imediat, va zâmbi, va spune «vă rog să mă iertați» și se va retrage fără ostentație.

• Când invităm pe cineva la dans ne stingem țigara, ne încheiem la haină (așa ar trebui să ne îmbrăcăm într-o ocazie deosebită) și abia apoi ne apropiem de perechea sau grupul de unde dorim să «furăm» pentru câteva minute o fată încântătoare.

• De obicei se dansează la nunți, botezuri, reuniuni de familie mai festive etc. «Balul» este deschis de persoanele cele mai

importante – la o nuntă, de pildă, de către miri, dar face o impresie foarte bună situația în care mirele își invită mama pentru primul dans, iar mireasa dansează cu tatăl ei sau cu socrul. Chiar dacă toți ochii sunt ațintiți asupra unei blonde vaporoase (care pe vremuri, când existau carnețele de bal, l-ar fi avut umplut de invitații), un tânăr bine crescut va dansa de suficiente ori și cu prietena ei, cea care încă nu a obținut suficiente rezultate la... cura de slăbire! Și s-ar putea să aibă o surpriză foarte plăcută.

Capitolul 15

Cadourile

Arta de a dărui şi de a primi

A oferi un cadou nu este un gest obligatoriu, ci decizia celui care o face. Cadoul nu poate fi nici cerut, nici comandat, nici sugerat, deşi există câteva excepţii la care o să ne referim mai jos.

A şti să oferi mici daruri cu discreţie şi tact este un semn de noblețe sufletească. Există oameni generoşi, care o fac oricând cu plăcere, dar există şi oameni meschini şi zgârciţi.

Modul în care dăm şi primim cadourile se învaţă. Nu întâmplător în Japonia – ţara politeţii – se fac cursuri speciale pe această temă.

Am impresia că oricine va primi cu plăcere câteva sfaturi.

Când şi cui facem cadouri?

Nu este greu de observat că o persoană care intră într-o casă cu o floare în mână este privită cu mai multă simpatie decât musafirul ce se scuză de fiecare dată că la florărie era închis! Micile cadouri întreţin prieteniile şi produc oricui o mare plăcere – cu condiţia să fie date din suflet şi dezinteresat.

A oferi un cadou profesorului la care copilul tău este amenințat de corijență, sau medicului pentru un certificat de concediu neîndreptăţit, nu este semn de politeţe, dimpotrivă.

De asemenea, nu vom da cadouri unei cunoştinţe venite din străinătate, cu o situaţie materială mai bună decât a noastră, deoarece o vom obliga să-şi bată capul ce anume să ne trimită sau ce să ne aducă cu proxima ocazie. Cu atât mai neplăcut va fi pentru cel care a primit un dar oarecare să citească lista de... comisioane pe care i-am pregătit-o!

Între prieteni, în familie, între îndrăgostiți se pot face cadouri oricând. Nu trebuie să așteptăm o zi festivă pentru a-i dărui prietenei noastre o pereche de mănuși de bucătărie de care are mare nevoie sau bunicii o pereche de papuci comozi pe care i-am găsit din întâmplare la un mic magazin. Am auzit într-o casă o formulă amuzantă: acesta e un cadou «de ne-ziua ta»!

«Ce mi-ai adus?» În schimb, vom fi mai puțin generoși cu odraslele noastre, pe care nu le vom obișnui să aștepte în fiecare zi un cadou. Pretențiile lor nu se vor termina niciodată și vom crește niște egoiști și niște răsfățați. Mai mult, riscăm să ne pună în situații delicate, întrebând cu obrăznicie musafirii: «Ce mi-ai adus?»

Profitorii. Dacă am rugat pe cineva să ne cumpere un obiect, oricât de mic i-ar fi prețul, ne interesăm cât a costat și îl achităm imediat. Dar dacă persoana care ne-a făcut serviciul își exprimă dorința de a ni-l face cadou, nu prelungim discuția la nesfârșit. Mulțumim, acceptăm și... ținem minte! Să nu abuzăm totuși de prietenii noștri, rugându-i în permanență să ne facă mici cumpărături, mai cu seamă dacă nu le putem face, la rândul nostru, mici servicii. Să cumperi ceva, mai ales lucruri care se găsesc greu, necesită timp. Astfel pierzi – sau îi faci «cadou» celuilalt – câteva ore. Nu poți să faci asemenea «cadouri» la nesfârșit, pentru că timpul unui om poate fi, pentru el, deosebit de prețios. Treptat, astfel de persoane profitoare își vor pierde simpatia celor din jur.

Când achiți ce ți s-a cumpărat, o faci cu bani potriviți, pentru că e nepoliticos să-l trimiți (tot pe cel care ți-a făcut serviciul) să schimbe ca să-ți dea restul.

Ce și cum dăruim? Cum primim?

Nu vom face daruri costisitoare la tot pasul, chiar dacă avem o situație materială de invidiat. Nu este o dovadă de bun-gust.

Se poate oferi orice obiect util, de la un deschizător de conserve până la o tigaie de teflon, uneori chiar și lucruri de mâncare. Dar și aici se impune un minimum de tact. Nu-i vom aduce unei prietene mai sărace, de ziua ei, un kilogram de carne! Însă

niște cutii frumoase de brânză franțuzească, sardele sau pateu fin de ficat pot fi foarte bine primite.

Un cadou trebuie gândit, cumpărat, ambalat, oferit. Trebuie să fie frumos, util și să provoace o adevărată bucurie celui care îl primește. Tocmai aceste eforturi dau valoare unui cadou, și nu prețul lui. Acesta va fi înlăturat cu grijă. Excepție fac discurile și cărțile, de pe care prețul, dacă e tipărit, nu se șterge. Cartea nu se atinge! Vom pune între filele ei o hârtie elegantă sau o carte de vizită, pe care ne vom exprima gândurile bune. Dedicații și autografe pot fi date numai de către autori, traducători, ilustratori, editori. Înainte de a pune o carte în bibliotecă, fie că am primit-o sau ne-am cumpărat-o singuri, ne semnăm discret pentru a nu uita că este a noastră. Cei foarte grijulii își confecționează ștampile speciale.

Când cumpărăm. După ce am aflat sau am ghicit dorințele celor cărora vrem să le dăruim un obiect oarecare, îl cumpărăm din vreme și îl punem bine. Vom evita astfel aglomerația din magazine în preajma sărbătorilor și ne vom cruța mulți nervi, deoarece, ca un făcut, tocmai lucrul cel mai banal pe care voiam să îl cumpărăm... nu se mai găsește! Nu se cumpără din vreme dulciurile, alimentele alterabile și florile.

Cum primim. Cel care primește un dar îl va deschide în fața musafirului și nu-i va strica bucuria protestând că e prea scump, că nu trebuia sau, mai rău... că are oroare de bibelouri. Va mulțumi, se va bucura și va reveni cu comentarii agreabile de câteva ori în aceeași seară. Dacă un cadou nu ne place, ne vom ascunde nemulțumirea. În nici un caz nu vom spune: «Ce să fac cu șampania asta? Mai am încă zece sticle!» Când copilul nostru s-a străduit să ne aducă un ruj ce nu ni se potrivește sau un vas de flori care nu ne place, nu-i vom face atunci, pe loc, nici un fel de observație. Vom deschide o discuție pe această temă cu altă ocazie și-l vom învăța cum se cumpără un cadou.

Cel care a făcut un dar nu va insista prea mult, încercând să afle dacă ne place sau nu.

Kitschuri. Este firesc să cumpărăm suveniruri atunci când călătorim. Tot firesc este să le oferim familiei și cunoștințelor noastre

când ne înapoiem. Atenție însă, de cele mai multe ori, aceste obiecte sunt kitschuri! Ce facem cu gondola adusă pentru noi de la Veneția? cu turnul Eiffel adus de la Paris? cu ursul de ipsos de la Vatra Dornei? cu scoicile încrustate pe un papuc cumpărat la Eforie?! Nu ne poate obliga nimeni să ne urâțim casa și viața, uitându-ne toată ziua la ele. Le vom pune toate la un loc într-un dulap sau într-o debara și, la prima curățenie generală, ne vom lua inima în dinți și le vom arunca!

Cadouri nepotrivite. Nu vom face cadou obiecte din casă care nouă nu ne plac. Dacă au o oarecare valoare, le putem dărui celor apropiați, în cazul în care aceștia și le doresc – însă fără comentarii de genul: «Mă mir că-ți place, mie mi se pare oribil!» sau «Ia-l tu, că eu tot îl arunc!».

Nu dăruim, dacă nu ne pricepem, timbre unui filatelist, accesorii de pescuit unui pescar, culori unui pictor. Ei cunosc în mod cert niște mici magazine specializate unde găsesc lucruri pe măsura pretențiilor lor, pretenții pe care noi nu avem cum să le ghicim.

Dacă dorim să ne arătăm recunoștința față de cineva care ne-a făcut un bine: medic, avocat, profesor etc., vom alege cadoul cu mare grijă. Este bine să ne rezumăm la albume de artă, cutii de bomboane, dulciuri făcute în casă sau băuturi fine. Dacă ne gândim la un alt obiect, trebuie să ne asigurăm că nu este total nepotrivit. Nu vom oferi lucruri voluminoase ce ocupă mult loc și în nici un caz animale sau păsări, dacă nu am întrebat în prealabil.

Nu vom oferi cărți pe care nu le-am citit sau despre care nu am primit asigurări de la o persoană competentă că merită să fie citite.

Oamenilor cu care nu suntem în relații apropiate nu le vom oferi obiecte de îmbrăcăminte sau de toaletă. Ne limităm la o eșarfă, la un fular sau la un parfum de foarte bună calitate. Nu cumpărăm farduri, colonii, spray-uri la întâmplare, numai pentru a cumpăra ceva. Orice om are preferințele sale și, dacă nu i le cunoaștem, renunțăm să i le ghicim. Nu-i ducem de ziua ei unei doamne două sticle de plastic cu «Palincă de Bihor»!

Cadoul ideal. În general, ar trebui să dăruim obiecte care ne plac și pe care nu ne îndurăm să le cumpărăm pentru noi. Cu

puțină perspicacitate, putem găsi bijuterii de argint (brățări, lănțișoare, medalioane, broșe) de bun gust și relativ ieftine; pentru apropiați, vom lua acele cadouri care ne-au fost «sugerate» involuntar. Bunicii i s-au stricat ramele de ochelari, mama se plânge că i s-a terminat nesul, fratele nostru ia mereu cu împrumut un stilou, iar prietena noastră își dorește de mult un suport pentru vase.

Banii. Din păcate, se răspândește obiceiul de a dărui bani în chip de cadou. Dar există o mare diferență între banii pe care un părinte îi dă la o aniversare copilului său, pentru ca acesta să-și cumpere o pereche de blue-jeans pe măsură, și banii pe care îi aduce în «dar» mamei lui tânărul inginer, proaspăt căsătorit. Nu se face! Banii, dacă tânărul consideră că trebuie dați, vor fi oferiți cu altă ocazie, iar la aniversare va aduce un cadou pe care l-a ales cu drag, după ce s-a gândit îndelung (împreună cu soția lui) la nevoile și preferințele mamei.

Momentul. Un cadou valorează cât două dacă este oferit la timp, adică exact în ziua în care are loc evenimentul (excepție fac nunțile, asupra cărora vom reveni).

Ambalajul. Este foarte important să oferim cadouri frumos împachetate. E bine să avem întotdeauna în casă panglici și hârtii viu colorate, pe care le vom cumpăra oricând se ivește ocazia, fără să ni se pară o cumpărătură inutilă.

Refuzul și restituirea. Avem dreptul să refuzăm un cadou? Nu! Chiar dacă nu ne place, un cadou este un cadou și a-l refuza înseamnă să-l jignești pe cel care ți l-a oferit. Această regulă are totuși o excepție. Sunt cazuri când un cadou poate fi interpretat drept mijloc de presiune sau de convingere, și dacă îl primești înseamnă că accepți să faci serviciul respectiv. În acest caz trebuie să-l refuzi sau, dacă ți-a fost trimis, să-l înapoiezi. Este desigur dezagreabil pentru cel care îl oferă, dar trebuie să înțeleagă situația și să se supere numai pe el însuși și pe lipsa lui de tact. Funcționarii, cum am mai spus, nu se cade să primească cadouri valoroase, mai ales când au o funcție importantă. Cinstea și conștiința profesională nu le lasă altă alegere.

Să înapoiezi ulterior cadourile care ți-au fost făcute nu este admis decât în anumite cazuri. Când cineva te calomniază sau te jignește, poți să i le restitui fără nici un cuvânt, dar nu este obligatoriu.

După un vechi obicei, îndrăgostiții care s-au despărțit nu își restituie unul altuia cadourile. Această regulă nu este absolută. Dacă unul dintre ei a adus grave prejudicii onoarei celuilalt sau dacă darurile sunt foarte prețioase, ele se înapoiază. Buna cuviință, pe care legea o sprijină în acest caz, cere să se restituie obiectele de mare valoare. Toate aceste situații nu sunt însă fără excepții. Un cadou primit este, de regulă, numai al aceluia care l-a primit. Pentru a evita situațiile neplăcute – cu care se ajunge uneori și la tribunal – este de preferat să ne gândim bine ce oferim și mai ales cui.

Mi s-a plâns o tânără că logodnicul ei i-a cerut înapoi ceasul (nu prea valoros) pe care i-l dăruise. I-am înțeles perfect supărarea și m-am gândit ce noroc a avut că nu s-a căsătorit cu personajul respectiv!

Florile

Trebuie spus de la bun început că orice cadou se oferă însoțit de o floare. Chiar și pachetele sunt mai frumoase dacă le ornăm cu o crenguță de brad, cu o rămurică de vâsc, cu niște imortele sau, de ce nu, cu puțin asparagus.

Reguli și sfaturi

• Nu se oferă și nu se țin în casă flori artificiale, oricât de bine le-ar imita pe cele naturale. Este de prost gust.

• Cu puțin efort și imaginație, mai ales în anotimpurile calde, se pot oferi flori de câmp sau flori rare, pentru a nu cumpăra mereu aceleași cinci garoafe îmbobocite, banale și rigide.

• Trebuie evitate florile prea mari sau prea pretențioase (cale, gladiole, ibiskus, nuferi) pentru că s-ar putea să nu fie pe gustul gazdelor și se transportă greu. Eventual, asemenea flori se trimit printr-un comisionar. Toate florile sunt frumoase, dar, în general, un om delicat preferă florile delicate, ca anemonele,

lăcrămioarele, violetele, ghioceii, macii, freziile, lalelele, brândușele, margaretele, jerbera, tufănelele și multe altele. Fiecare sezon are florile sale. Să nu le ocolim de dragul originalității, cu gândul că orhideele sunt mai distinse. Nu sunt!

• Florile se oferă de obicei fără ambalajul în care le-am cumpărat, chiar dacă este «foarte frumos». Vom scoate hârtia și o vom face să dispară, eventual în buzunar sau în poșetă, încă înainte de a intra în casă. Ambalajul poate rămâne doar când

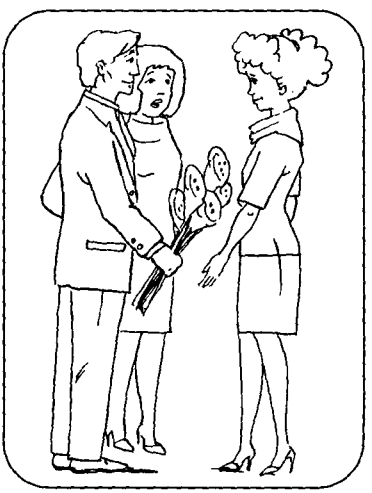

Florile se oferă de către domn, cu capetele spre gazdă. Ultima va spune «Ce frumoase sunt!», în nici un caz «Nu trebuia, sunt așa de scumpe!»

a fost special gândit ca să pună în evidență un anumit aranjament floral. Înmânăm florile cu cozile în jos.

• La noi în țară există obiceiul de a oferi flori în număr impar. Se spune că totul în această lume are pereche, iar cea care le primește completează buchetul. În schimb, la ceremonii funebre se aduc flori în număr par. Chiar și jerbele respectă această regulă.

• Nu se dau flori bărbaților decât dacă se află la spital.

• Imediat ce am primit flori, le așezăm într-un vas cu apă. Când așteptăm musafiri, vom avea la îndemână, gata pregătite, vase de diferite mărimi.

• Când oferim flori cu o anumită ocazie, rostim în același timp și o formulă de felicitare. Dacă le ducem când mergem

într-o vizită, nu spunem nimic. În schimb, gazda va mulțumi, le va admira și în nici un caz nu va spune: «Vai, nu trebuia să vă deranjați» sau «De ce ați dat atâția bani când sunt atât de scumpe?»

• Când un cuplu merge în vizită, domnul e cel care oferă florile gazdei.

• Florile nu se refuză în nici o situație. Nu imitați gestul de prost gust al actrițelor din dramoletele văzute la TV, care aruncă la coș cu dispreț superbul buchet primit de la un admirator indezirabil. Florile n-au nici o vină, iar gestul e mitocănesc. O puteți face când sunt vechi și ofilite, evident «revalorificate» din casa oaspetelui, dar după plecarea acestuia.

Nu cumpărați flori la întâmplare

Am citit într-o carte de memorii o povestioară foarte drăguță, care vine în sprijinul pledoariei mele pentru florile deosebite.

Trei chirurgi români sunt trimiși la Paris la un congres. Acolo, o personalitate de excepție din lumea medicală îi simpatizează și îi invită la masă, în locuința sa. Prietenii celui care povestește aveau rude la Paris și nu duceau lipsă de bani, așa încât cumpără câte un buchet enorm de flori și se prezintă la adresa respectivă. Gazda le mulțumește politicos cu un zâmbet, pune florile în apă și le oferă o băutură în așteptarea celui de-al treilea musafir, care întârzia.

De ce întârzia? Povestitorul mărturisește că, având puțini bani, se dusese la o florărie modestă pe lângă care trecuse într-o zi. Acolo găsește niște flori cum nu mai văzuse nicăieri (eu mi-am imaginat că era vorba de anemone), e surprins de preț, dar le ia, prea erau minunate, luându-și totodată rămas-bun de la parfumul pe care dorea să-l cumpere soției.

În sfârșit, sună la ușa gazdei, se scuză pentru mica întârziere și îi oferă delicatul buchet. Reacția gazdei este surprinzătoare: se luminează la față și-l întreabă cum de a găsit acele flori pe care le vinde doar o florărie specială, unică în tot Parisul! Și în continuare aproape că nu-și mai poate lua ochii de la ele.

Dl dr. Pascu – autorul cărții în care am găsit această întâmplare – a avut noroc, iar parfumul acela chiar că a meritat sacrificiul!

La spital: nu se duc flori prea mari sau cu miros puternic (asupra acestui subiect vom reveni). Este bine să ne gândim de acasă în ce vor fi puse. Nu e greu să aducem chiar noi un vas potrivit, de pildă o ulcică smălțuită. Poate eliminăm astfel eternele sticle de lapte și borcane de gem care «împodobesc» atât de dizgrațios saloanele, chiar dacă în ele se află flori foarte frumoase!

Ghivecele. Există o aversiune – nemotivată – împotriva ghivecelor cu flori. Dacă este vorba de un pomișor pitic ornamental, de o frumoasă azalee sau de un cactus nostim, nimic nu ne oprește să le oferim unor prieteni. S-ar putea ca aceștia să se bucure de darul primit ani în șir, gândindu-se cu drag la noi. Ne interesăm însă dacă au șansa să fie bine primite. Cunosc persoane care adoră cactușii, dar și persoane care îi detestă.

Comisionarul. Din cauza sărăciei în care am trăit vreme de decenii, am uitat un obicei pe cât de comod, pe atât de elegant: să trimitem flori prin comisionar. Multe florării dispun de oa-

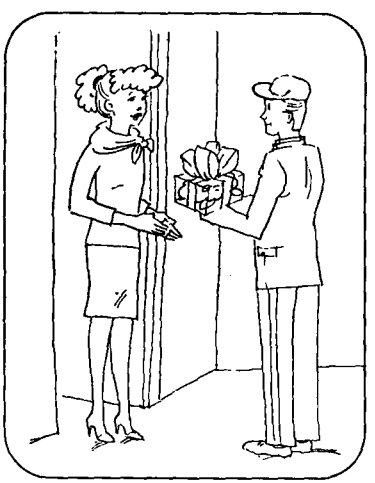

Comisionarul vă aduce o orhidee într-un ambalaj transparent. Fiți sinceră, nu vă topiți de emoție?

meni care ne pot face serviciul de a duce un buchet de flori la o anumită dată și oră. Trebuie să avem grijă să-i indicăm în detaliu comisionarului adresa, pentru a nu-l sili să rătăcească cu

buchetul în brațe printr-o pădure de blocuri. Vom comanda buchetul, îl vom plăti anticipat, vom întreba dacă cel care îl duce este plătit de firma respectivă (dacă nu, îi vom achita și lui anticipat drumul). Vom trimite o dată cu florile o carte de vizită cu câteva rânduri adresate destinatarului. Nu vom trimite buchete anonime decât dacă ținem cu tot dinadinsul să producem încurcături neplăcute într-o familie! Cel care primește florile va da și el un bacșiș comisionarului și va semna de primire. Apoi va mulțumi fără nici o întârziere, telefonic, celui care i le-a trimis.

Ce util este un astfel de serviciu când vrei să fii un om bine crescut și să trimiți niște flori – de exemplu, a doua zi după o vizită – unor persoane în casa cărora te-ai simțit bine! Ce surpriză plăcută va avea fiica noastră când va primi de la colegii de clasă un buchet cu optsprezece trandafiri albi în ziua în care își sărbătorește majoratul! (De data asta se face excepție de la regula care interzice, în România, să oferi flori în număr par.) Să nu ne sperie sumele pe care trebuie să le plătim. Sunt infime în comparație cu bucuria pe care o producem celor pe care îi iubim și îi respectăm!

Limbajul florilor. Să spunem câteva cuvinte și despre limbajul florilor. Poate sunt superstiții, dar există persoane care țin seama de ele, astfel că, înainte de a cumpăra și a dărui flori, e bine să ne gândim puțin, ca să nu comitem gafe. Despre cale se zice că aduc ghinion (eu nu cred – și mi le cumpăr singură). Florile roșii înseamnă iubire și pasiune, cele galbene gelozie, cele albe puritate. Dar nu toate florile sau culorile au o semnificație. În orice caz, nu vom duce unei mătuși în vârstă, de la care așteptăm o moștenire, un buchet de nu-mă-uita și nici mamei soțului o specie de cactus ce crește spectaculos și poartă numele popular de «limba soacrei»!

Ocazii în care dăm cadouri

Sf. Nicolae (6 decembrie)

Este una din sărbătorile cele mai așteptate de către copii. Îi vom învăța să-și pună la ușă ghetuțele lustruite de cu seară (în ajun). După ce s-au culcat, le vom umple cu daruri, constând

în general din dulciuri, pe care le vor găsi a doua zi de dimi neață. Le vom spune și povestea cu nuielușele pe care s-ar pu tea să le primească de la Moș Nicolae dacă nu sunt cuminți.

Crăciunul (25 decembrie)

Este sărbătoarea Nașterii lui Isus Cristos. Când copiii sunt mici, vom face bradul fără ca ei să ne vadă, când devin mai mari vom apela la ajutorul lor. Bradul trebuie să fie împodobit pe 24 decembrie, în Ajunul Crăciunului.

Vom acorda o importanță specială serii de 24, invitând mu safiri și așteptând colindători. Vom pune sub brad daruri pen tru membrii familiei, dar și pentru invitați. Ele vor fi frumos ambalate, vor avea etichete și vor fi oferite în cadrul unui cere monial aparte. Momentul va fi cât mai mult prelungit și va con stitui o veritabilă sărbătoare. Va veni Moș Crăciun și tot acum vor fi chemați colindătorii, pentru care vom pregăti din vreme daruri. Deoarece Ajunul Crăciunului este încă zi de post, se ofe ră de obicei covrigi, turtă dulce, nuci, mere, portocale.

Anul Nou

Se dau bani copiilor care ne-au sorcovit. La masa festivă de Revelion, din 31 decembrie, se va pune în dreptul fiecărui invi tat, în stânga, sub șervet, câte un mic cadou, de exemplu: un set de batiste, un portofel, o bijuterie, cosmetice, un stilou, o agen dă, un calendar, în funcție de posibilitățile materiale ale familiei respective. Important este ca fiecare să întâmpine noul an pri mind un mic dar, de care să se bucure din toată inima.

Mărțișorul (1 martie)

Este o zi așteptată de toată lumea cu nerăbdare. Scăpăm de hainele groase de iarnă și, chiar dacă afară este lapoviță, știm sigur că a venit primăvara.

De Mărțișor se oferă mici obiecte confecționate de noi sau cumpărate, însoțite de tradiționalul șnur împletit, alb cu roșu. Florile ar trebui să le însoțească întotdeauna. Vom alege mărți șoare care au totuși o semnificație: coșar, barză, cheiță etc. Le vom ocoli cu grijă pe cele de prost gust care, din păcate, au inva-

dat comerțul (este vorba mai ales de cele confecționate din blănuri și pene, dar nu numai despre ele). Din nou trebuie să amintim că nu prețul ne va determina să facem o alegere bună. A le lua la întâmplare, doar pentru că sunt cele mai ieftine sau cele mai scumpe, nu este o dovadă de bun gust. Când scriam această carte, am primit de la o tânără prietenă, în locul unui mărțișor obișnuit, o peniță de pe vremuri, găsită într-un sertar al bunicului ei. Mi-a făcut mare plăcere!

Când dăm mărțișoarele, le prindem pe un carton pe care ne scriem numele sau le punem într-un plic, însoțite de o carte de vizită. Peste ani, când vor umbla în sertarul cu amintiri, cei care le-au primit își vor aduce aminte cu plăcere de persoane pe care aproape le uitaseră.

Și femeile pot să-și dea cadou una alteia mărțișoare, dar în nici un caz nu vor pune pe masă mai multe, zicând: «Alege-l pe cel care-ți place!» Nu este frumos...

Bărbaților nu li se oferă mărțișoare decât în anumite zone ale țării.

Floriile

Să nu uităm să-i felicităm de Florii pe toți cunoscuții care poartă nume de flori. Să o facem în scris sau trimițând un buchet de flori. Îmi povestea o doctoriță, deci o persoană cu multe relații, pe care o cheamă Florina, că în ziua respectivă are musafiri de care pur și simplu nu se poate ocupa, căci trebuie să răspundă la telefonul care sună fără încetare!

Dacă suntem invitați la masă chiar în această zi fără să ni se spună de ce, vom ghici singuri că pe prietena noastră Maria o cheamă și Violeta, Viorica sau Brânduța și își serbează onomastica. Așa că îi vom aduce, pe lângă flori, un cadou.

Paștele

Pentru că slujba de înviere are loc sâmbătă la ora 24, se merge la biserică noaptea. Este bine să luăm și copiii cu noi dacă nu sunt prea mici. Astfel vor învăța, poate, că în această noapte se sărbătorește învierea Mântuitorului Isus Cristos, după răstignirea pe cruce. N-aș fi scris asta dacă nu m-ar fi surprins răs-

punsul dat de niște tineri unui reporter TV, care îi întreba de ce se află la biserică: «Nu știm exact ce se sărbătorește, dar este foarte distractiv!» Voi adăuga că urarea tradițională de Paște este «Cristos a înviat!», la care se răspunde «Adevărat a înviat!». se mai poate spune «Sărbători fericite!», ca la Crăciun, dar nu «Paște fericit!» și nici «La mulți ani!».

De Paște, pe lângă bomboane, figurine și ouă de ciocolată, vom dărui copiilor hăinuțe noi. În general, copiii nu se bucură prea mult când primesc haine. Dar în această zi obiectele de îmbrăcat au o anumită semnificație. Ele vor fi purtate la slujba de înviere și în prima zi de Paște, care cade întotdeauna duminica. Nu țin minte nimic mai bine din copilărie decât pantofiorii negri de lac pe care îi primeam *numai* în această zi a anului.

Un alt obicei care face o mare bucurie copiilor este de a li se ascunde darurile lăsate de «iepuraș». Se vor distra de minune căutându-le și ziua va fi pentru ei o adevărată sărbătoare.

Aniversarea (ziua de naștere)

Aproape mai important decât să facem un cadou este să ne aducem aminte de zilele de naștere ale cunoscuților noștri, pentru a transmite felicitările chiar în ziua respectivă. În acest scop ar trebui să avem un calendar special, pe care de altfel îl putem confecționa singuri. Luăm douăsprezece foi de carton, le liniem, eventual desenăm sau lipim o ilustrație adecvată fiecărei luni, scriem cifrele zilelor (fără a indica și ziua săptămânii, care se schimbă de la un an la altul) și notăm în dreptul cifrei potrivite numele cunoștinței sau prietenului care își sărbătorește aniversarea. Vom atârna acest calendar pe perete; este mult mai util decât o agendă bine pusă la punct, dar pe care uităm s-o consultăm! Dacă nu ne întâlnim cu persoana respectivă, îi vom da un telefon de felicitare: tot dar se numește. Când e vorba de o personalitate, nu îi vom telefona, ci îi vom scrie.

Onomastica (ziua numelui)

Se sărbătorește după calendarul ortodox. Numele și datele de sărbătorire corespunzătoare sfinților celor mai cunoscuți, având zile marcate cu roșu în calendarul ortodox, sunt: Vasile

(1 ianuarie), Ion (7 ianuarie), Gheorghe (23 aprilie), Constantin și Elena (21 mai), Petru și Pavel (29 iunie), Ilie (20 iulie), Maria (15 august și 8 septembrie), Dumitru (26 octombrie), Mihail și Gavril (8 noiembrie), Nicolae (6 decembrie), Ștefan (27 decembrie). Însă putem face o bucurie felicitându-i și pe cei ale căror nume sunt, de exemplu, Alexandru (30 august), Ecaterina (25 noiembrie), Andrei (30 noiembrie), Anastasia (22 decembrie), Eugenia (24 decembrie).

Nașterea și botezul

Se vor face cadouri atât copilului, cât și mamei, chiar dacă nu suntem invitați la botez. De astă dată, darurile vor fi alese obligatoriu din categoria obiectelor utile. Colegii de serviciu, de pildă, se pot consulta cu familia respectivă. Ar fi păcat ca «norocoșii părinți» să se trezească cu două cărucioare la un singur copil!

Obligațiile materiale cele mai serioase revin nașilor. Aceștia vor aduce, pe lângă tradiționalul trusou, și un cadou de mare valoare, care-i va rămâne copilului amintire, dacă-i posibil, toată viața: o bijuterie de aur, un pahar de botez de argint etc., după posibilitățile fiecăruia. Nașii nu vor uita (cum se mai întâmplă în ultima vreme) să-i facă un cadou, ales cu grijă, și mamei. Darul cel mai important pentru ea va fi însă de la tatăl copilului. Obiectele oferite mamei pot fi dintre cele mai diverse: un vas de flori, un tablou și chiar cărți sau discuri. De fapt se poate oferi orice, valoarea darului crescând cu timpul deoarece el îi va aminti permanent mamei de fericitul eveniment.

Căsătoria

Chiar dacă participăm la masa festivă, este de preferat să trimitem cadoul înainte. În ziua respectivă e atâta agitație, încât riscăm ca el să treacă neobservat sau să i se piardă cartea de vizită. Tinerii căsătoriți au nevoie de lucruri foarte diverse, deci va fi ușor să alegem un cadou folositor. În această situație, cadoul nu va fi neapărat o surpriză. Este preferabil să discutăm cu mirii sau cu părinții acestora despre ceea ce își doresc, decât să oferim al cincilea serviciu de cafea...

În multe țări din Europa, există obiceiul «listei de mariaj». Aceasta este alcătuită de către tineri când își anunță data căsătoriei. Lista se face la un mare magazin ales de ei și se lasă acolo. Ea cuprinde o gamă foarte largă de obiecte și de prețuri (pentru toate buzunarele!). Numeroase magazine specializate în «liste de mariaj» sunt astăzi informatizate: alegerea obiectului se face prin «Minitel» și se plătește cu cartea de credit. Este suficient să telefonezi, să dai numele și să trimiți o carte de vizită cu câteva cuvinte de felicitare. După scurtă vreme, magazinul transmite tinerilor cadourile și cărțile de vizită. Aceștia vor mulțumi cât mai repede și eventual vor invita la ei persoana respectivă într-o seară, având grijă ca darul primit să fie la vedere sau măcar să se vorbească despre el. «Lista de mariaj» se retrage în general de la magazin la două săptămâni după nuntă.

Neavând încă magazine specializate în acest domeniu, putem alcătui noi înșine o asemenea listă, spunând din timp rudelor și prietenilor unde o pot consulta. Se va proceda la fel ca în Occident: cel care a ales un obiect de pe listă îl va bifa, pentru a nu fi repetat. Din aceeași listă se pot inspira și colegii de serviciu, adunând bani și cumpărând un cadou mai scump. Pe cartea de vizită se vor semna toți cei care au contribuit la cumpărarea cadoului. Fiecare în parte va primi mulțumirile tânărului cuplu.

Chiar dacă am trimis dinainte cadoul, în ziua ceremoniei vom aduce în mod obligatoriu flori.

Cadoul pe care mirele îl va face (neapărat!) miresei în ziua căsătoriei nu va fi nici cerut, nici comandat, ci va constitui o surpriză.

Aniversările căsătoriei

Într-o casă în care tinerii căsătoriți se înțeleg bine, este recomandabil să se aniverseze data căsătoriei. Invitațiile vor fi făcute rudelor sau prietenilor, specificându-se scopul petrecerii. Cadourile vor fi și de această dată mai practice decât în alte ocazii.

Iată, ca o curiozitate demnă de reținut, denumirile care se dau în unele țări aniversărilor căsătoriei:

- nunta de piele (la 3 ani)
- nunta de lemn (la 5 ani)
- nunta de cositor (la 10 ani)
- nunta de mătase (la 12 ani)
- nunta de porțelan (la 15 ani)
- nunta de cristal (la 20 de ani)
- nunta de argint (la 25 de ani)
- nunta de perle (la 30 de ani)
- nunta de rubin (la 40 de ani)
- nunta de aur (la 50 de ani)
- nunta de diamant (la 60 de ani).

Este un prilej de bucurie și de amuzament să oferim la aniversarea a cinci ani de la căsătorie numai obiecte frumoase din lemn!

Obligația celor care invită este doar de a anunța câți ani au trecut de la evenimentul care i-a unit.

Vizitele

Un om politicos nu va intra în casele cu copii fără o surpriză cât de mică pentru aceștia: fructe, ciocolată, bomboane, jucării. Când suntem invitați la masă sau la o petrecere, chiar dacă nu se sărbătorește ceva anume, vom sosi cu flori sau cu o băutură fină. Nu vom aduce fursecuri sau prăjituri din comerț într-o casă în care gospodina este renumită pentru talentul cu care le prepară ea însăși.

Obiectul împrumutat nu este dat!

Trebuie spus de la bun început că obiectele împrumutate se cuvine să revină la proprietari cât mai curând posibil. Ar fi cazul ca asta să se înțeleagă de la sine, dar din păcate nu se întâmplă mereu așa.

Cărțile

Obiectele care se restituie cel mai greu, după cum se știe, sunt cărțile. Toți am avut destule surprize neplăcute în acest domeniu.

Dar înainte de a ne plânge că ne-au dispărut o sumedenie de cărți, trebuie să ne uităm în propria bibliotecă și să vedem câte sunt împrumutate și câte ale noastre. Știm că este nepoliticos să atingem orice obiect dintr-o casă străină, chiar dacă e vorba de o statuetă sau de un vas frumos care ne place la nebunie, dar ce nu știm este că nu putem arunca o privire în bi-

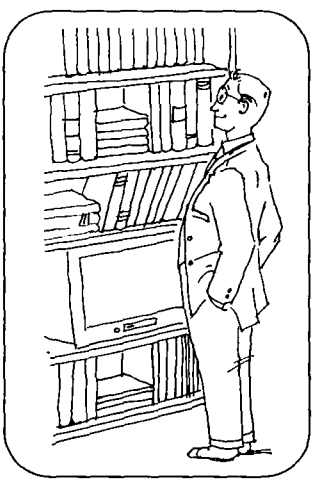

Chiar și pentru a vă uita în bibliotecă trebuie să-i cereți voie gazdei. Cu atât mai mult nu veți atinge cărțile!

blioteca altcuiva fără să cerem voie! Dacă dorim o carte (nu mai multe) și ni se permite să o luăm, să nu considerăm jignitor gestul gazdei de a nota într-un carnet numele nostru, titlul cărții și data. O vom aduce (sau o vom trimite înapoi) în maximum două săptămâni. După ce am citit-o, nu o vom pune în bibliotecă, ci în hol, de pildă, ca să o avem mereu sub ochi și să o restituim cât mai repede. Observația este valabilă și pentru casetele video și audio, pentru discuri și, de fapt, pentru orice obiect care nu este al nostru.

Persoana care a împrumutat o carte o va îmbrăca în hârtie și nu o va pune niciodată deschisă sau întoarsă pe masă (va folosi un semn de carte); se va feri să o păteze, să o adnoteze sau să o rupă. Dacă totuși a deteriorat o carte, nu se mulțumește să se scuze, ci se oferă să o înlocuiască. Proprietarul va ac-

cepta sau va refuza oferta, după ce s-a gândit dacă are cu adevărat nevoie de carte sau nu.

Să păstrezi cărțile împrumutate mai mult de două săptămâni înseamnă să fii lipsit de educație; să nu le înapoiezi deloc înseamnă să confirmi o vorbă celebră: «A lua cu împrumut o carte este totuna cu a o fura, a o da cu împrumut este totuna cu a o lăsa furată.» Se vehiculează chiar ideea că e vorba de un «furt nobil» – deci admis! Nu este adevărat. Un om corect va restitui întotdeauna la timp cărțile împrumutate. Și niciodată, nu va împrumuta altora cărțile care nu-i aparțin.

Banii

Cât despre bani, se cuvine să spunem că nu iei cu împrumut decât în mod excepțional și întotdeauna de la cineva din mediul social pe care îl frecventezi. Înainte de toate, o femeie nu trebuie niciodată să se împrumute de la un bărbat, și nici un gentleman de la o doamnă. Desigur, nu e dezonorant să ceri unei rude sau unui intim o mică sumă devenită necesară pe neașteptate. Vei fixa o dată pentru a da banii înapoi și o vei respecta cu strictețe. Astfel vei avea un nume bun și vei găsi oricând pe cineva să te împrumute fără să te simți umilit. Chiar dacă n-ai semnat nici o chitanță, un împrumut devine o datorie de onoare. De asemenea, să fim atenți *cui* împrumutăm, căci rău-platnicii sunt în general cunoscuți.

Dacă sunteți proaspăt angajat, așteptați momentul când vi se vor cere pentru prima oară niște bani. Veți afla astfel că solicitantul este știut ca rău-platnic și, dacă ați avut naivitatea să-i dați bani, nu o să-i mai vedeți înapoi.

Chitanța. Dacă este vorba de o sumă mai mare, nu e deloc necivilizat să faceți o chitanță. O va scrie cel care ia împrumutul; va preciza data când urmează să restituie suma și o va respecta cu sfințenie. Dacă sunteți o persoană practică, nu este neelegant ca la niște milioane de lei date împrumut să vi se ofere, pentru șase luni de pildă, dobânda pe care ați putea-o lua de la o bancă. De ce să-i faceți cadou persoanei respective câteva sute de mii de lei? Dacă o iubiți, cumpărați-i cu acești bani un radiocasetofon, să zicem! Dar, dacă vi se promite o dobândă

de sută la sută, oferta fiind însoțită și de alte povești, să fiți sigur că nu veți mai primi banii înapoi. Vă rămâne consolarea că acea chitanță este valabilă la tribunal. Ideal ar fi să nu ne împrumutăm (este umilitor) și să nu dăm împrumut (este riscant), dar cum așa ceva nu se poate, să reținem că, în cazul unei sume mai mari și pe termen lung, vom înapoia banii însoțiți de un dar simbolic – niște flori și o cutie de bomboane (sau orice alt ceva, rămâne la alegerea dumneavoastră).

Chiar o sumă mică nedată înapoi la timp sau pur și simplu uitată poate strica o prietenie. Este de datoria celui care ia să țină minte exact suma și data când trebuie să o restituie. Nu întâmplător francezul are o vorbă: *Les bons comptes font les bons amis.*

Obiecte care nu se împrumută

Învățați copiii de mici să nu dea și să nu ia cu împrumut obiecte de îmbrăcăminte. Reprezintă motivul multor neînțelegeri, iar obiceiul este, pe deasupra, neigienic. Bunica mea (un om blând, bun, înțelegător) nu împrumuta de la nimeni și nu dădea nimic din ce îi aparținea. Dacă totuși reușeam să împrumut ceva de la ea, nu mai îmbrăca obiectul respectiv! Din principiu!

Tot din principiu, nu cereți împrumut bijuterii sau obiecte tehnice. Ca un făcut, chiar dumneavoastră, care nu stricați niciodată nimic, veți rămâne cu telul mixerului în spumă, iar perlele străine vi se vor deșira numai ca să vă facă în necaz și să vă învețe minte!

Ai, dai, n-ai... Există în mod cert o fatalitate care planează asupra destinului obiectelor de împrumut. Sunt ani de zile de când nu vi s-a stricat nimic în casă. Cum este posibil ca tocmai oala cu presiune a vecinei să nu mai fie etanșă, fierul de călcat împrumutat să se defecteze, iar râșnița de cafea «luată pentru trei minute» să tacă pe vecie? Este posibil!

Multă vreme am avut în hol două pălării de pai, foarte frumoase, aduse din străinătate. Am împrumutat una dintre ele unei fete tinere care pleca la mare; îi stătea minunat, parcă era Julie Andrews în *Sunetul muzicii*. Peste două săptămâni, în hohote de plâns, tânăra mi-a povestit că a pățit ca dl Goe, a scos

capul pe geam și... gata! Nu mi-a fost de ajuns și am împrumutat-o pe cealaltă (era din India) prietenei ei care pleca... tot la mare. Nu mi-a venit să cred când am aflat că și acest obiect frumos și-a dat obștescul sfârșit. A fost spălată și s-a topit! Aș putea să scriu o carte cu întâmplări similare, care ar ajunge la fel de celebră ca *Trei într-o barcă* de Jerome K. Jerome.

Ați fost într-o vizită; la plecare, pentru că plouă torențial, gazda vă oferă o umbrelă (singura din casă) și o haină. Alegeți varianta taxiului căci, în mod cert, nu veți avea timp să reveniți a doua zi pentru a le restitui.

Capitolul 16

Bucurii și necazuri în familie

Nașterea

Viața își urmează cursul, însoțită de bucurii și dureri: nașterea și botezul, logodna și căsătoria, boala și moartea. Fiecare dintre aceste evenimente importante pentru existența personală are ecouri în viața socială, deci și în codul bunelor maniere.

Pentru că anunțurile de naștere prin mica publicitate din presă nu mai sunt la modă, îți anunți rudele, prietenii și cunoștințele fie telefonic, fie în scris. Pentru botez se vor trimite invitații sugestive, în care puteți să dați frâu liber fanteziei, cum ar fi o fotografie a leagănului copilului, colțul cu jucării sau orice vă trece prin minte, dedesubt fiind scrise câteva cuvinte ce vor preciza data și locul ceremoniei.

Nașii

Cu riscul de a ne repeta, vom insista asupra alegerii nașilor. Ei pot coincide cu cei de la căsătorie ai părinților – sau nu. Pe cine trebuie să desemnăm ca naș și nașă? În nici un caz pe bunici, căci năsia nu se limitează la botez, ci, potrivit Bisericii, constituie o rudenie. În eventualitatea dispariției părinților de sânge, nașii îi vor înlocui. Chiar dacă părinții copilului trăiesc, nașii sunt «părinții lui spirituali» toată viața. Din acest motiv se vor evita persoanele prea în vârstă. Cei la care se apelează spre a-și asuma această sarcină vor fi căutați printre rude și prieteni, ocolindu-se, în măsura posibilului, persoanele necăsătorite.

Năsia este o onoare atât pentru nași, cât și pentru copil. De aceea e nepotrivit să alegi pe cineva ca naș doar pentru că are

o situație materială sau socială mai bună decât a familiei copilului. Cu alte cuvinte, nășia nu trebuie să devină o afacere.

În mod obișnuit, nașii și finii se tutuiesc.

Botezul

După ceremonia botezului creștin, desfășurată la biserică sau acasă, are loc de obicei o mică petrecere, în cursul căreia se oferă cadouri de botez. În mod tradițional nașul dăruiește un cec, o monedă de aur sau prima piesă dintr-un serviciu de masă care va fi completat în fiecare an. Ceilalți participanți vor aduce flori sau cadouri destinate atât copilului, cât și mamei. Când petrecerea are loc la restaurant, florile și cadourile se trimit acasă. Dacă se oferă tradiționalele bomboane de ciocolată – la biserică –, ele sunt aduse de obicei de către nași.

Preotul face parte dintre invitați și este musafirul de onoare când împrejurările îi permit să vină. Petrecerea de botez este intimă, nu cere o ținută specială și nu se prelungește prea mult. Obiceiul cere preotului, nașului și membrilor familiei să rostească un toast în sănătatea mamei și a copilului.

Căsătoria

Cererea în căsătorie

Părinții tânărului sunt cei care fac o vizită în acest scop părinților fetei. Cererea se adresează întotdeauna tatălui; se poate adresa mamei doar în lipsa acestuia. Răspunsul se poate da imediat – caz în care este chemată și domnișoara, pentru a fi felicitată de toți cei de față – sau poate fi amânat, dar nu prea mult.

În aceste vremuri neromantice, o cerere în căsătorie poate suna așa:
El: Vrei să te măriți cu mine?
Ea: Vai, m-ai luat așa pe neașteptate!
El: Da sau nu – și zi mai repede, am parcat neregulamentar.

Umor englezesc, cules și tradus de DAN DUȚESCU

La această vizită, părinții tânărului se îmbracă foarte frumos și aleg un buchet de flori

aparte. Tinerii ar trebui să nu fie de față, pentru că se discută probleme legate de situația materială: unde vor locui, ce zestre se oferă fetei, ce posibilități materiale are tânărul și cum se va desfășura ceremonia. Dar în zilele noastre interdicția aceasta nu mai este respectată, astfel că tinerii pot fi de față și participa la discuție.

Băiatul, care se consideră abia acum acceptat, are voie «oficial» să vină zilnic în casa viitorilor socri și poate fi oprit la masă ca un viitor membru al familiei. Tot din acest moment, el poate trimite zi de zi fetei... câte un buchet de flori albe, până în momentul căsătoriei! – regulă pe care o reproduc după un manual de politețe scris la începutul secolului.

Logodna

Se anunță logodna, care va fi sărbătorită într-un cadru intim, invitând numai rudele apropiate. Petrecerea are loc la părinții logodnicului.

Tânărul va oferi fetei inelul de logodnă, pe care aceasta îl va păstra pe degetul inelar de la mâna stângă până în ziua cununiei, când îl va muta pe dreapta, astfel ca pe stânga să primească verigheta în timpul slujbei religioase.

Alegerea nașilor se face de către logodnici după ce s-au gândit îndelung, ei oprindu-se asupra perechii pe care o iubesc și o respectă cel mai mult. Aceiași nași le vor boteza eventual copiii. Dacă nașii nu au posibilități materiale, cheltuielile pe care ar trebui să le facă vor fi preluate de către părinți sau chiar de către tineri, pentru că dimensiunea morală a nașilor este mult mai prețioasă decât cea materială.

Trusoul sau zestrea

Trusoul îi este dat logodnicei de către părinții ei și constă din lenjerie de pat, plăpumi, perne, diverse obiecte de gospodărie, eventual mobilă.

Pe vremuri, părinții fetei erau bucuroși că o mărită și îi dădeau zestre pentru că, în schimb, bărbatul era cel dator să-și întrețină familia. În zilele noastre, lucrurile s-au schimbat radi-

— Ce-ți mai fac copiii? este întrebată o doamnă.

— S-au căsătorit amândoi, le-am dat aceeași «zestre», dar n-au nimerit la fel de bine. Fata are un soț minunat: muncește la serviciu, iar acasă spală, calcă, gătește, ce să spun, face tot – fata mea e o norocoasă! În schimb, băiatul, săracul, a nimerit prost, e o victimă – muncește la serviciu, iar acasă spală, calcă, gătește... Soția lui e o leneșă!

cal. Băiatul aduce și el zestre. Părinților care se plâng că au cheltuit ca să-l «înzestreze» ca pe o fată ar trebui să li se reamintească faptul că și fata are o meserie și câștigă destul. În plus, are toate obligațiile gospodărești pe care le avea și pe vremuri.

Nunta civilă și nunta religioasă

La primărie. Uzanța cere ca la primărie să se ducă numai tinerii și părinții lor. Nu se fac invitații speciale, iar rudele și prietenii pot veni doar dacă doresc.

Ținuta este elegantă, sobră, de oraș, deoarece căsătoria civilă are loc dimineața. Mireasa și celelalte doamne nu vor purta rochii strălucitoare de lamé sau strasuri. Mirele și domnii vor purta costume elegante, dar în nici un caz frac sau smoching. Este o ceremonie simplă, iar importanța care i s-a acordat mai demult în țările comuniste se explică prin faptul că nunta la biserică nu era bine văzută de autorități. Fastul și toaletele elegante vor fi rezervate pentru cununia religioasă și masa festivă, care se organizează fie acasă, fie la restaurant.

Cheltuielile. Vor fi suportate, după o înțelegere prealabilă, de părinții fetei, de cei ai băiatului sau de nași. Uneori ele pot fi împărțite, în funcție de posibilitățile materiale. Nu există o regulă fixă în acest domeniu; important este să nu se nască ulterior discuții neplăcute, generatoare de conflicte nedorite ce vor umbri acest moment atât de important al vieții. Ca să evităm asemenea situații, este necesar doar să ne organizăm foarte bine, să ne respectăm promisiunile și să acceptăm hotărârile luate, în cazul acesta, de o singură persoană pricepută, în care vom avea toată încrederea.

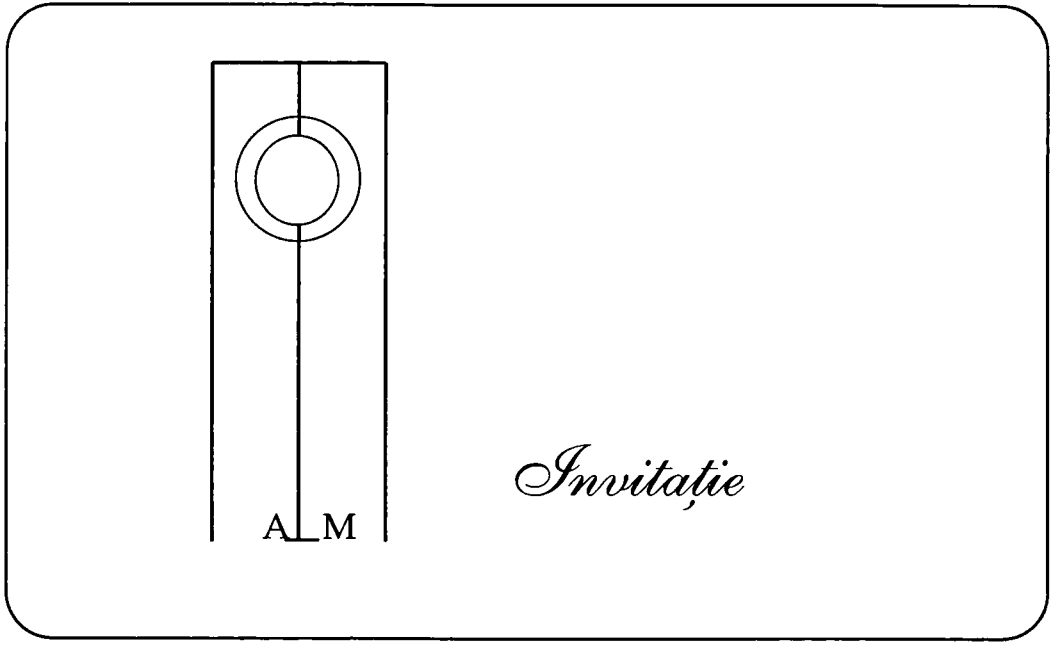

Iată un model simplu de invitație de nuntă, care se pune în plic obișnuit.

Familiile

Ioan Vlaicu și Mircea Grigorescu

au onoarea să vă anunțe căsătoria copiilor lor

Ana și Mihai

invitându-vă să participați la ceremonia religioasă care va avea loc în ziua de 25 iunie 2002, ora 14, la biserica Boteanu

Nași: Arh. Elena și Mihnea Șerbănescu

Felicitările se primesc la fam. Grigorescu, Str. Negustori nr. 4, et. 2, ap. 6, București, tel. 221.42.01

Cadoul în bani. Se obișnuiește să se dea tinerilor drept cadou diverse sume în bani gheață sau cecuri. Cum toate discuțiile pleacă de la bani, se va hotărî în prealabil ce anume se va face cu ei. Situațiile sunt multiple și imprevizibile, depinzând de educația și posibilitățile materiale ale fiecărei familii. Se poate expedia, pe adresa tinerilor căsătoriți, un mandat poștal. Se poate da mirelui, într-un moment prielnic, un plic conținând banii și cartea de vizită a invitatului. Se va alege o formulă elegantă și nu se va ajunge în nici un caz la «licitarea» în gura mare a sumelor date. Este un obicei nou și foarte urât, la fel ca garoafele și miresele-păpuși lipite cu scotch pe capota mașinii... Tot de prost gust mi se pare «furatul miresei» și mărturisesc că formula stereotipă «casă de piatră» îmi este profund antipatică. Oare nu e suficient «Să fiți fericiți!», «Să aveți parte de liniște și înțelegere!» – spuse din suflet?

Nunta religioasă. Dacă la primărie căsătoria se oficiază într-un cadru relativ modest, cununia religioasă va beneficia de o pregătire specială. Ar trebui ca doar tinerii să hotărască modul în care se unesc în fața Domnului. S-ar putea ca ei să dorească o mică ceremonie la un schit pe un vârf de munte, având ca invitați doar păsările cerului. Să nu-i împiedicăm, deoarece această zi este a lor, și nu a ambițiilor părinților, care doresc să-și vadă copiii sărbătorindu-și nunta la cea mai mare biserică din oraș.

Cum pregătim nunta. Dacă toți hotărăsc ca evenimentul să fie oficiat la biserică, ceremonia se va pregăti cu grijă și din vreme:

- *cu șase–opt luni înainte* se alege biserica, se discută cu preotul și se fixează data
- se alege restaurantul, se fac rezervări, se hotărăște meniul
- se discută cheltuielile cu toți cei implicați și se stabilește un buget ferm
- se schițează lista invitaților
- *cu două–patru luni înainte* se aleg și se comandă invitațiile, de obicei de către părinții fetei; căutați o soluție simplă și elegantă pentru aspectul invitațiilor (v. pp. 304–305), apelând la o cunoștință care vă poate ajuta – un arhitect sau un designer: veți evita astfel cele două turturele pe o crenguță, care, trebuie să recunoaștem, sunt de mare prost gust.

• se alege locul unde tinerii căsătoriți vor petrece luna (săptămâna) de miere, se fac rezervările; obligația cumpărării biletelor revine mirelui

• se decide cine se ocupă de muzică, se rețin ore la fotograf și se vorbește la florărie

• se pregătesc toaletele ce vor fi purtate la biserică de părinți, nași și chiar de către domnișoarele de onoare, astfel ca întreg ansamblul să fie armonizat coloristic; reamintim că, în afara miresei, nimeni nu va fi îmbrăcat în alb

• *cu o lună–două înainte* se expediază invitațiile, care trebuie să ajungă la destinație cu cel puțin patru săptămâni înainte de nuntă; este obligatoriu ca persoana care primește o invitație să răspundă, să mulțumească și să precizeze dacă poate veni sau nu

• se cumpără și se gravează verighetele; ele vor fi păstrate de către mire până în ziua nunții.

Desfășurarea ceremoniei. Căsătoria religioasă poate avea loc în aceeași zi cu cea civilă, dar un asemenea aranjament este foarte obositor. Pe vremuri ceremonia la biserică se oficia după orele 17. Astăzi ea are loc și la prânz. Se poate merge imediat la restaurant sau invitații pot pleca acasă, spre a se reîntâlni seara; în acest caz, doamnele preferă să-și schimbe toaletele.

Se pleacă de la părinții fetei, unde nașii au adus buchetul de flori albe și lumânările împodobite. Atât rudele, cât și prietenii vor avea grijă să ajungă la timp, pentru că cei doi tineri trebuie să sosească ultimii. În biserică se intră într-o anumită ordine, așa că aveți grijă să-l întrebați pe preot în ce constă ritualul. Facem această recomandare deoarece nu există reguli fixe, ele depind de obiceiul locului. Există o singură obligație fermă: aceea de a sta nemișcat atâta timp cât durează slujba. Mireasa, mai ales, nu se cuvine să zâmbească, să se agite, să privească spre nuntași; ea trebuie să asculte slujba tăcută, ținând capul plecat.

După oficierea slujbei, mirii rămân pe loc pentru a primi felicitările: întâi ale părinților; apoi ale rudelor apropiate și în sfârșit ale prietenilor, ba câteodată și ale unor necunoscuți aflați întâmplător acolo. Cei care ies primii din biserică sunt mirii.

Desfășurarea petrecerii. La masă mirii ocupă locul de onoare. În dreapta mirelui stau nașa, tatăl băiatului și mama fetei. În

stânga miresei stau naşul, mama băiatului şi tatăl fetei. Este posibilă şi o altă ordine: mirele, naşa, tatăl şi mama băiatului în dreapta, iar în stânga mireasa, naşul, mama şi tatăl fetei. Nu mai aceste persoane vor sta la masa amplasată cu faţa spre invitaţi. La puţină vreme după începerea petrecerii, se toastează în sănătatea mirilor. Părinţii acestora răspund şi mulţumesc.

«Deschiderea balului» este făcută de tinerii căsătoriţi. După aceea mirele le va invita la dans, în ordine, pe mama fetei, pe naşă şi pe mama lui, iar mireasa va dansa cu socrul, cu naşul şi cu tatăl ei. Se înţelege că ceilalţi invitaţi se pot alătura şi ei celor numiţi.

Acesta este un model clasic, tradiţional, dar există nenumărate variante.

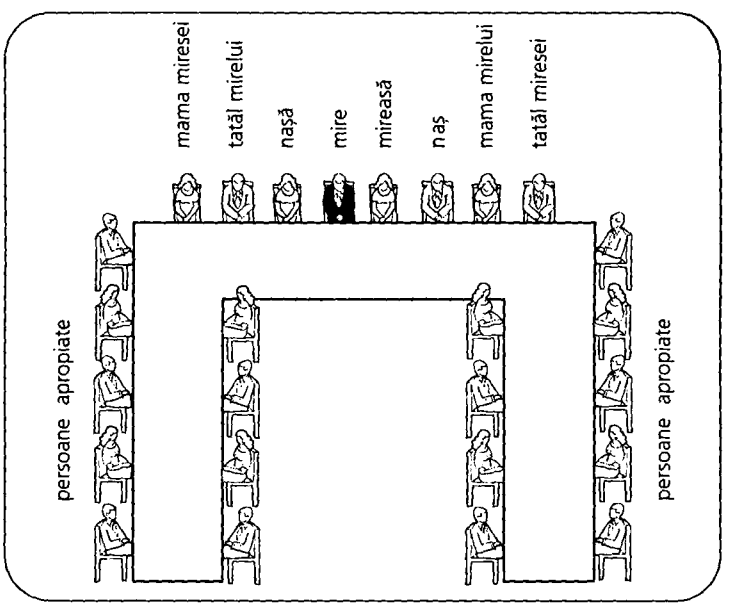

Oglinda mesei de nuntă

Gândiţi-vă bine înainte de a stabili locul invitaţilor, ca să nu jigniţi pe nimeni. Nu uitaţi însă că, după ce aţi hotărât unde stă fiecare şi aţi pus pe masă cartonaşele cu nume, trebuie să afişaţi la intrarea în restaurant planul mesei, astfel ca invitaţii să-şi găsească uşor locurile.

Învățați de la alții! Ca să fiți siguri de reușită, vă recomand să acceptați cu câteva luni înainte, dacă este posibil, invitația la o altă nuntă. Veți fi atenți și veți reține tot ce v-a plăcut și ce nu. Este normal să nu aveți experiență în acest domeniu – și a învăța de la alții este extrem de eficient. Această «obligație» poate reveni părinților sau logodnicilor; ei își vor spune părerea, pentru a se ajunge la un punct de vedere comun.

Boala și moartea

Cum ne purtăm cu bolnavii

Îngrijirea bolnavilor cere mult devotament. Prima datorie care revine persoanelor de lângă ei este să le ridice moralul și să le alunge gândurile negre. Când facem o vizită unui bolnav, dacă starea sa nu este prea gravă, îi vom aduce flori, bomboane, ciocolată (presupunând că are voie să mănânce așa ceva), fructe, compoturi fine și poate o carte – cu condiția ca aceasta să fie interesantă și ușor de citit. La căpătâiul unui bolnav ne abținem de la orice discuție în legătură cu gravitatea bolii sau nepriceperea doctorilor. Vom fi prevenitori, calmi și surâzători. Dacă nu ni se spune diagnosticul, *nu* încercăm să-l aflăm singuri, întrebând medicul sau, mai rău, telefonându-i acasă.

Cea mai eficientă dovadă de simpatie este să ne oferim din toată inima serviciile, pentru a rezolva pe cât posibil problemele profesionale sau personale ale celui imobilizat în pat.

Este foarte important să ne stăpânim nerăbdarea când bolnavul ne vorbește îndelung despre boala și suferințele lui; trebuie să înțelegem că în aceste momente doar asta îl preocupă.

Vizitele la femeile care au născut trebuie să fie de asemenea foarte scurte. Ele sunt rezervate soțului, părinților și prietenilor foarte apropiați. Se pot aduce flori, cărți, băuturi răcoritoare, fructe și, dacă relațiile sunt mai strânse, un obiect de îmbrăcăminte destinat nou-născutului.

Vizite la spital. Pe lângă cele spuse privind comportamentul față de bolnavi – aflați acasă sau internați –, iată câteva reguli valabile pentru vizitele la spital:

• Nu aducem flori cu parfum puternic deoarece, într-un salon aglomerat unde oricum plutește mirosul de spirt, camfor, iod etc., aerul va deveni irespirabil. Este bine să ne gândim, cum am mai spus, și în ce vor fi puse.

• În salon intrăm pe rând, nu în grupuri mari, în intervalul permis vizitelor, și stăm puțin; nu venim însoțiți de copii mici decât dacă bolnavul a cerut în mod expres să-i vadă. Să nu uităm că în afara bolnavului «nostru» există acolo și alții, care au nevoie de liniște.

• Ne punem *obligatoriu* un halat alb peste hainele de stradă și *nu* ne așezăm pe pat. Dacă nu există nici un scaun, stăm în picioare.

• Îi întrebăm dinainte pe apropiații bolnavului dacă putem să-l vizităm și ce anume să-i aducem – și le respectăm *ferm* recomandările. Am văzut vizitatori care aduceau enorm de multă mâncare la spital, fără să se gândească nici la eventualele contraindicații medicale, nici la imposibilitatea de a fi depozitată și păstrată.

• Părăsim imediat încăperea dacă bolnavul este consultat sau i se face un tratament.

Reguli de comportament în cazul decesului

Când cineva moare, familia trebuie să transmită această veste tuturor celor care l-au cunoscut pe defunct. În zilele care precedă înmormântarea, prietenii cu adevărat bine crescuți vor găsi ocazia să-și manifeste compasiunea făcând, cu discreție, nenumărate servicii menite să scutească familia îndurerată de eforturi și neplăceri.

Ferparul. Rudele și prietenii apropiați ai defunctului vor fi anunțați personal prin telefon sau printr-o telegramă. Celelalte persoane vor fi anunțate prin ferpar publicat în presă. Cum acesta cade sub ochii multor oameni, trebuie să evităm textele de prost gust. Oricât de mare ar fi simpatia pe care ne-a inspirat-o defunctul, ne va fi greu să nu surâdem dacă familia a crezut de cuviință să adauge «De ce așa de devreme?» când acesta avea nouăzeci și doi de ani! Nici o durere, oricât de adâncă, nu ne autorizează să ne lăsăm dominați de sentimentele care conduc la asemenea gafe.

Anunțul de deces va menționa doar numele celor apropiați. Ordinea obișnuită este următoarea: soțul, copiii, părinții, frații, surorile. Trebuie de asemenea precizate data și locul înmormântării sau incinerării. Dacă această indicație lipsește înseamnă că înmormântarea a avut deja loc.

Condoleanțele. În intervalul care separă decesul de înmormântare, rudele și prietenii apropiați pot face vizite familiei. Conversația va fi totdeauna foarte scurtă și se va limita la condoleanțe și la oferta de posibile servicii. Nu vom vorbi nici despre suferințele, nici despre sfârșitul defunctului. O strângere de mână este adesea mai expresivă decât multe vorbe inutile. Asemenea vizite nu se fac în haine de doliu, ci într-o ținută sobră și neutră.

Când am primit un anunț de deces sau când am aflat vestea din presă, trimitem câteva cuvinte de condoleanțe pe o carte de vizită sau într-o telegramă. Nu se telefonează și nici nu se trimit scrisori de condoleanțe scrise la mașină. Patru cincimi din oamenii care se cred bine educați ignoră încă faptul că nu se trimit condoleanțe pe o hârtie cu chenar negru; aceasta e rezervată doar familiei îndoliate.

Florile și coroanele se trimit înaintea ceremoniei de înmormântare sau se duc personal la cimitir. La capelă sau la cimitir se prezintă de asemenea condoleanțe. Formulele cele mai potrivite sunt: «Condoleanțele mele» sau «Suntem alături de voi» – cam atât este suficient. În majoritatea cazurilor nu se vorbește deloc și e mai bine așa, căci tăcerea este atitudinea care convine cel mai bine aceluia care a pierdut o ființă apropiată. Pentru persoanele care au fost alături de familie, un text de mulțumire publicat în presă este suficient.

Doliul. Astăzi nu se mai atribuie doliului vestimentar aceeași importanță ca altădată, dar se cuvine ca întreaga atitudine a familiei defunctului să reflecte un doliu real, atât sufletesc, cât și de ținută. Dacă nu purtăm doliu total, vom evita hainele colorate imediat după funeralii. Soțul, copiii și părinții vor rămâne în negru aproximativ trei luni. Femeile trebuie să poarte ciorapi negri. Paltonul, dacă nu este negru, va avea măcar o culoare închisă. Hainele bărbătești vor fi și ele de culoare închisă, cu cravată neagră și o panglică de doliu la rever.

Alte trei luni se ține un semidoliu: femeile poartă haine normale, dar fără exces de culoare, iar bărbații pe cele obișnuite, dar cu panglică de doliu la sacou și palton. În provincie, la țară mai ales, intervalele sunt mult mai lungi. Doliul total ține șasedouăsprezece luni, semidoliul – trei până la șase luni.

În perioada de doliu nu se fac nunți sau botezuri, nu se dau petreceri și nu se iese seara în oraș dacă nu e strict necesar.

Testamentul

Încă din timpul vieții ar trebui să ne gândim că, din păcate sau din fericire, nu suntem veșnici.

Testamentul este un act juridic unilateral, personal, revocabil cât timp testatorul este în viață, prin care acesta dispune de avutul său pentru timpul când nu va mai fi în viață. El se redactează din vreme, când suntem liniștiți și senini, cu gândul că efortul pe care îl facem îi va scuti pe cei dragi nouă de multe neplăceri și încurcături pe care, altminteri, le-ar avea din cauza neglijenței noastre.

Încă o dată, observăm că și codul juridic vine în sprijinul codului bunelor maniere. Legea prevede exact cine sunt moștenitorii legali. Dar există și excepții. Un om bine educat este, cum am mai spus, un om cinstit, un om drept și recunoscător celor care l-au ajutat. Este firesc să facem un testament în favoarea nepoților ce ne-au îngrijit zi de zi cu devotament, în ultimii zece ani de pildă, astfel ca lucrurile noastre să nu revină unei rude pe care nu am văzut-o de ani și ani. Chiar dacă nu se simte amenințat de vreo posibilă încurcătură juridică, un om civilizat va avea totuși grijă să redacteze un testament prin care să lase diferite obiecte prietenilor sau rudelor la care ține în mod special. Testamentul poate fi și olograf, iar hotărârea se cuvine comunicată din timp beneficiarilor. Datoria urmașilor legali este de a respecta dorințele celui care l-a scris.

Un vas, un tablou, un covor, o piesă de mobilier, o bijuterie, o carte vor deveni proprietatea celor nominalizați, iar ei își vor aminti cu duioșie de omul pe care l-au iubit și respectat. Dacă ne schimbăm testamentul, cinstit este să-i anunțăm pe cei direct interesați pentru a evita încurcăturile și situațiile penibile.

Ajungând la sfârșitul cărții, mărturisesc că m-am străduit pe cât mi-a stat în puteri să mă opresc asupra «artei de a trăi frumos» în aproape toate împrejurările vieții.

Deoarece de multe ori (de prea multe ori) ne amărâm din toate nimicurile, este momentul să medităm măcar o clipă asupra acestei «treceri» atât de scurte spre lumea de dincolo.

Orice om ar trebui să lase în urma lui ceva deosebit pentru a nu fi uitat. Dacă nu-i stă în puteri acest lucru, ar trebui să lase măcar amintirea frumoasă a celui care a fost un «Domn» sau a celei care a fost «o adevărată Doamnă»!

Indice selectiv

accesoriile 174
accidentele 194
adolescenții 221
alcoolul 193
alunele 162
ananasul 162
andivele 158
anecdota 84
aniversarea 292
aniversările căsătoriei 294
anonimatul 179
antreurile 142
Anul Nou 290
aperitivele 142
aplauzele 214
argintăria 136
(a te) așeza 38
autobuzul 186, 188
autoprezentarea 62
avionul 268
avocado 163

bacșișul 207
bagajele 264
bananele 162
banii 235, 284, 297, 306
bătrânețea 35
băuturile 141, 145, 148, 150
bijuteriile 174
birocrația 257
biserica 258
bârfa 82, 255
boala 309
botezul 178, 293, 301
brânzeturile 144
broccoli 158
bunele maniere 20, 28

cadourile 280
cafeaua 144, 155, 161
caisele 162
caracterul 235
carnea de pasăre 161
cartea poștală 119
cartea de vizită 119
cartofii 157
călătoriile 64, 176, 264, 272
căminul 221
căpșunele 162
cărțile 92, 188, 295
căsătoria 229, 293, 301
chat 125
chiftelele 158
cina 169
cinematograful 211
cireșele 162
clementinele 162
cocteilul 169, 177
comisioanele 100
comisionarul 288
complimentele 36, 78
condoleanțele 178, 311
conflictele 240, 244
conopida 158
consommé-ul 143
conversația 57, 73, 184, 266
copilul 231
corespondența 112
cosmeticele 33
cravata 172

Crăciunul 290
crustaceele 160
cumpărătorul 196
cuplul 221
curte (a face curte) 223
C.V. 248

dansul 277
decența 269
decesul 310
descălțatul 87
desertul 143
dezinvoltura 90
digestivele 144
diminutivele 234
dineul 164
divorțul 257
dânsul 71
doamnele singure 204
doliul 311
dulceața 157
dulciurile 161

eleganța 171
e-mail 123
eticheta 20, 21
eticheta [regală] 260
exercițiul fizic 32
expozițiile 214

fairplay 273
familiaritatea 55
farfuriile 130
faxul 122
femeia la curățenie 246
ferparul 310
flirtul 223
Floriile 291
florile 214, 285
five o'clock tea 169
formulele de adresare 64, 116
fragii 162
friptura 136, 143
fructele 143, 161
fumătorul 165
funcția 67, 105

gafele 75
garderoba 211
gazda 140
gentleman 24
gesturile 37, 89, 182
gogonelele 158
gogoșarii 158
grafia 115
grepfrutul 163
greșelile 86, 182
grosolănia 227
gunoiul 217

hârtia 115
hotelul 215

icrele 160
icrele de Manciuria 160
icrele negre 160
injuriile 121
Internetul 122
interviul (pentru angajare) 253
intrarea la restaurant 201

îmbrăcămintea 171
împrumutul 295
înmormântarea 178

jocul 273

kitsch 282
kiwi 163

limbile străine 95
localul 200
logodna 228, 302

magazinele 196
mandarinele 162
masa 89, 128, 130, 137, 141, 167, 202
masa de prânz 170
mașina de scris 115
mașinile oficiale 189
mașinile particulare 192
mănușile 48

mărțișorul 290
merele 161
mersul 36
mersul pe stradă 183
mezelurile 157
mierea 157
minciunile convenționale 78
mirosul 129
mâinile 39
murăturile 158
musafirii 74, 129
musafirul singur 92

nașii 300
nașterea 293, 300
neglijența 172
nemulțumiții 216
neologismele recente 97
netiquette 122
nota de plată 203, 228
numele 67
numele copiilor 239
numele mic 54, 72
nunta 178, 303

obiceiurile 21, 22
obrăznicia 90
oglinda mesei 167, 308
onoarea 24
onomastica 292
orezul 161
oul 157

pagerul 111
paharele 134, 148, 151
pantofii 173
Paștele 291
părinții 221, 231
pensiunea 215
pepenii 162
perele 161
personalul de serviciu 245
peștele 143, 159
petrecerea pentru copii 169
piersicile 162
pisălogii 65, 103
pâinea 33, 157
plictiseala 73
plicul 117
portocalele 162
porție nouă 139
poșeta 173
prezentarea 52
prima întâlnire 221
procesul 257
prunele 162
punctualitatea 128, 211

recepția 164, 177
recomandarea pentru angajare 254
replica 82
restaurantul 199
râsul 40
robotul telefonic 106
românii în străinătate 269
românii în vizită «acasă» 271
rudele 58
ruladele 158

salariul 254
salata 136, 158
salutul 41
salutul verbal 45
sandvișurile 157
sarmalele 158
săpunul 29
sărutatul mâinii 48
sărutul 50
scrisoarea 114
scrisorile compromițătoare 113
secretul corespondenței 114
semnătura 117
sensul cuvintelor 95, 97
«serviți» 206
Sf. Nicolae 289
silueta 32
sinceritatea 78
slăbitul 33
somnul 31
sosurile 136
spaghetele 161
sparanghelul 158

spitalul 309
sportul 176, 273
stăpâna casei 242
sticle de băuturi 134
stilul (vestimentar) 173
strada 181, 183, 184
strănutul 89
stridiile 160
strângerea mâinii 46
strugurii 162
subiectele tabu 75
supa 157

șervetul 153

tacâmurile 130, 151
tactul 99
taxiul 189
teatrul 177, 211, 213
telefonul 101
telefonul mobil 107
telegrama 119
testamentul 312
ticurile verbale 93
timpul liber 272
titlurile 63, 65, 67
transportul în comun 185
trenul 265
tribunalul 257
«tu» 70

ținuta 36, 89, 138
ținuta vestimentară 175, 200, 211

vagon de dormit 267
vagon restaurant 267
vandalii 216
vederea 119
vaporul 268
vișinele 162
vizita 237, 295
vânzătorii 198
vârsta 36

zestrea (trusoul) 302

Bibliografie

ARMAȘ, NICOLAE, *ABC-ul comportării civilizate*, Ed. Ceres, București, 1990.

BALDRIGE, LETITIA, *Codul manierelor în afaceri*, Copy-Printa SRL, București, 1993.

BERNAGE, BERTHE, *Le savoir-vivre et les usages du monde*, Gautier-Languereau, Paris, 1928.

COLONAȘ, CONSTANTIN, *Cartea bunei cuviințe*, Ed. Cartea Românească, București, 1943.

DRĂGULĂNESCU, MAGDALENA, *Cum să obținem un loc de muncă / Job în țară și în străinătate*, Ed. Comir, București, 1994.

FAUR, SANDA, *Politețea la toate orele zilei*, Ed. Ceres, București, 1979.

FLOSH, ANITA, *Le vrai savoir-vivre*, Verriers, Paris, 1962.

FORTIN, JACQUES ET MARCELLE, *Le savoir-vivre d'aujourd'hui*, Montréal, 1964.

FRÂNCU, N.; DRAGOMIR, V., *Reguli de protocol și comportare în societate*, Ed. Științifică, București, 1973.

GRAUDENZ, KARLHEINZ, *Die gute Umgangsform*, Wilhelm Heyne Verlag, München, 1991.

KNIGGE, ADOLF FREIHERR, *Umgang mit Menschen*, Berlin, 1921.

LAMENNAIS, *Cartea poporului sau drepturi și datorii*, Ed. Minerva, București, 1909.

MESSENGER, BETTY, *The Complete Guide to Etiquette*, Evans Brothers, Londra, 1966.

MUNTEANU, DELIA, *Politețe și bună cuviință*, Ed. Ramida, București, 1992.

PIETKIEWICZ, EDUARD, *Eticheta managerului*, Ed. All, București, 1999.

SABATH, ANN MARIE, *Codul bunelor maniere în afaceri*, Ed. Vremea, București, 2000.

SERRES, JEAN, *Le protocole et les usages*, Paris, 1961.
STAFE (baronne), *Usages du monde*, Paris, 1899.
WEIL, SYLVIE, *Trésors de la politesse française*, Berlin, 1983.
* * * *Arta de a vorbi în societate și în diferite ocazii, principii oratorice*, Ed. Alcalay, București, 1943.
* * * *Le savoir-vivre. Guide pratique de bons usages d'aujourd'hui*, Larousse, Paris, 1992.
* * * *La politesse française, principes de la bonne éducation*, Maison Alfred Mame et fils, Tours, 1929.
* * * *Le livre d'or du savoir-vivre. Dictionnaire illustré de la politesse*, Ed. Stauffacher – Zürich, Frankfurt, Paris, 1972.

Cuprins

Cuvânt înainte la ediția a treia / 7
Prefață / 10
Argument în favoarea bunelor maniere / 15

1
Introducere în bunele maniere

Cum au apărut bunele maniere sau despre obiceiuri / 20
Puțină istorie / 20
Țări și obiceiuri / 21
Obiceiuri bune, obiceiuri proaste / 22

Ce se înțelege prin bune maniere? / 24
Codul onoarei / 24
Ce este un gentleman? / 24
Bunele maniere și rangul social / 26
Bunele maniere și toleranța / 27

2
Cum arată un om manierat

O chestiune de atitudine / 28
Să fim exigenți cu noi înșine / 28
Câte feluri de bune maniere există? / 28

Corpul, însoțitorul nostru fidel / 29
Mai mult săpun, mai puțin parfum / 29
Când ajungem acasă / 30
Somnul / 31
Exercițiul fizic / 32
Silueta / 32
Îngrijirile cosmetice / 33

Nu mai suntem foarte tinere... / 34
Să îmbătrânim frumos / 35
Vârsta și complimentele / 36

Ținuta pe stradă și în casă / 36
Cum mergem / 36
Gesturi legate de ținută / 37
Cum ne așezăm / 38
Ce facem cu mâinile / 39
Râsul / 40

3
Salutul

Ce înseamnă salutul / 41
Reguli de bază / 42

Salutul în situații concrete / 42
Cum salută domnii / 42
Cum salută doamnele / 43
Cum evităm un salut / 43
Salutul în uniformă / 44

Când salutăm primii? / 44
Salutul verbal / 45

Strângerea mâinii / 46
Cine întinde primul mâna? / 46
Cum se strânge o mână? / 47
Cum procedăm când purtăm mănuși? / 48

Alte gesturi legate de salut / 48
Sărutatul mâinii / 48
Sărutul pe stradă / 50

4
Prezentarea

Reguli elementare / 52
Cine și cui se prezintă / 52
Cum decurge prezentarea / 53

Tact și tactică în prezentările corecte / 54
Mimi, Fifi, Bebe... / 54
Prezentăm pe toată lumea? / 55
După prezentare / 55
Familiaritate exagerată / 55
Situații speciale: tânăra, dl director, persoana singură, cel care intră / 56
«Nu v-am reținut numele» / 56
Nu este ușor să începi o conversație... / 57

Capcane și dificultăți / 58
Doctor la spital, ministru la TV / 58
Prezentarea rudelor / 58
Un exercițiu pentru dumneavoastră / 59
Persoane de vârste apropiate / 60
Prezentarea când oaspeții stau pe scaune / 60
Când putem sta totuși jos? / 61

Autoprezentarea / 62
Ne spunem titlurile? / 63

5
Formule de adresare

Cui ne adresăm / 64
Este permis să te adresezi unor necunoscuți? / 64
În călătorie / 64
Pisălogii / 65

Cum ne adresăm / 65
Titlurile / 65
Numele sau funcția? / 67
Cum ne adresăm unei adunări / 68
Cum ne adresăm doamnelor? / 69

Când și cui putem spune «tu»? / 70
Dânsul și el / 71
«Mamă», «tată», «domnule Gabriel» / 72

6
Arta conversației și comportamentul în societate

Reguli pentru reușita conversației / 73
Invităm numai medici? / 74
Musafiri de diverse profesii / 74
Subiecte tabu și gafe / 75
A ști să asculți / 76
Dialogul surzilor / 76
Cine ne sunt interlocutorii? / 76
Complimentele / 78
Sinceritatea și minciunile convenționale / 78

Cum *nu* trebuie să conversăm / 82
Generalizări, replici laconice / 82

Bârfa / 82
Problemele personale / 83

Cum decurge o conversație reușită / 84
Despre ce vorbim în societate? / 84
Anecdota / 84
Cum se întreține și cum se încheie o conversație / 85
Greșelile gazdei, greșelile musafirilor / 86

Cum ne purtăm când ieșim în lume / 87
Ne descălțăm la ușă când intrăm într-o casă? / 87
Gesturile și ținuta în societate / 89
Între dezinvoltură și obrăznicie / 90
Comunicarea cu ceilalți / 91
Musafirul rămas singur / 92

Cum ne exprimăm / 92
Ticurile verbale / 93
Vorbitul în limbi străine / 95
Sensul cuvintelor / 95
Neologisme recente / 97

Grija față de ceilalți / 99
Lipsa de tact / 99
Rețineți câteva reguli! / 100

7
Telefonul – flagel sau binefacere?

Cum folosim telefonul / 101
ABC-ul convorbirii civilizate / 101
De față cu musafirii / 103
Reproșuri la telefon / 104
Când telefonăm? / 104
Profesia, nu funcția / 105
«Ați greșit numărul» / 105
Când nu vorbim de acasă / 105

Facilități moderne / 106
Robotul telefonic / 106
Telefonul mobil / 107
Pagerul / 111

8
Corespondența

Bunele maniere – negru pe alb / 112
De ce ezităm să scriem? / 112
Răspundem prompt sau.. deloc / 113
Respectul față de destinatar / 113
Secretul corespondenței / 114

Scrisoarea – aspect și mod de redactare / 114
Hârtia / 115
Grafia / 115
Punerea în pagină și formulele obligatorii / 116
Plicul / 117
Variante scurte: cartea de vizită, cartea poștală, vederea, telegrama / 119
Cum *nu* trebuie să fie o scrisoare / 121

Variantele moderne de corespondență / 122
Faxul / 122
Internet și netiquette / 122
Corespondența electronică (e-mail) / 123

9
Bunele maniere la masă

Invitații la masă / 128
Punctualitatea / 128

Pregătirea casei pentru musafiri / 129
Cum aranjăm masa / 130

Cum ne purtăm la masă / 137
Ținuta / 138
Cum mâncăm / 138
O nouă porție / 139
Mâncăm tot ce avem în farfurie? / 140
Grija pentru gazdă / 140
Masa e servită! / 141
Ore de masă / 141
Feluri de mâncare și băuturile asortate / 141
Băuturile / 145
Temperatura băuturilor, tipuri de pahare / 148
Turnatul băuturilor / 150
Mânuirea tacâmurilor / 151
În fața bucatelor / 153
Cafeaua / 155
Situații speciale / 156
Cum se mănâncă diverse feluri / 157

Tipuri de mese festive / 164
Recepția și dineul de gală / 164
Oglinda mesei / 167
Alte reuniuni / 169

10
Cum ne îmbrăcăm

Omul bine îmbrăcat – reguli de bază / 171
Neglijență și îngrijire / 172
Cravata / 172
Poșeta și pantofii / 173
Stil și calitate / 173
Alegerea accesoriilor / 174
Bijuteriile / 174

Ce purtăm în diferite ocazii? / 175
Ținuta de fiecare zi / 175
Sport, călătorii, plimbări / 176
Ocazii speciale / 177

11
Comportamentul civilizat în viața de zi cu zi

Anonimatul și politețea / 179
Cum ne purtăm pe stradă / 181
Greșeli de nepermis / 182
Când mergem însoțiți pe stradă / 183
Conversațiile pe stradă / 184

Transportul în comun și politețea / 185
Urcarea și coborârea / 186
Locul pe scaun / 186
Relațiile cu ceilalți călători / 188

Cum ne comportăm în mașinile mici / 189
Taxiuri și mașini oficiale / 189
Mașini particulare / 192
Conduita și accidentele / 194

În magazine / 196
Cum trebuie să se poarte cumpărătorul? / 196
Cum se poartă vânzătorii? / 198

La restaurant / 199
Alegerea localului / 200
Ținuta / 200
Intrarea / 201
La masă / 202
Nota de plată și plecarea / 203
Doamne singure la restaurant / 204
Situații speciale la restaurant / 205
«Serviți» sau «serviți-vă»? / 206

Bacșișul – o problemă delicată / 207
Cui dăm? Cât dăm? / 208

Teatrul, cinematograful, concertele, expozițiile / 211
Ținuta / 211
Garderoba și ocuparea locurilor / 211
Spectacolul și pauza / 213
Aplauze și flori / 214
Într-o expoziție / 214

La pensiune sau la hotel / 215
Ne comportăm în funcție de categoria hotelului? / 215
Nemulțumiții / 216
Vandalii / 216

Gunoiul nostru cel de toate zilele / 217
«Orașul grădinilor» / 218
Exemplul Germaniei / 218
Ce depinde de noi / 219

12
De la prima întâlnire până la nunta de diamant

Formarea cuplului și a căminului / 221
Adolescenții și părinții lor / 221
Cum se face cunoștință? / 222
Curtea și flirtul / 223
Logodna / 228
Căsătoria / 229

Avem un copil! Iată o problemă cu adevărat serioasă / 231
Părinții – un model / 231
Banii și caracterul / 235
În familie și în vizită / 237
Cum ne botezăm copiii? / 239

Traiul în comun și conflictul dintre generații / 240
Cheltuielile curente ale casei / 241
Mary Poppins sau stăpâna casei / 242
Despre conflicte / 244

Cum ne purtăm cu personalul de serviciu / 245
Nevoia unui ajutor la gospodărie / 245
Femeia la curățenie / 246

13
Comportamentul în viața profesională, în fața autorităților și în biserică

Să găsim o slujbă, dar să o și păstrăm! / 248
Scrisoarea de intenție și CV-ul / 248
La interviu / 253
După angajare / 255
Când ai fost avansat / 256

În fața autorităților și a tribunalului / 257
Politețea și birocrația / 257
Cum ne purtăm ca martor sau parte în procese / 257

Cum ne purtăm într-o biserică / 258
Ritualul de închinare / 258
Cum ne adresăm reprezentanților Bisericii / 259

Politețea la superlativ / 260
Unele reguli de etichetă în prezența Familiei Regale a României / 260

14
Călătoriile și distracțiile

Pe drum / 264
De ce ne place să călătorim? / 264

Pregătirea bagajelor / 264
În tren / 265
Pe vapor / 268
În avion / 268

La destinație și înapoi acasă / 268
O purtare decentă / 269
Românii în străinătate / 269
Românii veniți în vizită «acasă» / 271
Impresii din călătorie / 272

Cum ne petrecem timpul liber / 272
Jocul, sportul și fairplay-ul / 273
Invitații la o partidă / 275
La dans / 277

15
Cadourile

Arta de a dărui și de a primi / 280
Când și cui facem cadouri? / 280
Ce și cum dăruim? Cum primim? / 281

Florile / 285
Reguli și sfaturi / 285

Ocazii în care dăm cadouri / 289
Sf. Nicolae / 289
Crăciunul / 290
Anul Nou / 290
Mărțișorul / 290
Floriile / 291
Paștele / 291
Aniversarea (ziua de naștere) / 292
Onomastica (ziua numelui) / 292
Nașterea și botezul / 293
Căsătoria / 293
Aniversările căsătoriei / 294
Vizitele / 295

Obiectul împrumutat nu este dat! / 295
Cărțile / 295
Banii / 297
Obiecte care nu se împrumută / 298

16
Bucurii și necazuri în familie

Nașterea / 300
Nașii / 300
Botezul / 301

Căsătoria / 301
Cererea în căsătorie / 301
Logodna / 302
Trusoul sau zestrea / 302

Nunta civilă și nunta religioasă / 303

Boala și moartea / 309
Cum ne purtăm cu bolnavii / 309
Reguli de comportament în cazul decesului / 310
Testamentul / 312

Indice selectiv / 314

Bibliografie / 318

Redactare Oana Bârna
Tehnoredactare Luminița Simionescu
DTP Angela Ardeleanu
Corectură Georgiana Becheru

Apărut 2008
București – România

Lucrare executată la S.P. „BUCUREȘTII NOI"

Despre știrea care urmează se spune că a câștigat prestigiosul Premiu Pulitzer: «În metrou, un tânăr i-a oferit locul său unei doamne în etate. De emoție, doamna a leșinat. Când s-a trezit din leșin, doamna i-a mulțumit tânărului. De emoție, tânărul a leșinat.»

PESTE UN SFERT DE MILION DE EXEMPLARE VÂNDUTE

Pretutindeni în lume, cărțile care ne învață normele de comportament civilizat se bucură astăzi de un imens succes. Cu peste 250 000 de exemplare vândute, volumul de față nu face excepție. În medie, 20 000 de familii de români cumpără, an de an, *Codul* doamnei Marinescu. Scris cu inteligență, umor și îngăduință, deplin adaptat uzanțelor moderne occidentale și totodată celor românești, *Codul bunelor maniere astăzi* este un veritabil bestseller național. În multe școli e folosit ca manual pentru orele de dirigenție.

Sunt confirmate astfel vorbele unui tânăr care a încurajat-o pe autoare să-și ducă la bun sfârșit proiectul: «Avem nevoie de o asemenea carte ca să redevenim oameni normali și fără complexe. Dar pentru asta ar trebui tipărită în... 22 de milioane de exemplare!»

ISBN 978-973-50-1948-8

BESTSELLER NAȚIONAL